

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ПІДСУМКИ
НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ЗА 2022 РІК**

Біла Церква - 2023

Підсумки наукової та науково-технічної діяльності у Білоцерківському національному аграрному університеті за 2022 рік / За ред. О. М. Варченко – м. Біла Церква, 2023. – с.

Затверджені вченою радою Білоцерківського національного аграрного університету, протокол № .

Наведені відомості про основні показники науково-дослідної роботи вчених університету за 2022 рік: наукові публікації; відомості про наукову, інноваційну, інформаційно-консультативну, винахідницьку та видавничу діяльність; результати підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; науково-дослідна робота молодих науковців та студентів тощо.

Укладач: Ластовська І. О.

У підготовці підсумків брали участь: Ластовська І. О., Олешко О. Г., Качан Л. М., Ромасишин Д. В., Воскобійник А. О.

09117, Київська обл. м. Біла Церква,
Соборна площа, 8/1,
Білоцерківський національний
аграрний університет

© Білоцерківський національний
аграрний університет, 2023

ВСТУП	4
1. Науковий потенціал, визнання досягнень вчених	6
2. Фінансування науково-дослідних робіт	9
3. Основні показники науково-дослідної роботи	19
4. Найважливіші результати за пріоритетними напрямками досліджень.....	21
5. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів	91
5.1 Аспірантура та докторантура	91
5.2 Спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій	95
6. Наукові публікації та видавнича діяльність	97
7. Винахідницька діяльність.....	107
8. Наукові конференції, з'їзди, семінари	111
9. Міжнародне співробітництво.....	112
9.1 Розвиток міжнародного співробітництва з партнерськими ЗВО.....	112
9.2 Участь у міжнародних освітніх та наукових проєктах.....	114
10. Науково-дослідна робота молодих вчених та здобувачів вищої освіти.....	122
11. Перелік публікацій у науково-метричній базі Scopus та WoS за 2022 рік...143	
ДОДАТОК 1	143
ДОДАТОК 2	150

ВСТУП

У звітному році зусилля науковців університету були спрямовані на проведення фундаментальних і прикладних досліджень, науково-технічних розробок в області рослинництва, тваринництва, ветеринарії, харчових технологій, механізації, електрифікації, автоматизації, лісівництва, радіології, екології, землевпорядкування, інформатизації, економіки, педагогіки, правознавства тощо.

Наукові дослідження вчених університету виконуються відповідно до:

- Закону України від 11.07.2001 р. №2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» із змінами;
- Закону України від 04.07.2002 р. «Про інноваційну діяльність» із змінами;
- Закону України від 09.09.2010 р. №2519-VI «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»»;
- Закону України від 08.09.2011 р. №3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» із змінами;
- Закону України від 26.11.2015 р. №848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 р. №942 «Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року» із змінами;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 17.05.2012 р. №397 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 роки» із змінами;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 р. №13 «Про затвердження Порядку формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»;
- Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та Операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках, Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. №286-р.

У зв'язку з початком повномасштабної війни наукова спільнота отримала підтримку від світових колег та було зроблено багато кроків, на які орієнтувався університет:

- [Інтерактивна карта можливостей для українських науковців у різних країнах «Science for Ukraine»](#)
- [Платформа освітніх можливостей та програм для українських студентів і науковців від студентської мережі ESN \(Erasmus Student Network\)](#)
- [Заява Організації економічного співробітництва та розвитку щодо засудження широкомасштабної агресії росії проти України \(датовано 24.02.2022р.\)](#)
- [Заява Science Europe на підтримку України та засудження російської агресії й окупації \(датовано 01.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Групи Світового Банку про невідкладне зупинення реалізації всіх програм у рф та білорусі \(датовано 02.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Міжнародного центру академічної доброчесності \(ICAI\) у відповідь на вторгнення росії в Україну \(датовано 02.03.2022 р.\)](#)

- [Заява Асоціації європейського співробітництва в галузі науки та технологій – European Cooperation in Science and Technology \(COST\) на підтримку України \(датовано 02.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Комісії ЄС про припинення співпраці з російськими організаціями у галузі досліджень, науки та інновацій \(датовано 03.03.2022 р.\)](#)
- [Заява компанії Elsevier щодо засудження вторгнення росії в Україну \(датовано 04.03.2022 р.\)](#)
- [Заява освітньої платформи Coursera у відповідь на гуманітарну кризу в Україні \(датовано 04.03.2022 р.\)](#)
- [Заява освітньої платформи EdX щодо підтримки України та припинення співпраці з росією \(датовано 04.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти \(ENQA\) про призупинення членства російських агентств із акредитації та забезпечення якості вищої освіти \(датовано 08.03.2022 р.\)](#)
- [Заява компанії Clarivate щодо припинення будь-якої комерційної діяльності в росії \(датовано 11.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Європейського стратегічного форуму дослідницьких інфраструктур \(ESFRI\) щодо засудження російської агресії проти України \(датовано 16.03.2022 р.\)](#)
- [Заява Керівного комітету Ради Європи з питань освіти про вплив на освіту агресії російської федерації проти України \(датовано 17.03.2022 р.\)](#)
- [Заява щодо включення України до складу членів Асоціації європейського співробітництва в галузі науки та технологій – European Cooperation in Science and Technology \(COST\) \(датовано 31.03.2022 р.\)](#)
- [Заява агентства Quacquarelli Symonds щодо підтримки України та виключення російських і білоруських закладів освіти з міжнародних університетських рейтингів \(датовано 04.04.2022 р.\)](#)
- [Заява Управління науки Департаменту енергетики США про підтримку українських вчених \(датовано 04.04.2022 р.\)](#)
- [Заява Європейського Союзу в межах п'ятого пакету санкцій щодо призупинення участі рф у програмах Erasmus+, Euratom, Horizon 2020 і Horizon Europe \(датовано 08.04.2022 р.\)](#)
- [Заява Групи супроводу Болонського процесу щодо наслідків російського вторгнення в Україну \(датовано 11.04.2022 р.\)](#)
- [Заява Ради Європейської асоціації університетів щодо підтримки України та схвалення комплексу заходів для допомоги українському сектору вищої освіти \(датовано 06.05.2022 р.\)](#)
- [Заява Science Europe щодо підтримки України та привітання з нагоди Дня науки \(датовано 21.05.2022 р.\)](#)
- [Листи підтримки іноземних колег в умовах збройної агресії рф на адресу Національного фонду досліджень України та наукової спільноти України](#)

1. НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ВИЗНАННЯ ДОСЯГНЕНЬ ВЧЕНИХ

Наукові дослідження за госпдоговорною та ініціативною тематиками здійснювали 362 штатних науково-педагогічних працівники, серед яких 6 - академіків; 2 - член-кор.; 57 - докторів наук, із них – 40 професорів; 241 - кандидат наук і доктор філософії, із них 191 – доценти; 13 заслужених діячів науки і техніки України, заслужених працівників освіти України, заслужених працівників вищої освіти України, заслужених працівників сільського господарства України, заслужених працівників фізичної культури і спорту України та заслужений юрист України. 82,3% науково-педагогічних працівників мають наукові ступені і вчені звання.

Університет провадить наукову (науково-технічну) діяльності за науковими напрямами «Аграрні науки та ветеринарія» та «Суспільні науки» – маючи кваліфікаційну групу В (Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 березня 2021 року №372); та Свідоцтво ДР № 03028 від 26.08.2021 року про включення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави (Наказ Міністерства освіти і науки України від 26 серпня 2021 року №931).

Динаміка чисельності науково-педагогічних працівників за атестованими науковими напрямками наведена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Динаміка чисельності науково-педагогічних працівників

Показники	По університету			
	2019	2020	2021	2022
Чисельність штатних науково-педагогічних працівників (далі - НПП), всього	375	384	373	362
Чисельність штатних працівників, усього, з них:				
доктори наук	51	52	57	57
кандидати наук	254	250	249	241
без наукового ступеню	57	65	67	64
Чисельність НПП, які працювали за зовнішнім сумісництвом з них:	13	13	19	15
доктори наук	1	4	7	5
кандидати наук	12	9	12	10
Чисельність аспірантів	51	53	63	71
Чисельність молодих учених	81	62	51	72
Частка молодих учених у загальній чисельності НПП, %	21,6	16,1	13,6	19,9

Наведені дані таблиці 1.1 свідчать, що за звітний період в університеті змінився показник чисельності науково-педагогічних працівників і у 2022 році він становив 362 особи. У кількісному складі частка докторів наук становить 57 та аспірантів 71 особу. Але маємо зростання частки молодих вчених у загальній чисельності науково-педагогічних працівників до 19,9 %.

Показники результативності наукової діяльності за окремими напрямками

Показники	За напрямом							
	Аграрні науки та ветеринарна медицина				Суспільні науки			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Чисельність штатних працівників, усього, чол	236	227	250	239	128	125	123	123
Загальний фонд НДР, тис грн	200,0	206,2	202,67	-	-	-	-	-
Спеціальний фонд НДР, тис грн	658,1	687,7	539,4	1355,7	-	-	125,0	84,4
Загальні обсяги фінансування НДР, тис грн	858,1	890,9	742,1	2960,2	-	-	125,0	981,9
Обсяги фінансування на одного НПП, грн	2788,56	3910,57	2968	12385	-	-	1017	7983
Видатки на обладнання, тис грн*	213,036	1644,105	727,293	222,13	82,543	213,960	510,468	152,79
Видатки на обладнання на одного НПП, тис. грн	0,863	7,243	2,909	1,155	0,644	1,711	4,150	0,950
Кількість опублікованих наукових статей, один	141	164	269	162	167	115	149	130
Кількість статей опублікованих на одного НПП, один	0,57	0,66	1,076	0,67	1,30	0,92	1,2	1,05
Кількість статей у базі Scopus	19	20	28	33	19	21	11	12
Кількість статей у базі Web of Science	31	48	37	28	17	15	8	21
Кількість статей у базі Scopus, WoS на одного НПП, один	0,20	0,30	0,26	0,25	0,28	0,28	0,16	0,26

* розрахунки з урахуванням благодійної допомоги

Про високий рівень наукової роботи свідчить присвоєння нашим науковцям державних нагород та відзнак:

Стипендія Кабінету Міністрів України для молодих вчених:

Федорченку Максиму Миколайовичу - кандидату с.-г. наук, доценту;

Бибі Валентині Анатоліївні - кандидату екон. наук, доценту;

Мельниченко Юлії Олександрівні - кандидату с.-г. наук, доценту;

Дворічна державна стипендія видатним діячам науки:

Луценко Марії Михайлівні - доктору сільськогосподарських наук, професору лауреату
Державної премії в галузі науки і техніки.

2. ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

У 2022 р. науковці університету здійснювали дослідження за кошти, отримані від співпраці з окремими організаціями, господарствами та за ініціативною тематикою.

Згідно з тематичним планом, у звітному році виконувалось 37 госпдоговори. Разом по університету у 2022 р. було профінансовано науково-дослідних робіт та договорів з надання послуг на суму 3938280 грн., у т.ч., за виконання проєктів та госпдоговірної тематики – 644230 грн.; отримано від клініки – 795880 грн. та інші надходження – 2498170.

Таблиця 2.1

Фінансування науково-дослідних проєктів та госпдоговірної наукової роботи

№ п/п	Тема	Замовник	№	Керівник теми	Сума договору, тис. грн
1	Діагностика лейкозу ВРХ методом імуноферентного аналізу	ТОВ "Ресілієнт Матюші"	2/1	Сахнюк В.В	21.450
2	Науково - обґрунтована система забезпечення стійкого благополуччя стада великої рогатої худоби щодо лейкозу з використанням новітніх методів діагностики (ІФА, ПЛР) та ефективних схем профілактики	СВК "Щорса"	25/1	Царенко Т.М.	30.880
3	Мікологічне, мікотоксикологічне та мікробіологічне дослідження кормів та сировини	ТОВ "Агроветпродакшн"	30/1	Андрійчук А.В.	5.000
4	Вивчення впливу ветеринарного препарату «Абетка для тварин» на обмін речовин та науково-виробнича апробація його профілактичної та терапевтичної ефективності на цільових тваринах (ВРХ, свині, вівці, птиця)	ПРАТ "Технолог"	29	Мельник А.Ю	30.000
5	Порівняння остеointegraційних властивостей індивідуальних та стандартних за розміром імплантатів	ІПН НАН України ім. І.М.Францевича	566 БЦ	Рубленко М.В.	80.000
6	Розроблення системи санітарно-гігієнічних заходів у господарстві	ТОВ "ЕКО ВЕТ"	178	Власенко С.А.	20.000
7	Вивчення ефективності застосування мікродобрива з підвищеним вмістом сірки на сої	ТОВ "ДУНАЙСЬКА СОЯ України"	89	Правдива Л.А.	16.000
8	Дослідження ефективності захисту рослин на сучасних сортах озимих зернових культур	ПП "БІЛОЦЕРКІВ АГРОБІЗНЕС"	159	Лозінський М.В.	45.000

9	Впровадження інноваційних прийомів у технології вирощування пшениці озимої, пшениці ярої, кукурудзи та соняшника	ТОВ "САВАРСЬКЕ"	101/1	Мостипан О.В.	5.000
10	Впровадження інноваційних прийомів у технології вирощування пшениці озимої, пшениці ярої, кукурудзи та соняшника	ТОВ "САВАРСЬКЕ"	136	Шушківська Н.	5.000
11	Розробка теоретичних і практичних основ системи No-till у ТОВ «Мрія»	ТОВ "Мрія"	162	Павліченко А.А.	36.000
12	Розробка енеогоощадних систем обробітку ґрунту в ТОВ «Фастівка»	ТОВ "Фастівка"	167	Ображій С.В.	2.000
13	Розробка ґрунтозахисної системи механічного обробітку ґрунту в ТОВ «Фастівка»	ТОВ "Фастівка"	165	Войтовик М.В.	5.000
14	Аналіз якості зерна різних посівних культур	"Зодіак-М"	84	Калініна Г.П.	20.000
15	Удосконалення рецептури гідролізату риби для бобових	ТОВ "Агроєкобіотех"	161	Мерзлов С.В.	10.000
16	Вивчення ефективності застосування біопрепарату Гідролізат у посівах кукурудзи і соняшнику в умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ	ТОВ "Агроєкобіотех"	160	Карпук Л.М.	15.000
17	Оцінка стану дендрофлори та розробка реконструкції дендропарку Томилівського лісництва, що занесений до реєстру пам'яток природи і садово-паркового мистецтва місцевого значення	БЦ "Лісове Господарство"	199	Роговський С.В.	60.000
18	Інформаційно-консультативний супровід підприємств аграрної сфери	ТОВ «ІСМ Промінь»	123	Ігнатенко В.Д.	7.400
19	Навчальний посібник "Посібник з використання зброї"	ПП "Толс"	122	Ковальчук І.В.	6.000
20	Редакційно-перекладацький супровід видавничої продукції	ФОП Пшонківський О.В.	134	Цвид-Гром О.П.	4.000
21	Проведення наукових досліджень по корекції норм кальцію протягом доби в годівлі курей-несучок	ТОВ "Агрокомплекс"	169	Каркач М.П.	10.000
22	Оптимізація утримання та годівлі свиней	ФГ "Хорс-КЛМ"	168	Засуха Ю.В.	10.000

23	Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Вітагро Нутрішн»	ТОВ "Вітагро Нутрішн"	30/5	Андрійчук А.В.	24.000
24	Іхтіопатологічне дослідження райдужної форелі та стерляді вирощеної в умовах аквакультури	ТОВ "Букфіш"	172	Гриневиц Н.Є.	16.000
25	Визначення ефективності використання харчових клеїв у тваринництві	ФОП Костюченко Т.В.	174	Ставецька Р.В.	15.000
26	Удосконалення ресурсощадної технології виробництва молока у ТДВ Терезине	ТДВ "Терезине"	52/1	Луценко М.М.	5.000
27	Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Вітагро Нутрішн»	ТОВ «Вітагро Нутрішн»	30/5	Андрійчук А.В.	16.000
28	Консультавання щодо технології годівлі, утримання молодняка ВРХ, якості зернових, що надходять у господарство	ТОВ "Вояж Стандарт"	180	Ластовська І.О.	40.000
29	Заходи профілактики та лікування хвороб коропових риб при вирощуванні їх за умов ставків, що належать замовнику»	ТОВ "Рокитнянський Рибгос»	28/1	Джміль В.І.	5.000
30	Біолого-екологічна та рибогосподарська оцінка водойми	ТОВ "Треті Транс Агро"	171	Куновський Ю.В.	10.000
31	Використання Біологічно активних речовин у складі раціонів відгодівельного молодняка свиней	ПСП "Аскольд Агро"	175	Бомко В.С.	2.500
32	Оцінка фінансово-економічного стану підприємства та формування стратегії розвитку у воєнний час	ФОП Барабаш Л.В.	179	Батажок С.Г.	17.000
33	Система автоматизованого контролю діяльності підприємства	ФОП Ореховський О.П.	178/1	Хомовий С.М.	15.000
34	Розробка проектної документації з вирощування молодняка ВРХ 6-14 місяців; оптимізації виробничої програми; формування системи моніторингу фінансово-економічних показників підприємства	ТОВ "Вояж Стандарт"	50/5	Драган О.О	17.500
35	Оптимізація роботи апарату управління СФГ «Лад»	СФГ "Лад"	193	Гринчук Ю.С.	5.000

36	Оптимізація витрат на пасажирські перевезення	ФОП Архипов В.В.	203	Трофимчук М.І.	10.000
37	Бізнес планування господарської діяльності аграрного підприємства	ФГ "Томилівське"	177	Сатир Л.М.	2.500
	Навчально-науково виробнича міжкафедральна ветеринарна клініка	-	-		795.880

Наукові ініціативні тематики виконуються тимчасовими науковими колективами, які формуються за відповідними науковими напрямками. Ініціативна тематика спрямована на вирішення важливої соціально-економічної проблеми, екологічної, технологічної, продовольчої, макро-, мезо- економічної проблеми на мікро- та макро- рівнях. За ініціативою кафедр (без фінансування) у 2022 році виконувались 52 теми, з них 15 - зареєстровані у 2022 році за пріоритетними напрямками.

Таблиця 2.2.

Ініціативні теми НДР, що виконуються співробітниками університету

№ п/п	Тема	Підстава для проведення (№ держреєстрації)	Початок	Закінчення	Керівник/ відповідальний виконавець
1.	«Розробка ПЛР-тестсистем для діагностики вірусів часнику <i>Allium sativum</i> L».	0118U100143	11.2018	11.2025	кандидат с.-г. наук Вдовиченко Ж.В.
2.	«Актуальні філологічні, психолого-педагогічні та методичні практики викладання у закладі вищої освіти в інноваційному культурно-освітньому просторі».	0119U102462	06.2019	09.2023	доцент Карпенко С.Д.
3.	«Гарантії забезпечення прав та свобод людини: національний та міжнародний досвід».	0119U100395	03.2019	03.2024	професор Нікітенко О.І. доцент Ковальчук І.В.
4.	«Професійно-орієнтоване навчання іноземних мов і культур в умовах міжнародної академічної мобільності».	0119U100351	04.2019	11.2023	доцент Цвид-Гром О.П.
5.	«Удосконалення інформаційно-правового забезпечення сфери АПК та захисту прав суб'єктів агробізнесу».	0119U100902	03.2019	03.2024	доцент Єфремова І.І.
6.	«Лінгво-когнітивні та комунікативно-прагматичні аспекти функціонування і викладання романо-германських мов у контексті реалізації ініціативної академічної	0119U100523	01.2018	01.2023	доцент Ігнатенко В.Д.

	мобільності усіх суб'єктів навчання».				
7.	«Світоглядні засади розбудови української державності в контексті процесу глобалізації».	0119U101012	03.2019	03.2024	доцент Мельник Л.М.
8.	«Формування та розвиток агропродовольчих ланцюгів постачання в Україні: міжгалузеві аспекти дослідження».	0120U103841	09.2020	12.2024	професор Варченко О.М
9.	«Організаційно-економічне забезпечення активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств».	0120U103842	07.2020	12.2024	професор Варченко О.М
10.	«Формування та розвиток ринку овочів в Україні».	0120U103843	07.2020	12.2024	професор Варченко О.М
11.	«Економічний механізм регулювання ринку овочів в Україні».	0120U103844	07.2020	12.2024	професор Варченко О.М
12.	«Поширення інфекційних хвороб тварин на території України та визначення у їх збудників антибіотикорезистентності».	0120U104974	10.2020	12.2024	доцент Рубленко І.О.
13.	«Економічний механізм забезпечення стійкого розвитку молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах».	0120U104867	07.2020	12.2024	професор Варченко О.М
14.	«Оптимізація генетичних, фізіологічних та біотехнологічних підходів у селекції пшениці для створення нового вихідного матеріалу адаптованого до змін клімату в Правобережному Лісостепу України».	0121U111099	10.2020	12.2025	доцент Гетьман О. О.
15.	«Обґрунтування використання поведінкових і фізіологічних показників у тварин як основи превентивної ветеринарної медицини».	0121U109277	03.2021	12.2027	професор Козій В.І.
16.	«Розробка та впровадження в практику неблагополучних господарств раціональної системи профілактики та боротьби з лейкозом великої рогатої худоби (ЛВРХ)».	0121U110289	01.2021	12.2027	доцент Царенко Т.М.
17.	«Молекулярна діагностика та генотипування збудників інфекційних хвороб тварин».	0121U110290	01.2021	12.2027	доцент Царенко Т. М.
18.	«Вивчення ролі умовно-патогенних мікроорганізмів в етіології та патогенезі хвороб тварин».	0121U110291	01.2021	12.2027	доцент Царенко Т. М.

19.	«Вивчення епізоотології, діагностики, лікування та профілактики векторних хвороб тварин».	0121U110292	01.2021	12.2027	доцент Царенко Т. М.
20.	«Розробка схем фармакотерапії за патологічних станів у тварин та оцінка їх ефективності».	0121U111983	09.2021	09.2023	професор Рубленко С.В.
21.	«Оцінка механізмів поширення збудників паразитарних захворювань та методів детекції ефективності заходів боротьби з ними».	0121U112804	09.2021	09.2026	професор Рубленко С. В.
22.	«Наукове обґрунтування заходів щодо обмеження розвитку та поширення шкідливих організмів у культурфітоценозах садово-паркових об'єктів урбоєкосистем Лісостепу України».	0121U112839	01.2022	01.2025	професор Іщук Л. П.
23.	«Наукові, методологічні та організаційно-технологічні засади створення садово-паркових об'єктів різних форм власності в умовах Лісостепу України».	0121U112852	01.2021	01.2025	Професор Іщук Л. П.
24.	«Розроблення екологічних та біологічних основ високопродуктивного вирощування сорго зернового у різних ґрунтово-кліматичних зонах України»	0121U100401	01.2021	01.2023	Канд. с.-г. наук Правдива Л. А.
25.	«Удосконалення нетрадиційних методів селекції рослин на адаптивність»	0121U107687	01.2021	01.2023	доцент Лозінська Т. П.
26.	«Вивчення продуктивності гідробіонтів шляхом удосконалення методів їх відтворення та вирощування в умовах аквакультури»	0121U109194	03.2021	03.2025	Професор Гриневич Н. Є.
27.	«Інституціональне забезпечення реалізації еколого-економічних складових сталого розвитку землекористування в Україні»	0121U113279	12.2021	12.2026	професор Третяк А. М.
28.	«Дослідження впливу фізико-хімічних чинників на біохімічні показники в організмі тварин та птиці».	0121U114203	01.2022	12.2026	професор Цехмістренко С.І.
29.	«Наукове обґрунтування етологічних, фізіологічних реакцій сільськогосподарських тварин та економічних показників виробництва продукції тваринництва на сучасних фермах».	0121U114232	01.2022	12.2026	професор Луценко М.М.
30.	«Критерії оцінки безпечності та якості продуктів забою курчат-	0121U114169	06.2021	12.2025	професор Лясота В.П.

	бройлерів за застосування пробіотичних препаратів».				
31.	«Розробка експресних та оптимізованих методик контролювання безпечності та якості харчових продуктів».	0121U114170	06.2021	12.2025	доцент Богатко Н.М.
32.	«Удосконалення селекційно-генетичних методів поліпшення господарськи корисних ознак великої рогатої худоби, кіз та овець».	0121U114278	01.2022	12.2026	доцент Ставецька Р.В.
33.	«Харчова експертиза та сучасні методи контролю безпечності та якості харчових продуктів».	0121U114360	10.2021	12.2026	доцент Слюсаренко С.В.
34.	«Наукові основи систем основного обробітку й удобрення чорнозему типового в польових п'ятипільних сівозмінах Правобережного Лісостепу України».	0122U002022	10.2021	10.2026	професор Примак І.Д.
35.	«Теоретичне і практичне обґрунтування біотехнології одержання заквасок для продуктів функціонального призначення».	0102U114375	12.2021	12.2026	доцент Мерзлова Г.В.
36.	«Вивчення морфофункціональні особливості водних живих організмів».	0121U114336	10.2021	12.2026	професор Гриневич Н.Є.
37.	«Теоретичне і практичне обґрунтування безпечності та якості хлібів, виготовлених на заквасках».	0121U114413	12.2021	12.2026	Доцент Мерзлова Г. В.
38.	«Економічна ефективність використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій України в умовах децентралізації».	01224U000728	03.2022	01.2026	Професор Шуст О.А.
39.	«Теоретичне обґрунтування та експериментальні випробування способів застосування біологічно активних препаратів у тваринництві».	0121114657	01.2022	12.2026	Доцент Малина В.В.
40.	«Теоретичне обґрунтування та практичне удосконалення отримання біологічно активних розчинів і препаратів із вмістом іонів металів шляхом аквананотехнології, дослідження їх впливу на біологічні об'єкти та шляхи їх використання за виробництва і переробки продукції тваринництва та аквакультури».	0121U114612	01.2022	12.2026	Доцент Гришко В.А.

41.	«Агробіологічне обґрунтування технологій вирощування сільськогосподарських та біоенергетичних культур в умовах змін клімату».	0121U113588	01.2022	12.2025	професор Грабовський М. Б.
42.	«Вивчення адаптивних властивостей ягідних культур з метою створення генетичних колекцій».	0122U200129	06.2022	12.2025	Доцент Шох С.С.
43.	«Формування і вивчення генетичних колекцій цитрусових культур для отримання соматоклонів в культурі in vitro та створення вихідного матеріалу для селекції».	0122U200114	06.2022	12.2025	професор Карпук Л.М.
44.	«Вивчення селекційної цінності колекцій часнику (у тому числі й соматоклонів в культурі in vitro) та виділення генетичних джерел як вихідного матеріалу для створення високопродуктивних сортів, стійких до несприятливих факторів навколишнього середовища».	0122U000924	02.2022	01.2027	Професор Сич З.Д.
45.	«Біопродуктивність руслових водойм лісостепової зони України».	0122U200560	07.2022	12.2027	кандидат с.-г. наук Куновський Ю.В.
46.	«Умови реалізації потенціалу продуктивності гібридів буряків цукрових».	0122U200583	09.2022	12.2026	доцент Глеваський В.І.
47.	«Теоретичне та клініко-експериментальне обґрунтування методів ранньої діагностики, ефективних схем лікування і профілактики поліорганної та поліметаболічної внутрішньої патології у продуктивної дрібної рогатої худоби».	0122U201385	11.2022	12.2026	професор Сахнюк В.В.
48.	«Біохімічна оцінка та клінічне обґрунтування методів ранньої діагностики та фармакопрофілактики метаболічних хвороб у сільськогосподарської та екзотичної птиці».	0122U201386	01.2023	12.2027	доцент Мельник А.Ю.
49.	«Клініко-експериментальне обґрунтування методів діагностики, лікування і профілактики множинної	0122U201387	11.2022	12.2026	Професор Сахнюк В.В.

	(поліорганна і поліметаболична) внутрішньої патології у високопродуктивних корів».				
50.	«Міжнародні і національні механізми побудови Української держави».	0122U201540	11.2022	11.2027	професор Бровко Н.І.
51.	«Гармонізація українського законодавства із законодавством Європейського Союзу».	0122U201541	11.2022	11.2025	д.ю.н., професор Нікітенко О.І.
52.	«Використання екологічно безпечних кормових засобів у годівлі тварин для зниження антропогенного навантаження на екосистему».	0122U201692	12.2022	12.2027	професор Бомко В.С.

Ще одним показником роботи науковців є участь у конкурсах наукових проєктів, що оголошує Міністерство освіти і науки України для наукових колективів університетів та молодих вчених. У 2022 році, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 09.11.2022 №996 та наказу Міністерства освіти і науки України від 10.11.2022 №1004, за консультативного супроводу ВНДІД науковцями університету було подано 6 проєктів на конкурс наукових проєктів для фінансування у 2023 році у МОН.

Таблиця 2.3.

**Перелік проєктів
БЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ,
поданих до конкурсного відбору фундаментальних наукових досліджень,
прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок
Міністерства освіти і науки України на 2023 рік**

№	Назва проєкту	Дослідження	Керівник	Сума, тис. грн
1	«Полівидова система відновлюваних джерел децентралізованого енергозабезпечення та безкарбонового виробництва водню».	Фундаментальне	Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри електроенергетики, електротехніки та електромеханіки Трегуб Микола Іларіонович.	1500,0
2	«Поствоєнне відтворення лісової компоненти агроландшафтів методами інноваційного агролісівництва».	Прикладне	Кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедрою лісового господарства Хрик Василь Михайлович.	2100,0
3	«Державна підтримка агробізнесу у воєнний та післявоєнний періоди».	Фундаментальне	Кандидат юридичних наук, доцент, декан соціально-гуманітарного факультету Ковальчук Інна Валентинівна.	500,0
4	«Розроблення системи підтримки соціально-економічної інтеграції ВПО в територіальні громади».	Фундаментальне	Проректор з наукової та інноваційної діяльності, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів,	500,0

			банківської справи та страхування Варченко Ольга Миронівна.	
5	«Нанотехнологічні стратегії синтезу біокомпозитів фітонутрієнтів з метою їх використання щодо профілактики захворювань птиці».	Науково-технічної (експериментальної) розробки	Доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології та біотехнології Бітюцький Володимир Семенович.	2000,0
6	Створення вихідного матеріалу зернових, круп'яних, зернобобових культур з комплексною стійкістю до стресових факторів середовища.	Прикладне	Асистент кафедри генетики, селекції і насінництва сільськогосподарських культур, кандидат с.-г. наук Дубовик Наталія Сергіївна.	900,0

3. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Наукові розробки вчених університету є вагомим внеском у напрямі інноваційної моделі розвитку університету, спрямованої на впровадження інтелектуальних інвестицій. В системі впровадження завершених наукових розробок у виробництво важливу роль відіграє наявність тісних виробничих зв'язків між університетом та багатьма господарствами України, функціонування філій кафедр на виробництві, постійний контакт науковців та фахівців господарств-партнерів. У 2022 році було впроваджено наукові розробки не тільки у виробництво.

Перелік впроваджень:

1. АКТ: «Впровадження інноваційних прийомів у технології вирощування зернобобових, технічних та кормових сільськогосподарських культур». Ми, що нижче підписалися, керівник госптеми № 164, Панченко Т. В., виконавці: Покотило І. А., Городецький О. С., Козак Л. А. доценти кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин БНАУ та директор ТОВ «Саварське» Люлька А.В. представили цей акт про те, що на основі договору № 164 від 29 червня 2022 р. виконавцем виконана і належним чином оформлена робота: проведено огляд посівних площ, фітоекспертизу рослинного матеріалу з польових ділянок відповідних культур. (Експертиза № 1 від 5 липня 2022 р.). Замовнику передано експертизи лабораторних досліджень та науково-практичні рекомендації. Сума договору - 20000,00 грн.

2. Науково-дослідна робота на тему: «Прогноз та моніторинг шкідливих організмів на посівах соняшника, пшениці озимої, кукурудзи». Договір № 169.

3. АКТ: «Впровадження інноваційних прийомів у технології вирощування пшениці озимої, пшениці ярої кукурудзи та соняшника. Розділ: фітосанітарний моніторинг». Ми, що нижче підписалися, керівник госптеми № 136, канд. с.-г. наук, доцент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин БНАУ Шушківська Н. І та директор ТОВ «Саварське» Люлька А. В. представили даний акт про те, що на основі договору № 136 від 23 травня 2022 р. виконавцем виконана і належним чином оформлена робота: проведено огляд посівних площ, фітосанітарний моніторинг польових ділянок відповідних культур. (Експертиза №1 від 3 червня 2022 р.). Замовнику передано експертизи лабораторних досліджень та науково-практичні рекомендації. Сума договору: 5000,00 грн.

4. АКТ: «Впровадження інноваційних прийомів у технології вирощування пшениці озимої, пшениці ярої, кукурудзи та соняшника». Ми, що нижче підписалися, керівник госптеми № 101 асистент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин БНАУ Мостипан О. В. та директор ТОВ «Саварське» Люлька А. В. представили цей акт про те, що на основі договору № 101 від 23 травня 2022 р. виконавцем виконана і належним чином оформлена робота: проведено огляд посівних площ, фітосанітарний моніторинг польових ділянок відповідних культур. (Експертиза № 1 від 3 червня 2022 р.). Замовнику передано експертизи лабораторних досліджень та науково-практичні рекомендації. Сума договору - 5000,00 грн.

5. АКТ: «Вивчення ефективності застосування мікродобрива з підвищеним вмістом сірки на сої» Ми, що нижче підписалися, керівник госптеми № 89 доцент кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин БНАУ Правдива Л.А., професор Грабовський М. Б., доцент Федокук Ю. В. та ТОВ «Дунайська Соя Україна» представили цей акт про те, що на основі договору № 89 від 01 червня 2022 р. виконавцем

виконана і належним чином оформлена робота: вивчено ефективність застосування мікродобрив з підвищеним вмістом сірки на сої. Сума договору - 16000,00 грн.

6. АКТ: Впровадження наукових розробок, № 30/1, відповідно до договору від «03» січня 2022 р. про передачу результатів досліджень на тему: «Мікологічне, мікотоксикологічне та мікробіологічне дослідження кормів та сировини ТОВ «Агровет Продакшн», загальною вартістю 5 000 грн, згідно згідно госпдоговору № 30/1 від «03» січня 2022 р.

7. АКТ: Впровадження наукових розробок, № 2 від «19» серпня 2022 р. про передачу результатів досліджень на тему: «Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Вітагро Нутришин» загальною вартістю 10 000 грн, згідно госпдоговору № 30/5 від «16» листопада 2021р.

8. АКТ: Впровадження наукових розробок, № 2 від «19» серпня 2022 р. про передачу результатів досліджень на тему: «Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Вітагро Нутришин», загальною вартістю 24 000 грн, згідно госпдоговору № 30/5 від «16» листопада 2021р.

9. АКТ: Впровадження наукових розробок, № 3 від «6» грудня 2022 р. про передачу результатів досліджень на тему: «Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Вітагро Нутришин» загальною вартістю 16 000 грн, згідно госпдоговору № 30/5 від «16» листопада 2021р.

10. АКТ: Впровадження наукових розробок, № 3 від «19» серпня 2022 р. про передачу результатів досліджень на тему: «Мікробіологічне та мікотоксикологічне дослідження біоматеріалу ТОВ «Полюс», загальною вартістю 5 000 грн, згідно госпдоговору № 30/3 від «6» квітня 2022 р.

11. АКТ: Впровадження наукових розробок «Форми взаємодії держави та бізнесу в тваринництві: інституційний аспект». Виконавці колектив кафедри ПУАМЕ. На суму 20 000 грн.

12. АКТ: Впровадження наукових розробок Г/т № 50/1, «Дослідження біоматеріалу дійних корів за використання гепатопротектора «Нутріграл Лів».

13. АКТ: впроваджені у виробництво оптимальні варіанти профілактики та схеми оздоровлення неблагополучних стад від лейкозу великої рогатої худоби з використанням імуноферментного та ПЛР методів діагностики в господарствах України (Виконавці: Царенко Т. М., Довгаль О. В., Білик С. А., Савченко М. О., Довгенко В. В.).

4. НАЙВАЖЛИВІШІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА ПРІОРИТЕТНИМИ НАПРЯМАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Враховуючи світові тенденції, пріоритетними напрямками діяльності колективу університету на середню та довгострокову перспективу є зосередження науково-дослідних робіт у напрямках, пов'язаних з викликами, що стоять перед людством, і є актуальними для забезпечення розвитку України. До них належить розвиток сільськогосподарських, біологічних, економічних, юридичних, фізико-математичних наук через фундаментальні й прикладні дослідження. Досягнення світового рівня якості наукових досліджень є загальнонаціональним пріоритетом, і його забезпечення – першочергове завдання університету.

Тема НДР: **«Конкурентоспроможність підприємств аграрного сектора економіки України в умовах євроінтеграції».**

№ держреєстрації 0118U003646.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Шуст О. А.**

У дослідженні поглиблено теоретичні, методологічні та практичні організаційно-економічні засади конкурентоспроможності аграрного підприємства і систематизовано основні чинники та фактори конкурентоспроможності та особливості їх прояву в сільському господарстві. Доведено, що в сучасній економіці інноваційний розвиток – основа конкурентоспроможності підприємств. Для його розвитку необхідна відповідна державна політика сприяння та досконалий інституціональний порядок. Встановлено значний вплив нематеріальних чинників на конкурентоспроможність підприємства. Узагальнено фактори та чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства в новому конкурентному середовищі та особливості їх прояву в сільському господарстві. Обґрунтовано методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств аграрного сектору економіки за якісними показниками. Показано недосконалість інституціонального порядку розвитку справедливого конкурентного середовища та принципу сильної держави щодо контролю за якісними показниками продукції підприємств аграрного сектору економіки. Доведено необхідність в удосконаленні інституціонального порядку формування досконалого конкурентного середовища розвитку підприємництва, особливо на регіональному рівні за умов децентралізації управління, взаємозв'язок якості продукції та конкурентоспроможності підприємства. Обґрунтовано напрями та шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств аграрного сектору економіки за якістю, конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств в контексті еквівалентності торгово-економічних відносин між сферами агропромислового комплексу.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити модель підприємства як відкритої системи на основі аналізу та систематизації відносин підприємства з навколишнім середовищем;
- визначити сутність і зміст поняття «конкурентоспроможність підприємства»;
- розвинути теоретико-методичні принципи забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- удосконалити методичні основи побудови та обґрунтування стратегії досягнення конкурентоспроможності підприємства;
- розробити науково-методичний підхід до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства;

– розробити організаційно-економічний механізм досягнення конкурентоспроможності підприємства;

– удосконалити організаційно-економічні інструменти забезпечення конкурентоспроможності підприємства, відповідно до етапів його життєвого циклу.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення підприємством конкурентоспроможності в умовах реалізації концепції сталого розвитку.

Предметом дослідження є комплекс системних зв'язків і відносин в організаційно-економічному механізмі забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

В процесі нашого дослідження проведено систематизацію, аналіз та узагальнення теоретичних положень та подано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в удосконаленні теоретичних та науково-методичних положень щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Результати виконаного дослідження дозволяють зробити висновки теоретичного і науково-практичного спрямування, основними з яких є такі:

1. В умовах реалізації концепції сталого розвитку підприємство повинне розглядатися як відкрита система з урахуванням його відносин з навколишнім середовищем. У результаті проектування формується визначена величина його потенціалу, що розглядається у динаміці, тобто за етапами життєвого циклу підприємства. Конкурентоформуючий, конкурентозабезпечуючий та конкурентопідтримуючий потенціали підприємства, а також запроєктований рівень конкурентоспроможності його продукції визначають тенденцію його розвитку, що іманентно властива внутрішній структурі підприємства.

2. Конкурентоспроможність підприємства повинна розглядатися як його здатність формувати та реалізувати власний потенціал з метою випуску конкурентоспроможної продукції на основі максимального врахування всієї сукупності системних відносин та зв'язків підприємства з навколишнім природним середовищем на кожному з етапів свого життєвого циклу. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства за етапами його життєвого циклу дозволяє врахувати системоутворюючі фактори функціонування і розвитку підприємства, і таким чином, забезпечити ефективність його діяльності у довгостроковому періоді.

3. Теоретико-методичні принципи конкурентоспроможності підприємства базуються на системній методології розвитку та полягають у врахуванні джерел саморозвитку підприємства, раціональності проєктної моделі, системної стійкості, спрямованості та закономірності його розвитку, важливості адаптації підприємства до дії факторів зовнішнього середовища, наявності величини суспільної цінності продукції. Відповідно до принципів забезпечення конкурентоспроможності, розроблено критерії її оцінки, що дозволяють обґрунтувати стратегію розвитку підприємства з позицій системної методології.

4. На основі теоретико-методичних принципів та критеріїв конкурентоспроможності підприємства розроблено наукометодичний підхід до оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства, що полягає в урахуванні матеріальних і нематеріальних факторів під час визначення потенціалу конкурентоспроможності шляхом оцінки спроможності підприємства до реалізації інновацій, підвищення рівня екологізації виробничих процесів, зменшення величини забруднення довкілля та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції шляхом урахування її екологічності.

5. На базі оцінки системних можливостей підприємства до розвитку вдосконалено методичні основи розроблення та обґрунтування стратегії досягнення його

конкурентоспроможності. Обґрунтовано процедуру стратегічного планування конкурентоспроможності, що ґрунтується на виявленні та визначенні внутрішньої (структурної) тенденції розвитку підприємства, що іманентно йому властива, та побудові вектора його розвитку за етапами життєвого циклу підприємства на основі визначення очікуваних величин потенціалу розвитку, потенціалу самоорганізації, потенціалу реалізації його зовнішніх зв'язків, а також рівня конкурентоспроможності продукції.

6. Встановлено, що різноманіття методичних підходів до оцінювання конкурентоспроможності підприємства не дає можливості визначити його конкурентний статус з урахуванням характеристик суб'єктів і об'єктів здійснення контролю за цим процесом. Спираючись на базові методичні підходи нами розроблено методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності аграрних підприємств, який передбачає використання показників ефективності виробництва і збуту, аналізу фінансового стану, ефективності просування товару, його екологічності та соціальної ефективності.

7. За результатами проведеного дослідження сучасного стану аграрних підприємств було виявлено, що діяльність промислових підприємств зумовлена низкою проблем, основною серед них є: скорочення об'ємів закордонних замовлень та зростання рівня відпускних цін на промислову продукцію; скорочення кількості зайнятих працівників; несприятливі умови для залучення інвестицій; переривання міжрегіональних взаємовідносин, що спричинено війною росії проти України та епідемією COVID-19, що призвело до введення карантину і різного типу обмежень; недостатність фінансування науково-дослідних робіт; відсутність у значної частини підприємств ефективного управління. Всі ці негативні тенденції протягом останніх років в роботі промислових підприємств спричинили зниження рівня конкурентоспроможності підприємств, тому вирішення зазначених проблем потребує комплексного розв'язання, як з боку держави, так і підприємств.

8. Досліджуючи готовність кожного підприємства ефективно організовувати і виконувати окремі види діяльності, було запропоновано методологічну карту оцінювання стратегії забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств, що дозволяє розробити і реалізувати стратегію на засадах формування конкурентних стратегій. Ця методологічна карта оцінювання стратегії забезпечення передбачає визначення загальних принципів оцінювання, показників, методів, критеріїв та заходів щодо поліпшення ефективності конкурентоспроможності аграрних підприємств.

9. За результатами дослідження існуючих конкурентних стратегій, удосконалено систему конкурентних стратегій підприємства, яка охоплює товарно-ринкову, ресурсно-ринкову, технологічну, соціальну, фінансово-інвестиційну, інтеграційну та управлінську стратегії. Удосконалена система конкурентних стратегій підприємства надасть можливість в довгостроковому періоді підвищувати якість продукції, товарів та послуг підприємств, знижувати витрати, проникати на нові ринки з метою отримання конкурентних переваг.

10. Досліджуючи систему забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств, запропоновано методику аналізу доходів ефективності системи забезпечення конкурентоспроможності, яку удосконалено шляхом виділення основних напрямків подолання перепон у процесі впровадження стратегічного забезпечення конкурентоспроможності на основі інноваційного розвитку, які включають наступні активізатори: розробка стратегії, підтримка науки, забезпечення, фінансування, створення системи управління якістю. Ця методика також передбачає використання інтегрованої

моделі кореляційної регресії з метою прогнозування доходу за інвестиційними вкладками підприємства та порівнюється з критерієм Фішера, що дозволяє здійснити прогноз ефективності діяльності підприємства.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у фахових видання України – 13, в іноземних виданнях – 5, представлено матеріали на 15 конференціях, видано навчальних посібників – 3, монографій – 6.

Тема НДР: **«Особливості функціонування малих форм господарювання в агробізнесі України».**

№ держреєстрації 0118U003640.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Варченко О. М.**

Формування багатокладної економіки зумовило масове створення малих форм господарювання у сільському господарстві, зокрема розвитку такої організаційної форми як фермерське господарство, роль якого є значною саме у питаннях забезпечення працездатності на селі, підвищенні доходів сільського населення та формуванні товарної пропозиції окремих видів сільськогосподарської продукції. Фермерські господарства підтвердили свою високу життєздатність, унаслідок властивих їм економічної відособленості та свободи, сімейної основи, високої адаптивності до зовнішніх умов функціонування, що створює мотивацію до високоефективної праці. Однак, низький рівень розвитку їх матеріально-технічної бази, переважання екстенсивних технологій сільськогосподарського виробництва та високі затрати праці помітно знижують їх конкурентоспроможність на висококонкурентних ринках сільськогосподарської продукції, обмежують можливості їхнього розвитку та нарощення людського капіталу сільської території. За таких умов існує об'єктивна необхідність створення сприятливого середовища функціонування фермерських господарств, зорієнтованого на підвищення їх конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції та забезпечення сталого розвитку сільської території в рамках формування збалансованої аграрної структури економіки.

Селянські фермерські господарства за короткий період пройшли етап свого виникнення, складний період становлення та зміцнення позицій у виробництві окремих видів сільгосппродукції, а нині перейшли в стадію розвитку в нових умовах євроінтеграції, глобалізаційних кліматичних змін, децентралізації влади та об'єднання сільських громад. Окрім цього, залишаються недостатньо вивченими питання наукового обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних підходів до створення сприятливих організаційно-економічних умов розвитку фермерських господарств, які включають дієві інструменти державної підтримки, упорядкування невизначеності статусу фермерських господарств, налагодження повноцінного інформаційно-консультативного обслуговування, поглиблення кооперативних та інтеграційних зв'язків у розвитку фермерства, підвищення кваліфікації та диверсифікації виробничої діяльності, вирішення земельних питань, формування у молодого сільського населення бажання займатися сільськогосподарським виробництвом. На сьогодні невирішеними залишаються питання відтворення та ефективного використання елементів матеріально-технічної бази в умовах обмежених фінансових можливостей фермерів. Саме невирішеність вищеперерахованих питань зумовила актуальність теми цього дослідження.

Мета та завдання дослідження. Основною метою дослідження є узагальнення теоретико-методичних положень та розробки обґрунтованих пропозицій з формування

організаційно-економічних умов розвитку фермерських господарств та розробки механізмів їх адаптації з урахуванням зміни середовища функціонування досліджуваного об'єкту. Для досягнення цієї мети було поставлено і розв'язано такі задачі:

визначити соціально-економічну сутність фермерських господарств, об'єктивну необхідність їх існування та систематизувати закономірності їх функціонування та розвитку;

поглибити теоретико-методичні засади створення та функціонування фермерських господарств, розкрити їх економічну природу та специфіку;

узагальнити методичні підходи до типологізації фермерських господарств та обґрунтувати напрями імплементації європейського досвіду щодо класифікації сільгосптоваровиробників;

проаналізувати організаційно-економічні умови розвитку фермерських господарств та виявити характерні риси розвитку малих, середніх та великих суб'єктів господарювання;

здійснити оцінку ефективності діяльності фермерських господарств та ідентифікувати фактори, що забезпечують її підвищення;

оцінити вплив інструментів державної підтримки на розвиток фермерських господарств та визначити напрями їх удосконалення;

розробити напрями поглиблення кооперативних зв'язків у розвитку фермерських господарств;

обґрунтувати напрями удосконалення інструментів державної підтримки розвитку малих фермерських господарств та розвиток довгострокових партнерських відносин із усіма стейкхолдерами;

розробити стратегічні пріоритети розвитку малих фермерських господарств та інтегрувати їх у сучасні агроланцюги постачання агропродукції.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні того, що розробка організаційно-економічних умов адаптації фермерських господарств до зміни середовища їхнього функціонування сприятиме як підвищенню економічної стійкості фермерства, так реалізації принципів сталого розвитку сільських територій.

Об'єктом дослідження є процес формування та забезпечення ефективності фермерських господарств, організаційно-економічні умови, фактори та явища, які супроводжують їх розвиток в сучасних умовах.

Предметом дослідження є сукупність виробничих та соціально-економічних відносин, що виникають у процесі формування ефективного розвитку фермерських господарств, тенденції, фактори та показники, які його характеризують.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

вперше:

науковий підхід до формування інституціонального середовища створення та розвитку сімейних тваринницьких ферм, який, на відміну від існуючого, передбачає запровадження регіональних програм стимулювання малих фермерських господарств-виробників продукції скотарства, вівчарства; державну підтримку розвитку сімейних ферм на основі коштів місцевих об'єднаних територіальних громад та державного бюджету; залучення ОТГ малих фермерських господарств до постачання продукції у рамках програми шкільного харчування, що сприятиме задоволенню інтересів усіх стейкхолдерів та активізації розвитку малих форм господарювання;

удосконалено:

напрями поглиблення кооперативних зв'язків фермерських господарств, які включають: відмову від поділу сільськогосподарських кооперативів на виробничі та обслуговуючі, а також самостійного вибору форм діяльності – з метою чи без мети одержання прибутку; запровадження у кооперативах, які діють без мети одержання прибутку, спеціального фонду, що формується за рахунок поворотних внесків членів кооперативу; надання сільськогосподарським кооперативам компенсації у розмірі до 90 відсотків суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; створення заготівельно-збутового кооперативу, а також посилення інформаційного та наукового супроводу;

систему стратегічних пріоритетів розвитку малих фермерських господарств, які передбачають оптимізацію складу основних виробничих ресурсів, розвитку несільськогосподарських видів діяльності та каналів збуту: через автомати, фермерську торгівлю, поставки закладам громадського харчування та регіональні торгові мережі, за замовленнями споживачів;

набули подальшого розвитку:

методичні засади типологізації фермерських господарств, які, на відміну від існуючих, передбачають включення до чистих активів суб'єкта господарювання вартості сільськогосподарських угідь, що забезпечить єдність підходів у визначенні типу сільгоспвиробника та сприятиме дієвості інструментів держпідтримки малих форм сільськогосподарських товаровиробників;

інструменти та форми державної підтримки фермерських господарств, а саме: фінансового забезпечення новостворених фермерських господарств, суб'єктів, що спеціалізуються на виробництві продукції м'ясного скотарства, вівчарства, овочівництва відкритого ґрунту; утворення Фонду гарантування кредитів, скасування норми щодо місцезнаходження виробника технічних засобів, що сприятиме підвищенню їх дієвості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні результатів дисертаційної роботи у практичну діяльність фермерських підприємств, що сприятиме підвищенню ефективності їх виробничої діяльності та посиленню ринкової сили. Окремі положення дослідження знайшли практичне застосування. Пропозиції щодо підходів до оцінювання виробничого потенціалу фермерських господарств у розрізі урахування їх розмірів та обґрунтування пропозиції щодо заходів його посилення були використані Департаментом агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації розробки комплексної програми «Розвиток сільського господарства та сільських територій Київської області на 2018-2019 рр».

Рекомендації щодо розвитку партнерських довгострокових відносин органів місцевого самоврядування, зокрема голів ОТГ, та фермерських господарств в організації постачання сільськогосподарської продукції та продовольства дошкільним та шкільним закладам освіти розглянуто та схвалено Узинською ОТГ при розробці програми «Шкільне харчування».

Авторські розробки щодо створення сільськогосподарського кооперативу малих фермерських господарств та високотоварних ОСГ були використані при обґрунтуванні економічної доцільності створення міжфермерського кооперативного об'єднання з технічного забезпечення та враховані при розробці Стратегічної програми розвитку сільського господарства Білоцерківського району, що забезпечить вчасне та якісне виконання агротехнологічних операцій

Результати дослідження рекомендовані до практичного застосування у ФГ «Калина» щодо диверсифікації виробничої програми господарства на основі розвитку програми зеленого туризму, а також організації фірмової торгівлі виробленою продукцією через освоєння прямих каналів збуту, що мінімізує прояв ризику сезонності у зайнятості в малих господарствах.

Отримано позитивну оцінку та прийнято рішення до Впровадження рекомендацій автора дисертаційного дослідження щодо оптимізації виробничої програми фермерського господарства на основі запровадження виробництва «нішових» культур та розвитку органічного землеробства ФГ «Острівське», що сприятиме підвищенню економічної стійкості господарства.

Проведені дослідження дозволили зробити висновки та сформулювати пропозиції теоретичного і науково-практичного спрямування щодо розв'язання наукової проблеми забезпечення ефективного розвитку фермерських господарств.

1. Обґрунтовано, що для фермерських господарств притаманними є як риси селянських господарств, так і властивості фермерських господарств «західного типу». Характерними ознаками фермерських господарств є багатofункціональність, стійкість та специфіка господарювання, що забезпечується під впливом неформальних інститутів, включаючи традиції, звичаї і сформовані практики господарювання, особливості неформальних відносин взаємодопомоги і співробітництва. Доведено, що фермерське господарство відрізняється від селянського, насамперед, основними цілями здійснення виробничо-господарської діяльності, а спільними їх рисами є: приватна власність на землю та праця членів домогосподарства.

Авторський підхід до дефініції поняття фермерське господарство зводиться до того, що це - сільськогосподарський товаровиробник, діяльність якого базується на приватній власності на засоби виробництва та землю і його діяльність ґрунтується на використанні праці членів сільського домогосподарства та, частково, найманих працівників, здійснює свою діяльність з метою виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції та продовольства.

2. Функціонування фермерських господарств, зокрема сімейних, базується на концепції трудових селянських господарств підприємницького типу, а багатоваріантність моделей їх економічної поведінки є відповідною реакцією на вплив чинників зовнішнього середовища. Основними ознаками сімейно-трудоного селянського, фермерського господарства є: задоволення потреб членів сільського домогосподарства – як мета, і використання своєї праці у виробництві – як засіб досягнення цієї мети.

Стійкість і виживання трудоного селянського господарства підприємницького типу забезпечується властивими для нього особливостями та наступними перевагами: відсутністю найманої праці; високим рівнем використання праці членів сільського домогосподарства; відсутністю зовнішнього контролю за виробничим процесом; особливою мотивацією діяльності, що полягає, не в отриманні доходу, а в споживанні і відтворенні ресурсного потенціалу фермерського господарства. Зміцнення позицій фермерських господарств у сучасних умовах можливе за умови зростання знань, рівня освіти селян і широкого застосування сучасної техніки та інноваційних технологій, а також поглиблення кооперативних та інтеграційних зв'язків.

3. Обґрунтовано, що урахування при визначенні фермерського господарства лише критерію набуття підприємницького характеру є недостатнім, оскільки для більшості

сільських жителів ведення господарства є основною діяльністю та їхнім способом життя. Окрім цього, потребують узгодження порядок закріплення правового статусу багатоскладних і односкладних фермерських господарств, а також упорядкування норм Податкового кодексу, за яким сімейне фермерське господарство в статусі підприємця-фізичної особи не має статусу «сільськогосподарського товаровиробника».

Основними критеріями класифікації товаровиробників сільськогосподарської продукції у провідних країнах світу є площа сільськогосподарських угідь у користуванні; поголів'я сільськогосподарських тварин та птиці; обсяги продажу виробленої продукції; рівень прибутковості, форма власності на засоби виробництва. Існуючі підходи у вітчизняній практиці до типологізації підприємств не характеризується універсальністю, вимагають перегляду і коригування вартісної складової цих розрахунків. Запропоновано включити до чистих активів суб'єктів господарювання вартість сільськогосподарських угідь, як основного засобу виробництва суб'єктів агробізнесу, інформаційною складовою є статистична форма б-зем, а вартісна складова повинна базуватися на нормативній грошовій оцінці сільськогосподарських угідь, яка введена в дію в 2017 р.

4. Розвиток фермерських господарств характеризується позитивною динамікою ресурсного забезпечення, та відповідно, обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема, обсяги виробництва продукції рослинництва зросли в 7 разів, тваринництва – майже в 6 разів. Серед стримуючих чинників у розвитку фермерських господарств виділено наступні: невисока ефективність сільськогосподарського виробництва; психологічні бар'єри, відсутність відповідно соціального статусу; незначні обсяги інвестицій; нерозвиненість формальних кооперативних зв'язків; недостатній рівень спеціальної освіти; низька дієвість та непослідовність держпідтримки; незавершеність земельної реформи.

Узагальнено соціальний портрет сучасного фермера: 90% – чоловіки; середній вік – 48 років; 66% - з вищою, 10% – середньою, 24% – середньо-спеціальною освітою; серед фермерів із вищою освітою 42% – інженери, 24% – агрономи, 9% – ветлікарі та економісти, 6% – педагоги, 3% – юристи і зоотехніки; стаж роботи ФГ до 5 років мають 24% фермерів, 6-10 років – 30%, 11-15 років – 34%, понад 15 років – 12%.

5. Доведено, що, незважаючи на позитивну тенденцію підвищення показників ефективності сільськогосподарського виробництва у фермерських господарствах, однак не повністю реалізовано можливості щодо прибуткового виробництва основних видів сільгосппродукції у малих господарствах. Водночас, середні та великі фермерські господарства орієнтуються на використання інноваційних технологій лише при виробництві продукції рослинництва, проте нереалізованими є можливості щодо прибуткового ведення тваринництва.

З метою подальшого підвищення економічної ефективності виробничої діяльності фермерських господарств обґрунтовано наступні заходи: організаційно-економічні (бізнес-планування, зниження витрат, диверсифікація виробничої програми, ефективний менеджмент); техніко-технологічні (зростання урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності сільськогосподарських тварин, підвищення ефективності використання виробничих ресурсів на основі Впровадження інноваційних, ресурсозберігаючих технологій); соціальні внутрішньогосподарські (зміцнення трудової дисципліни, підготовка і підвищення кваліфікованих кадрів, поліпшення умов праці, запровадження дієвої системи матеріального стимулювання праці), налагодження об'єктивного відображення фінансових

та економічних показників на основі удосконалення обліку.

6. Пріоритетними напрямками державної підтримки фермерських господарств повинні стати м'ясне скотарство, вівчарство, овочівництво відкритого ґрунту та виробництво сільгосппродукції. З метою підвищення дієвості держпідтримки щодо придбання сільгосптехніки доцільно у нормативно-правових актах, які регламентують її надання, скасувати норму щодо місцезнаходження виробника технічних засобів, вимагати економічного обґрунтування від господарства щодо фінансово-економічних показників її використання.

Вважаємо, що право на отримання державної підтримки повинні мати фермерські господарства, які забезпечують прозорість та об'єктивність у декларуванні своїх доходів і витрат. З метою підвищення дієвості програми державної підтримки фермерських господарств доцільно передбачити можливість фінансового забезпечення новостворених фермерських господарств та утворення Фонду гарантування кредитів для суб'єктів галузі в цілому. Існує необхідність у здійсненні унормування передачі права власності фермерським господарствам на земельні ділянки, надані засновникам таких господарств у постійне користування, постійне володіння, довічне успадкування володіння для створення та ведення фермерського господарства, а також врегулювати питання із рейдерством.

7. Поглиблення розвитку сільськогосподарської кооперації повинно здійснюватися на основі удосконалення нормативно-правового її регулювання та активізації роз'яснювальної діяльності безпосередньо на рівні малих форм господарювання. Існує необхідність у відмові від поділу сільськогосподарських кооперативів за типами на виробничі та обслуговуючі, надаючи членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно обирати види діяльності, а також форму діяльності – з метою чи без мети одержання прибутку. З метою набуття статусу неприбутковості в статутні документи кооперативу необхідно внести пункт, що прибутки установи використовуються виключно для забезпечення діяльності та розвитку. Водночас, для сільськогосподарського кооперативу, який діє з метою одержання прибутку, також доцільно передбачити обов'язкову трудову участь у діяльності сільськогосподарського кооперативу його членів – фізичних осіб (як це передбачено для сільськогосподарських виробничих кооперативів).

Запропоновано напрями розвитку кооперативних зв'язків фермерськими господарствами, зокрема, щодо створення постачальницько-збутового кооперативу, організації інформаційно-консультативного супроводу діяльності малих форм господарювання та кооперативів, а також стимулювання процесу трансформування неформальних у формальні кооперативні об'єднання на рівні малих форм господарювання, розвитку кооперативних зв'язків фермерських господарств із сільгосппідприємствами інших організаційно-правових форм господарювання, активізації просвітницької діяльності, що сприятиме ефективному розвитку фермерських господарств та їх позитивному впливу на розвиток сільської території.

8. Існує необхідність у розробці програми підтримки малих фермерських господарств, зокрема тваринницької, частка якої у структурі виробництва продукції коливається у межах від 1,1 до 37%. Обґрунтовано механізм отримання державної підтримки у формі гранту на розвиток сімейної тваринницької ферми, який передбачає вимоги щодо порядку надання та використання коштів; систематизовано основні критерії для відбору учасників та порядку формування складу конкурсних комісій; виділено джерела фінансового забезпечення, запровадження якого сприятиме активізації процесів їх створення.

З метою стимулювання малих фермерських господарств–виробників «нішових» сільськогосподарських культур доцільно розробити регіональні програми підтримки, у яких доцільно передбачити компенсацію матеріальних відшкодувань у розмірі 50% нормативних витрат на її виробництво. Запропоновано здійснювати фінансове забезпечення цієї програми на принципі співфінансування об'єднаної територіальної громади і державних органів у співвідношенні 50:50.

9. Одним із напрямів реалізації соціального партнерства може стати залучення об'єднаними територіальними громадами малих фермерських господарств до постачання продукції у рамках програми шкільного харчування. Вважаємо, що запровадження подібної співпраці між малими фермерськими господарствами і органами місцевого самоуправління забезпечить задоволення інтересів усіх заінтересованих стейкхолдерів: фермерів – у формуванні надійного каналу збуту та обґрунтованому ціноутворенні на продукцію, збільшенню доходів сільського домогосподарства; ОТГ – в одержанні якісної продукції, підвищенні добробуту сільської громади.

Пріоритетами взаємодії ОТГ та фермерських господарств на основі партнерських відносин повинні стати: створення сприятливих умов для залучення інвестицій; інформаційно-консультаційне забезпечення; моніторинг підприємницької діяльності за результативністю та ефективністю реалізації державних програм і проєктів, діагностика складових сталого розвитку сільської території.

10. Одним із напрямів забезпечення стійкості малих фермерських господарств є диверсифікація виробничої діяльності на основі запровадження несільськогосподарських видів. Виявлено, що позитивно до розвитку сільського туризму ставляться 90% власників господарств, які його розглядають як джерело додаткового доходу. Однак повне уявлення про сільський туризм мають лише 40% власників ФГ, 50% зауважило відсутність знань у цій сфері. Окрім цього, важливою умовою організації відпочинку в сільській місцевості «територіальне розташування», а також «природні особливості об'єктів відпочинку», а також їх вартість, що вимагає від фермерів спільно із органами місцевого саморегулювання розробляти бізнес-проекти та, відповідно, створювати умови для розвитку цього виду діяльності.

З метою активізації розвитку несільськогосподарських видів діяльності малими фермерськими господарствами доцільно удосконалити систему оподаткування, оскільки діюча посилює податкове навантаження, а також ризик втратити статусу платника 4 групи, якщо частка виручки від несільськогосподарської діяльності перевищить 25%. Обґрунтовано доцільність запровадження принципів оподаткування сукупного сімейного доходу з використанням прогресивної шкали.

11. Обґрунтовано доцільність використання малими фермерськими господарствами торговельних автоматів при продажу розливного молока та формування прямого постачання сільськогосподарської продукції в заклади громадського харчування та регіональні мережі супермаркетів, які сприятимуть: формуванню доступних цін для споживачів; отримання фермерами гарантованого ринку збуту і можливості розширити виробництво. Окрім цього, доцільно розвивати такі форми фермерської торгівлі, як інтернет-продаж; традиційні офлайн-магазини; здійснення продажів як онлайн, так і офлайн. Вважаємо, що у перспективі буде набувати розвитку виробництво продукції фермерськими господарствами за замовленнями споживачів, міського населення.

З метою мінімізації витрат на збут та формування високої доданої вартості

сільськогосподарської продукції, яку реалізують фермерські господарства, є створення оптово-розподільчого центру на базі неформального кооперативного об'єднання малих фермерських господарств.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць: у фахових видання України – 9, у іноземних виданнях – 3, представлено матеріали на 5 конференціях.

Тема НДР: «Антропогенна трансформація екосистем ландшафтної сфери Правобережного Лісостепу України та методологічні засади збалансованого використання їхніх ресурсів»

№ держреєстрації 0119U100467

Керівник НДР: доктор сільськогосподарських наук, професор **Лавров В.В.**

Мета роботи: на прикладі природних та природно-антропогенних екосистем ландшафтної сфери Правобережного Лісостепу України виявити особливості антропогенної трансформації їхньої структурно-функціональної організації, біорізноманіття, з'ясувати їх екологічний стан і динаміку залежно від розміщення у ландшафті, функціонального призначення, виду/видів впливу і типу об'єктів; визначити тенденції та ступінь змін природно-ресурсного потенціалу і функцій ландшафтних комплексів, синекологічні ефекти впливу екологічних загроз на екосистеми; обґрунтувати напрями і механізми забезпечення збалансованого використання ресурсів екосистем.

Об'єктом дослідження є природні та природно-антропогенні екосистеми ландшафтної сфери Правобережного Лісостепу України різних таксономічних рангів (ландшафти, урочища, фації), різного функціонального призначення, типів і ступенів антропогенного порушення та збалансоване використання їхніх ресурсів.

Предмет дослідження – структурно-функціональна організація, біорізноманіття та екологічний стан зазначених екосистем, їх екогеохімічні і екогеофізичні особливості у ландшафтах регіону, системоутворюючі зв'язки, гемеробія рослинного покриву, природно-ресурсний потенціал і функції ландшафтних комплексів, екологічні чинники, напрями і механізми забезпечення збалансованого використання ресурсів екосистем.

Методи дослідження: камеральні – теоретичного аналізу (абстрагування, аксіоматичний, від абстрактного до конкретного, гіпотетико-дедуктивний, системний, факторний, диференційований, кореляційний, кластерний та порівняльний аналізи) для: з'ясування стану опрацьованості наукової проблеми; виявлення розподілу у просторі екосистеми діагностичних ознак антропогенного впливу; оцінки синекологічних наслідків впливу екологічних чинників на структурні елементи природних і умовно природних екосистем; аналізу причинно-наслідкових зв'язків; розроблення системи принципів і критеріїв удосконалення методики діагностики антропогенного порушення даних екосистем з урахуванням змін ксилемікокомплексу та угруповань рослин, оцінки показників біорізноманіття; польові методи – лісознавства, екології, фітоценології, мікології, ґрунтознавства, пірології, геоботаніки, біометрії; лабораторні.

Одержані дані опрацьовували на рівні 0,05 за допомогою кластерного і дисперсійного аналізів та стандартного пакету статистичного аналізу із застосуванням комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Охарактеризовано відмінність системного і комплексного підходів у методології сталого розвитку, збалансованого природокористування. На прикладі судібровних і дібровних типів лісу захисних, рекреаційно-оздоровчих та природоохоронних лісів зелених зон Києва, Білої Церкви та Умані обґрунтовано показники структури і динаміки ксило-

мікокомплексу для удосконалення діагностики порушення людиною лісових екосистем. Запропоновано перелік видів ксилотрофів здатних бути індикаторами антропогенних порушень листяних та хвойних лісів та методичні принципи їх синекологічного застосування. На прикладі паркових лісових екосистем внутрішньоміської зеленої зони м. Києва визначено та оцінено основні екологічні загрози цим екосистемам та їхньому біорізноманіттю. Загрози класифіковано за класами небезпеки, розраховано загальний індекс небезпечності загроз для паркових екосистем і їхнього біорізноманіття.

На прикладі Сквирської ДСОВ ІАП НААН (Київська область) з'ясовано стан і екологічна роль полезахисних лісосмуг для забезпечення органічного виробництва. Встановлено, що насадження з розвиненим підростом і підліском є трансформованими внаслідок довготривалої відсутності лісівничого догляду, відпаду до 33,2% дерев, зрідження едифікаторного ярусу. Відбулась часткова зміна домінантів, активізувався розвиток другого ярусу та перебудова конструкції деревостанів. Тому зімкнутість деревного намету в широких лісосмугах досі збереглася високою (0,72–0,81). Це забезпечує підтримання в них умов лісового середовища, сприятливих для птахів, інших видів біоти, а також достатній потенціал захисту агроугідь від негативних абіотичних чинників. Різноманіття рослин у лісосмугах доволі високе незалежно від їх конструкції, тобто вони певною мірою виконують функції збереження оселищ біоти. У деревних ярусах полезахисних лісосмуг домінують види змішаних екологічних стратегій, зокрема віоленти–патієнти. Також переважають адвентивні деревні види рослин, зокрема, види-трансформери з широким фітоценотичним діапазоном. За структурою екологічних груп рослин трав'яного ярусу показано певну розбалансованість структури лісосмуг, трансформацію їхнього внутрішнього середовища. З'ясовано також особливості структури та динаміки таксономічного різноманіття ентомокомплексу впродовж вегетаційного періоду розвитку сої за органічного виробництва порівняно з умовами традиційної технології.

Охарактеризовано антропогенну трансформацію зелених зон навколо міст Києва, Білої Церкви та Умані. Виявлено, класифіковано та оцінено основні загрози парковим екосистемам, їхньому біорізноманіттю на прикладі м. Києва. Поглиблено деякі методологічні аспекти щодо критеріїв оцінювання загроз. Визначено класи небезпеки, розраховано загальний індекс небезпечності загроз та кореляційні зв'язки між групами та критеріями їх оцінювання.

Висвітлено вплив змін температури атмосфери на вирощування в умовах Лісостепу України озимих зернових культур, що потребує перегляду підходів у селекції цих культур на морозо- та зимостійкість.

На прикладі захисної зони річки Рось в межах території м. Біла Церква охарактеризовано наслідки недотримання норм природокористування у водозборах та впливу комплексу негативних чинників на екологічну систему долини річки. Охарактеризовано динаміку техногенного забруднення Росі за 2010-2020 рр. Визначено особливості антропогенної трансформації території та зелених насаджень у першій та другій надзаплавних терасах, а також заплаві річки. Запропоновано напрями і механізми соціально-економічно-екологічно збалансованого використання природних ресурсів та програму заходів охорони й відтворення водних ресурсів і гідроекосистем басейну.

Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення методологічних підходів до реалізації збалансованого природокористування на засадах системного підходу. Зокрема, коректне вивчення трансформації екосистем та ландшафтів на різних рівнях

організації сприятиме кращому розумінню цих процесів, а також середовищевірних та інших екосистемних послуг лісових насаджень, оптимізації стоку водних ресурсів, гідрологічного режиму у водозборах, кращому захисту ґрунтів від ерозії, зменшення забруднення НПС.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць: у фахових видання України – 6, у іноземних виданнях – 3, монографій – 3, навчально-методичних рекомендацій – 1, навчально-методичних рекомендацій – 3, представлено матеріали на 14 конференціях.

Тема НДР: **«Управління ризиками господарської діяльності сільськогосподарських підприємств».**

№ держреєстрації 0118U003641.

Керівник НДР: кандидат економічних наук, доцент **Драган О. О.**

В умовах нестабільності зовнішнього середовища, обумовленої триваючої трансформацією економічних відносин, постійними змінами нормативно-правової бази, прискореними темпами науково-технічного прогресу, посиленням конкурентної боротьби і динамічним розвитком споживчих переваг будь-яке підприємство у своїй діяльності зіштовхується з величезною кількістю ризиків. У зв'язку з цим для забезпечення стійкого розвитку підприємства необхідно грамотно і системно підходити до питань управління ризиками. Підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки для нашої країни є на сьогоднішні одним з першочергових стратегічних завдань. Швидкі зміни ділового середовища, обумовлені інтенсивним розвитком конкуренції, інформаційних технологій, глобалізацією бізнесу і багатьма іншими факторами, зумовлюють необхідність постійного вдосконалення механізмів управління на вітчизняних підприємствах, а також застосування методів державної підтримки. Одним з таких напрямів є використання інструментів управління ризиками.

На основі узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення поняття «ризик-менеджменту», а також із урахуванням специфіки цього дисертаційного дослідження можна запропонувати наступне визначення. Ризик-менеджмент - це неперервний процес здійснення сільськогосподарським підприємством системи заходів управління щодо втрати стійкості, зниження ефективності та прибутковості його господарської діяльності у довгостроковій перспективі, який включає ідентифікацію та аналіз ризиків, а також оцінку потенційного їх впливу на результуючі показники та прийняття управлінських рішень, зорієнтованих на нейтралізацію та мінімізацію ризиків щодо настання непередбачуваних наслідків, які призводять до втрат або збитків у господарській діяльності.

Особливості розвитку сільськогосподарських підприємств, які визначаються, насамперед, специфікою виробництва, визначені науковцями Державної установи «Інституту економіки та прогнозування НАН України», а саме: характер виробленої продукції (споживається масово), належність до первинного сектору економіки (зазнає значних цінових коливань), залежність від погодних умов (провокує волатильність урожаїв, валових зборів і доходності виробників), а також фактори внутрішнього середовища, які є відмінними для кожного суб'єкта господарювання. Саме тому існує необхідність при розробці системи управління ризиками сільськогосподарського підприємства ураховувати як несистематичні ризики, які зумовлюються факторами

внутрішнього потенціалу підприємства, так і систематичні, що виникають внаслідок впливу факторів зовнішнього середовища.

Залежно від специфіки ведення бізнесу, управління ризиком біоваріативності може передбачити окрему стратегію або бути частиною загальної політики ризик-менеджменту. Усвідомлення глобальних ризиків на сільськогосподарських підприємствах передбачає виконання наступних заходів щодо оцінки та контролю загроз:

1. Оцінка виробничих процесів та потенціалу. На цьому етапі необхідно визначити рівень технічної та інформаційної готовності підприємства самостійно оцінювати ризики біоваріативності. З метою управління ризиком біоваріативності необхідно визначити відповідальних осіб для критичного перегляду технологій виробництва. Узагальнити практику управління ризиком біоваріативності у середовищі ринкових конкурентів, лідерів галузі.

2. Оцінка потенційної загрози фактору біоваріативності для сфери діяльності підприємства. За допомогою зовнішніх організацій та відповідних методик ідентифікувати прямий вплив на результати господарської діяльності, залежність від біологічного різноманіття та стабільності екосистеми, визначити потенційний розмір матеріальної шкоди. Доцільно проаналізувати ризики, які пов'язані із біоваріативністю (фізичний, регуляторний, брендів, ризик порушення ланцюга постачання та ін.).

3. Розробка та впровадження стратегії захисту підприємства. На цьому етапі передбачається активізація робочих груп для управління стратегічними ризиками, а також розробка систем для збирання даних про глобальні ризики та результатах управління ними. Управління ризиками повинно бути інтегрованим до загальної системи управління організацією, визначати ланцюги постачання. Впровадження інноваційних практик управління глобальними ризиками сприятиме посиленню захисних механізмів і, через позитивний вплив, на репутацію підприємства, формуванню та посиленню конкурентних переваг.

4. Внесення змін до стратегічних планів підприємства. Урахування глобальних загроз у системі ризик-менеджменту повинне стати фактором, який впливає на зміну напрямів політики підприємства, що вимагає розробки системи звітності про планування та реалізації ініціатив та заходів.

Сучасний підхід до взаємозв'язку управління ризиками та стратегічного менеджменту передбачає також створення та розширення зв'язків з ринковими контрагентами. Активна взаємодія сільськогосподарських підприємств з регульованими органами вимагає вчасного реагування на будь-які зміни національної та міжнародної політики в законодавчому аспекті. Збір та поширення інформації про проблеми біоваріативності та стабільності екосистем повинні стати щоденною практикою підприємства, яке прагне захистити результати власної діяльності від глобальних загроз. Очевидно, що прийняття профілактичних заходів для захисту від глобальних ризиків дозволить сільськогосподарським підприємствам не лише попередити негативний вплив, але й завдяки розумінню проблеми біоваріативності, вести пошук нових можливостей для організації бізнесу. Отже, з метою формування ефективної системи управління ризиками сільськогосподарських підприємств, їх доцільно оцінювати не лише за джерелами їх виникнення, але співставляти фактори ризику у розрізі різних масштабів, що дозволить сформулювати цілісну уяву про ризикові параметри зовнішнього середовища та спрогнозувати динаміку стану об'єкту управління. У результаті досліджень були

сформовані наступні висновки:

1. Доповнено теоретичні засади ризик-менеджменту, які дозволять прийняти раціональні, науково-обґрунтовані управлінські рішення, зокрема в частині уточненні складових ризик менеджменту, критеріїв та обмежень формування системи управління, а також технології та методів прийняття, які мають прикладне значення для підвищення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств.

2. Уточнено теоретичні положення, які дозволять підвищити ефективність моніторингу господарських ризиків, в частині уточнення його формування, а також складання загальної та спеціалізованої класифікації ризиків аграрних підприємств, які мають прикладне значення для ідентифікації, систематизації, виявлення та мінімізації ризиків.

3. Вивчення сучасних інструментів виявлення господарських ризиків дозволило зробити висновок про те, що найбільш ефективним і найменш затратним інструментом є моніторинг, який дозволяє скоротити рівень впливу ризику на підприємство при мінімальних управлінських витратах, тим самим підвищуючи ефективність його підприємницької діяльності.

4. Дослідження умов і факторів формування господарюючих ризиків дозволило встановити, що для більшості сільськогосподарських підприємств простежується зворотна пропорційна залежність між рівнем рентабельності та рівнем господарських ризиків, а значить, чим нижчою є фінансова стійкість, тим вищою є ймовірність формування та розвитку господарюючих ризиків, і навпаки.

5. Встановлено, що найбільшою загрозою для діяльності сільськогосподарських підприємств є їх фінансова стійкість, оскільки більшість показників фінансової стійкості перебувають далеко за межами встановлених нормативних значень. У зв'язку з цим запропоновано методика оцінку рівнів господарських ризиків на основі використання фінансових коефіцієнтів, як на рівні окремих сільськогосподарських підприємств, так і на регіональному.

6. Важливим напрямом забезпечення стійкості молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах є мінімізація та нейтралізація негативного впливу природних, екологічних, технологічних, ринкових, регуляторних ризиків. Дієвими інструментами ризик-менеджменту є дотримання технологічних вимог виробництва молока, створення комфортних умов утримання худоби та системи біобезпеки, науково-обґрунтованої системи відтворення стада, використання інтервенційних інструментів, здійснення утилізації побічної продукції та додержання чинних нормативних актів з охорони довкілля, тощо.

7. Одним із складових системи ризик-менеджменту є запровадження інструментів страхування сільськогосподарських тварин. Основними заходами активізації страхування у молочному скотарстві повинні стати запровадження різних форм страхування, які припускали б як повне, так і часткове покриття збитків. Страхова сума може встановлюватися на кожну тварину, за умови, що вона прийнята на страхування індивідуально; на групи тварин із зазначенням страхової суми на середньостатистичну тварину кожної групи. З метою обмеження збитків страхових компаній необхідно жорстко регламентувати технологію виробництва тваринницької продукції, а також для визначення страхових ставок використовувати регіональний індекс падежу.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано 4 праці у фахових видання

України.

Тема НДР: «Державно-підприємницьке партнерство щодо створення інфраструктури аграрного сектору економіки України».

№ держреєстрації 0118U003647.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Юхименко П. І.**

У дослідженні поглиблено теоретичні, методологічні та практичні організаційно-економічні засади розвитку державно-підприємницького партнерства і систематизовано основні моделі та ризики розвитку суб'єктів цього партнерства в сучасних умовах. Доведено, що за період 2018–2022 рр. державно-підприємницьке партнерство не стало провідним у виконанні проєктів розвитку інфраструктури сільських територій, а розвивалось в основному у формі концесій щодо комунальної власності. Встановлено ефективність цієї форми співробітництва держави і приватного капіталу в умовах бюджетного дефіциту усіх ланок державного управління. Узагальнено діючі проєкти державно-підприємницького партнерства та вигоди держави і приватного капіталу від цього партнерства у виконанні інфраструктурних проєктів розвитку. Обґрунтовано найбільш доцільні форми державно-підприємницького партнерства та доведено доцільність поширення їх на розбудову інфраструктури сільських територій. Показано недосконалість інституціонального порядку розвитку на паритетних основах цього партнерства, відсутність правових основ розподілу ризиків у виконанні подібних проєктів, особливо у сільській місцевості. Доведено необхідність в удосконаленні інституціонального порядку розвитку державно-підприємницького партнерства, особливо на регіональному рівні за умов децентралізації управління, розробці регіональних проєктів розвитку партнерства приватного капіталу і державних інституцій. Обґрунтовано необхідність запровадження державно-підприємницького партнерства у розвитку освіти, медицини, інших напрямів соціальної інфраструктури сільських територій задля прогресу людського капіталу цих територій, активнішого залучення приватного капіталу на взаємовигідних умовах.

Мета наукової ініціативної теми полягає в розгляді важливості державно-приватного партнерства ДПП, аналізі його сутності, передумов розвитку; економіко-правової характеристики, його ознак та гуманістичних складових; виробленні узагальнюючого поняття; обґрунтуванні значення ДПП у механізмі реалізації ЦСР, характеристиці економічних позитивів ДПП для суспільства та бізнесу; з'ясуванні основних напрямків розвитку ДПП та засобів їх забезпечення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

Науковий підхід до формування інституціонального порядку організації та розвитку державно-підприємницького партнерства на відміну від існуючого, передбачає: запровадження регіональних програм стимулювання використання приватного капіталу у розбудові інфраструктури сільських територій; державну підтримку розвитку ДПП на основі коштів місцевих об'єднаних територіальних громад та державного бюджету; залучення приватного капіталу до створення інфраструктурних об'єктів у галузі освіти і медицини, що сприятиме задоволенню інтересів усіх стейкхолдерів та активізації розвитку малих форм господарювання, формуванню людського капіталу сільських територій.

У другому та третьому розділах розкрито інституціональний порядок ДПП та його недоліки, принципи його менеджменту. До загальних принципів слід відносити такі:

1) принцип цілеспрямованості у партнерстві. Розвиток державно-підприємницького

партнерства на місцях повинен здійснюватися для досягнення конкретних цілей розвитку територій, створення соціальної інфраструктури тощо (стратегічних чи тактичних);

2) принцип науковості в менеджменті ДПП. Розвиток державно-підприємницького партнерства в умовах децентралізації посилює потребу досягнення очікуваних результатів для публічних союзів, що вимагає його здійснення на засадах урахування найновіших наукових напрацювань та світового досвіду;

3) принцип мотивованості у проєктах ДПП. Участь приватного капіталу в проєктах ДПП можливе тільки за умови перспективи отримання прибутку, тобто бути мотивованими;

4) принцип достовірності проєктів ДПП. Реалізація проєктів ДПП має ґрунтуватися на основі достовірних фактів, можливостей (розрахунків, індикаторів, прогнозів тощо). Особливо, як показує практика цей принцип є важливим у розрахунках фінансування проєктів;

5) принцип системності в організації ДПП. Розвиток державно-підприємницького партнерства, згідно з принципом системності, повинен передбачати взаємодоповненість і взаємозв'язок усіх складників організації партнерства державних інститутів і бізнесу (інституціонального порядку, процесів, інструментів, механізмів, алгоритмів, заходів тощо), які мають функціонувати як єдине ціле;

6) принцип інституціональної відповідальності партнерів Впровадження. Визначення інституційної відповідальності для ДПП, тобто, який суб'єкт буде відігравати яку роль на кожному кроці. Інституційні механізми та розподіл функцій відрізняються від місця до місця — залежно від конкретних потреб програми ДПП та існуючих інституційних обов'язків та можливостей;

7) принцип завершеності проєктів ДПП. Будь-які проєкти ДПП повинні мати завершений характер, тобто бути такими, які досягають установлених цілей і розв'язують конкретні завдання;

8) принцип адаптивності до змін інституційного середовища;

9) принцип достатності інформаційного забезпечення та прозорості проєкту. Згідно з цим принципом, державні інститути мають забезпечити інформування громадськості про відносні витрати, вигоди та ризики проєктів ДПП;

10) принцип зворотного зв'язку партнерів ДПП;

11) принцип забезпечення безперервності;

12) принцип зрозумілості для уникнення ризиків. Зменшення ризиків під час реалізації проєктів ДПП сприяє дотриманню цього принципу;

13) принцип компетентності менеджерів проєкту;

14) принцип контрольованості;

15) принцип економічності та сталого розвитку. Цей принцип виходить із концепції сталого розвитку і теорії зацікавлених сторін;

16) принцип урахування розвитку регіону;

17) принцип уніфікованості моделі ДПП. Принцип акцентує увагу на необхідності застосування єдиної методологічної бази розвитку ДПП, а також уніфікованих процедур, завдяки чому подібні завдання можна буде розв'язувати аналогічним чином. Суть його полягає в тому, що зміни в інституційному середовищі мають узгоджуватися з політикою ДПП, а ефективність ДПП тісно пов'язана з його інституційним середовищем;

18) принцип часової погодженості реалізації проєктів ДПП. Усі процеси підготовки і реалізації проєктів ДПП повинні враховувати часовий складник і часові обмеження. Із

теорії і практики відомо, що в умовах динамічності середовища функціонування ігнорування часового чинника в управлінні доволі часто призводить до недовісти, застарілості й неактуальності пропозицій, зростанню ризиків у ДПП;

19) принцип об'єктивності та чесності в організації ДПП. Проєкти ДПП мають формуватися і реалізовуватися з прийнятним рівнем суб'єктивності, що унеможливить надмірність такого суб'єктивізму, корупцію, професійну недоброчесність.

Розкрито комплексний механізм регулювання ДПП. Комплексний механізм державного управління може складатися із таких видів механізмів:

— економічного (механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо);

— мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоєфективної роботи);

— організаційного (об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування);

— політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо);

— правового (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації та інструкції).

Сучасний стан економіки України і її фінансові можливості потребують суттєвого підвищення статусу і активізації спільної діяльності всіх видів влади з приватним сектором економіки і суспільними інститутами з метою виконання стратегічних завдань економічного розвитку регіону. Активізації і розширення співпраці між державою і приватним сектором потребують усі галузі матеріального виробництва, інфраструктура та інші види спільної діяльності. Особливо на початковому рівні розвитку територіальних громад і на рівні регіонів загалом. Здійснення адміністративно-територіальної реформи і надання більших економічних прав ОМС потребують на рівні регіонів розширення і поглиблення взаємодії між господарюючими суб'єктами, розширення взаємодії влади з бізнесом і організації спільного муніципального приватного партнерства, підвищення ролі і безпосередньої участі органів місцевої влади у вирішенні економічних та інших проблем розвитку. Це забезпечить новий шлях розвитку за рахунок використання науково обґрунтованих і юридично оформлених управлінських механізмів взаємодії, партнерських відносин, надання права муніципальним підприємствам, розташованим на підвладній території, бути учасниками спільної праці з приватним сектором і інституціями суспільства. У складі пріоритетних сфер і напрямів спільної діяльності доцільно застосовувати науково-практичні, високотехнологічні, техніко-економічні, інноваційні та інформаційні процеси діяльності, виробничу інфраструктуру всіх галузей і підгалузей економіки, аграрну та інші пріоритетні сфери для забезпечення економічного добробуту жителів регіону, використовуючи нові форми організації діяльності і відносин між владою і суб'єктами господарювання. Досягнення успіхів у вирішенні зазначених завдань потребує від органів публічного управління на місцевому рівні прямої участі у відтворенні і розвитку промислового та інших секторів розвитку регіонів за рахунок організації ефективних форм співпраці і партнерства галузей і секторів економіки з приватними і суспільними секторами.

Необхідним є і якомога швидший перехід ДПП до ППП (постійного приватного партнерства), удосконалення діючих і розробка нових форм його здійснення, прийнятних для учасників, уточнення їх прав і обов'язків, розвиток культури партнерства і орієнтація його на широку взаємодію із місцевою владою і громадськими інституціями. Постійне приватне партнерство слід розглядати як перспективний вид партнерства на регіональному рівні, що уможливорює спільну діяльність між суспільними інститутами, владою і підприємцями. Воно мотивує разом приймати рішення щодо довгострокового стратегічного соціального розвитку регіонів з урахуванням економічних можливостей територій, орієнтації підприємницьких структур на зниження масштабів торговельної діяльності на користь розвитку альтернативних малих і середніх підприємств виробництва продукції і матеріальних послуг для задоволення потреб населення продукцією вітчизняного виробництва. ППП можливо здійснювати в цілій низці галузей промисловості, що сприятиме збалансованості галузевого розвитку і синхронізації його з просторовим розвитком.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у міжнародних виданнях – 3, у фахових видання України – 5, видано навчальних посібників – 1, монографій – 1, представлено матеріали на конференціях – 5 та інші видання – 1.

Тема НДР: «Стратегічні пріоритети розвитку аграрного сектору в умовах невизначеності та ризику».

№ держреєстрації 118U004126.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Гринчук Ю. С.**

Одним з найважливіших завдань в процесі організації моніторингу сталого розвитку регіону є формування оптимального набору індикаторних показників, відхилення від яких свідчатиме про порушення сталого розвитку, що, своєю чергою, дає можливість швидко реалізувати комплекс корегуючих заходів.

Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Київської області свідчить, що обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) у фактичних цінах у 2016 р. зріс, порівняно з 2013 р., на 35727,2 млн грн або на 54,6 %. Проте, індекс промислової продукції за період 2014-2016 рр. становив 100,3 % ($I_{\text{пп}}=1,016 \times 0,93 \times 1,062=1,003$), тобто реальні обсяги виробництва промислової продукції, порівняно з 2013 р., практично не змінились. Обсяг виконаних будівельних робіт у фактичних цінах зріс у 2016 р., порівняно з 2013 р., на 740,6 млн грн або на 23 %. Індекс будівельної продукції за період 2014-2016 рр. становив 83,9 % ($I_{\text{бп}}=0,633 \times 0,997 \times 1,33=0,839$), що свідчить про зменшення обсягів будівельної продукції порівняно з 2013 р. на 16,1 %.

Вантажооборот зріс у 2016 р., порівняно з 2013 р., на 177,5 млн ткм або на 11,4 %, проте, слід зауважити, що у 2016 р., порівняно з 2015 р., вантажооборот зменшився на 922,7 млн. ткм або на 34,7 %. Пасажирооборот зріс у 2016 р., порівняно з 2014 р., на 271,5 млн пас. км або на 11,3 %.

Експорт товарів зменшився протягом досліджуваного періоду на 268,6 млн дол США або на 13,6 %, імпорт – на 1784,6 млн дол США або на 37,7 %. Сальдо зовнішньої торгівлі протягом всього досліджуваного періоду залишалось негативним і на кінець 2016 р. становило -1246,5 млн дол США.

Слід зауважити, що у 2016 р. обсяг експорту товарів з Київської області до країн Європейського Союзу становив 523,4 млн дол США, або 30,7 % від загального обсягу

експорту області, питома вага експорту до ЄС зросла, порівняно з 2013 р., на 9 відсоткових пунктів, що є позитивною тенденцією. Проте, слід зауважити, що основу товарної структури експорту області складали продукти рослинного походження, жири та олії тваринного або рослинного походження, живі тварини; продукти тваринного походження, готові харчові продукти, маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів, механічні та електричні машини, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них, недорогоцінні метали та вироби з них, тобто продукція з низькою доданою вартістю. Індекс споживчих цін у 2016 р. становив 112,2 %, порівняно з 2015 р., він зменшився на 32,1 в. п., тобто темп інфляції сповільнився.

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва також протягом досліджуваного періоду коливався, проте зростання за 2014-2016 рр. становило 3,6 % ($I_{сгв}=1,058 \times 0,892 \times 1,098=1,036$). При цьому обсяг виробництва продукції рослинництва зріс на 11 % ($I_{пр.р.}=1,095 \times 0,854 \times 1,187=1,11$), тоді як обсяг виробництва продукції тваринництва зменшився на 8,3 % ($I_{пр.т.}=0,998 \times 0,962 \times 0,955=0,917$). Що до реальних сукупних ресурсів домогосподарств, розрахуємо їх зміну, скориставшись формулою:

$$I_{р.с.р.д.} = \frac{I_{н.с.р.д.}}{I_{с.ц.}}, \quad (1)$$

..... де
 $I_{р.с.р.д.}$ – індекс реальних сукупних ресурсів домогосподарств;
 $I_{н.с.р.д.}$ – індекс номінальних сукупних ресурсів домогосподарств;
 $I_{с.ц.}$ – індекс споживчих цін.
 У 2016 р., порівняно з 2013 р., номінальні сукупні ресурси домогосподарств зросли в 1,348 рази.

Розрахуємо індекс споживчих цін за 2014-2016 рр.:

$$I_{с.ц.} = 1,247 \times 1,443 \times 1,122 = 2,019$$

Розрахуємо індекс реальних сукупних ресурсів домогосподарств:

$$I_{р.с.р.д.} = \frac{1,348}{2,019} = 0,668$$

Тобто, реальні сукупні ресурси домогосподарств зменшились у 2016 р., порівняно з 2013 р., на 33,2 %.

Серед грошових доходів домогосподарств найбільша частка припадає на заробітну плату. Номінальна середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника зросла протягом досліджуваного періоду на 1878 грн. або на 56 %, тоді як реальна заробітна плата, згідно з даними Головного управління статистики у Київській області у 2016 р., зменшилась, порівняно з 2013 р. на 19,7 %, адже індекс реальної заробітної плати за три роки становив ($I_{рзп}=0,918 \times 0,78 \times 1,121=0,803$).

Заборгованість із заробітної плати зменшилась протягом досліджуваного періоду на 26,4 млн грн або на 17,9 %. Основна частка боргу припадала на підприємства транспорту (понад 90 %). Кількість працюючих, яким вчасно не виплачена заробітна плата, на початок грудня 2016 р. становила 3,2 тис. осіб, або 0,9 % від загальної кількості штатних працівників, зайнятих в економіці області. Кожному з них не виплачено в середньому 2666 грн.

Необхідно наголосити, що зменшення реальних доходів призводить до погіршення якості життя населення та посилює протестні настрої в суспільстві.

До показників соціальної напруженості, окрім заборгованості із виплати заробітної плати, С. В. Белай відносить кількість безробітних (за методологією МОП), рівень безробіття (за методологією МОП), кількістю зареєстрованих безробітних, згідно з чинним законодавством, рівень зареєстрованого безробіття, вивільнення працівників з економічних причин, заборгованість населення зі сплати житлово-комунальних послуг; кількість штатних працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості. Рівень зареєстрованого безробіття у Київській області суттєво нижчий, ніж рівень безробіття, визначений за методологією МОП. Так, рівень зареєстрованого безробіття у 2016 р. становив 1,5 % від загальної кількості населення працездатного віку. Кількість зареєстрованих безробітних зменшилась протягом досліджуваного періоду на 500 осіб або на 3,1 % (з 16,1 тис. осіб на кінець грудня 2013 р. до 15,6 тис. осіб на кінець грудня 2016 р.).

Основними напрямками регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах повинні бути:

- формування сприятливого інвестиційного клімату та підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- удосконалення комунікацій з потенційними інвесторами шляхом створення (регулярного поповнення) банку даних інвестиційних проєктів, бізнес-пропозицій, інвестиційних об'єктів та забезпечення вільного доступу до них потенційних інвесторів;
- забезпечення всебічної підтримки інвестиційної діяльності галузей, які є «точками економічного зростання» та реалізують конкурентні переваги регіону;
- пошук джерел та залучення інвестицій для фінансування найбільш значимих з позиції регіональних та місцевих органів влади та управління інноваційно-інвестиційних проєктів, які, за можливості, повинні мати якомога менші терміни окупності та сприяти зростанню надходжень до місцевих бюджетів;
- спрямування коштів регіонального чи місцевих бюджетів на інвестування в непривабливі для приватного інвестора, але стратегічно важливі для регіону інфраструктурні об'єкти та проєкти, які забезпечують екологічну безпеку регіону;
- розробка цільових програм та прозорі системи контролю за цільовим використанням коштів регіонального чи місцевого бюджету, які спрямовуються на інвестування;
- розвиток інфраструктури регіонального ринку інвестицій (банківської системи, інвестиційних фондів, страхових та консалтингових компаній, регіональних агентств сприяння інвестиціям тощо);
- розробка критеріальної основи оцінки ефективності регіональної інвестиційної політики з урахуванням інтересів всіх її суб'єктів: державних та регіональних органів влади та управління, фінансових установ, підприємств та організацій, іноземних інвесторів, громадських організацій, населення регіону.

Одним з найважливіших завдань в процесі організації моніторингу сталого розвитку регіону є формування оптимального набору індикаторних показників, відхилення від яких свідчатиме про порушення сталого розвитку, що, своєю чергою, дає можливість швидко реалізувати комплекс корегуючих заходів.

Аналіз соціально-економічного розвитку Київської області як складової моніторингу, дав можливість зробити наступні висновки:

- у 2013-2016 рр. економічний розвиток регіону характеризувався спадом

промислового виробництва; скороченням обсягу експорту товарів, виконаних будівельних робіт; зменшенням інвестиційних ресурсів; зростанням цін;

- реальні сукупні ресурси домогосподарств Київської області зменшились у 2016 р., порівняно з 2013 р., на 33,2 %. Зменшення реальних доходів, в тому числі реальної заробітної плати, призводить до погіршення якості життя населення та посилює протестні настрої в суспільстві;

- протягом досліджуваного періоду кількість безробітних в Київській області (за методологією МОП) зросла на 4,1 тис. осіб або на 8,3 %, рівень безробіття – на 0,7 в. п. (з 6,1 % у 2013 р. до 6,8% на кінець 2016 р.) Особливе занепокоєння викликає той факт, що близько 40 % зареєстрованих безробітних протягом всього досліджуваного періоду складала молодь у віці до 35 років;

- спад економіки, зростання безробіття, зменшення реальних сукупних ресурсів домогосподарств призводить до зростання заборгованості населення зі сплати житлово-комунальних послуг та загострення криміногенної ситуації;

- екологічна ситуація в області протягом досліджуваного періоду погіршилась, зокрема, загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах зріс на 3726,8 тис. т або на 8,94 %; обсяг скинутих забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти зріс 2 млн. м³ або на 66,67 %. З пожвавленням економічної ситуації тиск на навколишнє природне середовище зростатиме.

Узагальнені результати аналізу соціально-економічного розвитку Київської області дають можливість зробити висновок про відхилення від збалансованого розвитку, поглиблення кризових явищ та зростання соціальної напруги в регіоні.

- Найбільш поширеним плановим документом, за допомогою якого здійснюються заходи із реалізації стратегії розвитку аграрних регіонів, є програми соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності, інноваційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності.

- Планування є функцією менеджменту, суть якої полягає у визначенні цілей об'єкту управління, розробці програми його дій у вигляді прогнозів, стратегічних, тактичних і оперативних планів, які мають на меті передбачити бажаний майбутній стан організації та способи його досягнення.

- Кінцевим результатом планування є планове рішення або план. План – це система взаємозв'язаних цілей, завдань, шляхів і методів їх досягнення, розрахунків, що мають на меті передбачити майбутній стан організації у конкретному часовому періоді.

- Програма, на відміну від плану, спрямована на вирішення конкретної комплексної чи одиничної проблеми, що стоїть перед організацією. У зв'язку із цим програма є більш спеціалізованим і конкретизованим плановим документом, ніж план.

- Складовою частиною або елементом програми може виступати проєкт. Стандарт Project Management Institute з управління програмами і проєктами (PMI) розглядає програму як ряд зв'язаних один з одним проєктів управління, якими координується для досягнення переваг і ступеня керованості недоступних при управлінні ними окремо.

- Таким чином, програма може містити один чи декілька взаємозв'язаних проєктів. У першому випадку програма за своїми характеристиками відповідає характеристикам проєкту, у другому – вона має, як уже зазначалось, комплексний характер та ієрархічну структуру.

У процесі розробки та реалізації цільових регіональних програм виділяють три стадії: дослідження проблем розвитку регіону; формування та затвердження проекту цільової програми; реалізація цільової програми. Кожна стадія передбачає проходження відповідної кількості етапів. Перша стадія розпочинається етапом виявлення проблемної ситуації і завершується прийняттям рішення вищим керівництвом щодо розробки цільової програми. Друга стадія розпочинається формуванням проекту завдання на розробку та здійснення цільової програми і завершується прийняттям рішення вищим керівництвом про затвердження цільової програми. Третя стадія розпочинається інформуванням усіх учасників цільової програми і завершується аналізом результативності цільової програми і здійсненням наступних програмних заходів на майбутнє.

Зауважимо, що запропоновані підходи визначення етапів процесу розробки та реалізації цільових програм взаємодоповнюють один одного і є, як уже зазначалося, складовою частиною загального процесу стратегічного управління.

Дослідження функцій і повноважень суб'єктів регіональної політики дає можливість структурувати існуючу систему інституційного забезпечення формування та реалізації стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва в аграрних регіонах. Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують діяльність інститутів, які формують та реалізують регіональну політику, дає можливість стверджувати, що на цьому етапі розвитку головною проблемою є узгодження їх діяльності та врахування конкретних регіональних проблем в процесі розробки державної та регіональних стратегій розвитку, планів заходів з їх реалізації, інвестиційних програм та проєктів.

Актуальними є проблеми чіткого визначення та розмежування повноважень і відповідальності всіх суб'єктів регіональної політики; уникнення дублювання функцій (як, наприклад, у випадку з Міжвідомчою координаційною комісією з питань регіонального розвитку та Радою з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування); а також стабільності інституційного середовища (адже повноваження щодо регіональної політики неодноразово переміщалися з міністерства в міністерство).

Проведений аналіз та визначення актуальних проблем інституційного забезпечення процесів формування та реалізації регіональної політики в Україні дає можливість зробити наступні висновки:

1) подальше удосконалення інституційного забезпечення регіональної політики в Україні має здійснюватися згідно з її євроінтеграційним курсом.

У цьому контексті особливу увагу слід звернути на Хартію багаторівневого управління в Європі (Charter for Multilevel Governance in Europe), ухвалену Комітетом Регіонів ЄС у 2014 р. з метою досягнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості в Європі. У Хартії наголошується на необхідності багаторівневого управління, що «базується на узгоджених діях Європейського Союзу, держав-членів, регіональних та місцевих органів влади, згідно з принципами субсидіарності, пропорційності і партнерства у формі оперативного та інституційного співробітництва у процесі розробки та реалізації політики Європейського Союзу». Головними принципами формування та реалізації політики є: прозорість та відкритість процесу формування політики; співучасть та партнерство всіх зацікавлених сторін; узгодженість політики та синергія бюджетів на всіх рівнях управління; пропорційність; забезпечення захисту прав на всіх рівнях управління.

2) еволюція інституційного забезпечення регіональної політики у напрямку децентралізації на принципах субсидіарності: завдання центральних органів влади –

розробка концептуальних засад і нормативно-правової бази регіональної політики; зростання ролі органів місцевого самоврядування, приватних структур, громадських організацій, агенцій регіонального розвитку у процесах формування та реалізації регіональної політики;

3) чітке законодавче визначення функцій, повноважень і відповідальності кожного інституту, що бере участь у розробленні й реалізації державної регіональної політики;

4) державний контроль «за конституційністю та законністю рішень органів та посадових осіб місцевого самоврядування», врахуванням ними загальнодержавних інтересів при вирішенні регіональних чи місцевих питань;

5) імплементація досвіду розвинених країн світу, зокрема:

- щодо участі в процесах реалізації регіональної політики регіональних корпорацій, які функціонують у формі інвестиційних компаній (на пайових засадах беруть участь у техніко-технологічному переобладнанні підприємств, сприяють розвитку та оновленню виробничої та соціальної інфраструктури господарських регіональних комплексів) та регіональних цільових фондів (створюються у формі трастів та використовують трастовий капітал для інвестування проєктів, які сприяють соціально-економічному розвитку регіону) (США, Канада, Італія, Бельгія, Нідерланди);

- щодо використання планових контрактів – формальних угод між урядом та регіональними органами влади, у яких визначені зобов'язання, заходи й терміни їх реалізації, а також фінансова участь суб'єктів угоди щодо вирішення проблем (соціальних, економічних, екологічних) регіонального розвитку (Франція);

6) активізація участі у процесах формування та реалізації регіональної політики наукових установ, неурядових організацій, в тому числі агенцій регіонального розвитку, благодійних фондів, суб'єктів підприємництва, приватних консультантів та експертів, тобто всіх інституційних партнерів, зацікавлених у сприянні регіональному та місцевому розвитку;

7) поглиблення взаємодії між суб'єктами підприємництва та органами державної влади і місцевого самоврядування на принципах державно-приватного партнерства;

8) концентрація обмежених ресурсів на «тих заходах і територіях, які можуть забезпечити найбільшу віддачу у найбільш стислий час, однак матимуть довготривалий і комплексний вплив на розвиток не лише однієї території, а й сусідніх регіонів»;

9) використання угод щодо регіонального розвитку як інструменту, що дає можливість вирішити проблеми розвитку територій за рахунок співфінансування запланованих заходів з державного, місцевих бюджетів та інших джерел.

Протягом 2015-2018 рр. відбулися процеси реформування правового поля, яке регулює розвиток сільськогосподарського виробництва в аграрних регіонах. Були ухвалені нормативно-правові акти, які сприяють створенню цілісної нормативно-правової бази, що регулює процеси формування та реалізації регіональної політики. Зокрема, важливим кроком є ухвалення базового (рамкового) закону «Про засади державної регіональної політики».

На сьогодні у нормативно-правових актах чітко визначені:

- інституції, що відповідають за формування й реалізацію регіональної політики (в першу чергу – Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства);

- система взаємопов'язаних документів, що визначають державну регіональну політику (Державна стратегія регіонального розвитку України та План заходів з її реалізації; регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, а також інвестиційні програми (проєкти), спрямовані на розвиток регіонів);

- джерела фінансування розвитку регіонів (Державний фонд регіонального розвитку та місцеві бюджети).

Проте, недоліком чинної нормативно-правової бази щодо формування та реалізації регіональної політики є неузгодженість окремих нормативно-правових актів між собою. Значна кількість чинних нормативно-правових актів застаріла (особливо спеціальне інвестиційне законодавство, законодавство для окремих територій), потребує перегляду, зокрема, на предмет його ефективності, та оновлення.

Окрему увагу слід звернути на необхідність розробки належного методичного забезпечення та інших інструментів реалізації положень нормативно-правових актів, посилення контролю за їх виконанням та оцінки наслідків впливу реалізованих заходів на рівень життя населення регіонів, що в подальшому дозволить визначати напрямки вдосконалення регіональної політики.

Одним із дієвих інструментів реалізації стратегії розвитку аграрних регіонів, як показує вітчизняний та світовий досвід, є публічно-приватне партнерство, яке в Україні перебуває у стадії активного розвитку і, при відповідному нормативно-правовому та організаційно-економічному забезпеченні, може сприяти вирішенню багатьох соціально-економічних проблем як держави, так і регіонів. Це підтверджує досвід успішної реалізації проєктів ППП у багатьох країнах світу. Важливою передумовою успіху ППП на регіональному рівні є формування об'єднаних територіальних громад, розширення їх повноважень та фінансових можливостей. Але для того, щоб ППП мало можливість проявити себе повною мірою, потрібно вирішити ряд важливих проблем на законодавчому, нормативно-регуляторному, кадровому рівнях, що може стати предметом подальших досліджень і напрацювань у науковій і практичній площині.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus – 1, WoS – 1, міжнародних виданнях – 4, у фахових видання України – 27, видано навчальних посібників та монографій – 4, представлено матеріали на конференціях – 37.

Тема НДР: «Теоретичне та клініко-експериментальне обґрунтування методів діагностики, лікування і профілактики А-, D-, E- гіповітамінозів та полімерної недостатності у сільськогосподарської та екзотичної птиці».

№ держреєстрації 0118U004128.

Керівник НДР: кандидат ветеринарних наук, доцент **Мельник А. Ю.**

На практиці стандартні схеми лікування і профілактики птиці з порушенням обміну речовин малоефективні, оскільки не враховують видові та породні особливості організму, важкість ураження окремих органів і систем. Тому, рання діагностика та профілактика поліметаболічної патології має на меті індивідуальний підхід у кожному окремому клінічному випадку та залежатиме від генетичного, продуктивного та, як показує практика, продуктивного потенціалу, насамперед, батьківського та продуктивного стада птиці.

Експериментальні дослідження проводили у 2020–2021 році на поголів'ї курчат-бройлерів кросу Cobb-500, що вирощуються в навчально-виробничому центрі Білоцерківського національного аграрного університету.

Матеріалом для дослідження слугували 90 курчат-бройлерів кросу Cobb-500, розділених на три групи (контрольна і дві дослідні) по 30-у кожній. Поголів'ю 1 та 2 дослідних груп дворазово на, 8–14 і 25–31, добу випоювали препарат Декавіт у дозах 1 та 2 мл/л води, відповідно. 1 мл препарату «Абетка для тварин» містить діючі речовини:

вітаміни А (ретинолу ацетат) – 10000 МО; D₃ (холекальциферол) – 1000 МО; Е (α-токоферолу ацетат) – 15 мг; К₃ (менадіон) – 2 мг; В₁ (тіаміну гідрохлорид) – 2 мг; В₃ (пантотенат кальцію) – 8 мг; В₆ (піридоксину гідрохлорид) – 2 мг; В₁₂ (ціанокобаламін) – 30 мкг; С (аскорбінова кислота) – 20 мг; L-лізин – 2,5 мг.

За біохімічного дослідження сироватки крові клінічно обстеженого поголів'я курчат-бройлерів 16-добового віку контрольної, першої та другої дослідних груп встановлено, що вміст загального білка складав 29,9±0,8; 31,2±1,20 та 31,8±1,11 г/л, відповідно. Частка альбумінів у другій дослідній групі була найвищою – 16,6±0,46 г/л (Lim 14,8–18,6) – вона становила 52,2 %, проте не мала вірогідної різниці з показником групи контролю 15,0±0,71 г/л. Концентрація сечової кислоти у сироватці крові курчат 2 дослідної групи коливалася в межах 0,18–0,31 ммоль/л (0,25±0,02) і мала тенденцію до зниження. Функціональний стан печінки вивчали за активністю індикаторних ферментів, яка у дослідних групах мала незначні коливання і вірогідно не змінювалася, порівняно з показниками групи контролю 16-добових курчат.

Біохімічним дослідженням сироватки крові бройлерів 33-добового віку встановили, що концентрація загального білка у птиці контрольної та дослідної груп вірогідно не змінювалась і складала 33,1±1,69; 31,1±1,10 та 28,6±1,16 г/л, відповідно. Вміст альбумінів також, вірогідно, не відрізнявся: 15,0±0,95 та 14,1±0,36, порівняно з 15,7±0,87 г/л у контролі. Частка альбумінів, порівняно з попереднім показником, мала тенденцію до зменшення і складала у бройлерів контрольної групи – 47,4, дослідних – відповідно, 48,2 і 49,3 %.

Позитивні зміни у птиці другої дослідної групи встановлені за рівнем основного продукту залишкового азоту. Вміст сечової кислоти мав тенденцію до зменшення (–18,9 %), порівняно з контрольною групою, і становив 0,30±0,03 ммоль/л (Lim 0,17–0,36), що свідчить про часткове відновлення епітелію ниркових каналців під впливом вітаміну А і покращення виведення кінцевих продуктів обміну нуклеїнових кислот нирками.

За використання препарату «Абетка для тварин» у рекомендованих дозах 1 та 2 мл/л води вірогідних змін показників загального білка і альбумінів не спостерігалось, але концентрація сечової кислоти мала тенденцію до зменшення (–18,9 %) у групі птиці, яка отримувала 2 мл препарату, що є показником більш інтенсивного виведення кінцевих продуктів обміну нуклеопротеїнів.

2. Використання препарату «Абетка для тварин» у дозі 2 мл/л води частково відновлює цитозольну і мітохондріальну структури гепатоцитів, на що вказує зменшення активності АсАТ на 15,5 % (3,04±0,15 ммоль/(год•л) (p<0,05) у курчат-бройлерів другої дослідної групи.

Перспективою подальших досліджень є вивчення впливу препарату «Абетка для тварин» у схемах комплексного лікування та профілактики хвороб печінки у курчат-бройлерів.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus – 1, WoS – 1, у фахових видання України – 5.

Тема НДР: «Теоретичне і практичне обґрунтування біотехнології одержання стабілізованих заквасок для напівм'яких сирів».

№ держреєстрації 0119U101133.

Керівник НДР: доктор с.-г. наук, професор **Шурчкова Ю. О.**

Інтенсифікація і глобалізація сучасного виробництва молочних харчових продуктів

обумовлюють необхідність розробки ефективних технологій виробництва, впровадження жорсткіших вимог до безпечності продукції, удосконалення національних систем контролю її якості. Мікробіологічне та хімічне забруднення, контамінація бактеріофагами молочнокислих бактерій (МБК) молочної сировини та готових продуктів є вирішальними факторами, що знижують їхню якість, як на рівні інгібіторного впливу на заквашувальну мікробіоту (ЗМ), так і з точки зору безпеки для здоров'я споживачів. Встановлення заходів протидії чи знешкодження інгібіторних факторів обумовлює необхідність пошуку ефективних методів їх детекції, генерування сучасних біотехнологічних рішень для збереження активності ЗМ як гаранту якості молочної продукції.

Метою науково-дослідної роботи було розроблення, Впровадження та застосування стабілізованих заквасок для напівм'яких сирів та підвищення їх стійкості до денатуруючих факторів.

Для досягнення мети було проведено наступну роботу:

- проведено дослідження інгібіторного впливу на ЗМ залишків мийно-дезінфікуючих засобів;
- розроблено метод детекції денатуруючих факторів у молочній сировині;
- встановлені реологічні показники сирів, які виготовлені при застосуванні методу детекції денатуруючих факторів у молочній сировині;
- встановлено час придатності та умови зберігання сирів (за методу детекції денатуруючих факторів).

Встановлено вплив денатуруючого фактору (залишків мийно-дезінфікуючих засобів), який є практично постійним джерелом виникнення збоїв ферментаційних процесів внаслідок лізису мікрофлори, що призводить до зниження активності ЗМ під час виробництва молочної продукції (напівм'яких сирів). Встановлено, що реологічні показники сирів відповідали нормативним вимогам. З'ясовано, що час придатності напівм'яких сирів становить від 10 до 75 днів, в залежності від пакування, за температури зберігання від 0 °С до 6 °С за відносної вологості повітря не більше, ніж 85 % у холодильниках або холодильних камерах.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у WoS – 1, представлено матеріали на конференціях – 5.

Тема НДР: «Обґрунтування з удосконалення технології виробництва молока у період зміни клімату».

№ держреєстрації 0120U105126.

Керівник НДР: кандидат с.-г. наук, доцент **Борщ О.О.**

Одним із основних напрямів підвищення ефективності галузі молочного скотарства є зниження впливу екологічних факторів на економіку виробництва молока на фоні уникнення негативного впливу технологій молочного скотарства на довкілля. Основними екологічними факторами впливу на молочне тваринництво є низькі і високі температури повітря та їх перепади, посухи або велика кількість опадів, швидкість руху повітря, атмосферний тиск, інсоляція тощо. Ці фактори, крім негативного впливу на кормовиробництво, знижують умови комфортного утримання для тварин, що негативно впливає на їхню продуктивність і якість продукції. Впровадження систем нівелювання негативної дії екологічних факторів на тварин потребує значних грошових витрат, що знижує економічну ефективність галузі скотарства. Наукові дослідження елементів технологій і технологічних рішень повинні бути спрямовані на вирішення актуальної проблеми – виробництва дешевого високоякісного

молока, органічних добрив для збереження чорноземів за умов поліпшення комфорту і добробуту тварин.

Аналіз отриманих досліджень свідчить про те, що за останні 10 років відбувається глобальне підвищення температури повітря, що відображається на веденні галузі молочного скотарства. Річна кількість діб з високою температурою (+25 °C і вище) в середньому за останні 5 років становить 44 доби, а з низькою (-5 °C і нижче) – 31 добу. У приміщеннях різного типу, що застосовуються в Україні, тварини по-різному переносять спеку і холод. При цьому відбувається істотне зниження їхньої продуктивності й відтворних функцій та погіршення стану здоров'я.

Таким чином, вивчення і розробка теоретичних і практичних аспектів ефективних прийомів, елементів технології виробництва молока в умовах глобальних змін клімату є досить актуальними. Дисертаційна робота направлена на вирішення проблем поліпшення комфорту утримання тварин і на цій основі підвищення їх продуктивності, відтворних ознак, здоров'я і тривалості господарського використання.

На території центральної України (лісостепова природно-кліматична зона) упродовж останніх 50 років відбувається суттєве підвищення температури. Середня температура 70-х років ХХ століття була на 2,09 °C нижчою за аналогічний показник 20-х років ХХІ століття. За останні 10 років середня річна температура повітря підвищилась на 0,9 °C. Сума річних атмосферних опадів з підвищенням температури знизилась на 59,6 мм, а середня швидкість вітру підвищилась на 0,97 м/с. Все частіше спостерігаються аномальні для цієї місцевості погодні відхилення, як от хуртовини взимку, смерчі та буревії у помірні та теплі пори року, аномальна спека та холод. Це вплинуло на кількість діб на рік з термонеутральним, високо- й низькотемпературним навантаженнями для тварин у досліджувані температурно-погодні періоди.

Кількість діб із термонеутральною температурою у II та III температурно-погодних періодах збільшилась на 30 та 76 діб, відповідно, порівняно з I періодом. Також збільшилась і кількість діб з високотемпературним навантаженням – на 18 та 34 доби, тоді як кількість діб із низькотемпературним навантаженням, навпаки, знизилась на 48 та 111 діб.

Встановлено, що кожна наступна категорія середньорічної погоди (температурно-погодний період досліджень) супроводжувалася збільшенням кількості термонеутральних днів (особливо упродовж осінньо-весняного періоду), що, незважаючи на більш різкі коливання за високотемпературних показників, мало позитивний ефект на річну продуктивність корів.

У приміщенні з елементами ущільнення бокових штор значення температури були в середньому на 1,58-4,45 °C вищими, у порівнянні з приміщеннями без елементів ущільнення. Використання елементів ущільнення бокових штор дозволило на 179 днів (або на 19 днів за рік) подовжити тривалість термонеутральної температури у приміщенні упродовж дослідного періоду. Застосування системи примусової вентиляції у періоди високих температур дозволило на 311 днів (або на 34 дні за рік) подовжити тривалість термонеутральної температури у приміщенні упродовж дослідного періоду. При цьому показники температури у приміщенні при застосуванні системи примусової вентиляції були нижчими на 4,6-5,3 °C за період досліджень.

За боксового утримання у легкозбірних приміщеннях з системою примусової вентиляції спостерігали збільшення продуктивності на 0,19 та 0,97 кг у II та III періодах, порівняно з I періодом. У приміщенні з елементами ущільнення бокових штор

продуктивність поступово підвищувалась – на 0,47 кг у II періоді та на 0,92 кг - у III періоді.

Використання засобів охолодження температури повітря та елементів ущільнення бокових штор приміщень вплинуло на вміст масової частки жиру у молоці корів. За боксового утримання корів у легкозбірному приміщенні з системою примусової вентиляції влітку спостерігали підвищення масової частки жиру в молоці з 3,96 % у I періоді до 3,98 % у III періоді. За утримання у приміщеннях з елементами ущільнення бокових штор узимку масова частка жиру в молоці корів підвищилась у II і III періодах (на 0,06 і 0,09 %), а вихід молочного жиру, відповідно, збільшився на 38,41 та 67,43 кг/голову, порівняно з I періодом. За всіх варіантів утримання спостерігали тенденцію до зниження масової частки білка в молоці у II і III періодах, порівняно з I періодом. За боксового утримання у легкозбірних приміщеннях з системою примусової вентиляції максимальне зниження масової частки білка становило 0,02 % порівняно з I періодом. За боксового утримання у приміщенні з елементами ущільнення бокових штор зниження масової частки білка становило 0,01 %.

Встановлено, що підвищення середньорічної температури повітря доквілля на 0,6 та 0,9 °C вплинуло на енергетичний та продуктивний індекси корів, які підвищились за обох дослідних варіантів утримання. Найбільші значення цих індексів упродовж III дослідного періоду спостерігали за утримання у приміщенні з елементами ущільнення бокових штор (63,61 % та 0,212 кг/МДж), проте дещо більше підвищення цих показників, порівняно із I періодом спостерігали за варіанту утримання у приміщенні із примусовою вентиляцією (на 0,45 % та 0,07 кг/МДж).

Економічну ефективність виробництва молока у різні періоди досліджень визначали за показником прибутку від реалізації додатково отриманої продукції. Упродовж II періоду найбільше значення цього показника спостерігали за утримання у приміщенні з використанням примусової вентиляції: + 15431 грн, а упродовж III періоду – у приміщенні з елементами ущільнення бокових штор: +52080,60 грн, порівняно з I періодом. Встановлено, що збільшення кількості днів з термонеутральною температурою позитивно вплинули на прибуток від реалізації додатково отриманого молока за всіх варіантів утримання. Найвищі значення серед досліджуваних технологій утримання за показником прибутку отриманого від реалізації додатково одержаного молока (щодо до I періоду) у III дослідному періоді спостерігали за варіанту утримання у легкозбірному приміщенні з елементами ущільнення бокових штор.

Показники продуктивності і комфорту утримання корів за низьких температурних навантажень. Встановлено, що у період низькотемпературного навантаження (-15,9 °C і нижче), порівняно з термонеутральним періодом, молочна продуктивність у корів знизилась за обох способів утримання та технологічних умов приміщень. За утримання у легкозбірному приміщенні з примусовою вентиляцією (без використання елементів ущільнення бокових штор) зниження добової продуктивності у корів становило 1,37 кг (або 5,12 %) у порівнянні з термонеутральним періодом. Використання елементів ущільнення бокових штор легкозбірних приміщень полікарбонатним склом забезпечило найнижче серед досліджуваних варіантів приміщень зниження продуктивності у період низькотемпературного навантаження – на 0,34 кг (або 1,25 %) за добу.

Середня добова температура повітря у легкозбірних приміщеннях в період низькотемпературного навантаження становила: за утримання у приміщенні без елементів ущільнення бокових штор – (-8,4 °C), а в приміщенні з елементами ущільнення бокових штор

– (-3,8 °C). При цьому максимально від'ємна температура повітря у приміщеннях в цей період становила: -12,2 і -7,2 °C, відповідно.

Вплив високих температур і температурно-вологісного індексу (ТВІ) на показники добробуту та комфорту корів за різних варіантів їх утримання. Використання у легкозбірному приміщенні систем примусової вентиляції суттєво вплинуло на показники температури повітря упродовж високотемпературного навантаження (+26,8 °C). За такого варіанту утримання середня температура повітря у приміщенні була на 5,6 °C нижчою у порівнянні з легкозбірними приміщеннями без примусової вентиляції.

Кількість дихальних рухів за хвилину у корів у періоди високотемпературного навантаження за обох варіантів утримання у легкозбірних приміщеннях поступово збільшувалась, починаючи з 10:00 години, а зменшення спостерігали після 16:00. Найбільша частота дихання спостерігалась у період з 12:00 до 16:00 години доби. За варіанту утримання у приміщенні з системою примусової вентиляції кількість дихальних рухів за хвилину у пікові періоди температурного навантаження була на 1,4-5,2 рухів за хвилину ($P \geq 0,999$) меншою, ніж за варіантів утримання у приміщенні без примусової вентиляції.

За утримання у приміщенні із використанням примусової вентиляції упродовж періоду високотемпературного навантаження (+26,8 °C) у корів спостерігали нижчі на 1,0 бал ($P \geq 0,999$) значення оцінки важкості дихання у період з 12:00 по 16:00 години доби та менші витрати енергії на терморегуляцію на 6,3 МДж ($P \geq 0,95$), порівняно з приміщенням без використання примусової вентиляції.

Використання елементів примусової вентиляції у приміщенні в період тривожного для корів значення ТВІ (72-79) позитивно впливає на показники добової поведінки тварин. При цьому основні показники поведінки корів, котрі вказують на комфорт утримання – тривалість відпочинку лежачи та поїдання корму, були довшими на 75 та 23 хв ($P \geq 0,99$), порівняно, з утриманням без використання елементів охолодження.

Дослідженнями встановлено високу ефективність застосування навісів на ВКМ у період високотемпературного навантаження (+26,8 °C) на тварин за рахунок зниження температури повітря на 2,2 °C, зменшення частоти і важкості дихання на 1,8-5,1 рухів/хв і 0,5-1,0 балів та зниження енергетичних витрат на терморегуляцію на 2,2 МДж, у порівнянні з утриманням тварин без навісів.

У періоди високотемпературного навантаження показники тривалості відпочинку лежачи та поїдання корму за утримання корів на ВКМ з навісами були на 47 ($P \geq 0,999$) та 16 хвилин довшими, а рухової активності та стояння, відповідно на, 6 ($P \geq 0,999$) та 16 хвилин коротшими, порівняно з утриманням на ВКМ без навісів. Крім цього, за використання навісів на ВКМ тривалість напування тварин була на 5 хвилин ($P \geq 0,999$) коротшою, порівняно з варіантом без навісів.

Продуктивність і комфорт корів у періоди інтенсивних атмосферних опадів за утримання на вигульних майданчиках різного типу. Встановлено, що за утримання на ВКМ з навісами середньодобові надої корів у період тривалих атмосферних опадів зменшились на 0,24 кг (або 1,07 %), порівняно з помірним періодом без атмосферних опадів. За утримання на ВКМ без навісів показник зниження продуктивності становив 0,68 кг (або 3,15%).

За варіанту утримання корів на ВКМ з навісами показники тривалості їхнього лежання та поїдання корму у періоди тривалих атмосферних опадів були довшими, відповідно, на 47 хв та 8 хв, порівняно, з ВКМ без навісів. Щодо показників стояння та

рухової активності, то тривалість даних актів поведінки худоби за варіанту утримання на ВКМ без навісів була дещо більшою порівняно з утриманням на ВКМ з навісами: на 29 та 18 хв, відповідно. Кількість корів, котрі поїдали корм відразу після його роздавання, або доїння та кількість корів, які відпочивали і жували жуйку через 1,5 год після роздавання корму, була більшою на 2,35 та 1,22 % за утримання на ВКМ з навісами. Отримані дані свідчать про більш оптимальні показники комфорту корів за такого варіанту вигульового утримання.

У періоди інтенсивних атмосферних опадів (6,7 мм/добу) температура шкіри тварин за утримання на ВКМ без навісів була на 0,4 °С ($P \geq 0,999$) вищою, ніж у тварин за утримання на ВКМ з навісами.

Температура місця відпочинку під лежачою коровою також була вищою за утримання на ВКМ без навісів (на 0,6 °С). При цьому температура в облаштованих місцях відпочинку під навісами перевищувала на 0,2 °С аналогічний показник за утримання на ВКМ без навісів. Середні значення добових витрат енергії на теплообмін у корів були на 1,5 МДж вищими за утримання на ВКМ без навісів. За утримання корів на ВКМ з навісами умови для тварин були більш комфортними. За таких умов тварини відрізнялись дещо меншим забрудненням боків, вимені та кінцівок порівняно з утриманням на ВКМ без навісів.

Окупність інвестицій на встановлення систем регулювання мікроклімату. Найдовший термін окупності серед легкозбірних приміщень, залежно від рівня прибутку підприємства від реалізації молока, спостерігали за інвестицій у системи примусової вентиляції повітря – 0,60 місяця. Інвестиції, вкладені в ущільнення бокових штор приміщення, окупуються за 0,15 місяця. Витрати на закупівлю та монтаж матеріалів для навісів на ВКМ окупляться за 0,85 місяця.

Доведено вплив кліматичних змін та визначено ступінь їх коливань в Лісостеповій зоні України за умови використання комплексних технологій молочного скотарства та їх окремих елементів на рівень продуктивності, відтворення, якості продукції, добробуту тварин, сукупних витрат ресурсів, стану екологічної безпеки. На основі аналітичних та експериментальних даних обґрунтовано оптимальні технологічні рішення ведення скотарства з урахуванням отриманого ефекту.

1. В умовах центральної зони Лісостепу України за період 2014-2019 років, спостерігається збільшення кількості оптимальних для молочної худоби термонеутральних діб (+15 на рік), зменшення кількості діб з низькотемпературним навантаженням (-27 на рік) та збільшення кількості діб з високотемпературним навантаженням (+9 на рік), що свідчить про тенденцію глобального потепління.

2. Використання корівників з полегшеними конструктивними рішеннями на основі елементів ущільнення бічних конструкцій полікарбонатом, дозволило в середньорічний період низьких температур (44 доби) збільшити тривалість термонеутральної зони для корів на 19 діб за рахунок підвищення температури в приміщенні на 1,58-4,45 °С ($P \geq 0,99$ - $P \geq 0,999$) та подовжити на 12 діб тривалість періоду з допустимими нормами швидкості руху повітря.

3. Доведено, що в період високотемпературних навантажень (38 діб у році), використання систем активного охолодження в корівниках з легкозбірних конструкцій сприяло зниженню середньодобової температури повітря на 4,6-5,3 °С ($P \geq 0,999$) і дозволило збільшити тривалість періоду комфорту для корів (термонеутральної зони) на 34 доби.

4. Установлено, що в період високотемпературних навантажень (+30 і вище °С) використання систем активного охолодження сприяло збільшенню тривалості відпочинку лежачи (+53 хв; $P \geq 0,99$), поїдання корму (+23 хв; $P \geq 0,99$) та зниженню важкості дихання

лактуючих корів на 0,5-1,0 балів ($P \geq 0,999$), порівняно з утриманням у приміщеннях без елементів охолодження повітря.

5. Використання тінювих навісів для корів на вигульних майданчиках у літній період сприяло зниженню середньодобової температури повітря у зоні відпочинку на 2,2 °C ($P \geq 0,999$) й важкості дихання у корів на 0,5-1,0 балів ($P \geq 0,999$) в порівнянні з утриманням без тінювих навісів.

6. Наявність навісів для утримання корів на вигульних майданчиках під час інтенсивних атмосферних дощових опадів (6,7 мм/добу), сприяло збільшенню тривалості відпочинку лежачи (+47 хв; $P \geq 0,999$), поїдання корму (+8 хв; $P \geq 0,95$), підвищенню середніх значень індексів гігієнічної оцінки (на 0,23 бали; $P \geq 0,999$), комфортності місць відпочинку (на 0,22 бали; $P \geq 0,999$) та зменшенню втрат продуктивності в розрахунку на одну тварину (на 1,24 кг; $P \geq 0,999$), порівняно з утриманням корів без навісів.

7. Доведено позитивний вплив літнього сезону року (за температури 10,1-23,7 °C) на тривалість періоду адаптації корів до зміни умов утримання й доїння. Поведінкова адаптація корів (за тривалістю актів поведінки та індексами комфорту) упродовж літнього періоду була на 10 діб коротшою, порівняно із зимовим.

8. Помісні первістки мали вищі ознаки резистентності до впливу високих температур, порівняно з чистопородними аналогами, а саме: нижчі значення температури тіла (на 0,11 і 0,18 °C; $P \geq 0,95$ і $P \geq 0,999$), дихальних рухів (3,03-3,40 разів/хв; $P \geq 0,95$) та кращі значення коефіцієнту теплової уразливості організму (0,08-0,09 або $P \geq 0,99$ - $P \geq 0,999$).

9. У періоди високотемпературного навантаження молоко помісних первісток мало вищі показники в порівнянні з чистопородними за мінеральною (Ca і K; $P \geq 0,95$ -0,999), амінокислотною (Lys, Met+Cys, Ile, Val, Phe+Tyr; $P \geq 0,95$ -0,999) цінністю та сиропридатністю (коротша фаза коагуляції на 0,87 хв; $P \geq 0,99$).

10. У довготривалій період змін клімату показники тривалості продуктивного використання помісей української чорно-рябої молочної породи зі швіцькою та української червоно-рябої молочної породи з монбельярдською, у порівнянні з чистопородними аналогами, були довшими на +195 та +312 діб, а зажиттєвого надою молока - вищими на +1395,54 кг ($P \geq 0,99$) та +3256,92 кг ($P \geq 0,999$), відповідно.

11. Встановлено, що 1 кг органічних добрив, отриманих за технологією компостування глибокої підстилки, містить на +1,00 г та +1,53 г більше NPK ($P \geq 0,999$), а річна його кількість дає можливість замінити 5,47 і 8,02 т мінеральних добрив, порівняно з показниками зберігання та переробки гною у біореакторі-ферментері та у лагуні відкритого типу.

12. Виявлено, що спільний спосіб видалення, зберігання та переробки гною з відпрацьованими від миття і дезінфекції доїльно-молочного обладнання відходами у біореакторі-ферментері та у лагунах відкритого типу підвищують рівень концентрації хлоридів, сульфатів та фосфатів ($P \geq 0,999$) у питній воді водозбірного басейну ферми, порівняно з технологією глибокої довгонезмінюваної підстилки, за якої вода і відходи утилізуються окремо.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS – 5, у фахових видання України – 14, представлено матеріали на 5 конференціях.

Тема НДР: «Формування інформаційно-облікового забезпечення парадигми розвитку аграрного сектору України».

№ держреєстрації 0118U003644.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Варченко О. М.**

Фрагментарний характер здійснюваної в Україні земельної реформи негативно позначається на процесі використання наявних земельних ресурсів, особливо в частині повноти їх залучення у господарський оборот, зокрема сільськогосподарських підприємств.

На сьогодні чітко не регламентовано порядок обліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення, прав користування ними, врахування на балансі аграрних підприємств.

Зазначені питання не відображені також в облікових стандартах, як у міжнародних, так і у вітчизняних. Це суттєво знижує рівень задоволення учасників земельного ринку у точній та достовірній інформації про кількісні, якісні та грошові показники розміщення та господарського використання земель. Для вирішення зазначеної проблеми необхідно сформулювати чіткі нормативні положення обліку землі та прав користування нею. Із застосуванням різних способів використання земельних ресурсів у господарському процесі та відображення здійснюваних операцій у системі бухгалтерського обліку та наявності відповідних форм документів для обліку земель сільськогосподарського призначення. Зазначене актуалізує необхідність удосконалення методики та організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів сільськогосподарського призначення та посилення контролю за їх використанням.

Земля є ваговою частиною природних ресурсів, основним засобом виробництва у сільському господарстві, а також просторовою базою для розміщення підприємств усіх галузей національної економіки. Особливостями землі є її територіальна обмеженість, незамінність, стабільність просторового розміщення, здатність до відтворення родючості та ін. Особливо важливу роль земля відіграє у сільському господарстві, де є основним засобом виробництва і предметом праці, оскільки загально визнано, що для сільського господарства земля - це предмет, на який спрямована праця (обробіток, сівба, догляд за посівами), і водночас засіб, який людина ставить між собою і об'єктом виробництва (рослини, тварини) тощо.

В аграрній сфері земельні ресурси є основним господарським засобом та водночас територіальним базисом для вирощування продукції, тому важливо розкрити зміст землі як об'єкта бухгалтерського обліку. Розкриваючи теоретичні засади обліку та аналізу земельних ресурсів, першочергово необхідно визначити об'єкт і предмет дослідження, а також мету та завдання їхнього обліку й аналізу.

Поняття «земля» залежно від контексту використовується у багатьох розуміннях: як планета, як частина суходолу, як ґрунти - верхній шар земної поверхні, придатний для життя рослин, як економічна категорія - загальний засіб праці й основний засіб виробництва у сільському господарстві, як територія з угіддями, якою хтось володіє, сфера з правовим режимом тощо.

Тому його можна трактувати з економічної, юридичної, екологічної та соціальної точок зору.

Розташування, площа та межі земельної ділянки встановлюються за допомогою особливих процедур у ході особливого різновиду земельних правовідносин організаційного характеру - землевпорядних земельних відносин. У результаті землевпорядних земельних відносин земельна ділянка індивідуалізується як матеріальний і фізичний об'єкт.

Оскільки земля у відтворювальному процесі виступає одночасно і як природне тіло, і

як товар, і як соціально-економічна категорія, то, відповідно, і земельні інтереси, що виникають у суспільстві, можна умовно розділити на дві групи: інтереси щодо ефективного використання природних властивостей земельного ресурсу; інтереси щодо товарно-грошових параметрів земельної власності.

На основі земельних інтересів виділено в окрему групу сільськогосподарські підприємства, в яких як в окремих одиницях господарювання виникають земельні відносини з багатьма іншими суб'єктами.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює земельні відносини в нашій країні, є Земельний кодекс України, відповідно до ст. 2 якого «... земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею» [5].

Встановлено, що суб'єктами земельних відносин є фізичні, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади; об'єктами земельних відносин визначено землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї). Між сільськогосподарським підприємством як окремою господарською одиницею та зовнішніми користувачами діють взаємовигідні земельні відносини, що характеризуються системою взаємопов'язаних категорій.

Для уточнення суті дефініції «земельні відносини» систематизовано трактування вітчизняних вчених. На основі їхнього узагальнення, можна зробити висновок, що земельні відносини - це історично сформовані суспільні відносини, які реалізуються між різними ланками господарювання щодо володіння, користування, розпорядження та охороною земель з метою забезпечення інтересів усіх рівнів (ланок) господарювання.

Земельні ресурси для потреб обліково-аналітичного процесу слід класифікувати за такими ознаками: суб'єктами права власності на них; користування та власності; ступенем використання у виробничій і господарській діяльності, галузевою ознакою та ознакою участі в іпотечному кредитуванні. Використання ознак класифікації дасть змогу встановлювати ступінь впливу кожного чинника на особливості організації обліку та аналізу земельних ресурсів. Управлінські рішення повинні бути обґрунтованими відповідно до стану зовнішнього середовища, ринку та внутрішньої виробничо-господарської ситуації на підприємстві. Основи для цього закладаються через забезпечення раціональної системи комплексного аналізу земельних ресурсів на усіх рівнях прийняття управлінських рішень.

Проблеми аналітичного забезпечення використання і вдосконалення землекористування сільськогосподарських підприємств, що досліджуються, належать до комплексної теми реалізації земельної реформи. Відповідно до цього, її різнобічні аспекти можуть бути розкриті й вирішені за допомогою різних спеціалізованих чи міждисциплінарних підходів та інструментів.

Таким чином, проблема організації комплексного аналізу земельних ресурсів має ґрунтовне методичне забезпечення, яке цілковито залежить від інтересів різних наукових сфер і напрямів. Проте основна проблема забезпечення ефективного та раціонального використання земельних ресурсів у сільськогосподарському виробництві має комплексний характер і полягає у відсутності чіткої інформаційної системи дослідження та інформування суб'єктів земельних відносин, тінізації цих земельних відносин на значній частині ринку землі. Відсутня також цілісна збалансована система економічного аналізу, спроможна забезпечувати управлінський апарат підприємств релевантною інформацією належного обсягу та змісту відповідно до виробничо-управлінських завдань, які постають сьогодні перед суб'єктами господарювання. З огляду на це, актуальною є думка Т. Остапчук, що «...

на сьогодні не існує єдиної, достатньої та ефективної методики проведення аналізу використання земельних ресурсів підприємств».

Варто зауважити, що аналіз економічних явищ у контексті цього дослідження є не методом наукового пізнання чи функцією менеджменту, його сутність розкривається через процесний підхід, відповідно до чого аналіз земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств трактується як «об'єктивно зумовлений порядок аналітичних процедур, що їх проводять щодо даних з метою отримання необхідної інформації». Це визначає мету аналізу земельних ресурсів, яку, зокрема, А. Пантюхова трактує як засіб «підвищення рівня обґрунтованості управлінських рішень та зменшення невизначеності при проведенні планування у сфері раціонального землекористування». Т. Остапчук вкладає в неї схожий зміст, відповідно до якого завдання аналізу земельних ресурсів полягають у тому, щоб «всебічно сприяти найповнішому і найбільш ефективному використанню земельних угідь при постійному нарощуванні природної родючості й недопущенні шкоди навколишньому середовищу. Рекомендації, які розроблені за результатами аналізу, мають забезпечувати повне й високоефективне використання усіх угідь, незалежно від призначення і рівня їхнього освоєння».

На основі наведених й інших трактувань суті та мети аналізу земельних ресурсів пропонується формулювати його як раціональну послідовність обліково-аналітичних й управлінських процедур, пов'язаних зі збором, обробкою та використанням даних про стан земельних ресурсів і взаємопов'язаних процесів, спрямовану на підвищення рівня обґрунтованості управлінських рішень щодо ефективного використання земельних угідь, збереження та покращення їхніх якісних і кількісних параметрів з одночасним дотриманням принципів сталості.

З огляду на трансформаційні процеси у сфері земельних відносин в умовах формування ринку земель, інформаційна база обліку земельних ресурсів більшою мірою формується на основі даних кількісного характеру. При цьому якісний облік проявляється опосередковано, як облік собівартості виготовлення продукції та доходу від її реалізації, обсяг якої залежить від родючості ґрунтового покриву. Це визначено передусім тим, що інформація, надана бухгалтерським обліком, зокрема фінансовим, відображає стан об'єкта обліку на певну дату у грошовому еквіваленті, а якісні характеристики найчастіше вимірюються в певних одиницях, на відміну від результату їх використання.

Землями сільськогосподарського призначення визнаються ті, що надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення означеної науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, зокрема оптових ринків такої сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

Україна володіє значним земельним ресурсом, що характеризується високою якістю та сприятливими параметрами для вирощування різних видів сільськогосподарських культур.

Вітчизняні та зарубіжні вчені зараховують земельні ресурси до складу капіталу. Капітал поділяють на майновий, інтелектуальний, природний, людський та інші види.

Природний капітал - це активи природного походження, які належать підприємству на правах власності та користування, і використовуються людиною у виробництві, виконуючи функцію формування людського капіталу. Відповідно, актив природного походження - це актив, що є результатом природних процесів (кліматичних умов, температурних режимів та ін.), і адаптований людиною до використання у господарській діяльності. На основі

проведеного вище аналізу визначено такі складові природного капіталу: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, природні ресурси, багаторічні насадження, права на користування природними ресурсами, біологічні активи.

Процес використання земель в Україні носить фрагментарний характер, не зважаючи на те, що основним завданнями земельної реформи визначено введення всіх земельних ресурсів в економічний оборот, а також забезпечення контролю за їхнім ефективним використанням, що потребує належного системного обліково-аналітичного забезпечення. Проте, ні у Міжнародних стандартах фінансової звітності, ні у вітчизняних облікових стандартах не передбачено чіткої регламентації обліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а також прав користування ними, постановки їх на баланс підприємств. Внаслідок цього, у сільськогосподарських підприємств через недосконалий облік землі занижується вартість активів, підвищується рівень невизначеності у процесі прийняття рішень у сфері управління. У фінансовій звітності аграрних підприємств також не відображається орендована у селян земля, оскільки вона обліковується поза балансом, чого недостатньо для моніторингу руху землі та врахування цього чинника в процесі ціноутворення і механізмі державної підтримки розвитку АПК. З огляду на це розробка і запровадження чіткого порядку бухгалтерського обліку земельних ділянок та прав користування ними є запорукою успішної реалізації земельної реформи. Відсутність системності та послідовності у формуванні законодавчого забезпечення земельних відносин та фрагментарність методології бухгалтерського обліку земель значно знижують ефективність проведених заходів.

На сьогодні Україна перебуває на етапі імплементації ринку земель сільськогосподарського призначення. Проте, Впровадження повноцінного земельного ринку гальмується мораторієм на продаж земель сільськогосподарського призначення, який носить тимчасовий характер. В умовах щорічного бюджетного дефіциту та накопичення державного боргу питання продажу землі набуває особливої актуальності. Загалом протягом всієї історії України політичні аспекти визначали розвиток земельних відносин. Це означає, що і розвиток методології обліку земельних ділянок має базуватися на праві приватної власності на землю для юридичних осіб. Оскільки земельне питання все частіше стає предметом політичних баталій, слід до можливих змін ретельно підготуватися. Визнання земельних ділянок активом поряд з іншими об'єктами майна, які знаходять своє вартісне відображення у бухгалтерському обліку, вимагає формування методологічних та методичних засад їх облікового відображення на підприємстві.

На сьогодні, зважаючи на актуальність досліджуваної теми виникає потреба в аналізі проблем обліку земельних ресурсів. Початковою точкою дослідження повинне стати документування, як один із елементів методу бухгалтерського обліку. Документування відіграє важливу роль у системі бухгалтерського обліку, забезпечуючи його інформаційну базу і достовірність відображених господарських операцій. Первинні документи підтверджують факт господарських операцій, що відбулися. Основою аналітичного обліку є інформація, що наведена у документах. А також вона слугує інформаційною базою для всіх рівнів управління господарською діяльністю. Від якості наданої первинної інформації значною мірою залежать достовірність звітності, результати оцінки й аналіз показників, що характеризують ефективність використання земельних ресурсів. Дані оперативного обліку накопичуються у первинних документах, після чого систематизуються на рахунках фінансового обліку та відображаються у звітності.

Форми первинних та зведених документів затверджені такими нормативними актами: наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 від 29.12.1995 р. зі змінами, наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку» № 408 від 21.07.2021 р. та «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів» № 561 від 30.09.2003 р.; наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження реєстрів та Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу» № 49 від 07.03.2001 р. зі змінами, «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах» № 189 від 02 липня 2001 р.

Спеціалізовані форми первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств визначені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств і Методичних рекомендацій щодо їх застосування» № 701 від 27 вересня 2007 р.

Первинні документи служать підставою для відображення господарських операцій із землею в аналітичному та синтетичному обліках. Слід зазначити, що на сільськогосподарських підприємствах слабо розроблені питання організації документування наявності та руху об'єктів землекористування, нерідко фактично відсутнє ведення документації первинного обліку, реєстрів синтетичного і аналітичного обліку об'єктів землекористування, тому що система документального забезпечення не розроблена для земельних ресурсів, не має спеціалізованих форм документів, які б дозволили відобразити усі специфічні особливості земельних ресурсів, як об'єктів обліку.

Процеси вибуття земельних ділянок, часток (паїв) в аналітичному обліку на підприємстві також мають низку особливостей, що відображаються в первинних документах. Так, при передачі основного засобу іншому суб'єкту господарювання при продажу, оренді, міні, безкоштовному передаванні, внеску до статутного фонду іншого підприємства слід використовувати на підприємстві запропоновану вище форму «Акту приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю)». Переміщення об'єкта від однієї підзвітної особи до іншої пропонуємо оформляти цим же актом з виконанням бухгалтерського внутрішнього проведення по рахунку 101 «Земельні ділянки». В інших випадках, на нашу думку, списання основних засобів слід здійснювати згідно з чинним законодавством, існуючим документом: «Актом на списання основних засобів».

Слід зауважити, що земля як природний ресурс не може бути амортизована, а тому основна причина її вибуття зі складу основних засобів на підприємстві - передача іншому суб'єкту. Списання ж з балансу можливе лише у тому випадку, коли використання даної ділянки (як активу) в подальшому неможливе, наприклад, внаслідок аварій, екологічних катастроф, стихійних лих (затоплення). Тому застосування «Акту на списання основних засобів» є недоцільним, адже виходячи з характерних особливостей земельних ділянок, їх вкрай рідко списують.

Випадки ймовірного списання земельних ділянок є нечастими, проте мають свої специфічні особливості, зокрема неможливість списання земельної ділянки внаслідок зношування чи морального старіння. Враховуючи це, науковці Інституту аграрної економіки

пропонують розробити спеціалізований документ «Акт переведення земельної ділянки». Застосування зазначеного документа, на думку науковців допоможе уникнути дублювання записів в актах прийому-передачі земель та інвентарних картках, оскільки проведення такої операції вимагатиме оформлення як факту вибуття зі складу певного виду угідь, так і факту прийому до іншої категорії земель. Науковці пропонують в «Акті переведення земельної ділянки» вказувати інформацію про причини зміни категорії угідь, їх кадастрові показники, оцінку і вид земельної ділянки за попередніми даними, якісну характеристику ділянки в момент переведення та аналогічні відомості після переведення угідь з одного виду в інший. При цьому зазначену форму слід оформляти паралельно із рішенням місцевих органів влади про переведення земельних ділянок з одного виду угідь в інший та наявності повного пакету документів. Інформація щодо обліку земель на сільськогосподарських підприємствах узагальнюється у Книзі обліку земельних ділянок, у якій доцільно виокремити такі розділи: землі сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення. У книзі окремо слід обліковувати землі у розрізі правового статусу (власні, у постійному користуванні та орендовані), та облікового статусу (основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість, об'єкт орендних відносин). Книга повинна бути пронумерована, прошнурована і скріплена печаткою. Основою для здійснення записів у Книгу обліку земельних ділянок є Акт приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю).

Договором регламентуються майже всі правові і облікові аспекти оренди. На його основі складається акт приймання-передачі та інші первинні документи.

У договорі оренди земельної ділянки слід врахувати всі істотні умови відображення облікової інформації на рахунках бухгалтерського обліку, а саме:

- а) інформацію про земельну ділянку, що передається в оренду (кадастровий номер, місце розташування та розмір земельної ділянки);
- б) строк дії договору оренди;
- в) орендну плату із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату. За згодою сторін у договорі оренди землі можуть зазначатися й інші умови.

Якщо у договорі не відображено хоча б одну із вище перерахованих істотних умов, він вважається неукладеним. Типова форма договору оренди землі, відповідно до вимог законодавства, зокрема, у частині встановлення строку оренди земель сільськогосподарського призначення встановлена терміном не менше ніж, 7 років, а у разі передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які є земельними ділянками меліорованих земель і на яких проводиться гідротехнічна меліорація, - не менше ніж 10 років.

Невід'ємною частиною договору оренди землі до 2015 р. були: Схема (план) земельної ділянки; Кадастровий план земельної ділянки; Акт визначення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості); Акт-приймання передачі об'єкта оренди; Проєкт відведення земельної ділянки. З квітня 2015 р. Законом не вимагається обов'язковість таких частин договору. Втім, важливим у цьому ланцюжку є не реєстрація договору, а саме його виготовлення. Із переліку документів, які потрібно подати на реєстрацію, власник землі може подати тільки копію державного акта та копію паспорта з реєстраційним номером платника податку (ідентифікаційним номером), а всі інші виготовляються або територіальним відділом ДП «Центр державного земельного кадастру», або приватними структурами, вартість послуг

яких не регулюється жодним законодавчим актом.

Чинним законодавством окремо виділено форму первинного обліку земельних ділянок, які перебувають у користуванні суб'єкта господарювання відповідно до договору оренди. Це - Акт прийому-передачі об'єкта оренди (земельної ділянки) за договором оренди, який є невід'ємною частиною Договору.

Форма договору оренди земельної ділянки чи земельної частки (паю) законодавчо регламентована та відповідає формі Типового договору оренди земельної ділянки та земельної частки (паю). Взяття на облік орендованих земельних ресурсів проводиться на основі договорів оренди землі із власниками ділянок. Синтетичний облік ведеться у журналі-ордері № 4, у якому вказується назва об'єкта, що поступив або вибув, первісна вартість, знос, залишкова вартість. Аналітичний облік орендної плати рекомендується вести у Відомості нарахування та виплати орендної плати за майно та землю. У цьому документі зазначається сума нарахованої орендної плати за землю, а також заборгованість перед орендодавцями.

Важливим аспектом аналізу земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств з точки зору збільшення земельних ресурсів є інформація щодо витрат на залучення у користування додаткових земельних ділянок. У теорії економічної думки такі витрати мають назву трансакційних, а з точки зору обліково-аналітичного забезпечення їх слід враховувати й відображати за відповідними статтями витрат із прив'язкою до залучених земельних ділянок у випадку успішної реалізації, та віднесенням на загальновиробничі витрати у випадку недосягнення бажаного результату.

Діяльність сільськогосподарських підприємств в сегменті землекористування виражається у кількох формах:

виробнича (основна форма) - ведення сільськогосподарської діяльності у галузях рослинництва чи тваринництва, яка передбачає виконання агротехнологічних операцій з вирощування сільськогосподарських культур, в тому числі кормових, а також утримання та відгодівлі сільськогосподарських тварин із метою реалізації рослинницької і тваринницької продукції на внутрішніх чи зовнішніх агропродовольчих ринках;

інвестиційна - діяльність, пов'язана із капітальними вкладеннями фінансових та інших видів ресурсів у придбання земельних ділянок чи права користування ними з метою отримання вигоди в процесі їх подальшого використання чи продажу.

Окрім названих, додатковими мотивами для прийняття рішення щодо збільшення площ землекористування для сільськогосподарських підприємств є також визначення відповідного вектору в стратегічному плані розвитку або наявність вільних ресурсів чи можливість їх акумулювання. Відомі також випадки, коли прийняття рішення щодо збільшення земельної площі підприємства приймалися на основі пропозиції землевласників. Таким чином, узагальнений перелік мотивів прийняття рішення щодо залучення додаткових земельних ділянок у користування підприємства включає:

- потреби виробничої діяльності;
- інвестиційний інтерес;
- включення питання нарощення площ землекористування у стратегічний план підприємства;
- наявність вільних чи доступних фінансових та інших ресурсів;
- пропозиція інших землевласників чи землекористувачів.

Інтерпретуючи наведене вище з позиції ринкових відносин відзначимо, що, окрім останнього пункту, всі інші характеризують попит на землю.

У результаті проведених досліджень обґрунтовано напрями розвитку та удосконалення обліку та аналізу операцій із земельними ресурсами у сільськогосподарських підприємствах в умовах становлення ринку земель сільськогосподарського призначення. Отримані результати дали змогу зробити наступні висновки: земельні ресурси як важлива категорія в системі суспільних та виробничих відносин характеризуються спектром ознак складу земель, галузевих особливостей, суб'єктів права власності, належності та ін. Ці ознаки формують основу для обліку та аналізу земельних ресурсів, що відображаються як об'єкт основних засобів, нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості, а також орендних відносин. При цьому чітка ідентифікація земельної ділянки як об'єкта обліку дозволяє чітко структурувати інформаційно-аналітичний процес при здійсненні операцій із землеволодіння, землерозпорядження і землекористування.

На розвиток бухгалтерського обліку значний вплив мали земельні реформи, які відбувались в той чи інший період. Вони створювали запити щодо форми і змісту обліково-аналітичної інформації і спрямовували розвиток методики обліку та аналізу земельних ресурсів. Зважаючи на відсутність послідовності і тривалих господарських та обліково-аналітичних традицій функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах вільного ринку землі, важливими залишаються питання формування цілісного алгоритму обліку та аналізу земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств, забезпечення раціональної системи документування процесів землекористування та доповнення аналітичного процесу, які б цілком відображали реальний організаційно-правовий стан земельних ресурсів в контексті еволюції земельних відносин.

Доповнена система аналітичних рахунків до субрахунків 101 «Земельні ділянки», 100 «Інвестиційна нерухомість», 122 «Права користування майном» та позабалансового рахунка 011 «Орендовані земельні ділянки сільськогосподарського призначення» забезпечить оптимізацію процесів збору, накопичення та передачі інформації про земельні ділянки. Таке доповнення враховує специфічні особливості земельних ділянок та забезпечує повноту їх відображення в реєстрах бухгалтерського обліку. При цьому спільний підхід до формування таких аналітичних рахунків створює методичну основу, яка за умови зміни правового статусу земельних ділянок дозволяє формувати аналітичну інформацію щодо них у максимально повному обсязі.

Згідно з чинною нормативно-правовою базою, в Україні відсутній комплекс спеціалізованих форм документів, які б могли повною мірою відображати операції, пов'язані з купівлею-продажем земель сільськогосподарського призначення та їх подальшим використанням і обігом. Розроблені та удосконалені такі первинні документи та реєстри аналітичного обліку для відображення стану та статусу земельних угідь, як Акт приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю), Картка обліку руху земельних ділянок сільськогосподарського призначення, Реєстр власників земельних ділянок (паїв), що дозволить доповнити систему документообігу земель сільськогосподарського призначення.

У межах сформованого універсального алгоритму обліку землекористування в сільськогосподарських підприємствах структуровано можливі варіанти обліку земельної ділянки залежно від її правового, майнового чи господарського статусів. Це дозволяє чітко простежувати послідовність дій бухгалтера при виборі способу обліку земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Пропонований алгоритм формує основу для забезпечення автоматизації обліку земельних ресурсів, відповідно до чого вибір того чи іншого способу оформлення земельних ділянок зумовлює логічну послідовність подальших

дій та пропонує визначений набір обліково-аналітичних інструментів. Він дозволяє зменшувати методичну прив'язку системи обліку земель аграрних підприємств до дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.

Сформована комплексна система показників аналізу земельних ресурсів забезпечує вивчення параметрів структури, продуктивності, ефективності та сталості таких ресурсів. Запропонована систематизація аналітичного апарату дослідження передбачає періодизацію етапів проведення аналізу, підбір джерел інформації щодо стану земельних ресурсів, групування методів та засобів обробки інформації і класифікацію методів аналізу. Сукупно розроблена методика аналізу земельних ресурсів володіє достатнім потенціалом для систематизації та опрацювання значних масивів даних щодо стану об'єкта дослідження.

Сільськогосподарські підприємства України мають достатній рівень забезпечення земельними ресурсами, які характеризуються раціональною структурою та параметрами якості, що сприяє високоефективній господарській діяльності. Система землекористування сформувалася на основі трансформаційних процесів у межах земельної реформи, для якої характерними є стримана динаміка і значні диспропорції щодо параметрів землекористування у сільськогосподарських підприємств. Для більшості аграрних підприємств властивий достатньо високий рівень економічної ефективності землекористування, який, проте, характеризується спадними тенденціями.

На основі аналізу структури земельного ринку, характеристики об'єкта обігу – землі, й оцінки параметрів пропозиції і попиту земельних ресурсів встановлено концептуальні моделі поведінки сільськогосподарських підприємств у процесі забезпечення господарської потреби у земельних ресурсах. Зважаючи на відсутність цілісної методики аналізу земельних ресурсів аграрних підприємств в умовах функціонування ринку оренди, а в перспективі - повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, запропонована блок-схема обліково-аналітичних операцій при управлінні земельними ресурсами доповнює існуючі процеси за рахунок вирішення завдань з моніторингу земельних ресурсів, а також структуризації та узгодження процесів, пов'язаних із пайовими відносинами, розрахунками за земельні ділянки і супровід агротехнологічних операцій.

Реалізація зазначених пропозицій сприятиме налагодженню ведення на підприємствах бухгалтерського обліку та аналізу земельних ресурсів в умовах становлення ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS – 5, у фахових видання України – 5, представлено матеріали на 6 конференціях.

Тема НДР: «Удосконалення організаційно-економічних засад відтворення людського капіталу аграрної сфери».

№ держреєстрації 0118U003648.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Гринчук Ю. С.**

Сільські території є складною соціально-економічною системою, розвиток якої полягає у забезпеченні продовольчої безпеки, соціальної стабільності, життєвим середовищем значної частини населення країни. Комплекс проблем у соціально-економічному середовищі сільських територій, які не вирішують протягом тривалого часу, чинять негативний вплив на добробут сільського населення, значно знижують конкурентоспроможність аграрного сектора, не сприяють соціально-інфраструктурному розвитку економічних систем. Майже всі сільські території характеризуються значним

відтоком людського капіталу. Саме з цієї причини будь-які соціально-економічні перетворення у сільській місцевості не будуть формувати позитивні драйвери без створення сприятливих умов для забезпечення розширеного відтворення людського капіталу. Ця обставина логічно передбачає розроблення та реалізацію комплексу механізмів та заходів щодо формування та використання людського капіталу на селі у нинішніх економічних умовах, які характеризуються нестабільністю та рецесією.

Об'єктом дослідження є соціально-економічні процеси формування та відтворення людського капіталу за умови сталого розвитку сільських територій.

Предметом дослідження є соціально-економічні відносини, зв'язки, процеси, тенденції, явища, закономірності та їх особливості, які виникають за умов формування й відтворення людського капіталу в аграрному секторі.

Метою науково-дослідної роботи є розробка теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо відтворення людського капіталу аграрної сфери.

У стратегічній перспективі стимулювання процесів поліпшення умов для формування та розвитку людського капіталу сільських територій повинно, на нашу думку, передбачати ряд важливих напрямів. По-перше, покращення життєвого середовища проживання сільського населення, яке є надзвичайно значимим та реалізується на різних рівнях влади й управління. Вважаємо, що покращення умов проживання та життєзабезпечення набувають обов'язкового характеру для збереження сільських поселень і відтворення людського капіталу.

По-друге, необхідність забезпечення демографічного зростання в сільській місцевості. Питання природного відтворення є першочерговим завданням, а для сільських територій, які деградують, - життєво важливим. Для того, щоб зупинити негативні процеси, слід реалізувати комплексні та системні заходи, передбачені в багатьох стратегічних документах на національному та регіональному рівнях, однак якість життя на селі залишається нижчою, ніж у місті, що і є основною причиною відтоку населення.

По-третє, якість освітніх послуг на селі, адже період становлення людського капіталу пов'язаний із розвитком дітей у сім'ї та суспільстві. Формування професійного людського капіталу починається із періоду післяшкільної освіти, яка доступна в сільській місцевості лише як середньо-професійна освіта у великих сільських поселеннях або селищах міського типу, найчастіше в адміністративних центрах сільських районів, а вища освіта – в обласних центрах та великих містах. Підтримка потенціалу людського капіталу повинна забезпечуватися на основі надання можливості кваліфікованим фахівцям підвищувати професійний рівень та навчатися упродовж життя без відриву від місця проживання та зайнятості.

По-четверте, одержання вчасної та якісної медичної допомоги, де початковою ланкою є діагностична спроможність сільських медичних установ.

По-п'яте, забезпечення високого рівня заробітної плати на селі, що сприятиме формуванню конкурентних переваг сільських територій з огляду на мотивування сільського населення до високого рівня якості життя, зіставного із міським населенням. Сільські території на поточний момент не мають достатнього високоефективного людського капіталу креативного типу, щоб забезпечити прогресивні соціально-економічні перетворення. У зв'язку із цим необхідно розглядати питання заробітної плати та економічного розвитку сільських територій через призму якості життя сільського населення.

По-шосте, інтеграція сільського населення в економіку, що базується на знаннях.

Соціально-мотиваційна ініціативність у цих умовах є основним чинником розвитку особистості при переході до економіки, що базується на знаннях, інноваціях та цифровізації.

Основу сільської економіки формує аграрна галузь, результативність якої забезпечується рівнем дохідності під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, основними з яких є: доступність усіх видів ресурсів, дієвість державної підтримки, цінова паритетність, відповідна інфраструктура розподільчої логістики та ін.

Нами досліджується питання стратегічних пріоритетів розвитку людського капіталу сільських територій, тому важливо спрогнозувати його вплив на розвиток сільського господарства як основної галузі, де докладається праця сільського населення. Із цією метою нами використано виробничу функцію, для того щоб встановити залежність кінцевого виходу продукції або її вартості від використання різних факторів виробництва, конкретних видів ресурсів і витрат.

На основі використання економіко-математичних методів прогнозування було проведено розрахунок показників ефективності використання людського капіталу сільських територій (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Прогнозні значення індивідуальних та групових індексів використання людського капіталу сільського господарства України

Найменування груп і показників	Відношення значення 2025 р. до 2005 р.	Відношення значення 2025 р. до 2018 р.
Розвиток сільського господарства		
Частка валової доданої вартості (ВДВ) сільського господарства	1,540	1,395
Частка інвестицій в основний капітал сільського господарства	3,895	1,837
Частка агропродовольчої продукції в експорті	3,637	1,161
<i>Груповий індекс розвитку сільського господарства</i>	2,794	1,438
Зайнятість		
Частка зайнятих у сільському господарстві	0,913	0,983
Рівень безробіття, у відсотках сільська місцевість	1,507	1,081
Частка найманих працівників	0,648	0,934
<i>Груповий індекс зайнятості</i>	0,962	0,997
Ефективність зайнятості в сільському господарстві		
Середньорічний темп приросту продуктивності праці	1,092	1,043
Рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва	2,194	1,526
Середньорічний темп приросту ВДВ на 1 особу	1,176	1,136
<i>Груповий індекс ефективності зайнятості</i>	1,412	1,218
Інтегральний індекс	1,560	1,204

Джерело: розраховано автором.

Наведені в табл. 1.1 розрахунки складових інтегрального індексу розвитку сільськогосподарського виробництва дають підстави для висновку про те, що у стратегічній перспективі буде спостерігатися тенденція до економічного зростання сільського

господарства. Вважаємо, що важливим чинником, який свідчить про позитивну динаміку реалізації заходів для сільськогосподарського виробництва, є зростання частки валової доданої вартості сільського господарства в загальному обсязі валової доданої вартості по національному господарстві. Така тенденція також може свідчити про переорієнтацію сільськогосподарських товаровиробників на виробництво продукції з високою доданою вартістю.

Незважаючи на прогнозне нарощення обсягів виробництва та експорту сільськогосподарської продукції, спостерігатиметься незначне зростання чисельності зайнятих у сільському господарстві, що характерно для провідних країн світу. При цьому також очікується незначне зниження чисельності найманих працівників господарств корпоративного сектору аграрної економіки, що зумовлено, насамперед, Впровадженням інноваційних технологій та розробок у виробництво. Як наслідок відбувається зниження трудоемності виробничих процесів, особливо у тваринництві.

Однак реалізація подібних сценаріїв буде сприяти посиленню негативної тенденції у збільшенні чисельності безробітних у сільській місцевості. У цьому випадку місцевим органам самоврядування доцільно забезпечити фінансування соціальних робіт, а також залучити приватні інвестиції з метою створення додаткових робочих місць. Очевидно, що в найближчій перспективі тісне поєднання інноваційних методів виробництва сільськогосподарської продукції із застосуванням праці висококваліфікованих працівників сприятиме підвищенню продуктивності праці, рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції та зростанню темпів нарощення вартості валової доданої вартості в розрахунку на 1 особу.

Стратегічними пріоритетами відтворення людського капіталу сільських територій у нинішніх умовах є: підвищення освітнього рівня у населення працездатного віку; оптимальне його використання в межах сільської території; зниження соціальної напруги у сільській громаді, що сприятиме реалізації принципів сталого розвитку. Процес відтворення людського капіталу сільської території необхідно поєднувати із цілями розвитку самої території, а саме: підвищення попиту на трудові ресурси та збалансування деформацій пропозицій на ринку праці; удосконалення загальноосвітньої системи та відродження професійної підготовки сільської моделі; покращення демографічної ситуації на селі.

Нині інвестиції в людський капітал не можуть бути гарантовано реалізованими на рівні сільських територій через відсутність можливості влаштуватися на роботу, низьку престижність сільськогосподарської праці, високий рівень життя на селі, обмежений доступ до економічних і соціальних благ та ін. Кошти, які виділяються із бюджетів сільських родин на навчання та виховання молодого покоління, не будуть реінвестовані у відтворення людського капіталу, якщо молодь не матиме можливостей реалізувати свій трудовий потенціал і буде змушена змінити місцепроживання.

Активна участь держави, сільських ОТГ як суб'єктів економічних відносин у стимулюванні розвитку людського капіталу та створення умов для залучення його в нових умовах передбачається реалізовувати через системне та неперервне практичне впровадження інфраструктурних проєктів, що дозволить підприємницьким структурам, які функціонують у сільській місцевості, долучатися до виробничого процесу на базі п'ятого і шостого технологічних укладів.

Державна структурна політика, її принципова модифікація має бути зорієнтована на випереджаючий розвиток соціальних галузей в сільській місцевості, оскільки їх звуження в

процесі ринкових реформ призвело до скорочення високоінтелектуальних продуктивних сил та переливу людського капіталу в сфери, де формується менша величина доданої вартості. Інститути, які регулюють соціальні галузі, необхідно трансформувати на основі принципу соціального структурування. Зокрема, зі збільшенням тривалості життя у провідних країнах світу виникає попит на інноваційні технології, які сприяють активному довголіттю та працевлаштуванню людей старшого віку, на продукти і послуги високотехнологічної медичної допомоги та формування персоналізованого характеру соціальних галузей.

Отже, у підсумку:

1. Збільшення рівня зайнятості сільського населення, його доходів, якості життя створюють передумови до активізації інвестиційних процесів у людський капітал, оскільки постають реальні можливості для його реалізації саме на території постійного проживання.

2. Основними напрямками підвищення рівня використання людського капіталу в сільському господарстві слід вважати: формування на базі закладів аграрної освіти конкурентних освітніх програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців сільськогосподарських підприємств; забезпечення доступу до ринку наукових, освітніх, консультаційних програм та іншої важливої інформації; проведення наукових семінарів і тренінгів із залученням закладів вищої аграрної освіти та науково-дослідних установ; формування та розвиток у регіоні інноваційно-орієнтованого сільськогосподарського виробництва й високоефективних підприємств переробної промисловості; покращення соціальної інфраструктури сільської місцевості за рахунок вищих темпів газифікації, забезпечення доступу до інтернету, підвищення якості надання медичних послуг; будівництва нових доріг із твердим покриттям; підвищення розміру заробітної плати до середнього значення в економіці, доведення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму працездатної людини; підвищення престижності роботи в сільському господарстві.

3. Стратегічний розвиток сільських територій та сільського соціуму повинен базуватися на збереженні традиційної культури та її відтворення, збереження національних витоків та релігійних традицій, які забезпечують соціальну, професійну та культурну самоідентифікацію індивідів в умовах децентралізації сільських громад.

4. За наявності трансакційних витрат при формуванні й реалізації програм підвищення потенціалу людського капіталу в масштабах сільської ОТГ необхідно фінансувати дослідження інноваційного потенціалу людських ресурсів; здійснювати моніторинг попиту агробізнесу на інновації для досліджень, розробників та організації, які спеціалізуються на впровадженні інновацій; моніторинг розроблених інновацій в академічних організаціях і факторів, які сприяють чи перешкоджають створенню та поширенню інноваційних розробок із подальшою публікацією результатів моніторингу, що призведе до зниження трансакційних витрат розробки бізнес-планів і виробництва інноваційної продукції, а також до посилення ефективної співпраці між освітою, наукою, бізнесом, державою і кінцевим споживачем у моделі взаємодії.

5. На основі узагальнення розроблених Стратегій розвитку сільських територій новостворених сільських ОТГ виділено три головні напрями розвитку людського капіталу сільських територій: стійке економічне зростання на основі інноваційного розвитку багатогалузевої економіки; висока якість життя людини; збереження та розвиток територій. Очікуваними результатами втілення Стратегії повинні стати: поліпшення комфортності громадського середовища та якості надання адміністративних, соціальних, консультаційних

та інших послуг; посилення бізнесової, соціально-культурної та туристичної привабливості громад; підвищення рівня доходів домогосподарств; збільшення кількості робочих місць; зростання доходів місцевих бюджетів тощо.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS – 2, у фахових видання України – 2, представлено матеріали на 3 конференціях.

Тема НДР: «Удосконалення маркетингової діяльності підприємств з виробництва продукції м'ясного птахівництва».

№ держреєстрації 0118U003645.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор **Варченко О. М.**

Сучасне промислове птахівництво є найбільш динамічною галуззю тваринництва, яка, незалежно від сезону року, на основі використання високопродуктивних кросів, нових ресурсозберігаючих технологій, збалансованих раціонів, спроможна виробляти продукцію у великих обсягах і в стислі терміни. Характерною особливістю нинішнього етапу розвитку ринку м'яса птиці є активізація конкуренції, що зумовлює необхідність для підприємств досліджуваної галузі запровадження нових підходів до формування структури управління, розробки стратегічних напрямів маркетингового планування розвитку виробництва з метою більш повного задоволення споживчого попиту населення в продукції птахівництва необхідної якості, обсягу та асортименту.

Наукові здобутки зазначених вище авторів є вагомим внеском у розвиток вітчизняної теорії аграрного маркетингу. Разом із тим в умовах посилення глобалізаційних процесів і конкурентної боротьби, мінливості зовнішнього середовища та зміни внутрішнього потенціалу підприємств м'ясного птахівництва потребують посиленої уваги питання розвитку маркетингу.

Метою дослідження є розвиток теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення маркетингової діяльності на підприємствах м'ясного птахівництва. Відповідно до окресленої мети, в дослідженні було сформульовано й вирішено такі завдання:

- систематизувати теоретико-методичні підходи до визначення суті та характеру сучасних маркетингових концепцій управління підприємством, виявити їх особливості у м'ясного птахівництві;
- узагальнити методичний інструментарій оцінювання маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств та обґрунтувати складові маркетингової інформаційної системи;
- проаналізувати світовий ринок м'яса птиці, встановити місце на ньому України та виявити основні чинники, які визначають кон'юнктуру зовнішнього та внутрішнього ринків;
- вивчити купівельну поведінку споживачів на ринку м'яса та систематизувати основні критерії вибору товарно-продуктової стратегії для розвитку ринкових сегментів;
- здійснити аналіз збутової діяльності підприємств м'ясного птахівництва та виявити вплив різних факторів на її ефективність;
- розробити сценарії стратегічного розвитку маркетингової діяльності птахівничих підприємств і запропонувати підходи до їх практичної реалізації та формування організаційних структур управління маркетингом;
- виявити можливості підвищення ефективності діяльності

сільськогосподарських підприємств з виробництва м'яса птиці на основі диверсифікації товарного асортименту птахівничих підприємств;

- запропонувати напрями удосконалення каналів реалізації й системи просування продукції м'ясного птахівництва та розробити засади мотиваційного механізму торгового персоналу підприємства.

Об'єктом дослідження є процес здійснення маркетингової діяльності аграрних підприємств на ринку м'яса птиці.

Предметом дослідження є сукупність практичних, теоретичних та науково-методичних принципів здійснення маркетингової діяльності підприємств м'ясного птахівництва.

На агропродовольчому ринку України концепція маркетингу взаємодії реалізується поки що в досить обмежених масштабах. При цьому обмежувачами є, зокрема, й такі різноманітні фактори, як територіальне розосередження і взаємна віддаленість об'єктів агропромислового виробництва, недостатня розвиненість і низькі якісні характеристики виробничої інфраструктури, переважаючи низькі доходи населення, недостатня обізнаність покупців щодо якості і властивостей придбаних харчових продуктів, здебільшого аграрні підприємства зорієнтовані на виживання, швидке отримання прибутку (що, природно, обмежує проведення маркетингової політики сегментації ринку та встановлення довгострокових і взаємовигідних контактів із покупцями).

Отже, узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що економічна сутність маркетингу демонструє концепцію управління виробництвом і реалізацією, спрямовану на вивчення ринку й активний вплив на ринкову кон'юнктуру для найбільш повного і швидкого задоволення споживчого попиту, з одного боку, і одержання прибутку – з іншого. В основі теорії маркетингу як певної філософії лежить проста вихідна ідея – виробляти те, що бажає і вимагає покупець, що зможе задовольнити його потреби і запити; за тією ціною, яку він готовий при цьому заплатити; в тому місці, де він хотів би придбати цей товар. При цьому виробник повинен отримати власну вигоду, тобто маркетинг полягає у визначенні, створенні, відтворенні й підтримці взаємовигідних відносин обміну.

У вітчизняній практиці агробізнесу використовуються засади маркетингу, розроблені американськими та європейськими науковцями і практиками. Водночас у сучасних умовах постає необхідність адаптації зарубіжної практики вітчизняними товаровиробниками, зважаючи на особливості нинішнього етапу розвитку агропродовольчого ринку, оскільки однією із передумов виходу з кризи є формування цілісності галузі на базі інтеграції технологічного процесу. Узгодженню інтересів господарюючих суб'єктів кожної ланки технологічного процесу буде сприяти агропродовольчий маркетинг.

Розглянемо особливості маркетингу продукції птахівництва. Зазначимо, що специфічні особливості різних видів продукції за споживчими властивостями, суспільної вагомості у забезпеченні продовольчої безпеки, умов зберігання та продажу, цілей виробництва і споживання, умов функціонування товарних ринків зумовлюють необхідність розгляду сутності окремих складових аграрного маркетингу. Крім того, варто зауважити, що чітке визначення маркетингу продукції птахівництва у наукових джерелах відсутнє. Вважаємо, що маркетинг продукції птахівництва – це комплексна система поєднання інтересів господарюючих суб'єктів з виробництва якісної та безпечної продукції птахівництва, її переробки, товароруху та реалізації, спрямованої на взаємовигідне задоволення раціональних потреб усіх суб'єктів галузевого ринку, у тому числі, державних і

громадських потреб, а також сприяє реалізації засад сталого розвитку та формування довгострокових партнерських відносин.

За такого підходу до трактування цієї категорії враховано характеристику принципів маркетингу (комплексне використання всіх його елементів для досягнення сукупного синергетичного ефекту, цільова орієнтація); зміст сучасних концепцій соціально-етичного маркетингу та партнерських відносин; державні інтереси (потреби повинні бути раціональними), а також необхідність додержання принципів сталого розвитку птахівничої галузі та довгострокових партнерських відносин між суб'єктами ринку продукції птахівництва.

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що економічна сутність маркетингу становить концепцію управління виробництвом і реалізацією, спрямовану на вивчення ринку і активний вплив на його кон'юнктуру для найбільш повного задоволення споживчого попиту, з одного боку, і досягнення стратегічних цілей – з іншого.

Маркетингову діяльність в агропромисловому комплексі слід розглядати як сукупність пов'язаних між собою і з зовнішнім середовищем інструментів, спрямованих на виробництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства з метою задоволення споживчого попиту на неї й отримання прибутку від підприємницької діяльності, що є комплексом маркетингу. До його складових відносять:

- товарну політику підприємства, яка включає всі взаємопов'язані із виробництвом заходи, що сприяють найбільш повному задоволенню потреб споживачів у агропродовольстві. Такими заходами можуть бути: якість продукції, упаковка, маркування, дизайн, товарний знак, фірмова політика, обслуговування покупців, стандартизація і сертифікація, диверсифікація і варіація товару, асортиментна політика і т.д.;

- цінову політику підприємства, яка передбачає проведення заходів, завдяки яким здійснюються узгодження умов акта купівлі-продажу товару і оформлення його у вигляді контракту. До таких заходів належить розробку цінової політики, стратегії та обґрунтування методів ціноутворення; системи знижок і надбавок, умов поставки та оплати товару, а також кредитна політика щодо покупців;

- політику розподілу, яка здійснюється з метою вчасного постачання сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства з місць виробництва та переробки - до споживача. Вона проводиться завдяки таким заходам, як аналіз і обґрунтування каналів реалізації; формування власних каналів збуту, використання незалежних і залежних посередників, суб'єктів збутової інфраструктури, логістики, організація поставок, складування готової продукції і т.д.;

- комунікаційну політику, яка передбачає організацію взаємодії підприємства-виробника (або посередника) сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства з усіма суб'єктами маркетингової системи для забезпечення стабільної й ефективної діяльності щодо формування попиту і просування продукції на ринок з метою задоволення споживчого попиту покупців й одержання прибутку. Ефективна комунікаційна політика базується на таких заходах, як планування та організація бізнес-комунікацій, тобто взаємовідносин із партнерами, конкурентами та споживачами, реклама, стимулювання збуту, організація зв'язків з громадськістю та особистий продаж.

Маркетинг агропродовольчої продукції має певну специфіку, що вирізняє його від інших сфер економіки. Складність аграрного маркетингу визначається особливостями виробництва, різноманітністю цільового призначення продукції, ролі споживача і необхідністю

створення умов для її зберігання, переробки й пакування, що передбачає застосування адаптованих методів, прийомів і способів його здійснення. Крім того, особливості маркетингу в АПК визначаються його специфікою: залежністю економічних результатів від природних умов; розбіжністю робочого періоду з часом виробництва; сезонністю виробництва й отримання продукції; різноманітністю організаційно-правових форм господарювання; впливом світового ринку; участю державних органів у регулюванні агропродовольчого ринку та його окремих галузей.

Дотримуємося позиції вітчизняних та зарубіжних науковців, які виділяють такі основні групи факторів, що визначають особливості аграрного маркетингу:

властивості продукту – швидкопсувний характер продукції; спеціальні умови для зберігання і транспортування; відмінні споживчі характеристики сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства;

умови виробництва – його сезонність; використання землі як основного засобу виробництва; неможливість швидкого відтворення у зв'язку із біологічними та фізіологічними особливостями рослин і тварин; багаторівневий характер виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства; різний рівень концентрації виробництва;

економічні – низька купівельна спроможність населення; висока частка населення із доходами нижче прожиткового мінімуму; низька цінова конкурентоспроможність вітчизняної продукції; низький рівень державної підтримки; нестійкий фінансовий стан більшості товаровиробників;

нормативно-правові – високий рівень конкуренції товаровиробників; слабкий розвиток інфраструктури ринку; недостатня актуалізація стандартів; труднощі уніфікації систем управління з огляду на численність організаційно-правових форм господарювання; низький рівень розвитку маркетингової діяльності.

Головна особливість маркетингу в сільському господарстві полягає у тому, що виробництво сільськогосподарських продуктів пов'язано із використанням як основного засобу виробництва землі та сільськогосподарських тварин. Більшість галузей сільського господарства виробляють не кінцеву, а проміжну продукцію, де особливого значення набуває маркетинг при її просуванні після переробки (первинної або остаточної). Сільськогосподарське виробництво в цілому як джерело сільськогосподарської сировини для переробки значною мірою визначає результати роботи переробної промисловості, наповнюючи ринок екологічно безпечною продукцією, що відповідає стандартам якості, та прийнятною за ціною.

З економічної точки зору маркетинг є формою договірних відносин виробників із споживачами з приводу цін на продукцію, умов взаєморозрахунків, заходів матеріального стимулювання і відповідальності сторін за взяті зобов'язання. При цьому здійснюється постійне узгодження попиту та пропозиції продукції (в нашому випадку птахівництва) на ринку за допомогою маркетингових досліджень і контролю показників діяльності підприємства.

На систему маркетингу, продукції птахівництва впливають такі фактори: промисловий і швидкопсувний характер виробництва продукції; нестабільність цін і коливання пропозиції; характер виробництва; наявність альтернативних видів м'ясної продукції; спеціалізація виробництва. Отже, маркетинг продукції птахівництва – це особлива його сфера, яка характеризується специфікою продукції та виробництва, реалізації,

переробки, має певний рівень самостійності та, водночас, взаємопов'язана із маркетингом інших секторів національного господарства.

Маркетинг продукції досліджуваної нами галузі значно відрізняється від традиційного його розуміння як набору інструментів і технологій із просування продукції. Основні тенденції полягають у диверсифікації каналів реалізації продукції птахівництва та прямого маркетингу за допомогою розвитку фірмової торгівлі, внутрішньогалузевої спеціалізації виробництва, міжрегіональної конкуренції, а також вертикальної інтеграції виробництва.

Специфічною особливістю продукції птахівництва є те, що після етапу виробництва вона проходить процедуру розподілу за трьома напрямками використання: охолоджене м'ясо та продукція переробки з м'яса птиці, їх переробка та зберігання. Незважаючи на те, що кожен виробник має можливість спрямувати свою продукцію за всіма каналами у необхідних обсягах, узгодженими з інтересами споживача та можливостями товаровиробника, однак тут можуть виникати проблеми. Суть їх зводиться до того, що переробка і зберігання можуть здійснюватися як на підприємствах виробника продукції птахівництва, так і у проміжній ланці. На маркетинг продукції птахівництва значно впливає впровадження нових технологій вирощування і переробки м'яса птиці, контроль якості, асортимент, товарний вигляд упаковки, терміни зберігання.

Швидкопсувний характер продукції птахівництва відчутно позначається на маркетингу, оскільки погіршення якості м'яса починається з моменту виробництва і триває протягом процесу просування до кінцевого споживача. Відносини між виробниками і споживачами на ринку продукції птахівництва можуть бути різноваріантними: виробник самостійно продає свій товар, виходячи безпосередньо на споживача через фірмову торгівлю, підприємства громадського харчування, частина продукції надходить на ринок через оптову торгівлю й торгові мережі. Однак формування каналів розподілу вимагає системності у відносинах між учасниками ринку.

М'ясо – унікальний продукт, а птахівництво, без сумніву, сьогодні займає перше місце як доступний виробник необхідної складової раціону людини продукту – м'яса птиці. Виробники м'яса птиці впродовж уже багатьох років утримують свої позиції як конкурентоспроможної і рентабельної галузі, незважаючи на втрати виробничих потужностей АР Крим, Донецької і Луганської областей, девальвації гривні, інфляції та інших причин.

Продукція птахівництва як у всьому світі, так і в Україні, має соціальне значення, що пов'язано як з економічною доступністю м'яса птиці та яєць, так і з культурним аспектом. Зокрема, м'ясо птиці дозволене до вживання всіма поширеними світовими конфесіями, у той час як яловичину не споживають індуси, а свинину – мусульмани.

Птахівництво України є однією з найінтенсивніших і динамічних галузей сільського господарства, що має можливості за короткий термін значно збільшити виробництво дієтичних продуктів для споживачів.

Варто констатувати, що нині на ринку м'яса птиці склалася парадоксальна ситуація: при зростанні обсягів виробництва, які вже перевищують внутрішній попит, ціни на м'ясо птиці зростають.

Виробництво м'яса птиці (курятини) у підприємствах на сьогоднішній момент повністю індустріалізовано, а продукція виробляється промисловим способом, причому кількома виробниками. Основним виробником, який забезпечує понад 50 % обсягів виробленого м'яса птиці в Україні є МХП(Міжнародна компанія у сфері харчових та

агротехнологій та ритейлу). Окрім цього, виробники м'яса птиці використовують вітчизняний ринок для збуту продукції, яка за різних причин не потрапляє на зовнішні ринки, зберігаючи високі ціни. Коли ж експорт зростає, пропозиція м'яса птиці на внутрішньому ринку скорочується, і ціни, відповідно, зростають.

У 2020 р. обсяги вирощування птиці у живій масі в усіх категоріях господарств зросли на 16,4 % проти рівня 2017 р. і становили 1845,7 тис. тонн.

ВИСНОВКИ

1. Концепція сучасного маркетингу демонструє комплексну виробничо-збутову діяльність, що орієнтується на задоволення інтересів: споживача – в ефективнішому задоволенні потреб через придбання якісної продукції; товаровиробника – в одержанні прибутку, забезпеченні сталого розвитку та доброзичливих відносин із партнерами по бізнесу; держави – в підвищенні добробуту. Маркетинг як інтегрована комплексна соціально-економічна система включає такі основні елементи: концепції як теоретичну основу; методи як засоби реалізації концепцій; функції як форми практичної реалізації концепцій і управлінські дії у підприємницькій діяльності, зумовлені цілями і завданнями маркетингу.

2. Маркетинг продукції птахівництва – це комплексна система поєднання інтересів господарюючих суб'єктів з виробництва якісної та безпечної продукції птахівництва, її переробки, товароруху та реалізації, спрямована на взаємовигідне задоволення потреб усіх суб'єктів галузевого ринку, зокрема державних і громадських потреб, а також сприяє реалізації засад сталого розвитку та формування довгострокових партнерських відносин. Особливості маркетингу продукції птахівництва зумовлюються спеціалізацією виробництва, швидкопливним характером і відчутним коливаннями ціни і пропозиції; посиленням інтеграції товаровиробників, заготівельників, переробників і торговців; ціновими й неціновими формами конкуренції на рівні продукту, регіону, торгової марки та міжнародної торгівлі. Ринок продукції м'ясного птахівництва доцільно розглядати як сукупність його сегментів: сегмент ринку м'яса птиці, сегмент ринку м'ясних продуктів, функціонуванню яких притаманні як загальні, так і специфічні риси – різна еластичність попиту ціни і доходів, різні рівні пропорцій попиту та пропозиції, інтенсивності конкуренції.

3. Збалансована система показників оцінки маркетингової діяльності підприємства включає: аналіз річних планів збуту, аналіз прибутковості, ефективності маркетингу, товарно-матеріальних запасів, що є необхідною передумовою формування стратегії і тактики його перспективного розвитку. Комплексне дослідження маркетингової діяльності суб'єктів господарювання на ринку яєць і яєчних продуктів доцільно здійснювати, дотримуючись таких принципів: цілеспрямованість; комплексність; системність; систематичність; динамічність; урахування галузевої та територіальної специфіки; об'єктивність; ефективність.

Маркетингову інформаційну систему підприємства доцільно розглядати з позицій управлінської маркетингової інформаційної системи (управління та прийняття рішень) й оперативної маркетингової інформаційної системи (операцій, продажів і маркетингових заходів).

4. Доведено, що в умовах уповільнення росту споживчого попиту, однотиповості товарної позиції та відсутності можливості досягнення вищих конкурентних переваг за рахунок маркетингових інструментів, засобами посилення конкурентних позицій підприємств можуть стати такі стратегії: активна політика на ринку злиття та поглинання;

збільшення частки на перспективних ринках переробки м'яса птиці; подальша диверсифікація збуту; більша маркетингова активність товаровиробників.

Основними напрямками посилення конкурентних переваг товаровиробників у галузі м'ясного птахівництва є Впровадження нових продуктів (виробництво органічної м'ясної продукції, кормів для домашньої птиці, біогазу та органічного добрива на основі курячого посліду), удосконалення інструментів маркетингу й посилення маркетингової активності, особливо в сегментах переробки м'яса птиці. Уповільнення темпів зростання галузі призведе до витіснення дрібних, неефективних товаровиробників, подальшого укрупнення холдингів і перерозподілу ринку на користь більш ефективних компаній.

5. Встановлено, що за рівнем розвитку організаційних структур маркетингу в досліджуваних підприємствах їх умовно можна розділити на три основні групи: до першої групи входять підприємства, у яких маркетингова служба організаційно не оформлена, а її функції виконують спеціалісти інших підрозділів; другу групу формують птахівничі підприємства, у яких функціонують підрозділи постачання та збуту, але вони є малоефективними; до третьої групи входять вертикально інтегровані птахівничі холдинги, які мають сформовані служби (департаменти) маркетингу, укомплектовані фахівцями із відповідною підготовкою та практикою.

У малих та середніх птахівничих підприємствах доцільно створити службу маркетингу на основі відділу збуту і постачання, при цьому передбачити суміщення функцій та обов'язків, у великих – забезпечити максимальне наближення місць прийняття маркетингових рішень до підрозділів, де здійснюється їх пошук, обґрунтування та практичне застосування, а також використання міжфункціональних (гнучких, тимчасових) команд, прийняття рішень, якими гуртується навколо маркетингової функції як найактуальнішої з погляду досягнення цілей на ринку.

6. Встановлено, що сегмент охолодженого м'яса птиці можна віднести до ринку монополістичної конкуренції, де значну роль відіграють маркетингові інструменти, такі як бренд, упаковка, методи просування на ринок, а сегмент продукції переробки м'яса птиці – до олігополістичного, де також важливу роль у конкурентній боротьбі відіграють якість і позиціонування продукції, інструменти формування попиту.

Ступінь впливу товарів-замінників на ринку м'яса птиці B2C практично відсутній, на ринку B2B в умовах значного підвищення цін і пошуку товаровиробниками напрямів зниження собівартості продукції він може посилитися. Сегменти продукції переробки м'яса птиці мають значні можливості для розвитку – з посиленням конкуренції зростатиме роль брендингу. Більшість товаровиробників є інертними у формуванні нових потреб споживачів ринку B2B за рахунок виробництва інноваційних продуктів або оригінальних ідей позиціонування, що формуватиме можливості для розвитку нових сегментів ринку. Одним із напрямів розширення ринків є активізація експортної діяльності підприємства через організацію постійного пошуку нових клієнтів на зарубіжних ринках на основі системного вивчення світових тенденцій використання м'яса птиці та продукції його переробки і практики просування їх на ринкових сегментах, ведення моніторингу нових видів м'ясної продукції, а також нових форм упаковки з метою зниження витрат і збільшення термінів зберігання.

7. Вертикально-інтегровані підприємства з виробництва м'яса птиці мають розгалужений товарний асортимент за шириною і насиченістю, що свідчить про їх орієнтацію на максимізацію обсягів реалізації на основі повного задоволення потреб

виділених сегментів споживачів. У зв'язку з цим з метою прийняття раціональних управлінських рішень з оптимізації товарного асортименту маркетологам підприємства доцільно вести моніторинг кожної асортиментної позиції за обсягами реалізації, виручкою та прибутковістю.

8. Обґрунтовано розвиток системи оптової торгівлі на основі регіональних збутових центрів, фірмової торгівлі, формуванням системи міжрегіональних і внутрішньо регіональних оптових продовольчих ринків на принципах логістики. Основними критеріями вибору посередників у каналах розподілу мають стати: характеристика споживачів (їх кількість, концентрація, розміри покупки, асортимент, потреба в кредиті); особливості підприємства (цілі, обсяг продажів і ресурсів, гнучкість, досвід роботи на ринку); специфіка товару; рівень конкуренції в галузі та характеристики існуючих каналів руху товарів.

З метою мотивації роботи збутового персоналу птахівничих підприємств доцільно встановити базову частину оплати праці співробітників за такими умовами: у період стабільності та зростання ринку вона має дорівнювати 50 % від середньої заробітної плати співробітника за місяць, у період фінансової нестабільності – 30 %.

Тема НДР: «Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування племінних господарств», № держреєстрації 0118U003649.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор Свиноус І. В.

Зоотехнічний і племінний облік - основа племінної справи у тваринництві. Його значення полягає у здійсненні успішної селекційно- племінної роботи в сучасних умовах. Основним завданням обліку є точне відображення кількісного та якісного зростання тваринництва в кожному господарстві. Відбір за комплексом ознак та всю племінну роботу можна вести лише за наявності в господарстві точної реєстрації даних, які найбільш повно характеризують тварин.

У документах основного зоотехнічного обліку реєструють дані племінної та продуктивної якості кожної тварини протягом її використання. Ці документи веде зоотехнік господарства на підставі даних первинного обліку. До них належать: журнал вирощування молодняку, заводські книги маточного поголів'я. За матеріалами зоотехнічного обліку можна зробити висновки про рівень селекційно-племінної роботи в стаді і визначити ряд заходів щодо підвищення племінних і продуктивних ознак тварин.

На підставі документів основного виробничо-зоотехнічного обліку та огляду тварин проводять індивідуальну оцінку їх племінних якостей і реєструють у документах племінного обліку. Це - племінні картки, бонітувальні відомості, паспорти племінних плідників, племінні свідоцтва, атестати тощо.

Зоотехнічний облік тварин здійснюють у спеціальних журналах, картках, книгах, відомостях. На кожній тваринницькій фермі має бути повний комплект документів, які слід вчасно заповнювати. Слід також враховувати продуктивність, кількість виробленої продукції, витрати кормів, що дає можливість визначити економічні показники діяльності галузі тваринництва. Згідно з ними роблять висновок про ефективність ведення галузі.

Згідно з призначенням, форми виробничого обліку поділяють на кілька груп. До першої можна віднести документи обліку поголів'я на фермі. Це акти: на оприбуткування приплоду, на переведення тварин із групи в групу, на вибракування із основного стада, на вибуття тварин; товарно-транспортна накладна на відправлення - прийняття тварин; звіт про рух поголів'я худоби на фермі. До другої групи належать документи обліку продукції:

журнал обліку надою молока, товарно-транспортна накладна на відправку - прийняття молока та молочних продуктів, відомість руху молока, відомість переробки молока і молочних продуктів, відомість зважування тварин. І до третьої групи відносять документи обліку кормів: акт на приймання грубих і соковитих кормів, акт на оприбуткування пасовищних кормів, відомість витрат кормів.

Загальні вимоги до заповнення форм зоотехнічного та племінного обліку.

1) Усі графи у формах заповнюються чітко та розбірливо. При заповненні форм зоотехнічного та племінного обліку необхідні виправлення здійснюють тільки чітким перекресленням попередньої інформації. Не допускається зафарбування, підтирання даних та примітки.

2) Кожна з ознак, що є у формах, записується певним числом цифр залежно від точності зважування чи вимірювання:

скотарство: жива маса племінних тварин і молодняку (кг) - з точністю до 1 кілограма; результати вимірювання тварин (см) - з точністю до 1 сантиметра; надій молока за закінчену лактацію (кг) - з точністю до 1 кілограма; кількість молочного жиру/білка (кг) - з точністю до 1 кілограма; добовий надій молока (кг) - з точністю до однієї десятої кілограма (один знак після коми); вміст у молоці жиру/білка (%) - з точністю до однієї десятої процента (один знак після коми); усі відносні показники (%) - з точністю до однієї десятої (один знак після коми);

свинарство багатоплідність - записується цілими числами з точністю до 1 голови; маса гнізда поросят при відлученні - з точністю до 1 кг; жива маса племінного молодняку у віці 4, 6, 9 місяців при першому паруванні (осіменінні) та реалізації, кнурів та свиноматок - з точністю до 1 кг; довжина тулуба - з точністю до 1 см; вік досягнення живої маси 100 кг - цілими числами; довжина півтуші - цілими числами з точністю до 1 см; товщина шпику півтуші - цілими числами з точністю до 1 мм; при розрахунку середніх величин вищеназваних ознак точність запису не змінюється; визначення у балах комплексного класу пробонітованої тварини проводиться з точністю до однієї десятої (один знак після коми);

конярство: висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей за лопатками вимірюються з точністю до 1 см, обхват п'ястка - до 0,5 см; жива маса визначається з точністю до 1 кг;

вівчарство: жива маса племінних тварин і молодняку - лише цілими числами з точністю до 1 кілограма, настриг вовни у фізичній масі з точністю до однієї десятої кілограма (один знак після коми), митої вовни - з точністю до однієї сотої кілограма (два знаки після коми), вихід чистого волокна у відсотках з точністю до однієї сотої відсотка (два знаки після коми), жива маса ягнят при народженні та відлученні від маток з точністю до одного кілограма, довжина вовни визначається в сантиметрах з точністю до однієї десятої сантиметра (один знак після коми);

кролівництво та звірівництво: жива маса племінних звірів та кролів записується числами з точністю до однієї десятої кілограма (один знак після коми), довжина визначається в сантиметрах з точністю до однієї десятої сантиметра (один знак після коми);

птахівництво: жива маса і маса яєць записуються з точністю до однієї десятої (одна цифра після коми), дати заповнюються з указівкою числа, місяця, року (наприклад: 01.02.2000).

Усі відносні показники (%) - з точністю до однієї десятої (один знак після коми).

3) Відповідальність за вчасне та правильне заповнення і ведення форм зоотехнічного та

племінного обліку несе зоотехнічна служба господарства (власник).

Використання електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) та комп'ютерної техніки для ведення обліку і селекційно-племінної роботи у тваринництві.

Успішне ведення племінної роботи великою мірою залежить від чіткого зоотехнічного і племінного обліку, вчасного опрацювання та аналізу даних про кожну тварину. Вирішити це питання в умовах концентрації й інтенсифікації тваринництва неможливо без Впровадження електронно- обчислювальної та комп'ютерної техніки, яка дає змогу проводити роботу за мінімальних затрат праці та часу.

Використання електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) значно спрощує процес одержання даних біометричного опрацювання одночасно з багатьма показниками, дає можливість визначити племінну цінність тварин і родинних груп у стаді й породі, здійснити найефективніший їх відбір та підбір, вирішити багато інших питань щодо ведення планомірної селекційно-племінної роботи.

Великомасштабна селекція в тваринництві спрямована на інтенсивне генетичне поліпшення масивів тварин. Вона ґрунтується на досягненнях у галузі популяційної генетики, інтенсивному використанні плідників-поліпшувачів в управлінні селекційним процесом за допомогою ЕОМ та комп'ютерної техніки і об'єднує діяльність господарств усіх категорій в єдине ціле. Залежно від генетично-селекційних параметрів, зоотехнічних та економічних умов, що склалися в зоні розведення порід, програми великомасштабної селекції мають різні кількісні характеристики, від яких залежить генетико-економічна ефективність племінної роботи. Тому оперувати величезними обсягами інформації можна лише з використанням сучасних ЕОМ, що мають ємну пам'ять і здатні виконувати мільйони операцій за секунду.

Неодмінною умовою ефективного Впровадження великомасштабної селекції є створення автоматизованої інформаційної системи (АІС) в селекції, яка не лише замінює ручну працю автоматизованим опрацюванням даних племінного обліку на ЕОМ, а й вирішує принципово нові завдання щодо підвищення ефективності галузі.

У кінці 50-х років в США, а пізніше і в західноєвропейських країнах (Швеція, ФРН, Англія, Франція та ін.) почали використовувати у племінній роботі ЕОМ. Досвід цих країн показав, що застосування ЕОМ не тільки зменшує витрати праці і коштів на ведення та обробку даних зоотехнічного і племінного обліку в окремому стаді (складання родовідних, підрахунок продуктивності тварин, оцінка племінної цінності, оцінка результатів відбору та підбору), але й дає змогу в масштабі всієї породи вирішувати завдання з племінної роботи, які практично неможливо було вчасно виконувати вручну.

Раніше, коли ЕОМ ще не застосовували, племінна робота з породами мала локальний характер, тобто вона проводилася в рамках окремих регіонів. Автоматизація зоотехнічного і племінного обліку на ЕОМ створила можливості для оцінки, відбору та інтенсивного використання кращих племінних тварин у масштабі всієї породи, що значно підвищило темпи генетичного поліпшення тварин. У кінці 60-х на початку 70-х років на базі використання ЕОМ у США та в багатьох західноєвропейських країнах були створені АІС збору, накопичення і обробки даних з племінної справи.

У рамках окремого господарства на персональних ЕОМ (ПЕОМ) вирішується комплекс завдань з експлуатації сільськогосподарських тварин. Так, у стаді молочної худоби за допомогою ПЕОМ щоденно вирішуються завдання з оцінки, відбору і підбору тварин, годівлі, осіменіння, ветеринарного обслуговування, економіки та ін.

Для вирішення всіх цих завдань, як на рівні окремого господарства, так і в масштабах всієї породи, розробляються автоматизовані інформаційні системи (АІС), до яких входить комплекс прикладних машинних програм. Для їх складання розробляються підсистеми збору, накопичення і обробки даних на ЕОМ.

Над розробкою АІС у тваринництві на базі використання ПЕОМ тепер працюють колективи Інституту розведення та генетики тварин НААНУ, Інституту тваринництва НААНУ, Інституту свинарства НААНУ, Інституту птахівництва НААНУ та ін.

Обробка даних зоотехнічного і племінного обліку на ПЕОМ здійснюється на основі таких принципів: для вирішення окремих завдань складається блок-схема, алгоритм обробки інформації, макети вводу у пам'ять ЕОМ даних зоотехнічного і племінного обліку, методи контролю даних, список кодифікаторів та скорочень, макети виводу інформації на дисплей і принтер. На основі цього розробляється машинна програма для ЕОМ.

При складанні макетів вводу первинних даних у пам'ять ЕОМ дотримуються наступних принципів:

1. Макети повинні відповідати порядку розміщення даних форми племінного обліку, яка використовується для вводу даних. Це полегшує введення даних з племінних форм, або з бази даних, якщо ця робота проводиться автоматично в системі АІС.

2. Значність кожного показника повинна відповідати мінімальному і максимальному його значенню.

3. Більшість текстової інформації кодується, що знижує витрати на введення і обробку даних. Кодуються назви господарств, порід, ліній та ін. Існують числові і літерні коди. При обробці інформації на ПЕОМ використовуються переважно літерні скорочення, що значно полегшує розшифрування даних. Макет розміщення вихідної інформації на дисплеї і принтері складається відповідно до вимог замовника.

На ЕОМ вирішуються численні завдання, тому при розробці і впровадженні автоматизованої інформаційної системи формується база даних по стаду, або в цілому по породі. Створюється вона на основі різних джерел інформації (відомості про походження тварин, розвиток, продуктивність та ін.). Пакет прикладних програм розробляється під базу даних, що дає змогу звести до мінімуму витрати на збір і накопичення даних.

При формуванні бази даних по окремих тваринах з різних джерел інформації такі показники як інвентарний номер та кличка, порода, породність, походження, належність до лінії не повторюються, а є постійними. Доповнюються лише нові дані. Наприклад, надій корів за останню закінчену лактацію. Притому, ключем для пошуку інформації про конкретну тварину є її інвентарний номер, у зв'язку з чим дублювання номерів тварин у стаді не допускається.

Машинні програми на формування бази даних і обробку інформацій, відповідно до алгоритму, складаються так, щоб за необхідності окремі блоки можна було змінити і доповнити, оскільки розробка нових машинних програм вимагає великих затрат коштів. Весь комплекс машинних програм в АІС зв'язаний в єдиний модуль, що дає змогу звести до мінімуму час, необхідний для вирішення кожного окремого завдання і всього комплексу завдань.

У спеціалізованих птахівничих господарствах для щоденного обліку руху молодняку птиці застосовують Картку обліку руху молодняку птиці (форма № ПБАСГ-17). Облікова Картка руху молодняку птиці відкривається працівником цеху по дороцюванню на кожне робоче місце в двох примірниках. Записи в Картку обліку руху молодняку птиці (форма №

ПБАСГ-17) здійснюються на підставі оформлених первинних документів, пов'язаних з надходженням та вибуттям молодняку птиці за кількістю голів та їх живою вагою. Добові пташенята після сортування із цеху інкубації передаються в цех на дорощування окремими партіями за фактичною кількістю та живою вагою по Накладній (внутрігосподарського) призначення (форма № ВЗСГ-8). Тушки загиблого молодняку птиці передають на утилізацію з окремими Накладними (внутрігосподарського) призначення, які повинні відповідати показникам Актів на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (забій, прирізка та падіж) (форма № ПБАСГ-6), які оформлюються щоденно.

Крім того, на кожне число протягом звітного місяця проставляється поголів'я молодняку птиці на початок дня, жива вага на початок та на кінець місяця та визначається приріст живої ваги за місяць і середньодобовий приріст молодняку птиці відповідної вікової групи, оцінений за справедливою вартістю живої ваги за вирахуванням витрат на місці продажу. Підсумкові показники Картки використовуються для заповнення Звіту про рух тварин і птиці на фермі (форма № ПБАСГ-13), де записують наявність птиці на початок і кінець звітної періоду їх надходження і вибуття (голів і живої ваги), передаються разом в бухгалтерію для подальшої обробки в установлені строки.

Нагромаджувальний акт на оприбуткування приплоду звірів (форма № ПБАСГ-7) застосовується для обліку приплоду звірів і кроликів окремо для кожного виду й породи. Акт складається завідувачем фермою, зоотехніком або бригадиром. Записи в Акт роблять у міру одержання приплоду й закінчуються після закінчення щеніння (окролу), але не пізніше останнього дня звітної місяця. На наступний місяць у цьому випадку відкривається новий Акт. В Акті вказується кількість щенят (живих і мертвих) у кожному гнізді. Дані Актів використовуються для зоотехнічного обліку, відображення одержаного приплоду в Книзі обліку руху тварин і птиці на фермі (форма № ПБАСГ-12).

Для організації первинного обліку продукції тваринництва встановлено обов'язковий перелік первинних документів.

Щодо обліку молочної продукції: основним первинним документом з обліку надходження молока є Журнал обліку надою молока (форма № 112). Журнал ведеться завідувачем ферми, бригадиром, майстром машинного доїння або старшою дояркою. У ньому за кожною дояркою щодня записується кількість корів, які доються, кількість надоєного молока вранці, удень, увечері. Завідувач ферми (або інша посадова особа, яка має відповідне доручення від керівника господарства або структурного підрозділу), щодня визначає відсоток жиру в молоці за кожною групою корів і перераховує прийняте молоко в однопроцентне і стандартне. Журнал обліку надою молока ведеться в одному екземплярі протягом 15 днів і зберігається на фермі. Кількість надоєного молока та його жирність підтверджують своїми підписами доярка або майстер машинного доїння.

Для обліку щоденного надходження і витрачання молока протягом місяця на кожній фермі ведеться Відомість руху молока (форма № 114). Після закінчення звітної періоду один екземпляр Відомості руху молока разом із Відомістю обліку надою молока з надходження, лімітно-забірними картками, товарно-транспортними накладними та іншими документами щодо витрачання молока подаються в бухгалтерію. Другий екземпляр Відомості руху молока служить підставою для оприбуткування і списання витраченого молока в Книзі складського обліку.

Щодо обліку продукції вівчарства: основним первинним документом з обліку надходження вовни служить Акт настригу та приймання вовни (форма № 115). Акт

складається зоотехніком за участю старшого вівчаря і завідувача пункту стрижки овець на підставі Щоденника надходження і відправлення вовни на заготівельні пункти. Акт настригу і приймання вовни складають у трьох примірниках, з яких перший є підставою для оприбуткування вовни на складі, другий - залишається у бригадира, а третій - передається зоотехніку для складання завершального звіту про стрижку овець.

Прийняту від стригалів вовну після визначення її класності пакують у паки і записують у Покіпний опис на вовну, відправлену за товарнотранспортною накладною.

Щодо обліку продукції птахівництва: оприбуткування зібраних яєць на птахофермах проводять на підставі Щоденника надходження сільськогосподарської продукції (форма № 81), де щодня записується кількість несучок на фермі, кількість зібраних яєць (цілих і битих), а також кількість яєць від молодняку курей.

У спеціалізованих птахівницьких господарствах (на птахофабриках) облік надходження яєць ведеться в Картці обліку руху молодняку птиці (форма № ПБАСГ-17), у якому щодня відображається і фактичний збір яєць.

Щодня зібрані яйця здають за Накладними (внутрігосподарського призначення) (форма № ВЗСГ-8) на яйцесклад, де їх сортують, згідно із затвердженими стандартами, за якістю і категоріями.

Результати сортування яєць оформляються Актом на сортування яєць в цеху інкубації (для спеціалізованих господарств) (форма № ПТ-9).

Відсортовані яйця, непридатні для інкубації, здають на склад за Накладною з позначкою «Брак від інкубації». Партії яєць, що закладена в інкубатор, присвоюється порядковий номер, який зберігається за цією партією до кінця інкубації і після виведення курчат до 150-денного віку.

Щодня під час інкубації або періодично у встановлені строки начальник цеху на підставі документів (накладних, актів про рух і сортування яєць тощо) складає і подає в бухгалтерію звіт про процеси інкубації (форма № ПБАСГ-4).

На складі (у конторі) облік руху яєць ведуть у Книзі складського обліку за видами й категоріями.

Щодо обліку продукції бджільництва: облік меду і воску, а також іншої продукції бджільництва веде завідувач пасіки в Щоденнику надходження сільськогосподарської продукції (форма № 81). Мед викачують зі стільників у присутності комісії, призначеної керівником господарства.

Для обліку виловленої у ставку риби, отриманої вовни-линьки на фермах та іншої продукції тваринництва також використовують Щоденник надходження сільськогосподарської продукції (форма № 81). Якщо окремі види продукції необхідно додатково очистити або переробити, то ці операції оформляють окремим актом, але в щоденник слід включати всю продукцію, отриману до її очищення та переробки.

Щодо обліку витрат і виходу продукції тваринництва: при отриманні приплоду телят зоотехнік складає Акт у двох примірниках. Записи в ньому роблять індивідуально по кожній голові приплоду великої рогатої худоби.

Обидва примірники такого акта передають у бухгалтерію. Перший примірник - наступного дня після його складання, а другий - у кінці місяця разом зі Звітом про рух худоби і птиці на фермі (форми № 102, ПБАСГ-13) після того, як на його підставі буде зроблено записи в Книзі обліку руху худоби і птиці на фермі (форми № 34, ПБАСГ-12) і в реєстрах зоотехнічного обліку в Журналі реєстрації приплоду і вирощування ВРХ (форма №

ПБАСГ-14).

Готова продукція, яка відправляється з пунктів переробки на склад, оформляється Накладною (внутрігосподарського призначення) (форми № 87, ВЗСГ-8) або Товарно-транспортними накладними (для ТМЦ), якщо продукція відправляється на сторону.

Переробку молока та молочних продуктів ураховують у Відомості переробки молока і молочних продуктів (форма № 124), яка складається щодня у двох примірниках. Перший примірник разом із прибутковими і видатковими документами здають у бухгалтерію, а другий - залишають у пункті переробки.

Відпуск молока дитячим установам, на громадське харчування і в самому господарстві проводять за накладними (внутрішньогосподарського призначення) (форма № ВЗСГ-8) або Лімітно-забірними картками (форма № ВЗСГ-1).

Витрату молока на відпоювання телят оформляють у Відомості витрати кормів (форма № ВЗСГ-9).

На кожен партію молока, яку доставляють на переробні підприємства автотранспортом, виписують Товарно-транспортну накладну (форма № 1- ТН), далі - ТТН) із зазначенням у ній усіх відомостей про кількість і якість продукції. Крім того, виписується Товарна накладна (форма № ВЗСГ-7).

Для обліку щоденного надходження і витрат молока протягом місяця на кожній фермі ведеться Відомість руху молока (форма № 114). Після закінчення заготівельного періоду перший примірник цієї відомості разом із журналами обліку надою молока, лімітно-забірними картками, ТТН та іншими документами подають до бухгалтерії сільгосппідприємства. Другий примірник відомості залишається у завідувача ферми і замінює книгу складського обліку.

Зібрані яйця щодня здають за накладними (внутрішньогосподарського призначення) (форма № ВЗСГ-8) на яйцесклад, де їх сортують, згідно із затвердженими стандартами за масою та категоріями. Відсортовані яйця пакують у стандартні ящики за категоріями, на ящики наклеюють ярлики із зазначенням категорії яєць, прізвища пакувальника і дати випуску. Результати сортування яєць оформлюють Актом сортування яєць.

В основному сільськогосподарські підприємства реалізують свою продукцію переробним підприємствам. Молоко реалізується, як правило, на регулярній основі, згідно з узгодженим графіком. При цьому переробні підприємства можуть закуповувати продукцію безпосередньо на місці у сільгоспвиробника (за наявності умов визначення її маси та якості).

На кожен партію сільгосппродукції, яку доставляють на переробні підприємства автотранспортом, виписують Товарно-транспортну накладну (далі - ТТН) із зазначенням у ній усіх відомостей про кількість і якість продукції.

При одержанні продукції представник покупця (перевізника) повинен пред'явити Довіреність за формою № М-2.

Порядок виписування ТТН залежить від того, чиїм автотранспортом провадиться доставка.

При перевезенні продукції власним транспортом сільськогосподарського підприємства виписують ТТН у трьох примірниках. Водій або інша особа, яка прийняла вантаж, розписується на всіх примірниках ТТН у прийнятті вантажу. Перший примірник залишається в пункті відправлення продукції (на фермі, у приймальному молокопункті, на складі). Другий - передається підприємству-переробнику (вантажоодержувачеві). Третій примірник залишається у водія і є підставою для обліку транспортних робіт, нарахування

оплати праці, списання палива. Його зберігають разом із дорожнім листом вантажного автомобіля.

При перевезенні продукції сторонньою автотранспортною організацією ТТН виписують у чотирьох примірниках, з яких перший і другий примірники залишаються у сільгосп підприємства та у підприємства-переробника, відповідно, а третій і четвертий - передаються автоперевізникові.

У необхідних випадках до ТТН повинні додаватися сертифікати якості продукції, довідки про ветеринарно-санітарне благополуччя, сортові свідоцтва тощо. Перелік необхідних документів у кожному випадку залежить від виду продукції.

Крім ТТН, при реалізації продукції на сторону виписується Товарна накладна (форма № ВЗСГ-7).

У разі встановлення розбіжностей між даними сільгоспвиробника і переробного підприємства за кількісними і якісними показниками продукції проводять аналіз продукції у присутності представника товаровиробника. Результати аналізу оформлюють актом про відмінності в кількісних та якісних показниках і записують інформацію про складання такого акта до ТТН. Акт складається у трьох примірниках, по одному для сільгосп підприємства, підприємства-переробника та автоперевізника.

Висновки. Об'єктом бухгалтерського обліку біологічного перетворення біологічних активів тваринництва можуть бути види тварин (велика рогата худоба, свині, вівці, птиця, хутрові звірі, сім'ї бджіл тощо) або однорідні групи біологічних активів, які складаються з певних статевовікових (технологічних) груп (корови і бики-плідники основного стада, свині і хряки-плідники основного стада, тварини на вирощуванні та відгодівлі тощо).

Отже, основними недоліками первинного обліку виробництва продукції тваринництва є застарілі форми документів, які розроблені і зареєстровані ще в радянські часи, також можемо відзначити незручність у форматі та розміщені реквізитів у деяких документах. Основним недоліком роботи з первинними документами в господарствах є порушення бухгалтерами правил заповнення документів та відсутність графіку документопотоку по підрозділах, що призводить до проблем у переміщенні документів.

Отже, головним недоліком в обліку, на наш погляд, є те, що в господарствах відсутня система контролю відповідальності. Вважаємо за необхідне запропонувати вести облік витрат на підприємстві за центрами відповідальності. Вважаємо за необхідне вести самими підрозділами "Журнал обліку витрат і доходів ферми (бригади, відділення)", що дасть змогу визначати понесені перевитрати в цьому підрозділі, виправляти їх на наступний період і відображати реальну рентабельність кожного структурного підрозділу господарства.

Сутність методу BLUP полягає у калькуляції значень специфічної племінної цінності і економічних ваг по кожній з оцінюваних ознак. У результаті, отримують значення загальної племінної цінності конкретної тварини (BLUP-індекс).

Запропонована методика використана нами для виявлення впливу генетичного потенціалу маточного поголів'я на виробничі показники галузі при порівняльній оцінці економічної ефективності використання свиноматок «середньостатистичного» рівня продуктивності.

Нині потребує удосконалення механізм формування Реєстру суб'єктів племінної справи, що передбачає запровадження автоматизованої системи формування та обробки даних з метою прийняття виважених управлінських рішень щодо формування ефективних програм державної підтримки, визначення доцільності імпорту племінних

сільськогосподарських тварин тощо. Вважаємо, що запропоновані рекомендації з оцінки ефективності селекційних програм дадуть змогу здійснювати економічне обґрунтування проєктів з проведення науково-дослідних робіт у племінному свинарстві.

Одне з пріоритетних завдань будь-якого свинарського господарства - це селекційна робота. Впровадження інформаційних технологій дозволяє використовувати для збору, зберігання і аналізу генетичної, а також технологічної інформації математичні методи, забезпечує не тільки оцінку і прогнозування продуктивності, але і планування якості продукції, що виробляється

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS -3 та фахових видання України – 5.

Тема НДР: «Організаційно-методичні підходи оцінки та обліку земель сільськогосподарського призначення», № держреєстрації 0118U003642.

Керівник НДР: доктор економічних наук, професор Варченко О. М.

Фрагментарний характер здійснюваної в Україні земельної реформи негативно позначається на процесі використання наявних земельних ресурсів, особливо в частині повноти їх залучення у господарський оборот, зокрема сільськогосподарських підприємств.

На сьогодні чітко не регламентовано порядок обліку земельних ділянок сільськогосподарського призначення, прав користування ними, врахування на балансі аграрних підприємств.

Зазначені питання не відображені також в облікових стандартах, як у міжнародних, так і у вітчизняних. Це суттєво знижує рівень задоволення учасників земельного ринку у точній та достовірній інформації про кількісні, якісні та грошові показники розміщення та господарського використання земель. Для подолання зазначеної проблеми необхідно сформулювати чіткі нормативні положення обліку землі та прав користування нею. Із застосуванням різних способів використання земельних ресурсів у господарському процесі та відображення здійснюваних операцій у системі бухгалтерського обліку та наявності відповідних форм документів для обліку земель сільськогосподарського призначення. Зазначене актуалізує необхідність удосконалення методики та організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів сільськогосподарського призначення та посилення контролю за їх використанням.

На сьогодні багато питань у цьому контексті залишаються відкритими. Насамперед, поглибленого дослідження потребує порядок відображення та узагальнення інформації про земельні ресурси у системі первинного, аналітичного, синтетичного обліку та звітності сільськогосподарських підприємств, документального підтвердження та визначення вартісної оцінки як основних засобів підприємств.

Земельні ресурси для потреб обліково-аналітичного процесу слід класифікувати за такими ознаками: суб'єктами права власності на них; користування та власності; ступенем використання у виробничій і господарській діяльності, галузевою ознакою та ознакою участі в іпотечному кредитуванні. Використання ознак класифікації дасть змогу встановлювати ступінь впливу кожного чинника на особливості організації обліку та аналізу земельних ресурсів. Управлінські рішення повинні бути обґрунтованими відповідно до стану зовнішнього середовища, ринку та внутрішньої виробничо-господарської ситуації на підприємстві. Основи для цього закладаються через забезпечення раціональної системи комплексного аналізу земельних ресурсів на всіх рівнях прийняття управлінських рішень.

Проблеми аналітичного забезпечення, використання і вдосконалення землекористування сільськогосподарських підприємств, що досліджуються, належать до комплексної теми реалізації земельної реформи. Згідно з цим, її різнобічні аспекти можуть бути розкриті й вирішені за допомогою різних спеціалізованих чи міждисциплінарних підходів та інструментів.

Таким чином, проблема організації комплексного аналізу земельних ресурсів має ґрунтовне методичне забезпечення, яке знаходиться на перетині інтересів різних наукових сфер і напрямів. Проте основна проблема забезпечення ефективного та раціонального використання земельних ресурсів у сільськогосподарському виробництві має комплексний характер і полягає у відсутності чіткої інформаційної системи дослідження та інформування суб'єктів земельних відносин, тінізації цих земельних відносин на значній частині ринку землі. Відсутня також цілісна збалансована система економічного аналізу, спроможна забезпечувати управлінський апарат підприємств релевантною інформацією належного обсягу та змісту, відповідно до виробничо-управлінських завдань, які постають сьогодні перед суб'єктами господарювання. З огляду на це, актуальною є думка Т. Остапчук, що «... на сьогодні не існує єдиної, достатньої та ефективної методики проведення аналізу використання земельних ресурсів підприємств».

До першої класифікаційної групи належать землі у складі необоротних активів. У складі оборотних активів вони відображаються за умови, якщо підприємство не планує використовувати земельну ділянку у господарській діяльності й утримує її з метою продажу. Проте землі сільськогосподарського призначення в цю групу внести неможливо.

У разі придбання організацією права користування земельною ділянкою (емфітевзис) вона набуває ознак нематеріального активу. Земельні ресурси, які не є власністю підприємства, а перебувають в його користуванні (операційній оренді), відображаються на позабалансових рахунках, що істотно обмежує інформативність даних щодо їхнього стану.

Землями сільськогосподарського призначення визнаються ті землі, що надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення означеної науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, зокрема оптових ринків такої сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

Україна володіє значним земельним ресурсом, що характеризується високою якістю та сприятливими параметрами для вирощування різних видів сільськогосподарських культур.

Вітчизняні та зарубіжні вчені зараховують земельні ресурси до складу капіталу. Капітал класифікують на майновий, інтелектуальний, природний, людський та інші види.

Природний капітал - це активи природного походження, які належать підприємству на правах власності та користування і використовуються людиною у виробництві, виконуючи функцію формування людського капіталу. Відповідно, актив природного походження - це актив, що є результатом природних процесів (кліматичних умов, температурних режимів та ін.) і адаптований людиною до використання у господарській діяльності. На основі проведеного вище аналізу визначено такі складові природного капіталу: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, природні ресурси, багаторічні насадження, права на користування природними ресурсами, біологічні активи.

На сьогодні підприємства не мають можливості купувати сільськогосподарські землі, тому найчастіше орендують їх у фізичних осіб. Активи, що не належать суб'єктові господарювання і перебувають у його користуванні на правах операційної оренди, не

обліковуються на балансі підприємств-орендарів. Згідно з чинним вітчизняним законодавством, та діючої методики обліку, землі сільськогосподарського призначення не введені в економічний оборот сільськогосподарських підприємств, що є ваговою проблемою для розвитку аграрного сектору. Вирішення цих проблем потребує достатнього науково-теоретичного вивчення. Одним із невирішених питань у цій сфері є порушення земельного законодавства, що свідчить про його недосконалість.

Новою редакцією Земельного кодексу України визначено, що до набуття чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2019 р., не допускається:

- купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;
- купівля-продаж або інший спосіб відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- купівля-продаж або інший спосіб відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, виділених у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства;
- купівля-продаж або іншим способом відчуження і зміна цільового призначення земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обмін земельної ділянки на іншу земельну ділянку та вилучення (викуп) земельних ділянок для суспільних потреб;
- внесення права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств.

Такі обмеження функціонують, тому що діє мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення. Мораторій - це обмеження, зокрема щодо земель сільськогосподарського призначення. Він є засобом тимчасової заборони на становлення вільного ринку таких земель. Мораторій є одним із найпроблемніших питань, яке супроводжує земельну реформу в Україні.

За діючих правових норм, законодавством дозволено пайовикам здавати паї в оренду, обмінювати на іншу земельну ділянку, а також залишити пай нащадкам у спадщину.

У результаті проведених досліджень обґрунтовано напрями розвитку та удосконалення обліку та аналізу операцій із земельними ресурсами у сільськогосподарських підприємствах в умовах становлення ринку земель сільськогосподарського призначення. Отримані результати дали змогу зробити такі висновки:

Земельні ресурси як важлива категорія в системі суспільних та виробничих відносин характеризуються спектром ознак складу земель, галузевих особливостей, суб'єктів права власності, належності та ін. Ці ознаки формують основу для обліку та аналізу земельних ресурсів, що відображаються як об'єкт основних засобів, нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості, а також орендних відносин. При цьому чітка ідентифікація земельної ділянки як об'єкта обліку дозволяє чітко структурувати інформаційно-аналітичний процес при здійсненні операцій із землеволодіння, землерозпорядження і землекористування.

На розвиток бухгалтерського обліку значний вплив мали земельні реформи, які здійснювались в той чи інший період. Вони створювали запити щодо форми і змісту обліково-аналітичної інформації і спрямовували розвиток методики обліку та аналізу земельних ресурсів. Зважаючи на відсутність послідовності і тривалих господарських та обліково-аналітичних традицій функціонування сільськогосподарських підприємств в

умовах вільного ринку землі, важливими залишаються питання формування цілісного алгоритму обліку та аналізу земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств, забезпечення раціональної системи документування процесів землекористування та доповнення аналітичного процесу, які б повною мірою відображали реальний організаційно-правовий стан земельних ресурсів в контексті еволюції земельних відносин.

Доповнена система аналітичних рахунків до субрахунків 101 «Земельні ділянки», 100 «Інвестиційна нерухомість», 122 «Права користування майном» та позабалансового рахунка 011 «Орендовані земельні ділянки сільськогосподарського призначення» забезпечить оптимізацію процесів збору, накопичення та передачі інформації про земельні ділянки. Таке доповнення враховує специфічні особливості земельних ділянок та забезпечує повноту їх відображення в реєстрах бухгалтерського обліку. При цьому спільний підхід до формування таких аналітичних рахунків створює методичну основу, яка за умови зміни правового статусу земельних ділянок дозволяє формувати аналітичну інформацію щодо них у максимально повному обсязі.

Згідно з чинною нормативно-правовою базою, в Україні відсутній комплекс спеціалізованих форм документів, які б могли повною мірою відображати операції, пов'язані з купівлею-продажем земель сільськогосподарського призначення та їх подальшим використанням і обігом. Розроблені та удосконалені такі первинні документи та реєстри аналітичного обліку для відображення стану та статусу земельних угідь, як Акт приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю), Картка обліку руху земельних ділянок сільськогосподарського призначення, Реєстр власників земельних ділянок (паїв), що дозволить доповнити систему документообігу земель сільськогосподарського призначення.

У межах сформованого універсального алгоритму обліку землекористування в сільськогосподарських підприємствах структуровано можливі варіанти обліку земельної ділянки залежно від її правового, майнового чи господарського статусів. Це дозволяє чітко простежувати послідовність дій бухгалтера при виборі способу обліку земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Пропонований алгоритм формує основу для забезпечення автоматизації обліку земельних ресурсів, згідно з чим вибір того чи іншого способу оформлення земельних ділянок зумовлює логічну послідовність подальших дій та пропонує визначений набір обліково-аналітичних інструментів. Він дозволяє зменшувати методичну прив'язку системи обліку земель аграрних підприємств до дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.

Сформована комплексна система показників аналізу земельних ресурсів забезпечує вивчення параметрів структури, продуктивності, ефективності та сталості таких ресурсів. Запропонована систематизація аналітичного апарату дослідження передбачає періодизацію етапів проведення аналізу, підбір джерел інформації щодо стану земельних ресурсів, групування методів та засобів обробки інформації і класифікацію методів аналізу. Сукупно розроблена методика аналізу земельних ресурсів володіє достатнім потенціалом для систематизації та опрацювання значних масивів даних щодо стану об'єкта дослідження.

Сільськогосподарські підприємства України мають достатній рівень забезпечення земельними ресурсами, які характеризуються раціональною структурою та параметрами якості, що сприяє високоефективній господарській діяльності. Система землекористування сформувалася на основі трансформаційних процесів у межах земельної реформи, для якої характерними є стримана динаміка і значні диспропорції щодо параметрів землекористування у сільськогосподарських підприємств. Для більшості аграрних

підприємств властивий достатньо високий рівень економічної ефективності землекористування, який, проте, характеризується спадними тенденціями.

На основі аналізу структури земельного ринку, характеристики об'єкта обігу - землі - й оцінки параметрів пропозиції і попиту земельних ресурсів встановлено концептуальні моделі поведінки сільськогосподарських підприємств у процесі забезпечення господарської потреби у земельних ресурсах. Зважаючи на відсутність цілісної методики аналізу земельних ресурсів аграрних підприємств в умовах функціонування ринку оренди, а в перспективі - повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, запропонована блок-схема обліково-аналітичних операцій при управлінні земельними ресурсами доповнює існуючі процеси за рахунок вирішення завдань з моніторингу земельних ресурсів, а також структуризації та узгодження процесів, пов'язаних із пайовими відносинами, розрахунками за земельні ділянки і супровід агротехнологічних операцій.

Реалізація зазначених пропозицій сприятиме налагодженню ведення на підприємствах бухгалтерського обліку та аналізу земельних ресурсів в умовах становлення ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS та фахових видання України – 12.

Тема НДР: «Наукове обґрунтування адаптивних і ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських та біоенергетичних культур в умовах Центрального Лісостепу України», № держресстрації 0118U004125.

Керівник НДР: професор Грабовський М. Б.

Робота спрямована на розробку науково-методичних основ щодо оптимізації адаптивних і ресурсозберігаючих технологій вирощування основних сільськогосподарських та біоенергетичних культур.

Об'єкт дослідження. Процеси росту, розвитку та формування продуктивності сільськогосподарських та біоенергетичних культур залежно від основних елементів технології вирощування. Реакція рослин досліджуваних культур на дію біотичних, абіотичних і антропогенних факторів в умовах Центрального Лісостепу України.

Мета науково-дослідної роботи. Розробити основні елементи технологій вирощування сільськогосподарських і біоенергетичних культур, а також цілісні технологічні системи, які б ґрунтувались на використанні біологічного потенціалу культур; науково обґрунтувати принципи добору культур для умов Центрального Лісостепу, шляхом проведення порівняльної оцінки потенціалу сучасних сортів і гібридів основних сільськогосподарських культур. Це сприятиме створенню науково-методичної бази для їх енергетичної оцінки та підвищення ефективності вирощування, зниженню матеріальних витрат і енергії на виробництво та зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище.

У процесі досліджень використовували такі методи: польовий метод (для спостереження за ростом і розвитком рослин, польовий для вивчення взаємодії предмета досліджень з погодними умовами Центрального Лісостепу України; візуальний – для визначення фенологічних змін в онтогенезі рослин кукурудзи; вимірjuвальний та ваговий – для встановлення біометричних показників росту й розвитку рослин, площі листової поверхні, сухої речовини і формування врожаю зеленої маси кукурудзи; фізіологічний – для визначення фотосинтетичної продуктивності рослин; лабораторний – для встановлення якісних показників зеленої маси кукурудзи; розрахунково-порівняльний – для визначення

економічної та енергетичної ефективності та виходу біогазу і біометану; дисперсійний, кореляційний і регресійний – для визначення вірогідності різниць між факторами парних і множинних залежностей.

Результати досліджень. За результатами першого року досліджень були отримані вихідні дані, розроблені методичні рекомендації з визначення економічної та енергетичної ефективності сільськогосподарських та біоенергетичних культур, проведені порівняльні оцінки ефективності вирощування сучасних сортів і гібридів в умовах Центрального Лісостепу України. Були встановлені закономірності росту і розвитку рослин під впливом різних елементів технології вирощування, факторів зовнішнього середовища, тощо. За результатами проведеної оцінки були розроблені рекомендації щодо сортового складу основних сільськогосподарських культур. Порівняльний аналіз був здійснений як за показниками росту і розвитку рослин, так і за продуктивністю (урожайністю та якісними показниками).

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у Scopus і WoS фахових видання України – 193, Впровадження у виробництво – 4, методичні рекомендації та посібник - 9.

Тема НДР: «**Виробництво екологічно чистих кормів, кормових добавок, молока, м'яса та яєць**», № держреєстрації 0121U111706.

Керівник НДР: доктор сільськогосподарських наук, професор **Бомко В. С.**

Світова стратегія харчування людей сьогодні передбачає розробку шляхів та способів перетворення нестандартних кормових ресурсів та відходів технічних виробництв на джерело білка для людей. Як ніколи гостро стоїть питання зменшити частку зернових кормів у раціонах тварин, проте зберегти кількість та якість протеїну для забезпечення максимальної продуктивності та зниження собівартості виробленої продукції. Важливим напрямом подальшого розвитку тваринництва є забезпечення людства екологічно чистими продуктами харчування.

Одним із потенційних джерел білка є *Spirulina platensis*. Ця мікроводорість має високий вміст білка, незамінних амінокислот, вітамінів, мінералів, незамінних жирних кислот та пігментів. *Spirulina platensis* також багата полісахаридами, які можуть виконувати функцію пребіотиків.

Щодо кормових добавок, то великий потенціал у тваринництві мають живі дріжджі, про-, та пребіотики, ферментні препарати. Вони працюють лише в кишківнику, не всмоктуючись в кров, і прямим чином не впливають на якість продукції, проте, нормалізуючи та покращуючи.

Об'єкт дослідження. Продуктивність та якість продукції молодняк кролів, свиней на відгодівлі, дійних корів за використання різних кормових засобів.

Мета науково-дослідної роботи: розробка способів виробництва екологічно чистих кормових засобів та продукції тваринництва.

У ході науково-господарського дослідження продуктивності корів упродовж раннього періоду лактації, хімічний склад молока, санітарно-гігієнічні та фізико-хімічні властивості молока, а також економічну ефективність згодовування живих дріжджів дійним коровам було встановлено, що найвища молочна продуктивність була зафіксована у тварин 2-ї дослідної групи за споживання живих дріжджів Levucell SC (41,9 кг/добу), тоді як у контролі цей показник становив 37,3 кг/добу. Позитивними були зміни продуктивності і

корів 3-ї дослідної групи 39,8 кг/добу, які споживали бікарбонат натрію. Схожа тенденція мала місце і за жирністю молока, вмістом у ньому соматичних клітин та бактеріальним обміненням. За всіма вказаними показниками найкращі результати були зафіксовані у корів 2-ї дослідної групи, які споживали живі дріжджі. Економічний аналіз результатів експерименту засвідчив, що попри дуже велику вартість кормової добавки Levucell SC, незначна доза її введення є вигіднішою за використання соди бікарбонату натрію. Додатковий прибуток від уведення до складу раціону живих дріжджів Levucell SC за цінами 2022 року становить 95 копійок, тоді як у групі корів, що споживали бікарбонат натрію цей показник становить лише 41 копійку.

Основний період науково-господарського експерименту із дослідження впливу згодовування комбікормів із вмістом 0,5–2 % *Spirulina platensis* кролям, що вирощуються на м'ясо, тривав з 60-го до 120-го дня життя молодняку кролів і закінчувався контрольним забоєм. Упродовж цього періоду контролювали живу вагу кроленят, їх збереженість та кількість спожитого корму. Під час контрольного забою досліджували хімічний склад найдовшого м'язу спини, а також вміст у ньому Плюмбуму та Кадмію. За результатами експерименту було встановлено, що введення до складу комбікорму кролів *Spirulina platensis* у дозах 0,5–2,0 % сприяє покращенню їх росту, зниженню вмісту Кадмію та Плюмбуму в м'ясі, зменшенню частки жиру в ньому та підвищенню частки сухої речовини і протеїну. При цьому варто відмітити, що найбільшій продуктивності кролі досягали за вмісту в комбікормі 1,5 % *Spirulina platensis*, випереджаючи контрольних аналогів на 7,8 % ($P < 0,01$). Натомість найнижчу концентрацію важких металів у м'ясі зафіксували за вмісту 2,0 % вказаного кормового засобу: Кадмію на 34,1 % ($P < 0,01$), а Плюмбуму – на 25,9 % ($P < 0,001$) менше за контрольні показники. Щодо хімічного складу м'яса, то найбільше протеїну та найменше жиру в ньому було зафіксовано за вмісту у комбікормі 1,5 % *Spirulina platensis*. Порівняно з контрольними тваринами, м'ясо кролів цієї групи містило на 1,2 % більше протеїну та на 0,7 % ($P < 0,01$) менше жиру. Таким чином, можна вважати 1,5 % *Spirulina platensis* у складі комбікорму для кролів, яких вирощують на м'ясо, оптимальною часткою.

Експериментально досліджено вплив різних рівнів і джерел змішанолігандного комплексу міді на продуктивність та обмін речовин у молодих кроликів каліфорнійської породи, порівняно з сульфатами. Кроликам 1-ї контрольної групи в комбікорм вводили 7,81 г/т мідного купоросу, 2-ї дослідної групи – 7,81 г/т змішанолігандного комплексу міді, 3-ї, 4-ї та 5-ї дослідних груп, відповідно, г/т: 5,86; 3,91 і 1,95. У результаті у кроликів 1-ї контрольної та 2-ї дослідної груп дефіцит міді ліквідовано на 100 % до існуючої норми, а у кролів 3-ї, 4-ї та 5-ї дослідних груп – на 75, 50 і 25 %. Дослідження показали, що протягом основного періоду досліду приріст живої маси в усіх дослідних групах перевищував показник контрольної групи. Зокрема, у кроликів 2-ї дослідної групи це перевищення становило 9,0 % ($p < 0,05$), 3-ї – 13,2 % ($p < 0,05$), 4-ї – 14,0 % ($p < 0,001$) і 5-ї – на 4,9 %. Серед усіх дослідних груп кращими показниками засвоюваності поживних речовин кормів були кролики 4-ї дослідної групи, яким у складі комбікорму згодовували змішанолігандний комплекс міді, що перекривало дефіцит цього елемента на 50 %. Порівняно з контрольною групою, засвоюваність органічної речовини у цих тварин зросла на 3,7 %. Це збільшення відбулося за рахунок підвищення перетравності сирого протеїну – на 4,5 %, сирого жиру – на 0,5, сирого клітковини – на 4,6 та безазотистих екстрактивних речовин – на 3,7 %. За результатами досліду, кролі дослідної групи 4 споживали корму на 5,0 % менше, ніж кролі 1-ї контрольної групи, а витрати на корм були меншими на 3,9 %. Використання органічної

форми міді у вигляді змішанолігандного комплексу в комбікормі для кроликів на м'ясо в кількості 3,91 г/т або 50 % металохелату сприяло підвищенню росту тварин, засвоєності поживних речовин і зменшенню конверсії корму.

Згодовування молодняку свиней пробіотику Протекто-актив у комплексі з ферментним препаратом Мацераза справляє позитивний вплив на якість свинини. Найкращі результати отримано у тварин, яким згодовували протекто-актив у кількості 3 г/кг корму з 1-ї доби досліду, а мацеразу - з розрахунку 0,5 кг/т корму з 61-ї доби досліду та упродовж 120 діб. Результати контрольного забою дослідних тварин і фізико-хімічні властивості м'яса й сала показали, що використання пробіотику у комплексі із ферментним препаратом у складі раціонів свиней на відгодівлі справляє позитивний вплив на якість свинини.

Висновки: використання кормових засобів природнього (органічного) походження в годівлі різних тварин може позитивно впливати як на їх продуктивність, так і якість та собівартість продукції.

Практичні рекомендації.

Для нормалізації рубцевого травлення у високопродуктивних корів, особливо у період ранньої лактації, згодовувати живі дріжджі Levucell SC у дозі 1 г/гол/добу.

Для зменшення вмісту важких металів у кролятині та підвищення продуктивності молодняку кролів згодовувати їм у складі комбікорму 1,5 % *Spirulina platensis*.

З метою підвищення продуктивності та зниження забруднення навколишнього середовища важкими металами у якості добавок міді згодовувати молодняку кролів змішанолігандний комплекс в кількості 3,91 г/т або 50 % норми металохелату у складі комбікормів.

Для підвищення продуктивності та покращення якості свинини згодовувати молодняку свиней на відгодівлі протекто-актив у кількості 3 г/кг корму з 45-добового віку, а мацеразу - з розрахунку 0,5 кг/т корму з 106-ї доби життя та упродовж 120 діб.

За матеріалами наукового дослідження було опубліковано праць у фахових видання України – 2, представлено матеріали на 2 конференціях, отримано патентів – 2.

5. ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

5.1 Аспірантура та докторантура

Аспірантура і докторантура є основними формами підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. У 2022 р. підготовка в аспірантурі та докторантурі Білоцерківського національного аграрного університету здійснювалася на третьому освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії (PhD) та доктора наук, відповідно.

Згідно пункту 1 до частини 2 статті 6 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», на підставі рішень Ліцензійної комісії Міністерства освіти і науки України (протокол № 11/2 від 8 липня 2016 р.) та наказу Міністерства освіти і науки України № 816 «Про ліцензування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні» від 08 липня 2016 р., в Білоцерківському національному аграрному університеті розширено провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні та видано ліцензію з семи спеціальностей: 051 – Економіка, 073 – Менеджмент, 101 – Екологія, 201 – Агрономія, 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва, 211 – Ветеринарна медицина, 212 – Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза з загальним ліцензійним обсягом 35 осіб (по п'ять осіб з кожної спеціальності).

Відповідно до пункту 38 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами), в університеті рішенням вченої ради університету від 03 червня 2016 р. (протокол № 4) відкрита докторантура зі спеціальностей: 051 – Економіка, 073 – Менеджмент, 201 – Агрономія, 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва, 211 – Ветеринарна медицина (наказ № 134/О від 01 серпня 2016 р.).

Згідно із статтею 44 Закону України «Про освіту», у 2021 році пройшли акредитацію чотири освітньо-наукові програми підготовки здобувачів вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні – «Економіка» (сертифікат про акредитацію № 2376, виданий 04.10.2021 р. строк дії - до 01.07.2027 р.), «Менеджмент» (сертифікат про акредитацію № 2364, виданий 01.10.2021 р. строк дії - до 01.07.2027 р.), «Агрономія» (сертифікат про акредитацію № 2037, виданий 29.07.2021 р. строк дії - до 01.07.2027 р.) і «Ветеринарна медицина» (сертифікат про акредитацію № 2034, виданий 29.07.2021 р. строк дії - до 01.07.2027 р.).

У 2022 році, згідно з рішенням вченої ради університету від 24 червня 2022 року (протокол № 5), у Білоцерківському національному аграрному університеті відкрито та започатковано освітньо-наукову програму «Садово-паркове господарство» за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» для здобувачів третього (світньо-наукового) рівня вищої освіти (наказ № 139/О від 24 червня 2022 р.).

Підготовка докторантів у 2022 році через докторантуру не здійснювалася.

Поза докторантурою наукові дослідження та підготовку дисертації до захисту здійснювали на кафедрах за спеціальностями:

– на кафедрі генетики, селекції та насінництва сільськогосподарських культур зі спеціальності 06.01.05 – селекція і насінництво (М. В. Лозінський, науковий консультант – доктор сільськогосподарських наук Л. А. Бурденюк-Тарасевич);

– на кафедрі загальної екології та екотрофології зі спеціальності 101 – Екологія (Т. О.

Грабовська, науковий консультант – доктор сільськогосподарських наук, професор В. В. Лавров);

– на кафедрі екології та біотехнології зі спеціальності 204 – Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва (В. М. Харчишин і О.А. Демченко).

У 2022 році підготовка здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні через аспірантуру здійснювалася:

на агробіотехнологічному факультеті:

– на кафедрі землеробства, агрохімії та ґрунтознавства зі спеціальності 201 – Агрономія (науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук, професор Л. М. Карпук);

– на кафедрі технологій у рослинництві та захисту рослин зі спеціальності 201 – Агрономія (наукові керівники: доктор сільськогосподарських наук, професор С. П. Вахній; доктор сільськогосподарських наук, доцент М. Б. Грабовський);

– на кафедрі генетики, селекції та насінництва сільськогосподарських культур зі спеціальності 201 – Агрономія (науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, доцент М. В. Лозінський).

на біолого-технологічному факультеті:

– на кафедрі технології кормів, кормових добавок та годівлі тварин зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В. С. Бомко);

– на кафедрі харчових технологій та технологій переробки продукції тваринництва зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук, професор С. В. Мерзлов);

– безпечності та якості харчових продуктів, сировини і технологічних процесів зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник: кандидат сільськогосподарських наук, доцент Г. В. Мерзлова);

– на кафедрі технології виробництва молока і м'яса зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, доцент О. В. Борщ);

– на кафедрі технології виробництва продукції птахівництва та свинарства зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (наукові керівники – кандидат біологічних наук, доцент П. М. Каркач, кандидат сільськогосподарських наук, доцент Ю. О. Машкін);

– на кафедрі гігієни тварин та основ санітарії зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – кандидат ветеринарних наук, доцент В. В. Малина);

– на кафедрі генетики, розведення та селекції тварин зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор Р. В. Ставецька).

на екологічному факультеті:

– на кафедрі загальної екології та екотрофології зі спеціальності 101 – Екологія (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В. І. Дубовий);

– на кафедрі зоології та іхтіології зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор Н. Є. Гриневич).

на економічному факультеті:

- на кафедрі обліку і оподаткування зі спеціальностей 051 – Економіка і 073 – Менеджмент (науковий керівник – доктор економічних наук, професор І. В. Свиноус);
 - на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування зі спеціальностей 051 – Економіка і 073 – Менеджмент (наукові керівники – доктор економічних наук, професор О. М. Варченко; доктор економічних наук, професор Д. Ф. Крисанов);
 - на кафедрі публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки зі спеціальностей 051 – Економіка і 073 – Менеджмент (наукові керівники – доктор економічних наук, професор І. М. Паска; доктор економічних наук, професор Т. В. Сокольська);
 - на кафедрі економіки та економічної теорії зі спеціальностей 051 – Економіка і 073 – Менеджмент (науковий керівник – доктор економічних наук, професор О. А. Шуст).
- на факультеті ветеринарної медицини:
- на кафедрі пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці імені В. І. Левченка зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (наукові керівники: доктор ветеринарних наук, професор В. В. Сахнюк);
 - на кафедрі хірургії та хвороб дрібних домашніх тварин зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор, академік НААН України М. В. Рубленко);
 - на кафедрі акушерства і біотехнології репродукції тварин зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, доцент С. А. Власенко);
 - на кафедрі епізоотології та інфекційних хвороб зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – кандидат ветеринарних наук, доцент Т. М. Царенко);
 - на кафедрі мікробіології та вірусології зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, доцент І. О. Рубленко);
 - на кафедрі ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії ім. Й. С. Загаєвського зі спеціальності 212 – Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор В. П. Лясота).
- Підготовку через відділ аспірантури та докторантури (поза аспірантурою) проходив 21 здобувач наукового ступеня доктора філософії:
- на агробіотехнологічному факультеті:
 - на кафедрі лісового господарства зі спеціальності 201 – Агрономія (науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук, доцент В. В. Мацкевич).
 - на біолого-технологічному факультеті:
 - на кафедрі технології кормів, кормових добавок та годівлі тварин зі спеціальності 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В. С. Бомко);
 - на кафедрі харчових технологій та технологій переробки продукції тваринництва зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор С. В. Мерзлов);
 - на кафедрі технології виробництва молока і м'яса зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор М. М. Луценко);
 - на екологічному факультеті:

– на кафедрі загальної екології та екотрофології зі спеціальності 101 – Екологія (науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В. В. Лавров).

на економічному факультеті:

– на кафедрі публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки зі спеціальності 073 – Менеджмент (науковий керівник: доктор економічних наук, професор І. М. Паска);

на факультеті ветеринарної медицини:

– на кафедрі пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці імені В.І. Левченка зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник: доктор ветеринарних наук, професор В. В. Сахнюк);

– на кафедрі хірургії та хвороб дрібних домашніх тварин зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор, академік М. В. Рубленко);

– на кафедрі паразитології та фармакології зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (наукові керівники – кандидат ветеринарних наук, доцент А. А. Антіпов; кандидат ветеринарних наук, доцент В. П. Гончаренко);

– на кафедрі акушерства і біотехнології репродукції тварин зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, доцент С. А. Власенко);

– на кафедрі мікробіології та вірусології зі спеціальності 211 – Ветеринарна медицина (науковий керівник – кандидат ветеринарних наук, доцент В. М. Зоценко);

– на кафедрі ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії ім. Й. С. Загаєвського зі спеціальності 212 – Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза (науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор В. П. Лясота).

Станом на 01.01.2023 р. кількість аспірантів у Білоцерківському НАУ, які навчаються за рахунок державного замовлення в очній аспірантурі становить 48 осіб.

Також в аспірантурі (денна і заочна форми) за рахунок коштів фізичних осіб навчається 23 аспіранти, з них десять - оспірантів-очників та 13 - аспірантів-заочників.

У 2022 р. до докторантури за державним замовленням не було прийнято жодного докторанта.

До аспірантури за державним замовленням на денну форму навчання у 2022 р. здійснено набір 16 аспірантів на такі спеціальності:

051 – Економіка – дві особи (І. В. Даценко, науковий керівник, професор І. М. Паска; Ю. Ю. Дробович, науковий керівник, професор О. М. Варченко);

073 – Менеджмент – дві особи (В. М. Вихор, науковий керівник, професор Ю. С. Гринчук; В. В. Ступка, науковий керівник, професор О. М. Варченко);

101 – Екологія – одна особа (І. В. Холоденко, науковий керівник – професор В. І. Дубовий);

201 – Агрономія – чотири особи (П. Л. Басюк, науковий керівник, професор М. Б. Грабовський; Д. В. Михайлюк, науковий керівник, доцент В. С. Хахула; Я. О. Федорченко, науковий керівник, професор Л. М. Карпук; Б. В. Скиба, науковий керівник, доцент М. В. Лозінський);

204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва – три особи (І. Ю. Германський та В. В. Міщенко, науковий керівник, доцент Г. В. Мерзлова; Ю. А.

Данильченко, науковий керівник, доцент В. М. Недашківський);

211 – Ветеринарна медицина – чотири особи (М. О. Болібрух, науковий керівник, доцент І. О. Рубленко; В. С. Боярчук, науковий керівник, доцент Т. М. Царенко; М. М. Гоцуляк та М. С. Пундор, науковий керівник, професор В. В. Сахнюк).

На умовах контракту у 2022 році було здійснено найбільший набір за останні роки. До аспірантури на очну та заочну форми навчання зараховано 14 аспірантів. Зокрема, сім аспірантів денної форми навчання зі спеціальностей:

073 – Менеджмент (Іван Лаге Шлапацький, науковий керівник, професор Ю. С. Гринчук);

201 – Агронія (С. М. Козачук, науковий керівник, професор С. П. Вахній; Д. А. Малик, науковий керівник, доцент С. С. Шох);

204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (А. С. Качур, науковий керівник, доцент Ю. О. Машкін);

206 – Садово-паркове господарство (В. С. Іллючок та Є. М. Роспутній, науковий керівник, доцент А. Б. Марченко);

211 – Ветеринарна медицина (М. О. Савченко, наукові керівники, професор Л. Є. Корнієнко та доцент В. М. Зоценко).

Також зараховано сім аспірантів заочної форми навчання зі спеціальностей:

051 – Економіка (О. А. Шипіліна, науковий керівник, професор І. В. Свиноус; В. Г. Ситник, науковий керівник, доцент О. Ю. Гаврик);

073 – Менеджмент (Г. О. Антонюк та О. В. Гомон, науковий керівник, професор О. А. Шуст; О. М. Костюк, науковий керівник, професор І. В. Свиноус);

204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (І. І. Германська, науковий керівник, доцент Г. В. Мерзлова; О. П. Міщенко, науковий керівник, професор С. В. Мерзлов).

З аспірантури у 2022 р. було випущено 12 аспірантів, усі за денною формою навчання, з них троє навчалося за кошти фізичних осіб.

5.2. Спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій

У Білоцерківському НАУ впродовж 2022 року діяла одна спеціалізована вчена рада Д 27.821.01, яка має право проводити захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) сільськогосподарських наук зі спеціальностей: 03.00.20 – біотехнологія та 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів (наказ Міністерства освіти і науки України № 530 від 06 червня 2022 року).

Спеціалізовані вчені ради Д 27.821.02 (проводився захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) ветеринарних наук зі спеціальностей: 16.00.01 – діагностика і терапія тварин та 16.00.05 – ветеринарна хірургія); Д 27.821.03 (проводився захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) економічних наук зі спеціальностей: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством та 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)) і К 27.821.04 (проводився захист дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальностями: 06.01.05 – селекція і насінництво та 06.01.09 – рослинництво) здійснюють підготовку документів для проходження переатестації.

За звітний період у спеціалізованій вченій раді Д 27.821.01 проведено захист однієї докторської дисертації за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів (В. М.

Кондратюк) та однієї кандидатської дисертації за спеціальністю 03.00.20 – біотехнологія (Ю. М. Похилько).

Упродовж 2022 р. докторанти, аспіранти і здобувачі наукового ступеня доктора та кандидата наук, які навчалися в докторантурі й аспірантурі університету, захистили одну докторську (зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (В. М. Хрик) та одну кандидатську дисертації (зі спеціальності 204 – Технології виробництва та переробки продукції тваринництва (О. Ю. Галай).

Упродовж 2022 р. через відділ аспірантури і докторантури було надано платні послуги щодо приймання кандидатських іспитів у аспірантів і здобувачів інших навчальних закладів і наукових установ. Зокрема, освітню складову підготовки доктора філософії з іноземної мови та філософії науки – аспіранти Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла НААН України.

6. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

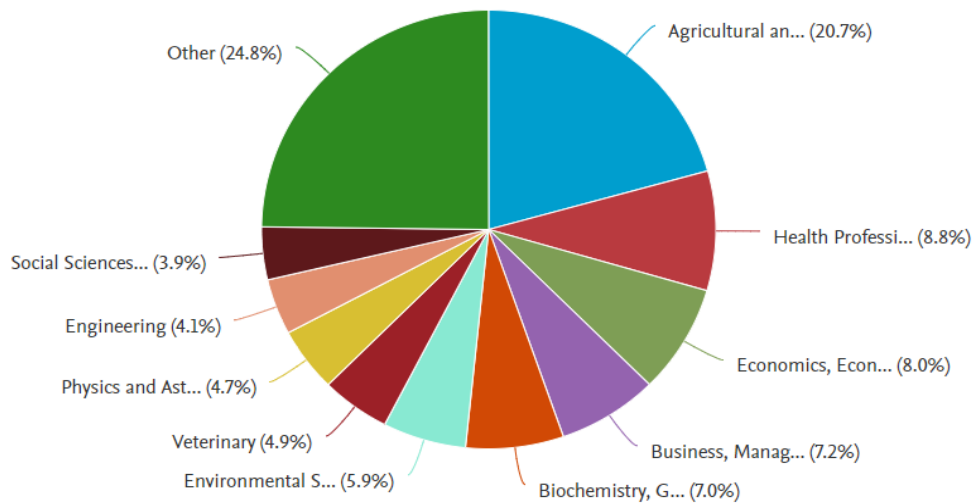
Для оцінки ефективності наукової роботи важливими є наукоматричні показники баз даних Scopus та Web of Science Core Collection. Наукометричний апарат цих баз забезпечує облік публікацій науковців та установ, у яких вони працюють, і статистику їх цитованості. Зокрема дані Scopus використовуються при формуванні рейтингів для оцінки публікаційної активності співробітників університетів. Станом на 30.12.2022 року, у Scopus проіндексовано 265 документи, автори яких вказали місцем роботи/навчання Білоцерківський національний аграрний університет. Цей показник, у порівнянні з минулим роком, збільшився на щонайменше на 11,3 %. Фінальні показники за звітний період ще формуються і уточнюються, оскільки не всі публікації поточного року наразі індексуються у НМБД Scopus та Web of Science Core Collection, і остаточна кількість опублікованих документів за 2022 р. буде відображена у травні 2023 року. H-index Університету нині становить 16.

Таблиця 6.1.

Найбільш цитовані документи авторів Університету у Scopus (на 30.12.2022)

Рік публікації	Назва документу	Автор/и	Назва видання	К-ть цитувань
2016	Oxidative mechanisms of biological activity of low-intensity radiofrequency radiation	Yakymenko, I., Tsybulin, O., Sidorik, E., Henshel, D., Kyrylenko, O., Kyrylenko, S	Electromagnetic Biology and Medicine, 35 (2), pp. 186-202.	134
2017	Screening system of the physical condition of boys aged 15-17 years in the process of physical education	Yarmak Olena, Yaroslav Galan, Ihor Nakonechnyi	Journal of Physical Education and Sport, 17, art. no. 156, pp. 1017-1023	51
2017	Overproduction of free radical species in embryonal cells exposed to low intensity radiofrequency radiation	Burlaka, A., Tsybulin, O., Sidorik, E., Lukin, S., Polishuk, V., Tsehmistrenko, S., Yakymenko, I	Experimental Oncology, 35 (3), pp. 219-225	45

Рубрикатор Scopus відображає у профілі 23 базових тематичних розділи, галузеве покриття всіх публікацій Університету (1999-2022 рр.) у виданнях, які індексуються Scopus, розподіляється таким чином:

Діаграма 1. Публікації співробітників Університету у виданнях, що індексуються в Scopus, за науковими напрямками (станом на грудень 2022 р.)

Станом на 30.12.2020, у Web of Science Core Collection проіндексовано 337 документів, автори яких вказали місцем роботи / навчання Білоцерківський національний аграрний університет. H-index Університету нині становить 13.

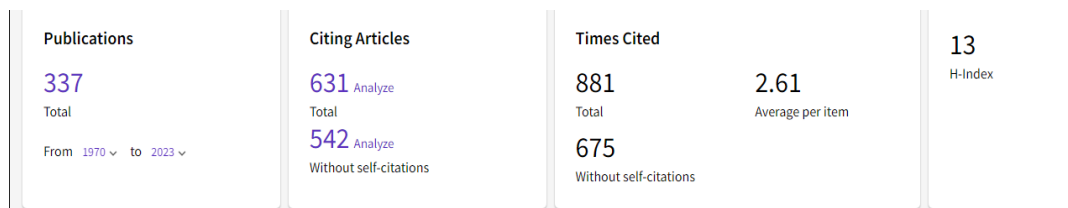

Рис. 1 Показники Білоцерківського НАУ у профілі Web of Science

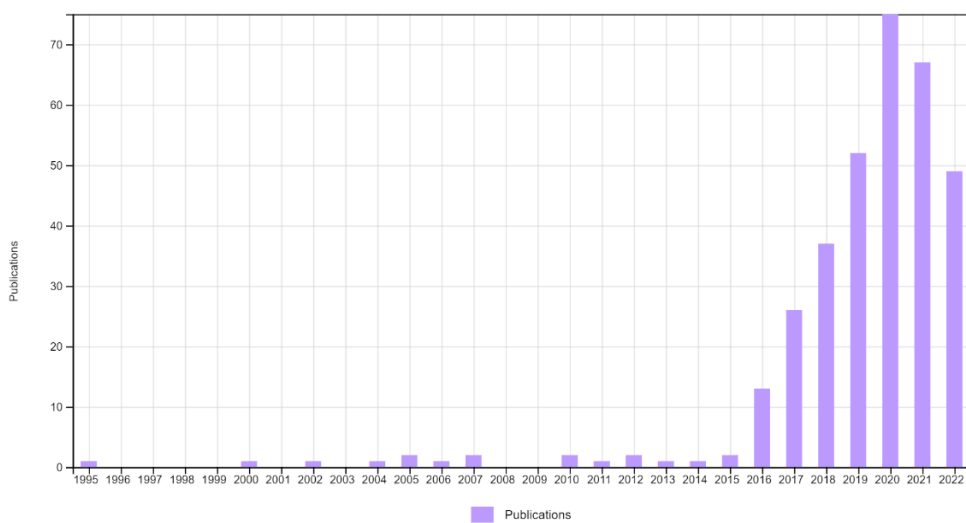
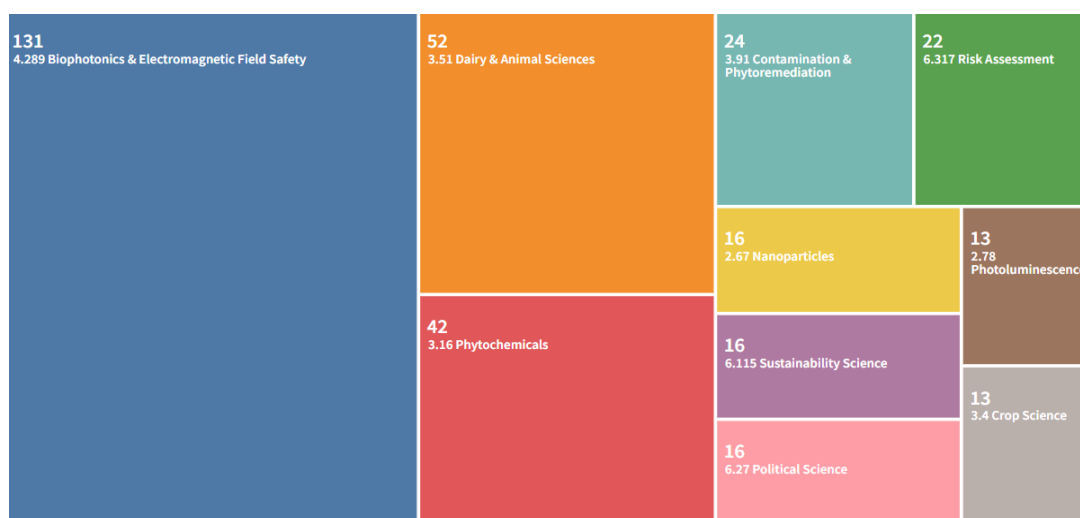

Рис. 2. Публікаційна активність співробітників університету у профілі Web of Science (1995-2022 рр.)

Діаграма 2. Публікації співробітників Університету у виданнях, що індексуються в Web of Science, за науковими напрямками (станом на грудень 2022 р.)

Діаграма 3. Цитованість наукових праць за напрямками дослідження науковців Університету у виданнях, що індексуються у Web of Science (станом на грудень 2022 р.)

Профіль Університету у Google Академія (Google Scholar) дозволяє легко здійснювати розширений пошук літератури серед багатьох дисциплін та джерел, включаючи рецензовані статті, дисертації, книги, анотації співробітників університету і, за станом на 30.12.2022 року, статистика цитованості становить 10089 з H-індексом 39.

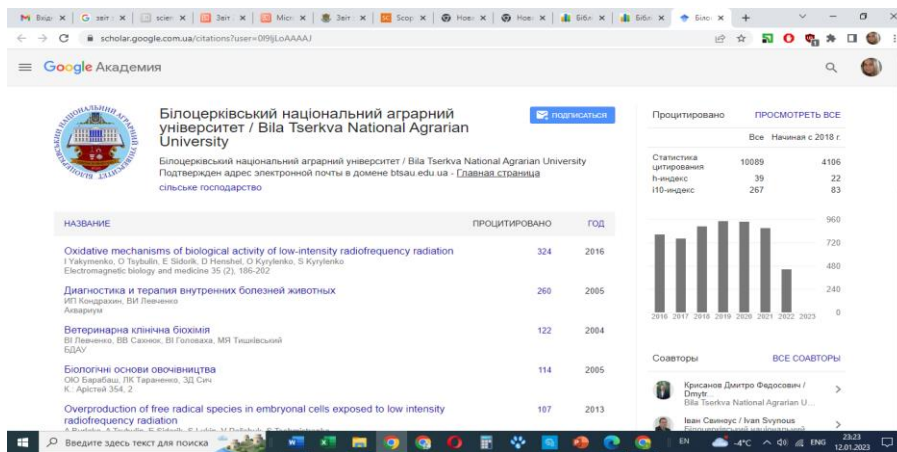

Рис. 3. Показники цитованості у профіль Університету в Google Scholar.

Вченими Білоцерківського НАУ у 2022 році було опубліковано 408 статті, з них Scopus – 45, Web of Science – 49, у фахових виданнях – 292 та статті у науково-популярних виданнях (газетах, журналах, виступи на телебаченні) – 22.

Наукова комунікація - вкрай важлива складова розвитку науки. Серед її засобів важливе місце належить журналу, як першоджерелу для опублікування наукових ідей, теорій, результатів досліджень. Білоцерківський національний університет видає 4 наукові збірники:

1. «Агробіологія» («Agrobiologiya») <http://agrobiologiya.btsau.edu.ua/>
2. «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» («Animal Husbandry Products Production and Processing») <http://tvppt.btsau.edu.ua/>
3. «Науковий вісник ветеринарної медицини» («Scientific journal of veterinary medicine») <http://nvvm.btsau.edu.ua/>
4. «Економіка та управління АПК» («AIC Economics and Management») <http://econommeneg.btsau.edu.ua/>

Збірники наукових праць, включені до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019 р.) та 3 з них включено до бази індексування DOAJ.

За звітний період в університеті було видано друком:

- 8 фахових збірників наукових праць;
- 26 збірників матеріалів конференцій.

Співробітниками університету видано 18 колективних монографій та одна – одноосібна, 10 підручників, 19 навчальних посібників, 87 методичних рекомендацій (табл. 6.2). Всі праці науково-педагогічних працівників розміщують у репозитарії БНАУ.

Таблиця 6.2.

Видавництво підручників, монографій, посібників співробітниками університету у 2022 році

№ з/п	ППП авторів	Опис	монографії	навчальні посібники	підручники
1	Хрик В. М., Кімейчук І. В.	Лісівництво: навч. посібн. Біла Церква, 2022. 437 с.			+
2	Сатир Л., Задорожна Р., Новікова В., Василенко О.	Моделювання й оптимізація бізнес-процесів та візуалізація ексабайтових даних. Ексабайтова економіка: підручник. За науковою ред. к.е.н., доц. Татомир І. Л., к.техн.н., доц. Шульжика Ю. О. Трускавець: ПОСВІТ, 2022, 292 с.			+
3	Бобось І. М., Сич З. Д., Комар О. О.	Олерографія: підручник. К.: ФОП Ямчинський О. 2022. 721 с.			+
4	Мацкевич В. В., Філіпова Л. М. Олешко О. Г.	Фізіологія та біотехнологія рослин: підручник. Біла Церква: БНАУ, 2022. 256 с.			+
5	Глеваський В. І., Лозінський М. В., Сидорова І. М., Шох С. С., Дубовик Н. С.	Технологія зберігання та переробки продукції рослинництва: практикум. Біла Церква, 2021. 179 с.			+
6	Примак І. Д., Мартинюк І. В., Федорук Ю. В., Єзерковська Л. В., Хахула В. С. та ін.	Наукові основи сучасних систем вітчизняного землеробства. Вінниця: ТОВ Твори, 2022. 320 с.			+
7	Масальський В. П., Марченко А. Б., Роговський С. В.	Гідротехнічні сторуди садово-паркових об'єктів: навчально-методичний посібник. Львів, Видавництво «Новий світ – 2000», 2022. 244 с.			+
8	Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М., Бількевич В. В. та ін.	Державно-підприємницьке партнерство: підручник. За заг. ред. д.е.н., проф. Шуст О. А. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 500 с.			+
9	Якименко І. Л., Петрашко Л. П., Димань Т. М. та ін.	Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти [Електронний ресурс]: Підручник / К.: НУХТ, 2022. 337			+

		с. https://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7990			
10	Димань Т. М., Гриневич Н. Є., Мазур Т. Г.	Безпека харчових гідробіонтів: підручник; За наук. ред. Т. Димань. К.: ВЦ Академія (Серія Альма-матер), 2022. 256 с.			+
11	Соболев О. І., Недашківський В. М., Петришак Р. А., Соболева С. В. та ін.	Методологія та організація наукових досліджень у тваринництві: навч. посібник. За редакцією О.І. Соболева. Біла Церква, 2022. 257 с.		+	
12	Каркач П. М., Синельникова І. С., Машкін І. С., Цвид-Гром О. П.	Птахівництво. Галузевий переклад: навчальний посібник. Біла Церква: БНАУ, 2022. 171 с. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7759		+	
13	Богатко Н. М., Мазур Т. Г., Димань Т. М.	Гігієна і експертиза м'яса свійської птиці за виробництва та обігу: навчальний посібник для слухачів Інституту післядипломного навчання. Біла Церква, 2022. 204 с.		+	
14	Пилипенко І. О., Чернищук Ю. І.	Agrarian English: навчальний посібник. Біла Церква: БНАУ, 2022. 94 с. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7813		+	
15	Белоусова Н. В., Беленок В. Ю., Ніколаєнко О. Є., Бойко. О. Л.	Планування територій і містобудування: практикум для здобувачів вищої освіти спеціальності «Геодезія та землеустрій». К.: НАУ, 2022. 40 с.		+	
16	Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Трофименко П. І., Трофименко Н. В.	Земельні ресурси та їх використання: навч. посібник. За заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква: ТОВ Білоцерків-друк, 2022. 304 с.		+	
17	Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А.	Територіально-просторове планування землекористування: навч. посібник. За заг. ред. професора А. М. Третяка. Біла Церква, ТОВ Білоцерківдрук, 2022. 168 с.		+	
18	Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А., Вольська А. О., Третяк Р. А.	Науково практичне забезпечення землеоціночної діяльності: навч. посібник. Біла Церква: ТОВ Білоцерківдрук, 2022. 124 с.		+	

19	Третяк А. М., Третяк В. М., Курильців Р. М., Прядка Т. М. та ін.	Управління земельними ресурсами та землекористуванням: навч. посібник. За заг. ред. проф. Третяка А. М. Біла Церква: ТОВ Білоцерків-друк, 2022. 436 с.		+	
20	Синельникова І. С., Цвид-Гром О. П., Олешко В. П.	Іноземна мова за проф. спрямуванням: навч.-метод. посібник. Біла Церква. 2022. 135 с. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7656		+	
21	Столбецька С. Б.	Французько-український словник аграрної термінології для студентів-філологів аграрних ЗВО. Біла Церква: БНАУ, 2022. 76 с. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7654		+	
22	Карпенко С. Д., Римар Н. Ю.	Практикум «Українська література» [за освітньо-професійною програмою 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»: навч-метод. посібник. Біла Церква: БНАУ, 2022. 200 с. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7814		+	
23	Чернобров Ю. А., Дем'яненко О. О.	Perceptions of English & American Literature: навчальне видання у 2-х ч. Біла Церква: БНАУ, 2022. 182 с.		+	
24	Ільніцький М. Г., Коробкова В. М., Сокольський В. П. та ін.	Посібник для практичних занять з анатомії. Біла Церква: БНАУ. 2022. 70 с.		+	
25	Семенець А. М., Сахнюк В. В., Ільніцький М. Г., Утеченко М. В.	Променева діагностика у ветеринарній медицині: навч. посібник. Біла Церква. 2022.176 с.		+	
26	Соловійова Л. М., Артеменко Л. П., Рубленко С. В.	Заходи боротьби з шлунково-кишковими нематодозами м'ясоїдних тварин: навч. посібник. Біла Церква, 2022. 72 с.		+	
27	Порошинська О. А., Шмаюн С. С., Козій В. І. та ін.	Патологічна фізіологія тварин: навчальний посібник для практичних робіт). Біла Церква. 2022. 120 с.		+	
28	Ємельяненко А. А. , Порошинська О. А., Ніщененко М. П. та ін.	Фізіологія тварин: Навч. посібник для практичних робіт. Біла Церква. 2022. 140 с.		+	

29	Шмаюн С. С., Порошинська О. А., Ніщепенко М. П., Стовбецька Л. С. та ін.	Патофізіологія серцево-судинної та дихальної системи у тварин: навч. посібник для самостійної роботи студентів з патологічної фізіології тварин. Біла Церква. 2022. 158 с.		+	
30	Хрик В. М.	Підготовка майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності: теорія, методика, практика. Біла Церква. Видавець ФОП Середняк Т.К.. 2022. 386 с.	+		
31	Примак І. Д, Цюк О. А., Мартинюк І. В., Філіпова Л. М., Качан Л. М., Панченко Т. В. та ін.	Еволюція систем землеробства в Україні: монографія. Вінниця: ТОВ Твори, 2022. 524 с.	+		
32	Кімейчук І., Хрик В., Левандовська С., Третяк А., Кучерявенко О.	Лісорозведення – основний метод екоадаптаційного відтворення лісів та збільшення лісистості України. Theoretical foundations in research in Engineering: collective monograph. Andrushchak I. etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2022. P. 20–41. DOI:10.46299/ISG.2022.MONO.TECH.3.	+		
33	Марченко А. Б. та ін.	Екологічні аспекти прояву біологічні ознаки та властивості автохтонних і адвентивних патокомплексів й шкідників представників роду <i>Viburnum</i> L. Київ, 2022. 253 с.	+		
34	Tomilova-Yaremchuk, N. O., Khomiak, N. V., Krupa, N. M.	Taxation of personal income in Ukraine during the war // The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. 324-331.	+		
35	Gladilin, V.	Probabilistic – statistical sequential analysis of the results of geodetic measurements iimprovement of scientific approaches to the development of engineering DOI – 10.46299/ISG.2022.MONO.TECH.4.1.3. P. 28-64. Boston USA (2022).	+		

36	Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М., Бількевич В. В. та ін.	Державно-підприємницьке партнерство в умовах формування інституціонального порядку децентралізації: монографія / За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2022. 464 с.	+		
37	Федорченко М. М., Малина В. В., Лясота В. П., Лобко В. В., Бондаренко Л. В. та ін.	Теоретичні аспекти та результати експериментальних випробувань щодо застосування біологічно активних речовин у кролівництві: Монографія. Біла Церква, БНАУ. 2022. 255 с.	+		
38	Тимошок Н. О., Мельниченко О. М., Цехмістренко С. І. та ін.	Екологічні біотехнології “зеленого” синтезу наночастинок металів, оксидів металів, металоїдів та їх використання: наукова монографія. За редакцією С. І. Цехмістренко. Біла Церква, 2022. 270 с.	+		
39	Дубовий В. І.	Фітогонна агроекологія. Монографія. Том 2. Ресурсозберігаючі фітогонно-селекційні технології. Херсон: Олді Плюс. 2022. 401с.	+		
40	Гриневич Н. Є., Димань Т. М., Мазур Т. Г., Слюсаренко А. О. та ін.	Дослідження впливу різних типів наповнювачів реактора біофільтра на процес формування нітрифікуючої мікрофлори в установках замкнутого водопостачання в промислових аквафермах. Формування нової парадигми розвитку агропромислового сектору в XXI столітті: колективна монографія: у 2 ч. Ч. 2. Львів-Торунь, 2021. С. 478–508.	+		
41	Бровко Н. І.	Правове регулювання права особи на свободу переміщення: міжнародний та національний досвід. Концептуальні засади механізму захисту прав людини: український та міжнародний контекст: кол. монографія. Біла Церква: БНАУ, 2022. - С. 7-43.	+		
42	Поляруш-Сафроненко С. О.	Державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад у забезпеченні окремих прав в умовах сьогодення. Концептуальні засади механізму	+		

		захисту прав людини: український та міжнародний контекст: кол. монографія. Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 243-277. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7633			
43	Макарчук В. В.	Право особи на безпеку: поняття, ознаки, обмеження. Концептуальні засади механізму захисту прав людини: український та міжнародний контекст: кол. монографія. Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 201-242. (http://rep.btsau.edu.ua/handle/BN/AU/7632)	+		
44	Мельник О. Г.	Нормативно-правові гарантії забезпечення та захисту фундаментальних прав людини у Європейському союзі. Концептуальні засади механізму захисту прав людини: український та міжнародний контекст: кол. монографія. Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 278-314.	+		
45	Клочко А. О., Семенець-Орлова І. А.	Learning. Factories в епоху цифрових трансформацій. Комерціалізація інновацій: захист інтелектуального капіталу, маркетинг та комунікації: монографія. За заг. ред. Л. Ю. Сагер, Л. О. Сигиди. Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 166 -176.	+		
46	Погоріла С.Г., Тимчук І.М., Барановська Л.В., Морська Л.І.	Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти. Київ: НАУ, 2022. 404.с. http://kpppo.nau.edu.ua/files/monograf2022.pdf	+		
47	Сало І. А. , Черемісіна С. Г., Копитець Н. Г., Свиноус І. В., Педорченко А. Л.	Цінова ситуація на ринках сільськогосподарської продукції. За ред. І. А. Сало. К. : ННЦ «ІАЕ», 2022. 88 с.	+		
48	Корнієнко Л. Є., Чечет О. М., Ложкіна О. В., Карпуленко М. С., Уховський В. В. та ін.	Пріонні хвороби тварин і людини: наукова монографія. За ред. Л. Є. Корнієнка. Київ: ТОВ Юрка Любченка, 2022. 384 с.	+		

7. ВИНАХІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

За результатами проведених наукових досліджень у 2022 році, науково-педагогічними працівниками університету створено 21 об'єкт інтелектуальної власності, 4 з них видані Державним департаментом інтелектуальної власності <https://base.uipv.org/searchINV/search.php?action=setsearchconditions>, 16 заявок подано на розгляд та патент у співавторстві з іншою установою*.

Таблиця 7.1.

Патенти, отримані в 2022 році Білоцерківським національним аграрний університетом

№ п/п	Назва	№ патенту	Заявник/Автор
1	Спосіб електротермолізу органічних палив	Патент 150580 опубліковано 02.03.2022 , бюл. № 9/2022	Білоцерківський національний аграрний університет Трегуб Микола Іларіонович (UA); Голуб Геннадій Анатолійович (UA); Чуба В'ячеслав Володимирович (UA); Цивенкова Наталія Михайлівна (UA); Голубенко Анна Анатоліївна (UA)
2	Лічильна камера для овоскопічних досліджень	Патент 150605 опубліковано 09.03.2022 , бюл. № 10/2022	Білоцерківський національний аграрний університет Антіпов Анатолій Анатолійович (UA); Рубленко Сергій Васильович (UA); Сайченко Ірина Володимирівна (UA); Гончаренко Володимир Петрович (UA); Бахур Тетяна Іванівна (UA)
3	Енергозберігаюча теплиця для вирощування овочевих культур	Патент 151580 опубліковано 17.08.2022 , бюл. № 33/2022	Білоцерківський національний аграрний університет Дубовий Володимир Іванович (UA); Адамович Інна Володимирівна (UA); Дубовий Олексій Володимирович (UA); Кардаш Дар'я Михайлівна (UA)
4	Спосіб електротермолізу органічних палив	Патент 151940 опубліковано 05.10.2022 , бюл. № 40/2022	Білоцерківський національний аграрний університет Трегуб Микола Іларіонович (UA); Голуб Геннадій Анатолійович (UA); Чуба В'ячеслав Володимирович (UA); Цивенкова Наталія Михайлівна (UA); Голубенко Анна Анатоліївна (UA);
5	*Пристрій для визначення вертикалі на рухомому об'єкті	Патент 125553 опубліковано 12.04.2022 , бюл. № 15	Беленок В. Ю. (UA); Бойко О. Л. (UA); Крячок С. Д. (UA); Мамонтова Л. С. (UA); Терещук О. І. (UA)

**Заявки на отримання патенту, подані у 2022 році
Білоцерківським національним аграрний університетом**

№ п/п	Назва	№ заявки/дата	Заявник
1	Спосіб анестезії хижих видів риб.	u 2022 00761	Білоцерківський національний аграрний університет
2	Конструкція для укриття ракоподібних.	u 2022 01416	Білоцерківський національний аграрний університет
3	Спосіб вдосконалення визначення масової частки летких жирних кислот у м'ясі птиці.	u 2022 003318	Білоцерківський національний аграрний університет
4	Спосіб визначення вмісту аміно-аміачного азоту у м'ясі птиці.	u 2022 003312	Білоцерківський національний аграрний університет
5	Спосіб визначення субклінічного маститу за кількістю соматичних клітин у молоці.	u 2022 003315	Білоцерківський національний аграрний університет
6	Спосіб визначення фальсифікації сметани і вершків гідрокарбонатом натрію за використання хромового темно-синього.	u 2022 003311	Білоцерківський національний аграрний університет
7	Спосіб визначення фальсифікації сметани і вершків рослинними оліями.	u 2022 003316	Білоцерківський національний аграрний університет
8	Спосіб визначення фальсифікації сметани і вершків лужними мийними засобами за використання бромтимолового синього.	u 2022 003317	Білоцерківський національний аграрний університет
9	Спосіб визначення фальсифікації сметани і вершків пероксидом гідрогену.	u 2022 003314	Білоцерківський національний аграрний університет
10	Спосіб підвищення інтенсивності росту молоді африканського	u 202202552	Білоцерківський національний аграрний університет

	кларієвого сома.		
11	Спосіб визначення фальсифікації сметани і вершків гідрокарбонатом натрію за використання хромивого темно-синього.	u 2022 003311	Білоцерківський національний аграрний університет
12	Мінеральний премікс з лігієм для гусенят, що вирощуються на м'ясо.	u 2022 00797	Білоцерківський національний аграрний університет
13	Спосіб удосконалення складу комбікорму для мальків коропа.	u 2022 001415	Білоцерківський національний аграрний університет
14	Підгодівля бджіл в умовах закритого ґрунту.	u 2022 01818	Білоцерківський національний аграрний університет
15	Спосіб прискорення компостування (ферментації) посліду птиці із підстилкою для вермикультивування	u 2022 00682	Білоцерківський національний аграрний університет
16	Спосіб підвищення молочної продуктивності кіз.	u 2022 01225	Білоцерківський національний аграрний університет

Розроблено технічні умови:

1. Бомко В. С., Кропивка Ю. Г., Сіваченко Є. В., Сметаніна О. В. Протеїнат Кобальту для сільськогосподарських тварин. Технічні умови ТУ У 10.9-00493712-001:2022.

2. Бомко В. С., Кропивка Ю. Г., Сіваченко Є. В. Протеїнат Мангану для сільськогосподарських тварин. Технічні умови ТУ У 10.9-00493712-002:2022.

3. Бомко В. С., Кропивка Ю. Г., Сіваченко Є. В. Протеїнат Цинку для сільськогосподарських тварин. Технічні умови ТУ У 10.9-00493712-003:2022.

Виведено сорти рослин:

1. Бурденюк -Тарасевич А. А., Дубова О. А., Чайка А. М. Свідоцтво № 210706 про авторство на сорт рослин Добродійка (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон, № заявки 19012078.

2. Бурденюк -Тарасевич А. А., Дубова О. А., Чайка А. М., Макаренко Н. М. Свідоцтво № 210695 про авторство на сорт рослин Білоцерківська ювілейна (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон, № заявки 18012064.

3. Бурденюк -Тарасевич А. А., Дубова О. А., Чайка А. М., Свідоцтво № 210705 про авторство на сорт рослин Енеїда (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон, № заявки 19012077.
4. Бурденюк -Тарасевич А.А., Дубова О.А., Чайка А.М., Макаренко Н.М. Свідоцтво № 200477 про авторство на сорт рослин Лірика білоцерківська (пшениця м'яка (озима) *Triticum aestivum* L. ботанічний таксон № заявки 17012044.
5. Бурденюк -Тарасевич А. А., Дубова О. А., Чайка А. М., Макаренко Н. М. Свідоцтво № 200476 про авторство на сорт рослин Зоря ланів (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон, № заявки 17012043.
6. Бурденюк -Тарасевич А. А. Свідоцтво № 200841 про авторство на сорт рослин Вишиванка білоцерківська (пшениця спельта (озима). *Triticum spelta* L. Ботанічний таксон, № заявки 18539003.
7. Бурденюк -Тарасевич А.А., Дубова О.А., Чайка А.М., Алексійчук В.П. Свідоцтво № 200839 про авторство на сорт рослин Гадзинка (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон № заявки 18012063.
8. Бурденюк -Тарасевич А. А. Свідоцтво № 200487 про авторство на сорт рослин Евріка (пшениця спельта (озима). *Triticum spelta* L. Ботанічний таксон, № заявки 17539001.
9. Демидов О. А., Гуменюк О. В., Кириленко В. В., Кочмарський В. С., Замліла Н. П., Коломієць Л. А., Вологдіна В. Г., Дубовик Н. С., Сіроштан А. А., Правда І. В. Свідоцтво № 18012056 про авторство на сорт рослин (пшениця м'яка (озима). *Triticum aestivum* L. Ботанічний таксон, № заявки 18012056.

8. НАУКОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ, З'ЇЗДИ, СЕМІНАРИ

Ефективним методом оприлюднення результатів наукових досліджень в університеті є проведення міжнародних та державних конференцій, науково-практичних семінарів, на яких науковці університету діляться результатами здобутків з колегами. У 2022 р. в університеті проведено 10 міжнародних і 3 всеукраїнських конференцій:

1. Всеукраїнська науково-практична конференція «Теорія, практика та інновації у тваринництві», приурочена 120-річчю від дня народження видатного вченого, Заслуженого діяча науки України, доктора с.-г. наук, професора Панаса Абрамовича Соловйова, м. Біла Церква, 23 лютого 2022 р.

2. Міжнародна науково-практична конференція «Землевпорядна галузь України: здобутки, виклики та перспективи», м. Біла Церква, 10-11 березня 2022 року.

3. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні виклики і актуальні проблеми лісівничої освіти, науки та виробництва», м. Біла Церква, 15 березня 2022 року.

4. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти», м. Біла Церква, 24-25 березня 2022 року.

5. III Міжнародна науково-практична конференція «Аграрна освіта та наука: досягнення і перспективи розвитку», м. Біла Церква, 30-31 березня 2022 р.

6. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів: філософські, правові та історичні аспекти», м. Біла Церква, 14 квітня 2022 року.

7. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти «Молодь – аграрній науці і виробництву» м. Біла Церква, 15 квітня 2022 року.

8. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми, шляхи та перспективи розвитку ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства, ґрунтознавства та фітомеліорації», м. Біла Церква, 15-16 вересня 2022 року.

9. Міжнародна науково-практична конференція «Сільське господарство в умовах глобальних викликів: стратегічні пріоритети та загрози», м. Біла Церква, 6-7 жовтня 2022 року.

10. Міжнародна науково-практична конференція «Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту» м. Біла Церква, 20 жовтня 2022 року.

11. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Інновації у садово-парковому господарстві України», м. Біла Церква, 26 жовтня 2022 року.

12. Міжнародна науково-практична конференція магістрантів і молодих дослідників «Наукові пошуки молоді у XXI столітті», м. Біла Церква, 17 листопада 2022 року.

13. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Аграрна енергетика в XXI сторіччі: досягнення і перспективи розвитку», м. Біла Церква, 14 грудня 2022 року.

За звітний період проведено 8 семінарів і круглих столів з різної тематики:

1. Круглий стіл «Реалізація державної антикорупційної політики у національному та міжнародному вимірі», 9 грудня 2022 р.

2. Студентський круглий стіл до Всесвітнього дня філософії та з нагоди 300-річчя від Дня народження Григорія Сковороди, 30 листопада 2022 р.

3. Круглий стіл «Ідеї української державності кінця XIX - початку XX ст.», 30 вересня 2022 р.

4. Воркшоп «Використання сучасної шкали ВВСН для встановлення стадій розвитку рослин зернових злакових культур», 15 лютого 2022 р.

9. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

9.1. Розвиток міжнародного співробітництва з партнерськими ЗВО

У процесі розвитку міжнародної діяльності колективів БНАУ на чолі з ректором О. А. Шуст закладає нові традиції і механізми та вирішує завдання, важливі як для науково-педагогічних працівників закладу, так і студентів. Необхідним кроком на цьому шляху є інтернаціоналізація освітньої та наукової діяльності університету, яка потребує посилення міжнародної проектної, освітньої і наукової діяльності, розширення програм подвійного диплому, участь у регіональних і глобальних програмах, міжнародний трансфер технологій.

Міжнародний навчально-науковий інвестиційний центр Білоцерківського НАУ розширює міжнародне співробітництво в галузі освіти, науки та економіки. Продовжується співпраця з новими партнерами за кордоном з метою забезпечення додаткових джерел фінансування через отримання грантів і виконання спільних проєктів, що сприяє зміцненню авторитету університету. У складі центру функціонують відділ зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності, відділ роботи з іноземними студентами та кафедра мовної підготовки іноземних студентів.

Після здобуття міжнародної акредитації факультетом ветеринарної медицини продовжилася успішна співпраця з Європейською асоціацією ветеринарних освітніх закладів (EAEVE). 9 червня 2022 року ректор БНАУ О. А. Шуст взяла участь у засіданні Генеральної асамблеї EAEVE в м. Цюріх, Швейцарія.

Виступ ректора БНАУ О. А. Шуст на засіданні 35-ї Генеральної асамблеї Європейської асоціації закладів ветеринарної медицини (EAEVE), 9 червня 2022 р.

Питання, які обговорювали на Генеральній асамблеї, і прийняті рішення щодо якості освіти, організації освітнього процесу в умовах війни та інших глобальних викликів, що постають перед людством, мають велике значення не лише для факультету ветеринарної медицини БНАУ, а й для університету загалом.

25 травня 2022 року на запрошення ректора Петера Склєнічка ректор О. А. Шуст відвідала Чеський університет наук про життя. З цим університетом БНАУ має тривалу співпрацю за програмами Темпус, Еразмус+ КА1 та Чеської агенції розвитку. У процесі візиту ректора було обговорено пріоритетні напрями подальшої співпраці та підписано угоду. Було погоджено, зокрема, запровадження навчання за подвійним дипломом для

студентів економічного факультету та співпрацю з підготовки до включення Білоцерківського НАУ до Всесвітнього рейтингу університетів UI GreenMetric.

У Стратегії розвитку БНАУ передбачається інтеграція навчального закладу і його факультетів до європейських та світових освітніх і наукових спільнот, згідно з концепцією інтернаціоналізації освітнього процесу. Співпраця з міжнародними професійними об'єднаннями дає змогу вимірювати власний рівень якості освіти за сучасними вимогами та вказує напрями і методи для вдосконалення. Такий напрям розвитку дасть змогу університету займати передові позиції у професійній підготовці фахівців за міжнародними стандартами.

У межах розвитку співпраці між Ліонською ветеринарною школою (Vet Agro Sup), Національною школою ветеринарних інспекторів Франції та Білоцерківським НАУ завершив свою роботу проєкт VAI₂P, метою якого є удосконалення професійного рівня викладачів ветеринарної медицини на основі цифровізації навчального процесу.

Після проходження стажування за програмою PAUSE завідувачки кафедри романо-германської філології та перекладу В. Д. Ігнатенко у французькому університеті Savoie Mont Blanc було налагоджено партнерські зв'язки та підписано договір про академічну мобільність НПП та студентів.

Міжнародний навчально-науковий інвестиційний центр Білоцерківського НАУ розширює міжнародне співробітництво в галузі освіти, науки та економіки. Налагоджено співпрацю з новими партнерами за кордоном з метою забезпечення додаткових джерел фінансування через отримання грантів і виконання спільних проєктів, що відповідає інтернаціоналізації як одному з пріоритетних напрямів освітньої діяльності університету. Доцент кафедри загальної екології та екотрофології Грабовська Т. О. проходила стажування у Дрезденському університеті прикладних наук (Німеччина) з 12.03 по 1.04.2022 р. З квітня 2022 року Т. О. Грабовська отримала запрошення на стажування у науково-дослідному Інституті «Агроскоп» (м. Цюріх, Швейцарія), де проводить практичні дослідження у двох проєктах: «Safeguard» та «Show».

Доцент Т. О. Грабовська на дослідному полі з колегами Інституту «Агроскоп», Швейцарія.

Також Т. О. Грабовська реалізувала мобільність у Чеському університеті природничих наук (м. Прага, Чехія) як керівник проекту «Нормативно-правове та організаційне забезпечення Впровадження принципів органічного землеробства» в рамках спільного чесько-українського проекту «Підвищення наукового потенціалу та співпраці українських університетів у галузі аграрних наук», що фінансується Чеською Агенцією розвитку.

Студенти і викладачі університету беруть участь у наступних програмах стажування та навчання: Faculty Exchange Program, Erasmus+ KA1 та KA2, Erasmus Mundus, ISFRADA, Федерація обмінів «Франція–Україна», APOLLO, DAAD, Німецький селянський союз, Балтійська університетська програма та ін. Інформація про гранти та програми доступна на веб-сторінці університету. Загалом пропонується до 20 різних програм обміну з більшістю країн ЄС, а також США, Канадою, Австралією, Новою Зеландією. Співробітництво з Федерацією обмінів Франція–Україна (FEFU) та АПОЛЛО дає змогу щорічно студентам сільськогосподарських спеціальностей, які володіють французькою та німецькою мовами, пройти стажування на підприємствах Франції та Німеччини.

9.2. Участь у міжнародних освітніх та наукових проєктах

Одне з основних завдань БНАУ полягає у розширенні співпраці та можливостей академічної мобільності. Інформація про гранти та програми доступні на веб-сторінці університету. Загалом пропонується до 20 різних програм обміну з більшістю країн ЄС, а також США, Канадою, Австралією, Новою Зеландією.

Студенти та викладачі університету беруть активну участь у програмах Еразмус+ KA107. У межах програм студенти проходять семестрове навчання, а викладачі – короткострокове стажування з метою викладання в університетах-партнерах: Ondokuz Mayıs та Afyon Kocatepe (Туреччина), Національній ветеринарній школі VetAgro Sup м. Ліон (Франція), Краківському сільськогосподарському університеті (Польща), Університеті природничих наук та ветеринарної медицини в м. Клуж-Напока (Румунія), Університеті Лазарського (Польща), Загребському університеті (Хорватія), Естонському університеті природничих наук м. Тарту, Пловдивський університет «Паїсій Хілендарський», м. Пловдив (Болгарія). Викладачі, аспіранти та студенти беруть активну участь у проєктах Чеської агенції розвитку, де проходять тренінги з актуальних питань сталого розвитку. Всього 12 НПП та 15 студентів пройшли стажування чи навчання за кордоном у 2022 році, з них 7 НПП та 9 студентів - за програмою Еразмус+ KA1.

У період із 25 по 29 квітня 2022 р. доценти кафедри паразитології та фармакології Т. І. Бахур та Р. В. Шаганенко, взяли участь у реалізації викладацької мобільності в рамках проєкту Еразмус+ KA107 – ІСМ “Міжнародна кредитна мобільність” в Естонському університеті природничих наук м. Тарту. Основною метою візиту було проведення англійських лекцій з «Ветеринарної паразитології та інвазійних хвороб» і «Ветеринарної фармакології» студентам факультету ветеринарної медицини. Загальний обсяг лекцій склав по 8 академічних годин. У рамках візиту викладачі БНАУ взяли участь у Міжнародній конференції «One Health Estonia», що відбулась 28-29.04.2022 р.

Доценти Бахур Т. І. та Шаганенко Р. В. під час стажування в університеті наук про життя м. Тарту (Естонія), квітень 2022 р.

23-27 травня 2022 р. інституційний координатор Erasmus+ доцент кафедри інформаційних систем і технологій В. В. Новікова та декан соціально-гуманітарного факультету доцент І. В. Ковальчук відвідали університет Афійон Косатепе (Туреччина) з метою участі у 8-му міжнародному Erasmus+ тижні. Було представлено українську державу загалом та Білоцерківський НАУ зокрема спільно з 23 країнами-учасниками, визначено нові можливості для розвитку міжнародних зв'язків, академічної мобільності викладачів та студентів Білоцерківського НАУ, а також укладання нових міжінституційних угод для подальшої кооперації та наукових пошуків.

Декан соціально-гуманітарного факультету І. В. Ковальчук та доцент кафедри інформаційних систем і технологій В. В. Новікова в університеті Афійон Косатепе, травень 2022 р.

З 18 по 22 липня 2022 р. гаранті освітніх програм "Водні біоресурси та аквакультура" СВО Бакалавр професор Наталія Гриневич, "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка", СВО Бакалавр професор Микола Трегуб, "Право" СВО Магістр доцент Анна Пахомова долучилися до освітнього процесу Краківського сільськогосподарського університету ім. Гуго Колонтая. Метою стажування за програмою Еразмус+ КА107 стало підвищення кваліфікації, ознайомлення з роботою факультету сільського господарства та економіки, а також проведення англomовних лекцій для студентів. Під час перебування в університеті викладачі мали змогу ознайомитися із методологією забезпечення змішаної форми навчання, яка поєднує як дистанційний формат, так і оф лайн можливості.

Професор Н. С. Гриневич, професор М. І. Трегуб та доцент А. О. Пахомова у Краківському сільськогосподарському університеті, липень 2022 р.

Загалом у 2022 році 40 науково-педагогічних працівників університету з виїздом або дистанційно пройшли стажування за кордоном у закладах освіти, наукових установах або на профільних підприємствах.

Таблиця 9.1.

Стажування НПП Білоцерківського НАУ за кордоном у 2022 р.

1	Грабовська Т. О.	Стажування з виїздом за кордон 1. Internship at University of Applied Sciences (HTW) Dresden, Faculty Agriculture / Environment / Chemistry, 2. Internship at Agroscope, Switzerland, Eidgenössisches Departement für Wirtschaft, Bildung und Forschung, з 3. Internship mobility at Czech University of Life Sciences Prague (Faculty of Tropical AgriSciences). 4. Visiting Meteorological Technology World Expo – 2022, Paris.	12.03-1.04.2022. з 1.04.2022 по теперішній час. 14-16.09.2022. 11-13.10.2022.
2	Слободенюк О.	Стажування дистанційне - Center for	September 26 -

	I.	Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow, Poland. «Modernization of higher education and science:paradigm of science and technologies innovativedevelopment».	December 02, 2022. The internship included 180 hours (6 ECTS). (Certificate NR 74/2022).
3	Мазур Т.Г.	Стажування дистанційне - Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow, Poland. «Modernization of higher education and science:paradigm of science and technologies innovativedevelopment».	September 26 - December 02, 2022. The internship included 180 hours (6 ECTS). (Certificate NR 77/2022).
4	Гриневич Н. Є.	Стажування очне з виїздом. За програмою ЄС ERASMUS+ Programme Teaching Staff mobility (STA). Університет сільського господарства в Кракові (інженерно-екологічний факультет). м. Краків, Польща.	18-22 липня 2022 р Наказ № 39/Т від 04.07.2022 року.
5	Бабань В.	Department of Polish-Ukrainian Studies of Jagiellonian University in Krakow Career Development Center of NGO Sobornist Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education.	From February 12 to March 20, 2022. SZFL-001361.
6	Присяжнюк Н. М.	Стажування дистанційне - Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow, Poland. «Modernization of higher education and science:paradigm of science and technologies innovativedevelopment».	September 26 - December 02, 2022. The internship included 180 hours (6 ECTS). (Certificate NR 72/2022).
7	Комарова Н. В.	Міжнародне стажування в International Economic Institute s.r.o. Czech Republic.	27 серпня до 07 жовтня 2022 року (отримано сертифікат № CZ114/10-2022, виданий 07 жовтня 2022 року).
8	Грабовський М. Б.	Стажування на базі Дрезденського університету прикладних наук (Німеччина) згідно програми Philipp Schwartz-Initiative der Alexander von Humboldt-Stiftung на тему «Study on the impact of organic and conventional technologies along with intercropping with annual grasses, forbs and legumes on yield, phytosanitary condition, and N and P dynamics of winter wheat».	з 1 липня до 31 грудня 2022 р.
9	Шубенко Л. А.	Післядипломне міжнародне дистанційне стажування, Університет Суспільних Наук (UNS) у м. Лодзь (Польща) у співпраці з Фондацією Central European Academy Studies and Certifications (CEASC) «Міжнародні	квітень-червень 2022р., сертифікат № 2022/12/2337.

		проекти: написання, аплікування. Управління та звітність».	
10	Лозінський М. В.	Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow «Modernization of higher education and science: paradigm of science and technologies innovative development».	September 26 - December 02, 2022. The internship included 180 hours (6 ECTS). (Certificate Nr 80/2022).
11	Носенко М. М.	Deutschland, Nordrhein-Westfalen, м. Хаген. Організація: Sportbildungswerk Отримала кваліфікацію спортивного інструктора та керівника молодіжних спортивних організацій.	3 1 серпня до 3 серпня 2022 р., (30 годин). Сертифікат та ліцензія DOSBLSBNW-ÜI-C-1014532.
12	Носенко М. М.	Deutschland, Nordrhein-Westfalen, м. Хаген. Організація: Landessportbund Успішно пройшла навчальний модуль: Захист від сексуального насилля у спорті.	3 листопада до 6 листопада 2022 (16 годин). Сертифікат.
13	Носенко М.М.	Deutschland, Nordrhein-Westfalen, м. Хаген/м. Падеборн. Організація: Malteser Hilfsdienst e.V. Успішно пройшла навчання з надання першої невідкладної медичної допомоги.	3 грудня 2022 р., (8 годин). Сертифікат №: 011623/22/064120518 8/007.
14	Носенко М. М.	Deutschland, Nordrhein-Westfalen, м. Хаген. Організація: Landessportbund. Успішно пройшла навчальний модуль: Біженці і травми.	20.08.2022, (5 годин) Підтвердження: сертифікат.
15	Боньковський О. А.	«Краща освіта для кращого світу». 10-та ювілейна конференція ISLEУніверситет м.Вальядолід, Іспанія.	26-29 вересня 2022 р. (он лайн).
16	Боньковський О. А.	35-та Генеральна Асамблея Європейської асоціації закладів ветеринарної медицини, м. Цюріх, Швейцарія.	9-10 червня 2022 р. (он лайн).
17	Цвид-Гром О. П.	International Historical Biographical Institute (Dubai - New York – Rome – Jerusalem - Beijing) IV Міжнародна програма наукового стажування «Міжнародне Лідерство у XXI столітті: вивчення досвіду та професійних досягнень для формування успішної особистості та трансформації оточуючого світу».	18 лютого - 23 квітня, 2022 року. Сертифікат №6522/April 23, 2022 (он лайн).
18	Рейда О. А.	International Historical Biographical Institute (Dubai - New York – Rome – Jerusalem - Beijing) IV Міжнародна програма наукового стажування «Міжнародне Лідерство у XXI столітті: вивчення досвіду та професійних досягнень для формування успішної особистості та трансформації оточуючого світу».	18 лютого - 23 квітня, 2022 року. Сертифікат №7068/April 23, 2022 (он лайн).
19	Поліщук С. А.	міжнародне очне стажування в Польщі,	90 академічних

		BIOAGRA-OIL S.A. в хімічній лабораторії (якісні, кількісні, аналітичні, хроматографічні дослідження сирової та готової продукції), яке відповідає спеціальності 162 «біотехнологія та біоінженерія».	годин (3 кредити ЕКТС). Сертифікат №003/2022.
20	Гаюк Н. В.	міжнародне стажування на заводі RTL – Inductives Oy (м. Уусікаупункі, Фінляндія) зі спеціальності 141 «Електромеханіка» (180 годин). Стажування включає навчання та ознайомлення з виробництвом, здобуття досвіду у виготовленні деталей власноруч. На цьому підприємстві виготовляють індуктивні елементи, такі як: електромеханічні деталі, індуктивні компоненти, електромеханічні вузли, трансформатори, дроселі.	90 академічних годин (3 кредити ЕКТС).
21	Недашківський В. М.	Стажування дистанційне – the international postgraduate internship «Modernization of higher education and science: paradigm of science and technologies innovative development», Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszów, Poland.	September 26 - December 02, 2022. Certificate №69/2022.
22	Зубченко В. В.	Стажування дистанційне - Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow, Poland. «Modernization of higher education and science:paradigm of science and technologies innovativedevelopment»	September 26 - December 02, 2022. The internship included 180 hours (6 ECTS). (Certificate NR 62/2022).
23	Кепко В. М., Задорожна Р. П., Стаднік Л. І.	Онлайн курс "Аграрна торговельна політика України – виклики та перспективи в контексті євроінтеграції", організований проектом "Німецько-український агрополітичний діалог" (АПД).	25.07 по 29.07. 2022. Загальна тривалість курсу - 41 год.
24 - 29	Сатир Л. М., Кепко В. М., Задорожна Р. П., Шевченко А. О., Стаднік Л. І., Василенко О. І.	Онлайн курс "Аграрна торговельна політика в контексті європейської інтеграції України" організований проектом "Німецько-український агрополітичний діалог" (АПД) у співпраці з Лейбніц-Інститутом аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою (ІАМО, м. Галле, Німеччина). Взяли участь НПП кафедри ПТБД.	31.10 по 11.11.2022. Загальна тривалість курсу - 60 год. Сертифікати N 07122022/14, 07122022/11, 07122022/11, 07122022/35, 07122022/16, 07122022/09.
30	Новікова В. В.	1. Стажування за програмою ЄС Erasmus+ 107 Staff Mobility For Training 23-27 травня 2022 в Afyon Kocatepe University – Університет Афйон Косатепе, м. Афйон, Туреччина. (очне з виїздом). 2. Викладання англійською мовою	

		гостьових лекцій “Methods of information processing and forecasting” 03-17 червня 2022 в Vysoká škola ekonomie a managementu-Висока школа економіки та менеджменту в м. Прага (Чехія) (очне з виїздом). 3. Підвищення рівня володіння англійською мовою/ successful completion of ESOL Upper-Intermediate (B2)-Advanced (C1) Course at St. John’s School, Leatherhead (United Kingdom) 25.07.2022 -25.08.2022 (заочно).	
31	Хахула Б. В.	International postgraduate intership «Modernization of higher education and science: paradigm of science and technologies innovative development», organized by Center for Innovation, Technical and Natural Knowledge Transfer University of Rzeszow, Poland.	September 26 – December 02, 2022. 180 hours (6 ECTS). Certificate NR 78/2022.
32	Ігнатенко В. Д.	Участь у міжнародному проєкті PAUSE (Франція, м. Шамбері, Інверситет Савуа Мон Блан) (з виїздом).	05.08.2022 р.
33	Вуколова К. В.	Участь у міжнародному курсі OPEN “Creating and Implementing Online Courses”, Arizona State University (дистанційно).	July 5, 2022 - August 30, 2022
34	Соловійова Л. М.	Стажування в Краківському (Польща) рольничому університеті ім. Гугона Колатая на факультеті ветеринарної медицини.	26 червня до 15 липня 2022 р.
35	Бахур Т. І.	1. Міжнародне стажування за програмою Erasmus + KA1 у формі викладання в Estonian University of Life Science (Tartu, Estonia) 2. Міжнародна конференція «One Health Estonia» (м. Тарту. Естонія).	25.04-29.04.2022 р. 28-30.04.2022
36	Шаганенко Р. В.	1. Міжнародне стажування за програмою Erasmus + KA1 у формі викладання в Estonian University of Life Science (Tartu, Estonia) 2. Міжнародна конференція «One Health Estonia» (м. Тарту. Естонія).	25.04-29.04.2022 р. 28-30.04.2022
37	Рубленко С. В.	VetAgroSup, Ліон, Франція. онлайн стажування «Антибіотикорезистентність мікроорганізмів.»	2. 02.05–06.05. 2022р. Сертифікат СС00493712/000.
38	Тишківська Н. В.	University of Warsaw (Poland) за напрямком «Food safety management systems».	15.01.–15.03. 2022 р. Сертифікат № PL 9676/15.03
39	Черниш І. О.	1. Supporting displaced learners and teacher from Ukraine. Webinar English with Cambridge. 1. The national geographic learning webinar. A global communication toolkit: three assets every learner needs. London . 1. Disasters, difficulties & setbacks: Anaemia. Laboklin laboratory for clinica diagnostics. 1. PhET Interactive Simulations and Pocket Lab	22.04. 2022 р. 27.04. 2022 р. - 29.04.2022 р. 11.05. 2022 р. 12.05. 2022 р.

		<p>Notebook, US and Canada.</p> <p>1. Active listening – what is it and how do you do it? Cambridge Active Listening Activities.</p> <p>1. «Education Webinar with Prof. Kathleen Lynne Lane» / Education of Nicosia.</p> <p>1. The webinar wet. Nursing wildlife casualties in practice.</p> <p>1. Webinar. The renal truth: caring for your kidney patient.</p> <p>1. Курс Oxford University press для змоги викладання на рівень Pre-Intermediate: 1. Teacher material / Insight 2e Pre-Intermediate. Oxford. 2. Teacher material / Insight 2e Pre-Intermediate Students book Classroom presentation Tool. 3. Teacher material / Insight 2e Pre-Intermediate Workbook Classroom presentation Tool.</p>	<p>12.05. 2022 p.</p> <p>16.05. 2022 p.</p> <p>17.05. 2022 p.</p> <p>19.05. 2022 p.</p> <p>з 28.04. до 28.07. 2022 p.</p>
40	Ластовська І. О.	Міжнародне стажування з «Teaching and research in a contemporary university: challenges, solutions, and perspectives» Faculty of Education, University of Białystok.	17.10-25.11.2022 року, сертифікат №87.

10. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Незважаючи на початок військових дій в Україні молоді, вчені університету, продовжували працювати, згідно з заходами запланованими на 2022 рік.

Кількість молодих вчених в університеті станом на грудень 2022 року – 72 особи.

Впродовж 2022 року Рада молодих вчених активно співпрацювала з Радою молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України, Офісом Підтримки вченого, ГО «Інноваційний університет».

Молоді вчені університету долучились до зимової он лайн школи волонтерства для молодих вчених, виступили організаторами заходу: ГО «Міжнародна фундація розвитку» у партнерстві з ГО «Лабораторія Ініціативної Молоді», Радою молодих учених при Міністерстві освіти та науки України за підтримки Посольства Великої Британії в Україні в межах програми «Активні Громадяни» від Британської Ради в Україні.

Також молоді вчені та студенти брали активну участь у проєкті «Он лайн лекторій РМУ МОН»

У квітні 2022 року науковці БНАУ долучились до Науково-популярного заходу для молодих учених України «Ніч молодіжної науки – 2022 в умовах війни». Організатором заходу була РМВ МОН, трансляція відбувалась на офіційній сторінці у Facebook.

У травні молоді вчені та співробітники університету мали можливість прослухати серію безкоштовних вебінарів від компанії Clarivate, які провела консультантка з регіональних рішень компанії Ірина Тихонкова. Під час вебінарів було обговорено можливості використання платформи Web of Science.

Також РМВ БНАУ мала можливість онлайн долучитись до конференції Eurodoc Conference 2022. Eurodoc (<http://eurodoc.net>) – Європейська рада здобувачів наукових ступенів та молодих вчених, членом якої Україна є з 2014 року.

20 травня 2022 р. відбувся захід за участі Міністра освіти і науки Сергія Шкарлета, представників МОН, Національної академії наук, Національного фонду досліджень і провідних вчених «Наука у воєнний час: інноваційний і технологічний розвиток для здобуття перемоги та відновлення України»

У червні Леся Вікторівна Бондаренко проходила навчання у проєкті РМВ МОН «Школа молодого науковця».

У липні відбулася презентація «Книги Рад молодих вчених 2021» та анонс про наступну частину видання «Рада молодих вчених 2022. Незламні».

У вересні РМВ БНАУ долучилась до вебінару «Процедури підготовки та подання заявок на конкурси програми Горизонт Європа», протягом якого були обговорені питання: як знайти релевантний конкурс; як правильно тлумачити умови конкурсів; які є акаунти для реєстрації у базах (порталах) ЄС; особливості підготовки інформації про організацію для участі у конкурсах; розміщення партнерського профілю на порталі фінансування; початкові кроки з формування проєктної заявки (форми А і В); подання заявки; процес оцінювання.

Щорічний конкурс, що організовує Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України, стартував 2 червня 2022 року.

Учасником від Білоцерківського НАУ була Валерія Жарчинська, здобувач 2 року навчання, яка поділилась своїми досягненнями. За підсумками конкурсу, 15 жовтня 2022 року Валерія Жарчинська стала Лауреатом щорічного конкурсу «Молодий вчений року» у номінації «Водні біоресурси та аквакультура».

Також представники РМВ БНАУ стали учасниками III Всеукраїнського форуму Рад молодих вчених 27 жовтня 2022 року.

Молоді вчені впродовж 21-27 листопада 2022 року проходили курс підвищення кваліфікації «Бренд науковця в цифровому просторі».

Розглянувши подання президії Національної академії наук України на здобуття стипендій Кабінету Міністрів України для молодих вчених, було прийнято постанову президії Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки від 04 листопада 2022 р. №6, якою молодим вченим університету Максиму Миколайовичу Федорченку - кандидату с.-г. наук, доценту, Валентині Анатоліївні Бибі - кандидату екон. наук, доценту та Юлії Олександрівні Мельниченко - кандидату с.-г. наук, доценту призначено стипендії Кабінету Міністрів України для молодих вчених на 2022-2023 роки.

У серпні стартував проєкт «Наукою вишиваємо Україну»! Ідея проєкту виникла й опрацьовувалась Радою молодих науковців при Міністерстві освіти і науки України ще наприкінці 2021 року. Мета проєкту є символічною – вона покликана об'єднати науковців у спільних прагненнях відродження та зміцнення України та нагадати представникам влади про відкритість науковців до співпраці і велике бажання змінити наш спільний світ на краще. Тому відшита карта буде символом, оберегом для держави і тих, хто віддано піклується про її майбутнє. У процесі вишивання карти взяли участь представники наукових установ зі всіх областей України, науковці Білоцерківського національного університету також долучились до проєкту РМУ МОН «Наукою вишиваємо Україну».

Студентська науково-дослідна робота є невід'ємною частиною науково-дослідної діяльності університету. Основними формами наукової роботи студентів в університеті є пошукова робота на кафедрах і в лабораторіях факультетів, участь у виконанні НДР кафедр, у наукових гуртках, круглих столах, семінарах, конкурсах наукових робіт, конференціях, а також написання наукових статей.

Формою студентського самоуправління в галузі наукової роботи є діюче в університеті Студентське наукове товариство Білоцерківського НАУ (СНТ). Його діяльність

була спрямована на представлення наукових та освітніх інтересів студентів; формування умов для розкриття інтелектуального, наукового та творчого потенціалу студентів; організацію та розвиток студентського міжвузівського та міжнародного наукового співробітництва; сприяння участі студентів у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, олімпіадах і конкурсах студентських наукових робіт; пошук та підтримку талановитих дослідників серед студентів. Первинною структурною одиницею СНТ є наукові студентські гуртки, які діяли на кожній кафедрі університету.

Щодо роботи здобувачів вищої освіти у 2022 році було проведена велика кількість різноманітних наукових заходів. Студенти університету взяли участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук. І університетський тур було проведено з 23 галузей науки. Представлені конкурсні роботи було виконано на високому науковому рівні із застосуванням сучасних методів дослідження. На II тур Конкурсу у базові ЗВО було направлено 29 робіт переможців I туру.

Таблиця 10.1.

**Переможці I туру
Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань
і спеціальностей у 2021/2022 н.р. Білоцерківського НАУ**

№	Спеціальність	Тема	Студент	Керівник
Соціально-гуманітарний факультет				
1	Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; філософія права.	Місце і роль правової культури в сучасному державотворенні.	Богданевич Дарина Ігорівна, 1 курс.	Бровко Н. І., доктор юрид. наук, доцент.
2	Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; філософія права.	Столипінська аграрна реформа та її вплив на становлення аграрної політики в Україні.	Безуглов Ілля Євгенович, 1 курс.	Бровко Н. І., доктор юрид. наук, доцент.
3	Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.	Особи похилого віку, як жертви злочинного посягання та прояви їх віктимної поведінки.	Яковенко Марина Євгеніївна, 3 курс.	Сімакова С. І., канд. юрид. наук, доцент.
4	Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право.	Примусове припинення права власності на землю: огляд законодавства і судової практики.	Куценко Ольга Віталіївна, 3 курс.	Настіна О. І., канд. юрид. наук, доцент.
5	Переклад.	Особливості відтворення метафор у сонетах Вільяма Шекспіра.	Юрченко Марина Андріївна, 4 курс.	Михайленко О. О., канд. філолог. наук, доцент.

6	Переклад.	Стилістичні особливості перекладу англomовних художніх текстів (на прикладі творів “Гобіт, або Мандрівка За Імлисті Гори” Дж. Р. Р. Толкіна та “Матильда” Р. Дала).	Пархоμεць Софія Павлівна, 4 курс.	Михайленко О. О., канд. філолог. наук, доцент.
7	Романські мови, методика викладання романо-германських мов, романо-германські літератури.	Фразеологізми з компонентом «їжа» в англійській та українській мовах.	Черненко Вікторія Віталіївна, 4 курс.	Тарасюк А. М., старший викладач.
8	Переклад.	Способи перекладу реалій (на матеріалі роману Дж. Остін «Гордість і упередженість»).	Черненко Вікторія Віталіївна, 4 курс.	Михайленко О. О., канд. філолог. наук, доцент.
9	Культурологія.	Становлення і розвиток молодіжних субкультур в Україні.	Кібальнікова Дарія Олександрівна, екологічний ф-т 1 курс.	Ордіна Л. Л., канд. педагог. наук, доцент.
Економічний факультет				
10	Економіка сільського господарства та АПК.	Аграрна сфера в умовах інституціонального забезпечення розвитку ринку інновацій.	Черненко Олександр Сергійович, 4 курс.	Однорог М. А., к.е.н., доцент.
11	Страховання.	Страховання Пріоритету розвитку страхового сектору економіки в умовах цифровізації.	Корбут Анастасія Максимівна, 4 курс.	Ткаченко К. В. к.е.н.
12	Облік і оподаткування.	Податок з доходів фізичних осіб зарубіжний досвід та виклики для України.	Олещенко Людмила Григорівна, 4 курс.	Заболотний В. С., к.е.н, доцент.
13	Публічне управління та адміністрування.	Молодіжна активність як чинник функціонування сучасного громадянського суспільства.	Баліцька Наталія Ігорівна, 4 курс.	Панасюк В. І., к.е.н., доцент.
14	Підприємництво.	Стратегії сталого розвитку фармацевтичних підприємств.	Кияниця Олег Валерійович 4 курс.	Кепко Л. М. к.е.н., доцент.
15	Менеджмент організацій.	Соціальна відповідальність аграрного бізнесу у системі стратегічного менеджменту підприємств.	Гринчук Карім Віталійович, 4 курс.	Вихор М. В. к.е.н., доцент.
Агробіотехнологічний факультет				

16	Агрономія.	Успадкування стійкості проти збудника борошнистої роси (<i>Erysiphe graminis</i> f. sp. <i>hordei</i>) в F ₁ та гібридологічний аналіз F ₂ ячменю ярого.	Нікіташ Нікіта Богданович, 3 курс.	Сабадин В. Я., канд. с.-г. наук, доцент
17	Агрономія.	Ступінь генетичної стабільності амфідиплоїдів від видів триби Triticinae, виявлений за допомогою білкових маркерів та морфологічних ознак.	Криворот Олександр Сергійович, 2 курс.	Вдовиченко Ж. В., канд. біол. наук.
18	Агрономія.	Ефективність біопрепаратів за вирощування пшениці озимої в умовах дослідного поля БНАУ.	Стоколос Тарас Григорович, 3 курс СП.	Єзерківська Л. В. канд. с.-г. наук.
19	Геодезія та землеустрій.	Геопортали відкритих даних в управлінні земельними ресурсами м. Біла Церква: методологічні підходи та прикладне використання.	Іванюк Меланія Миколаївна, 4 курс.	Сіроштан Т. М., канд. екон. наук, доцент.
20	Електротехніка та електромеханіка.	Розробка електропривода лемішного плуга для малих ділянок та теплиць.	Савченко Володимир В'ячеславович, 2 курс.	Рубець А. М., канд. техн. наук.
21	Лісове господарство.	Постасептична адаптація та розмноження павловнії.	Кузьменко Владислав Іванович, 2 курс.	Мацкевич В. В., доктор с.-г. наук, доцент.
22	Садово-паркове господарство.	Проектні пропозиції щодо реконструкції ділянки «Кар'єр» в народному еко-парку на Вокзальній в Білій Церкві.	Васютик Анатолій Анатолійович, 4 курс.	Масальський В. П., кандидат біол. наук, доцент.
Факультет ветеринарної медицини				
23	Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза.	Удосконалення методів контролю за якістю і безпечністю харчової продукції тваринного походження.	Майстрова Яна Віталіївна, магістрантка 5 курс.	Тишківська Н. В., канд. вет. наук, доцент.
24	Ветеринарна медицина.	Діагностика ротавірусних інфекцій у котів з використанням полімеразної ланцюгової	Чекалін Ілля Юрійович, магістр 5 курс.	Царенко Т. М., канд. вет. наук, доцент.

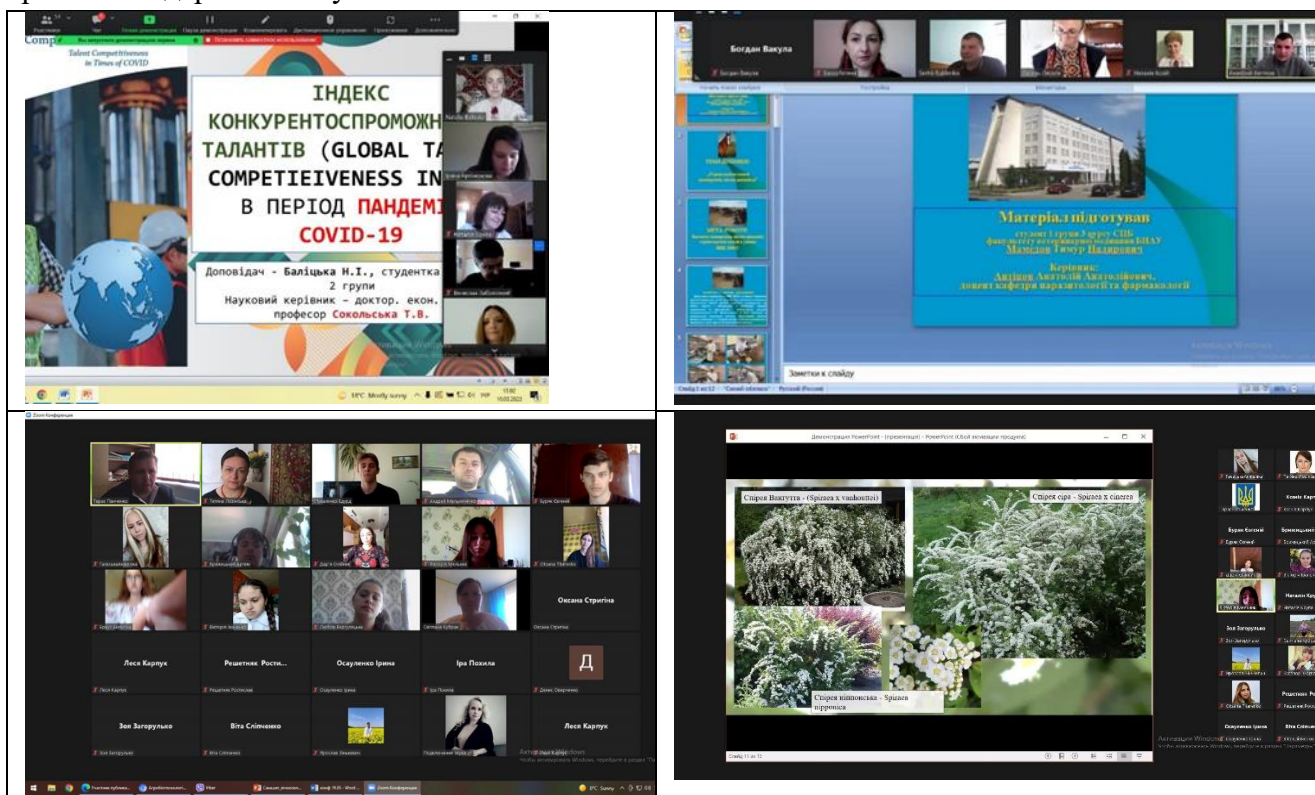
		реакції.		
25	Ветеринарна медицина.	Клініко-експериментальне обґрунтування застосування кальцій-фосфатної кераміки для остеозаміщення осколкових переломів у тварин.	Ліщенко Інна Миколаївна, магістрантка 2 групи 4 М курсу.	Чемеровський В. О., асистент.
Біолого-технологічний факультет				
26	Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва.	Ефективність виробництва меду і прополісу карпатською бджолою (<i>Apis mellifera carpathica</i>).	Трачук Валерія Олегівна, 5 курс.	Ставецька Р. В., доктор с.-г. наук, доцент.
27	Харчові технології.	Безпечність та якість застосування спіруліни в технології розсільних сирів.	Крикуха Вероніка Олександрівна 4 курс.	Мерзлова Г.В. канд. с.-г. наук, доцент.
Екологічний факультет				
28	Екологія.	Агроекологічна оцінка мулових мас стічних вод при вирощуванні пшениці ярої в умовах вегетаційного досліджу.	Дячук Марія Миколаївна, 4 курс	Дубовий В. І., д-р с.-г. наук, професор
29	Водні біоресурси та аквакультура.	Зниження оксидантного стресу у коропа при вирощуванні зарибку підвищеної ваги.	Фесенко Олена Сергіївна, 6 курс.	Олешко О. А., кандидат с.-г. наук, доцент.

На агробіотехнологічному факультеті подано студентську наукову роботу «Ефективність біопрепаратів за вирощування пшениці озимої в умовах дослідного поля БНАУ» на конкурс «Органічне виробництво та харчування – очима студентів» в Державну установу «Науково-методичний центр вищої та фахової перед вищої освіти», виконав студент 3 курсу напряму «Агрономія» – Сергій Пономаренко, науковий керівник – Л. В. Єзерківська доцент кафедри агрохімії, ґрунтознавства та землеробства.

Студенти університету брали активну участь в роботі студентських всеукраїнської, міжнародної конференцій, проведених в університеті:

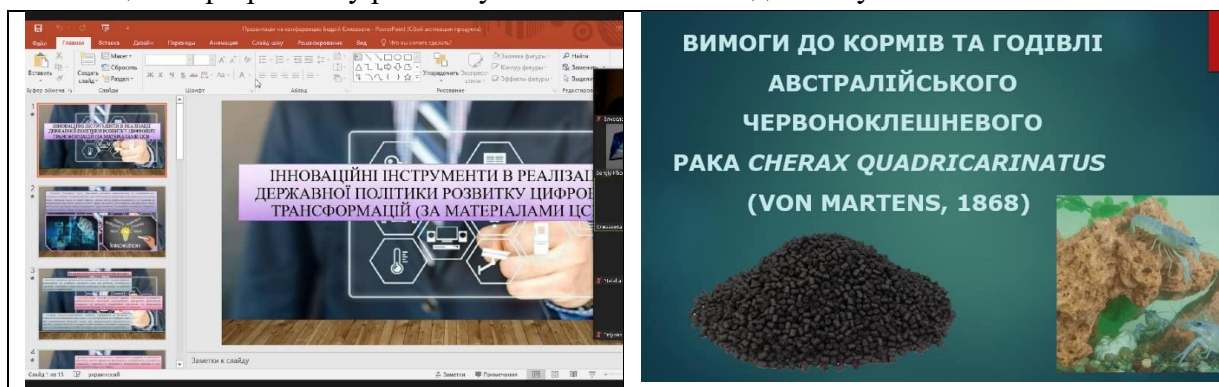
1. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти «МОЛОДЬ – АГРАРНИЙ НАУЦІ І ВИРОБНИЦТВУ», 19 травня 2022 р., м. Біла Церква., брали участь у роботі семи секцій:
 - Ad linguas et culturas per cognitionem (до мов і культур - через пізнання);
 - Актуальні питання розвитку аграрного та земельного права: національний і міжнародний виміри;
 - Актуальні проблеми ветеринарної медицини;
 - Інноваційні технології в агрономії, землеустрої, електроенергетиці, лісовому та садово-парковому господарстві;

- Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту;
- Новітні технології виробництва та переробки продукції тваринництва, харчові технології;
- Екологізація виробництва як основа збалансованого розвитку, інновації у рибогосподарській галузі.

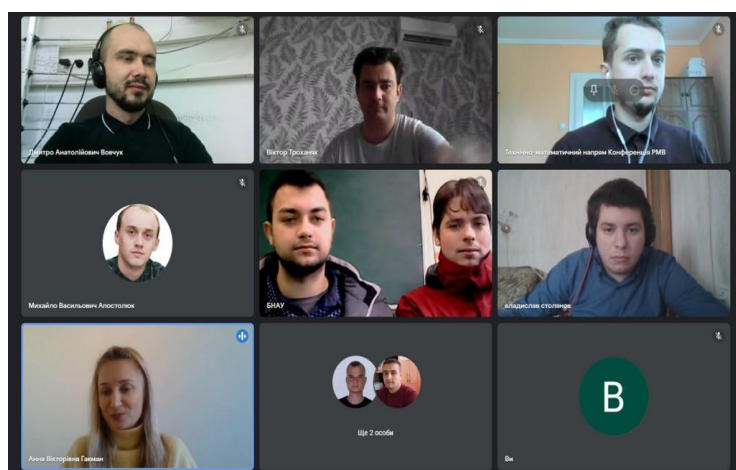
2. Міжнародна науково-практична конференція магістрантів і молодих вчених «НАУКОВІ ПОШУКИ МОЛОДІ У ХХІ СТОЛІТТІ», Біла Церква, 17 листопада 2022 року, брали участь у роботі шести секцій:

- Актуальні проблеми ветеринарної медицини;
- Актуальні питання розвитку аграрного та земельного права: національний і міжнародний вимір;
- Інноваційні технології в агрономії, землеустрої та садово-парковому господарстві;
- Екологізація виробництва та охорона природи як основа збалансованого розвитку;
- Новітні технології виробництва та переробки продукції тваринництва, харчові технології;
- Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту.

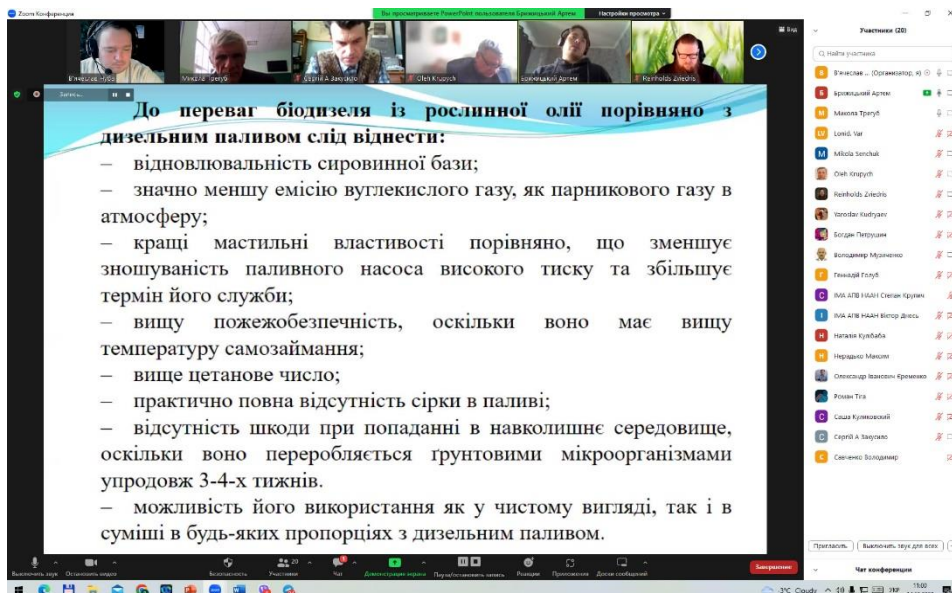

Також студенти брали активну участь в міжнародних науково-практичних конференціях в Україні та за кордоном.

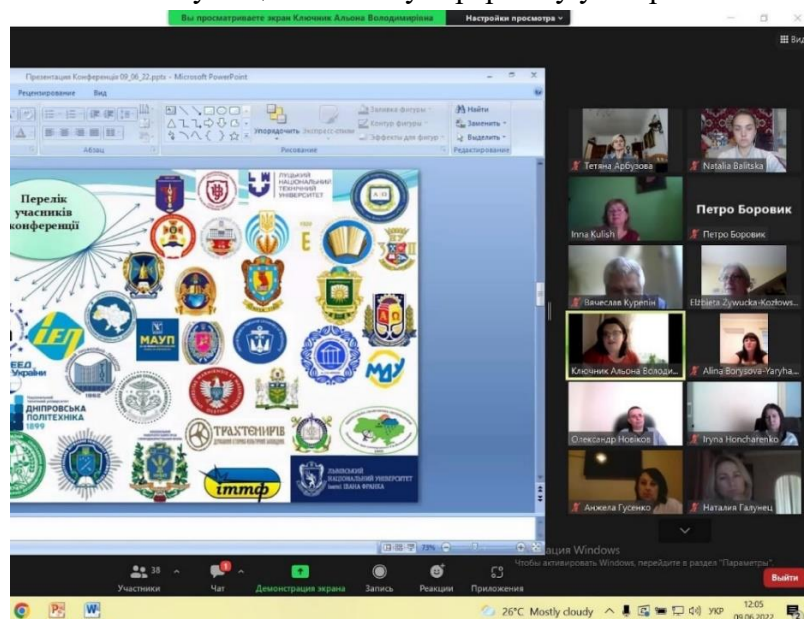
Студенти 2 курсу Тимофій Котляр та Артем Брижицький спеціальності "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка" агробіотехнологічного факультету, 9-11 листопада на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича взяли активну участь у мультидисциплінарній Міжнародній науково-практичній конференції «Молодіжна наука - заради миру та розвитку», присвячена Всесвітньому дню науки, у роботі секції «Технічні науки», виступили з доповідями «Використання сонячної енергії в технологічних процесах сільськогосподарського виробництва» та «Перспективи та проблеми використання рослинного біодизеля».

Студенти агробіотехнологічного факультету взяли активну участь у Міжнародній науково-практичній конференції «АГРАРНА ЕНЕРГЕТИКА В ХХІ СТОРІЧЧІ: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ» 14 грудня 2022 року, м. Біла Церква, яка об'єднала науковців Латвії, Естонії, Польщі та України. Під час виступів та дискусій учасниками конференції висвітлювалися та обговорювалися надзвичайно актуальні питання сьогодення щодо подолання наслідків воєнної агресії та пошуку подальших шляхів вирішення проблем в енергосистемі нашої країни. Брала участь у роботі конференції сімнадцять студентів агробіотехнологічного факультету. Виділено наукову доповідь студента 2 курсу Білоцерківського НАУ спеціальності «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» - «Перспективи та проблеми використання рослинного біодизеля» - Артема Брижицького.

09 червня 2022 р. Наталія Баліцька – здобувачка вищої освіти 4-го курсу спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» економічного факультету та доцент кафедри публічного управління адміністрування та міжнародної економіки - Т. В. Арбузова взяли участь у пленарному засіданні II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» в онлайн-форматі на платформі Zoom у Миколаївському національному аграрному університеті.

Наталія Баліцька студентка економічного факультету також взяла участь у науково-практичній конференції II-го Всеукраїнського конкурсу наукових робіт здобувачів вищої освіти та молодих вчених "Бізнес і права людини в Україні: проблеми та рішення під час війни та повоєнного відновлення" спільно з Інститутом економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України та за постійної підтримки і сприяння Програми розвитку ООН в Україні, де мала змогу представити наукову роботу разом із науковим керівником - к.е.н., доцентом кафедри публічного управління та адміністрування Тетяною Василівною Арбузовою та отримала нагороду - Диплом II ступеня в номінації "Кращі наукові роботи здобувачів вищої освіти"!

Також Наталія Баліцька брала участь у мультидисциплінарній Міжнародній науково-практичній конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку», присвяченій Всесвітньому дню науки, 9-11 листопада на базі [Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича](#), взяла участь 10-11 листопада у 4 Міжнародній конференції "Стійке споживання та виробництво: як зробити це можливим", КТУ Долина Сантака, Каунас, Литва.

Міжнародна науково-практична конференція «Молодіжна наука заради миру та розвитку», присвячена Всесвітньому дню науки 9–11 листопада 2022 року, Чернівці, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЛІДЕРСТВА ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОГО ПАРТНЕРСТВА ТА ВЗАЄМОДІЇ У ГРОМАДІ

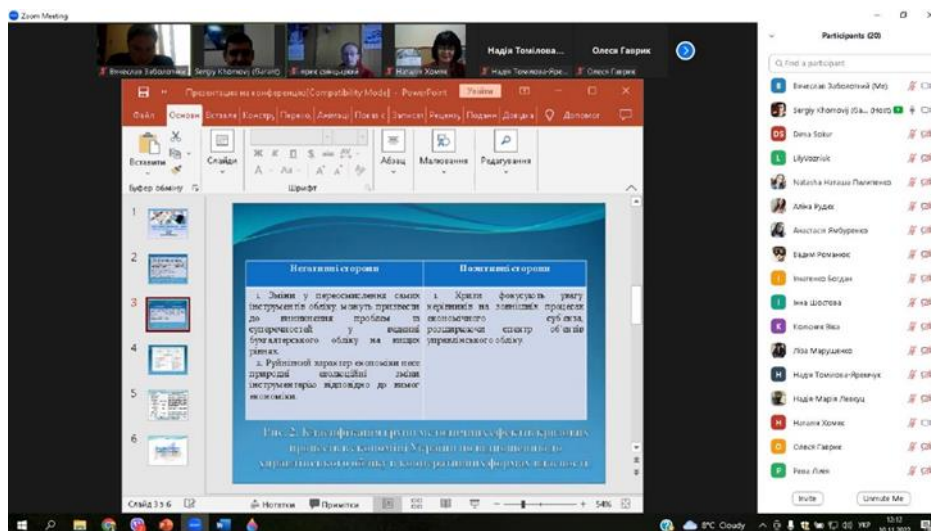
Наталія Баліцька
 Кафедра публічного управління та адміністрування,
 Білоцерківський національний аграрний університет,
 м. Біла Церква, Україна
 E-mail: maks.228.nata@gmail.com

«SUSTAINABLE CONSUMPTION AND PRODUCTION: HOW TO MAKE IT POSSIBLE»
 4th International Conference

SUSTAINABLE AND SMART MOBILITY STRATEGY OF THE EU. ADAPTATION TO THE REALITIES OF UKRAINE IN WARTIME

Natalia Balitska
 Bila Tserkva National Agrarian University
maks.228.nata@gmail.com

10.11.22 р. в рамках святкування Міжнародного Дня Бухгалтера кафедра обліку і оподаткування Білоцерківського НАУ спільно з колегами з кафедри обліку і оподаткування НУБІП України провели науково-практичну конференцію «Реформування обліково-аналітичного забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів». В ході конференції науково-педагогічні працівники та студенти мали можливість обмінятись досвідом та обговорити проблеми та перспективи розвитку обліку та оподаткування в сільськогосподарських кооперативах України.

Студентка економічного факультету Анастасія Корбут під керівництвом професора, доктора економічних наук О. М. Варченко взяла участь у четвертому міжнародному конкурсі науково-дослідних робіт з економіки, що проводився навчально-дослідним центром «Прогрес» при Комратському державному університеті з вересня по листопад 2022 року, та отримала диплом ІІІ ступеню.

Студенти екологічного факультету Оксана Остапук, Діана Черненко, Вікторія Лісенко взяли участь та отримали перемогу в конкурсі есе «Україна і Європа разом», проведеного інформаційним центром ЄС спільно із Центром патріотичного виховання молоді Білоцерківського НАУ.

Студенти ФВМ досить активно брали участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Міжнародна науково-практична конференція «Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту», Біла Церква, 2022.

Шевченко С. М., Карпенко Б. В. «Вплив гідроксиапатитної кераміки з β -трикальційфосфатом та аутофібрину, збагаченого тромбоцитами, на гематологічні показники за остеозаміщення осколкових переломів кісток у собак».

2. III International Scientific and Theoretical Conference «Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA», August 19, 2022. Tel Aviv, State of Israel: European Scientific Platform.

А. А. Антіпов, В. П. Гончаренко, С. С. Білик, Т. Н. Мамедов та ін. «Пошук ефективних схем лікування коней за стронглідозної інвазії»

3. VI Всеукраїнська наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин» (23–24 листопада 2022 р.). Полтава, 2022.

А. А. Антіпов, В. П. Гончаренко, І. В. Папченко, Н. Г. Медведєва та ін. «Поширення, діагностика та лікування собак за капіляріозу»

4. Міжнародна наук.-практ. конф., присв. 35-річчю заснування факультету вет. медицини «Сучасний стан розвитку ветеринарної медицини, науки і освіти», 12-13 жовтня 2022 року. Житомир: Поліський національний університет, 2022.

Чекалін І. Ю., Бахур Т. І. «Особливості поширення нематодозів травного тракту серед собак різного віку».

Шаганенко Р. В., Шаганенко В. С., Ізюмський В. В. «Фармакотерапевтична ефективність протипаразитарних препаратів за отодектозу у котів».

5. IX щорічна Всеукр. наук.-практ. конф. «Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини»: 17 листопада 2022 року. Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 76-80.

Демінський А. В., Бахур Т. І. «Оцінка ефективності комбінованих методів прижиттєвої діагностики еймеріозу курей».

6. Міжнародна науково-практична конференція «Ветеринарно-санітарні аспекти технології виробництва та переробки продукції тваринництва», 29 листопада 2022. Миколаїв, МНАУ.

Поліщук Н., Козій В. «Боротьба з антибіотикорезистентністю на тваринницьких фермах».

Оп'ятюк Д., Козій В. «Поширення дорифіліозу в м. Миколаїв».

7. VII Всеукраїнська науково-практична інтернет - конференції «Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині: матеріали (15 – 16 лютого 2022, м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2022.

Вакула Б. В., Козій В. І. «Біоетичні питання в сучасних наукових дослідженнях».

8. Міжнародна наукова конференція «Єдине здоров'я – 2022»: м. Київ, Україна, 22-24 вересня 2022 року: матеріали конференції. Київ. 2022.

Вакула Б. В., Козій В. І. «Аналіз причин випадків вродливості серед телят».

9. Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Соціально-освітні доміанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця: зб. матеріалів, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. м. Біла Церква, 19 травня 2022 р.

Вакула Б. В, Козій В. І. «Гуманні методи використання тварин в навчальному процесі».

10. Міжнародна науково-практична конференції «Біобезпека, захист та благополуччя тварин», 21 листопада 2022 року, Україна, Київ.

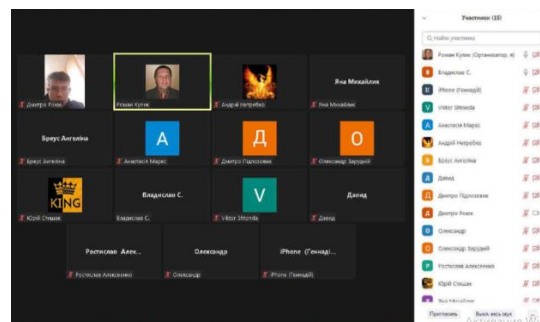
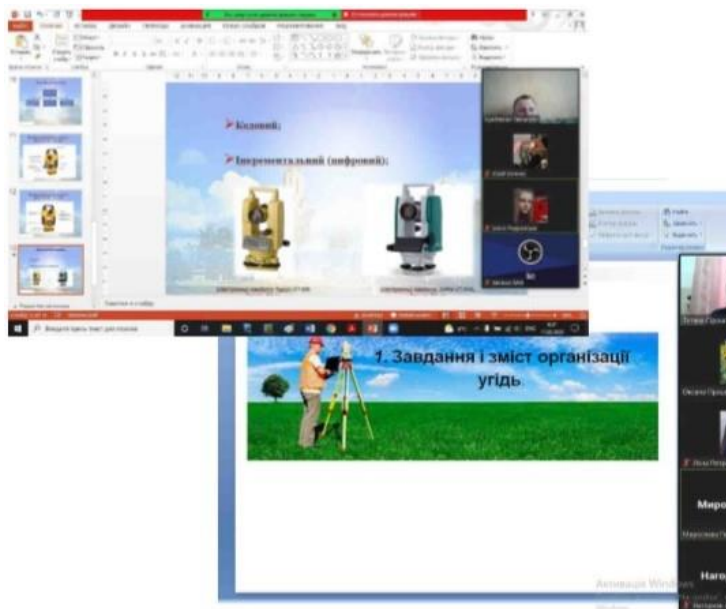
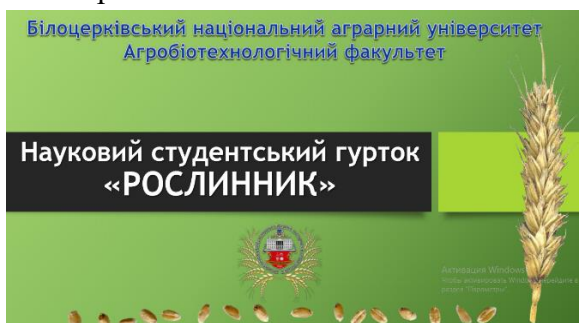
Р. В. Шаганенко, В. С. Шаганенко, Н. В. Козій, Н. В. Авраменко, Я. В. Козаченко. «Фармацевтичне забезпечення українського ринку хіміотерапевтичними засобами для лікування котів за отодектозу»

При кафедрах університету функціонує 42 наукових гуртки, в яких студенти активно працюють над дослідженнями в рамках наукових комплексних кафедральних тем. Науково-дослідна робота студентів спрямована у напрямку поєднання з науковою роботою молодих учених і професорсько-викладацького складу.

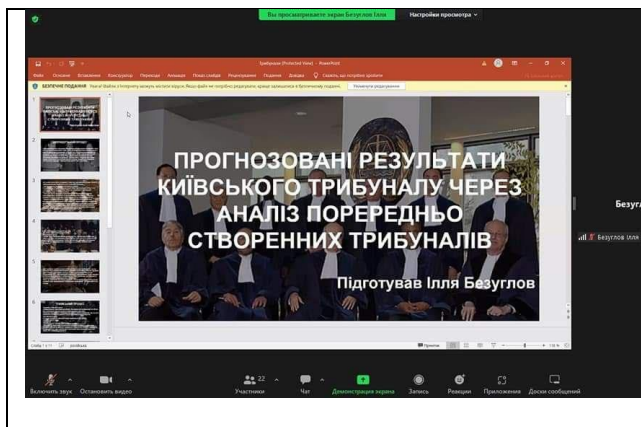
Основною базою для проведення наукової студентської роботи є науково-дослідні лабораторії, навчально-наукові філії кафедр на виробництві, клініки (ветеринарна та юридична), дослідне поле, НВЦ, лісове господарство та ін.

Студенти всіх факультетів брали активну участь у засіданнях наукових гуртків факультетів, де обговорювали актуальні проблеми сьогодення.

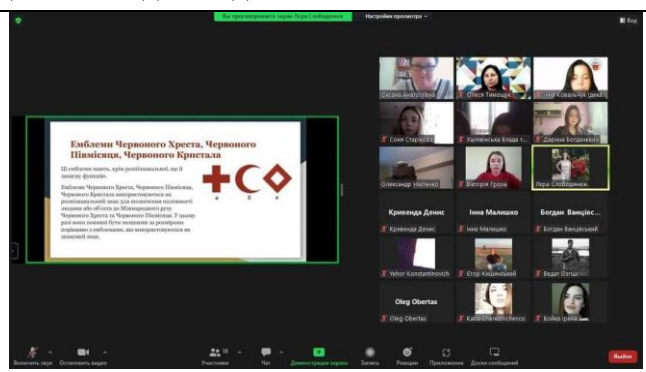
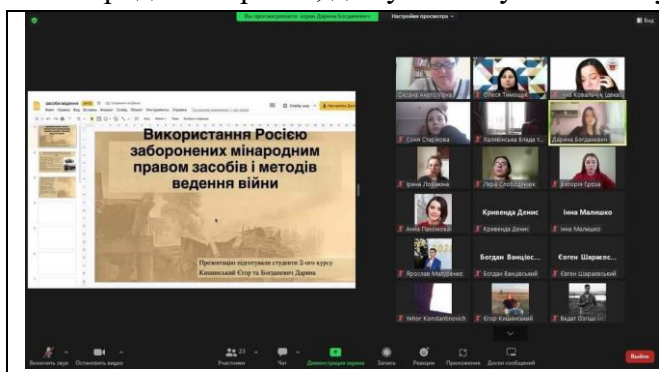
На агробіотехнологічному факультеті, згідно з планом роботи студентських наукових гуртків, проводилися їх засідання, працювало шість наукових гуртків: «Землероб та агрохімік», «Рослинник», «Селекціонер», «Ландшафтний дизайнер», «Землевпорядник», «Електрик».

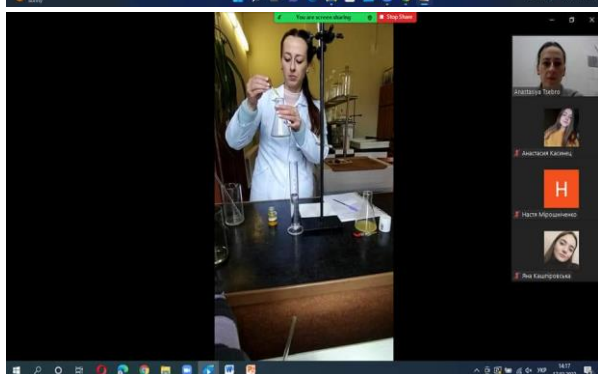
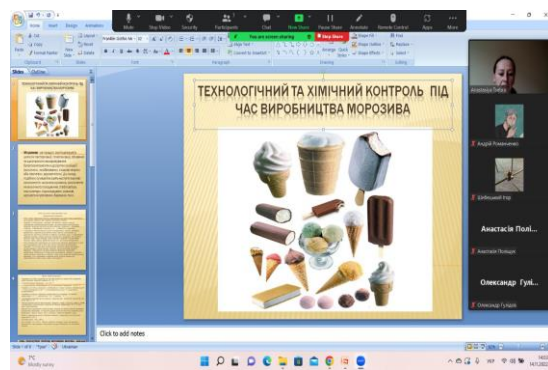
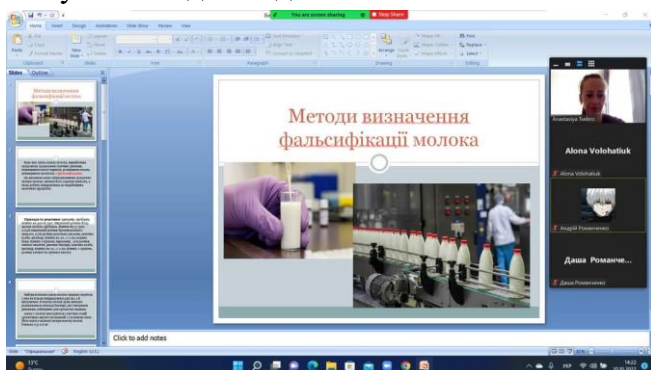
На соціально-гуманітарному факультеті 29 вересня було проведено засідання студентського наукового гуртка «Лінгвіст» при лабораторії прикладної лінгвістики (кафедра романо-германської філології та перекладу) на тему «Професія перекладача у сучасному світі» під керівництвом О. О. Михайленко, де студенти змогли поділитися науковими напрацюваннями.

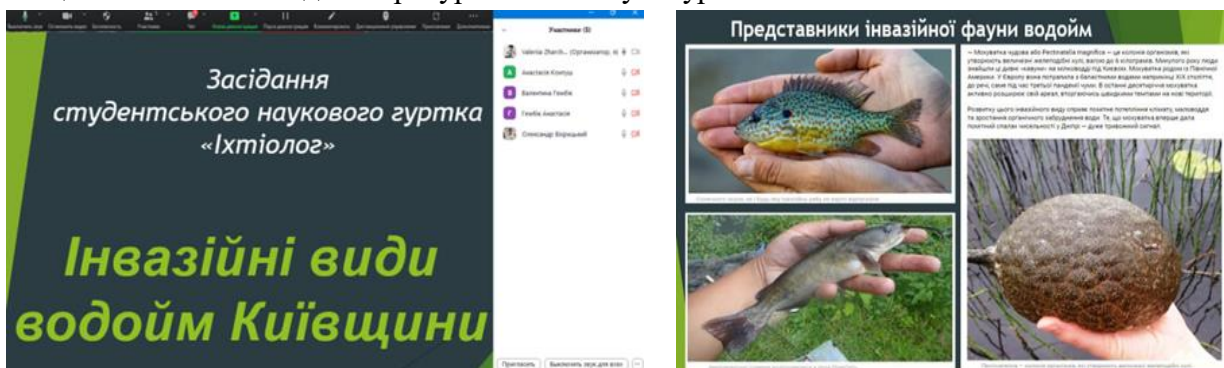
8 грудня 2022 року на соціально-гуманітарному факультеті було проведено круглий стіл до Міжнародного дня прав людини «Права людини в умовах війни: міжнародні стандарти та національний вимір» в межах роботи гуртка «Актуальні проблеми міжнародного права», де було заслухано 27 студентських доповідей.

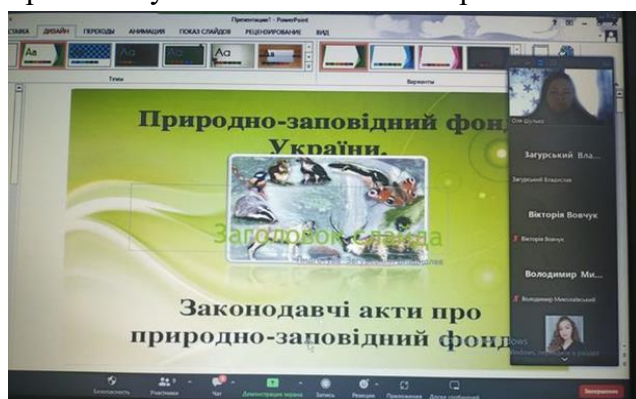
На біолого-технологічному факультеті також проводилися засідання наукових гуртків у 2022 році. Працювало дев'ять наукових гуртків, брали участь 225 студентів, було заслухано 37 доповідей.

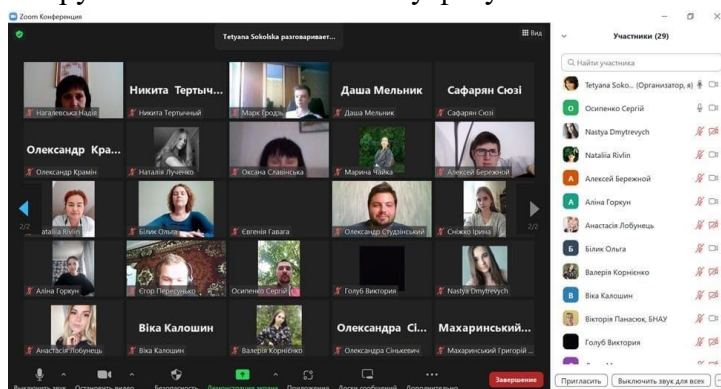
На екологічному факультеті, згідно з планом роботи студентських наукових гуртків при кафедрі іхтіології та зоології, 25.11.2022 року відбулося чергове засідання гуртка «Іхтіолог». До роботи долучилися гуртківці та студенти першого та другого курсів спеціальності 207 "Водні біоресурси та аквакультура".

На кафедрі екології та біотехнології також відбулося онлайн засідання гуртка «Екобіотехнолог». Студенти не зважаючи на перешкоди доєдналися та взяли активну участь в обговоренні актуальних екологічних проблем сьогодення.

У вересні відбулося засідання студентського наукового гуртка «Публічне управління та адміністрування» на економічному факультеті.

На економічному факультеті 1 грудня 2022 р. у форматі відеоконференції Zoom під керівництвом доцентів кафедри менеджменту Л. П. Хахули та Б. В. Хахули відбулося чергове засідання науково-практичного гуртка «Школа успішного лідерства».

Під час засідання студенти агробіотехнологічного та економічного факультетів обговорювали актуальні питання лідерства: визначальну роль особистості лідера; чинники, що впливають на формування лідерських якостей.

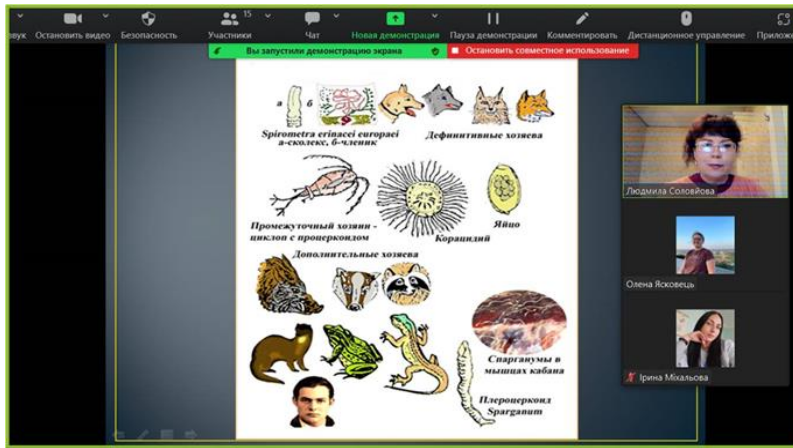
25 травня кафедрою економіки та економічної теорії за сприяння адміністрації, студентської ради економічного факультету було проведено круглий стіл на тему «Економіка у сучасному вимірі». Здобувачами ОП «Економіка» як бакалаврського, так і магістерського рівнів були підготовлені цікаві доповіді.

Активну участь у засіданнях наукових гуртків взяли студенти факультету ветеринарної медицини, на якому діють одинадцять студентських наукових гуртків: Таксидермії, Гістологічний, Мікробіологічний, Паразитологічний, Ветсанекспертизи, Хірургії та анестезіології, «Лелека», «Фармакологія та фармакотерапія у ветеринарній медицині», «Фізіологія та етологія тварин», «Терапевт», «Епізоотолог».

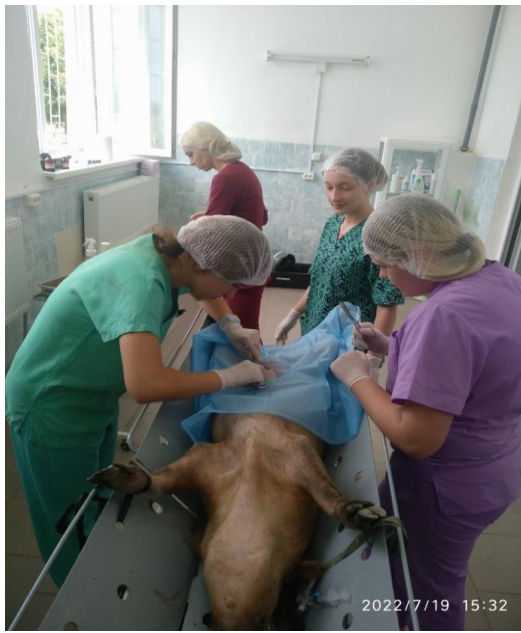
Паразитологічний гурток

Кількість студентів – 14 (студенти 4 та 5 М курсу ФВМ). 03/11/2022

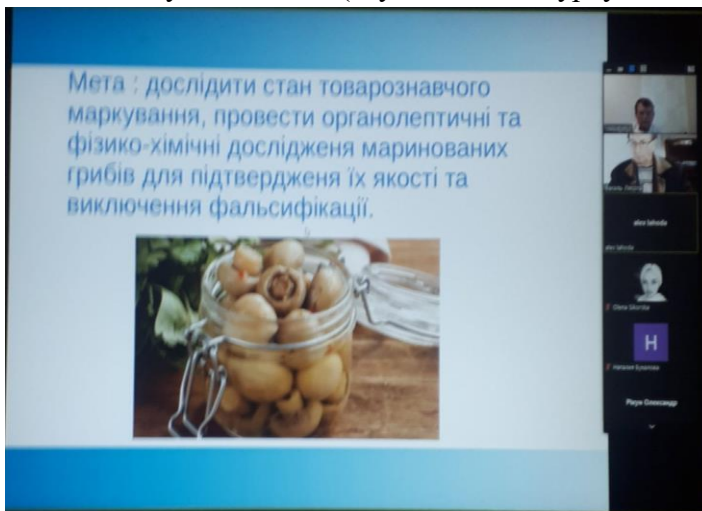
Гурток Хірургії та анестезіології

Кількість студентів – 15 (студенти 3 та 4 М курсу ФВМ).

Гурток Ветсанекспертизи

Кількість студентів – 12 (студенти 5М курсу ФВМ).

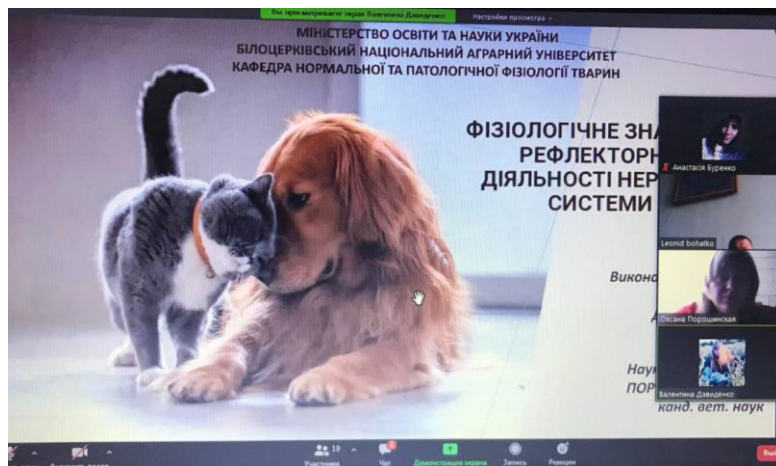
Студентський науковий гурток «**Фізіологія та етологія тварин**».

Кількість студентів – 11 (студенти 2 та 3 курсу ФВМ).

Засідання студентського наукового гуртка:

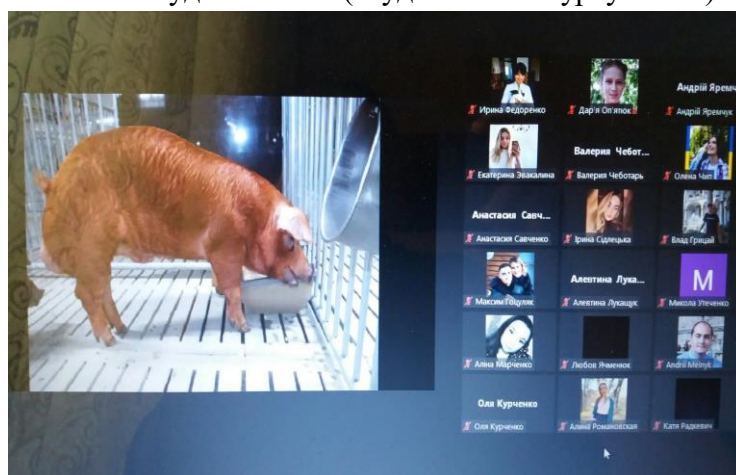
18.04.22. Тема: «Вивчення механізмів адаптаційних реакцій в організмі свиней за дії стрес-факторів».

17.10.22 Тема: «Фізіологічні та поведінкові реакції як основа превентивної медицини».

Науковий гурток «Лелека»

Кількість студентів – 13 (студенти 4 М курсу ФВМ).

**ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ
У НАУКОМЕТРИЧНІЙ БАЗІ SCOPUS ЗА 2022 Р.**

1. Ahsani, M.R., Mohammadabadi, M.R., Buchkovska, V., Ievstafieva, Y., Kucher, D.M., Kochuk-Yashchenko, O.A., Babenko, O.I., Stavetska, R.V., Oleshko, V.P., Kalashnyk, O. Association of Stearoyl-CoA Desaturase Expression with Cattle Milk Characteristics (2022) Iranian Journal of Applied Animal Science, 12 (2), pp. 271-279. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85132239309&partnerID=40&md5=664aef5869a9567bd778dfc06d7ac366>
2. Borshch, O.O., Ruban, S., Borshch, O.V., Kosior, L., Fedorchenko, M., Bondarenko, L., Bilkevich, V. Composition and cheese suitability of milk from local Ukrainian cows and their crossbreedings with Montbeliarde breed (2022) Agronomy Research, 20 (3), pp. 494-501. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0.05144385889&doi=10.15159%2fAR.22.058&partnerID=40&md5=9ec55897bfbb053020c3c97b90d05480> DOI: 10.15159/AR.22.058
3. Borshch, O.O., Borshch, O.V. THE INFLUENCE OF CHANGING CONDITIONS FOR KEEPING AND COWS' MILKING ON THEIR BEHAVIOR, PRODUCTIVITY AND CONDITION (2022) Research for Rural Development, 37, pp. 7-12. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85143434536&doi=10.22616%2frrd.28.2022.001&partnerID=40&md5=4da660ca32d8ac7fae498c8f64f56efe> DOI: 10.22616/rrd.28.2022.001
4. Burlaka, A., Tsybulin, O., Brieieva, O., Salavor, O., Yakymenko, I. Oxidative and mutagenic effects of low intensity microwave radiation on quail embryos (2022) Ukrainian Biochemical Journal, 94 (1), pp. 95-104. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85131629979&doi=10.15407%2fubj94.01.095&partnerID=40&md5=f45b>
5. Chechet, O., Korniienko, L., Ukhovskiy, V., Dovgal, O., Bilyk, S., Tsarenko, T. Potential Role of Intensive Bird Growing during Outbreaks of Viral Zoonosis in Ukraine, Russian Federation, Kazakhstan and Belarus (on the Model Viruses Highly Pathogenic Influenza and Newcastle Diseases): Systematic Review (2022) Journal of Pure and Applied Microbiology, 16 (4), pp. 2363-2400. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85143494546&doi=10.22207%2fJPAM.16.4.69&partnerID=40&md5=72ff8e46e0853e2b021d04536670d88f> DOI: 10.22207/JPAM.16.4.69
6. Chechet, O.M., Ukhovskiy, V.V., Korniienko, L.Y., Pyskun, A.V., Kovalenko, V.L., Haidei, O.S., Gorbatiuk, O.I., Moroz, O.A. Retrospective analysis of the spread of bacterial poultry diseases on the territory of Ukraine for the period 2012–2020 (2022) Biosystems Diversity, 30 (1), pp. 95-103. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85130116614&doi=10.15421%2f012210&partnerID=40&md5=4eb926004a1f220b330fc5a36de1fe5c> DOI: 10.15421/
7. Davydenko, S., Rozhkov, A., Karpuk, L., Popov, S., Mykhailyn, V. Elements of Plant Productivity and Biological Yield Capacity of Grain Sorghum Hybrids Depending on the Inter-row Width and Seed Sowing Rate [Article@Елементи продуктивності рослин та біологічна врожайність зерна гібридів сорго зернового залежно від ширини міжрядь та норми висіву насіння] (2022) Scientific Horizons, 25 (6), pp. 55-64. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85144140943&doi=10.48077%2fscihor.25%286%29.2022.55->

8. Fedota, O., Puzik, N., Skrypina, I., Babalyan, V., Mitiohlo, L., Ruban, S., Belyaev, S., Borshch, O.O., Borshch, O.V. Single nucleotide polymorphism C994g of the cytochrome P450 gene possess pleiotropic effects in *Bos taurus*, L. (2022) *Acta Biologica Szegediensis*, 1 (66), pp. 7-15.

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85140822884&doi=10.14232%2ffabs.2022.1.7-15&partnerID=40&md5=4d3068f168ca54574d3779795c6c36b4> DOI: 10.14232/abs.2022.1.7-15

9. Gladilin, V., Belenok, V., Shudra, N. DETERMINING THE FORM OF ERROR DISTRIBUTION OF GEODETIC MEASURING (2022) *Geodesy and Cartography (Vilnius)*, 48 (2), pp. 56-61. 9)

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85131802798&doi=10.3846%2fgac.2022.14403&partnerID=40&md5=26bacb002b5eaf9b3fb6c30974fc4eed> DOI: 10.3846/gac.2022.14403

10. Gladilin, V., Siroshtan, T., Hamalii, I., Belenok, V., Kryachok, S. New Formula for Finding the Correlation Coefficient in Geodetic Measurements for a Small Number of Observations [Article@Nova formula za izračun koeficijenta korelacije u geodetskim mjerenjima za mali broj opažanja] (2022) *Geodetski List*, 76 (2), pp. 153-168.

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85135589365&partnerID=40&md5=fc48282b5919e9274ecedfd3248c4006>

11. Hajalizadeh, Z., Dayani, O., Khezri, A., Tahmasbi, R., Mohammadabadi, M., Solodka, T., Kalashnyk, O., Afanasenko, V., Babenko, O. Expression of calpastatin gene in Kermani sheep using real-time PCR (2022) *Journal of Livestock Science and Technologies*, 9 (2), pp. 51-57.

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85128276366&doi=10.22103%2fjlst.2021.18165.1381&partnerID=40&md5=b913b3610cf45dc38a425debdf597eb> DOI: 10.22103/jlst.2021.18165.1381

12. Honcharenko, O., Neskorožhena, L., Iefremova, I., Lomakina, I., Malyshko, I. DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: PRACTICE IN UKRAINE (2022) *Comparative Law Review*, 28, pp. 367-392.

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85143967583&doi=10.12775%2fCLR.2022.012&partnerID=40&md5=1b8cfd84c9b4feac0579ce3922889598> DOI: 10.12775/CLR.2022.012

13. Honcharov, S.L., Soroka, N.M., Galat, M.V., Zhurenko, O.V., Dubovyi, A.I., Dzhmil, V.I. Eustrongylides (Nematoda: Dioctophymatidae): epizootology and special characteristics of the development biology (2022) *Helminthologia (Poland)*, 59 (2), pp. 127-142.

13) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85138595400&doi=10.2478%2fhelm-2022-0013&partnerID=40&md5=558e70ed3e84191b9ba2a5807d8f3a4c> DOI: 10.2478/helm-2022-0013

14. Ibatullin, I., Sychov, M., Umanets, D., Ilchuk, I., Balanchuk, I., Umanets, R., Holubieva, T., Andriinko, L., Otchenashko, V., Makhno, K., Tytariova, O., Kuzmenko, O. INFLUENCE OF FEEDING WORMWOOD (*ARTEMISIA CAPILLARIS*) ON QUAIL MEAT PRODUCTIVITY (2022) *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 70 (4-5), pp. 307-316.

<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85142315008&doi=10.11118%2factaun.2022.023&partnerID=40&md5=d19ee5e3d918cbe323e54ebb69cdbcde> DOI: 10.11118/actaun.2022.023

15. Kraevskiy, A., Yefimov, V., Stefanyk, V., Vlasenko, S., Basarab, T. Relationship Between Globulins in the Late Dry Period with Biochemical Parameters, Fertility and Culling of Cows within 90 Days after Calving [Article@Взаємозв'язок рівня глобулінів у пізній сухостійний період з рівнем запліднення та вибуття корів протягом 90 діб після отелення] (2022) Scientific Horizons, 25 (8), pp. 59-66. 15) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85144157153&doi=10.48077%2fscihor.25%288%29.2022.59-66&partnerID=40&md5=e56e3c47155f64c9b86cd9ab791935ea> DOI: 10.48077/scihor.25(8).2022.59-66
16. Lupenko, Yu.O., Kopytets, N.Hr., Voloshyn, V.M., Varchenko, O.M., Tkachenko, K.O. Quality of poultry meat as a basis of export potential of the meat products (2022) IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 949 (1), art. no. 012020, . Cited 1 time. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85123778778&doi=10.1088%2f1755-1315%2f949%2f1%2f012020&partnerID=40&md5=4178bd31b90e52c7060dfbbceb0973c7> DOI: 10.1088/1755-1315/949/1/012020
17. Merzlov, S., Tsebro, A., Rol, N., Nadtochii, V., Kachan, A. Comparative Analysis of the Amino Acid Composition of Beverages Based on Plant Raw Materials and Cow's Milk [Article@Порівняльний аналіз амінокислотного складу напоїв на основі рослинної сировини та коров'ячого молока] (2022) Scientific Horizons, 25 (10), pp. 71-78. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85144158515&doi=10.48077%2fscihor.25%2810%29.2022.71-78&partnerID=40&md5=5756ab0df4da09de3b29638d13198d80> DOI: 10.48077/scihor.25(10).2022.71-78
18. Minder, V., Maliuha, V., Yukhnovskyi, V., Brovko, F., Khryk, V. The structure of root systems in young woody plants under the conditions of park areas with the composite topography (2022) Baltic Forestry, 28 (1), art. no. 610, . 18) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85135760922&doi=10.46490%2fBF610&partnerID=40&md5=a0642faf33dd8f461b3db41e47cede3c> DOI: 10.46490/BF610
19. Miroshnyk, N., Grabovska, T., Mazura, M., Teslenko, I. Bioindication of megalopolis park ecosystems under aerotechnogenic loading (2022) Folia Forestalia Polonica, Series A, 64 (1), pp. 15-37. 19) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85127917909&doi=10.2478%2fffp-2022-0003&partnerID=40&md5=07f25af5cbe59836190303f5d9a818e5> DOI: 10.2478/ffp-2022-0003)
20. Miroshnyk, N.V., Likhanov, A.F., Grabovska, T.O., Teslenko, I.K., Roubík, H. Green infrastructure and relationship with urbanization – Importance and necessity of integrated governance (2022) Land Use Policy, 114, art. no. 105941, . Cited 2 times. 20) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85121703184&doi=10.1016%2fj.landusepol.2021.105941&partnerID=40&md5=6a6b4b05e1f90d0645735de66b4ad61a> DOI: 10.1016/j.landusepol.2021.105941
21. Mitiohlo, L., Merzlov, S., Merzlova, H., Dudnyk, O., Rozputnii, O. Growth Intensity of Trichoderma Viride at Different Doses and Sources of Copper in the Medium [Article@Інтенсивність росту Trichoderma Viride за вмісту різних доз і джерел Купруму в середовищі] (2022) Scientific Horizons, 25 (10), pp. 79-86. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0->

85144120059&doi=10.48077%2fscihor.25%2810%29.2022.79-86&partnerID=40&md5=6068d4fd5add1dd1a0b4bd38beb4f64
10.48077/scihor.25(10).2022.79-86

DOI:

22. Nepochatenko, V.A., Nepochatenko, A.V., Revytska, U.S., Strygina, O.A. Determination of the temperature dependences of the coefficients of the elastic compliance tensor and the elasticity tensor in the tetragonal phase BaTiO₃ (2022) *Ferroelectrics*, 600 (1), pp. 249-256. [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85143196369&doi=10.1080%2f00150193.2022.2115794&partnerID=40&md5=04039f44eb887cd6d753968d5abf22aa)

85143196369&doi=10.1080%2f00150193.2022.2115794&partnerID=40&md5=04039f44eb887cd6d753968d5abf22aa DOI: 10.1080/00150193.2022.

23. Polishchuk, S., Tsekhmistrenko, S., Polishchuk, V., Tsekhmistrenko, O., Zdorovtseva, L., Kotula-Balak, M., Tarasiuk, K., Ievstafieva, Y., Hutsol, T. STATUS OF PROOXIDANT AND ANTIOXIDANT SYSTEMS IN THE SPERM AND SEMINAL PLASMA OF BREEDING BOARS OF LARGE WHITE BREED AND SS23 SYNTHETIC LINE (2022) *Journal of Physiology and Pharmacology*, 73 (1), . [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85131169615&doi=10.26402%2fjpp.2022.1.07&partnerID=40&md5=83166dcccdb00cc2d4decc54b5783f18)

85131169615&doi=10.26402%2fjpp.2022.1.07&partnerID=40&md5=83166dcccdb00cc2d4decc54b5783f18 DOI: 10.26402/jpp.2022.1.07

24. Pravdyva, L.A., Doronin, V.A., Dryha, V.V., Khakhula, V.S., Vakhniy, S.P., Mykolaiko, I.I. Yield capacity and energy value of sorghum grain depending on the application of mineral fertilisers [Article@Sorghu grūdu derlingumas ir energinė vertė, priklausomai nuo tręšimo mineralinėmis trąšomis] (2022) *Zemdirbyste*, 109 (2), pp. 115-122. [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85132841310&doi=10.13080%2fz-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85132841310&doi=10.13080%2fz-a.2022.109.015&partnerID=40&md5=cef22d0743354efaced9de64a17c8db8)
a.2022.109.015&partnerID=40&md5=cef22d0743354efaced9de64a17c8db8 DOI: 10.13080/z-a.2022.109.015

25. Romanchuk, I.O., Rudakova, T.V., Minorova, A.V., Moiseeva, L.O., Krushelnyska, N.L., Narizhnyy, S.A., Bilyi, V.Yu., Voroshchuk, V.Ya. INNOVATIVE APPROACHES to the DETERMINATION of FRUCTOSE in DAIRY PRODUCTS with COMBINED CARBOHYDRATES [Article@ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ФРУКТОЗИ В МОЛОЧНИХ ПРОДУКТАХ З КОМБІНОВАНИМ ВУГЛЕВОДНИМ СКЛАДОМ] (2022) *Journal of Chemistry and Technologies*, 30 (2), pp. 205-215. 25) [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85135871025&doi=10.15421%2fjchemtech.v30i2.236760&partnerID=40&md5=d47b8b21ef0a87b967a5d646580fe99c)
85135871025&doi=10.15421%2fjchemtech.v30i2.236760&partnerID=40&md5=d47b8b21ef0a87b967a5d646580fe99c DOI: 10.15421/jchemtech.v30i2.236760

26. Savcheniuk, M.O., Tarasov, O.A., Zakharova, O.M., Korniienko, L.Y., Zotsenko, V.M., Tsarenko, T.M. Detection of *Streptococcus suis* using the optimized real-time polymerase chain reaction protocol (2022) *Regulatory Mechanisms in Biosystems*, 13 (2), pp. 168-173. [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85138513708&doi=10.15421%2f022221&partnerID=40&md5=b40ea3f9839eefadcb60c1a7e732b31f)
85138513708&doi=10.15421%2f022221&partnerID=40&md5=b40ea3f9839eefadcb60c1a7e732b31f DOI: 10.15421/022221

27. Shevchenko, S., Rublenko, M. The effect of osteosubstitution by platelet-rich autofibrin and hydroxyapatite ceramic with β -tricalcium phosphate on biochemical parameters of blood in rabbits (2022) *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 46 (4), pp. 599-608. [https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85139992460&doi=10.55730%2f1300-](https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85139992460&doi=10.55730%2f1300-0128.4231&partnerID=40&md5=061facc48ffc6da84ea406f5657cf224)
0128.4231&partnerID=40&md5=061facc48ffc6da84ea406f5657cf224 DOI: 10.55730/1300-0128.4231

28. Shkromada, O., Fotina, T., Dudnyk, Y., Petrov, R., Levytska, V., Chivanov, V., Bogatko, N., Pikhtirova, A., Bordun, O. REDUCING THE BIOGENIC CORROSION OF CONCRETE IN A PIGSTY BY USING DISINFECTANTS (2022) *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (6-118), pp. 57-66. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85137655529&doi=10.15587%2f1729-4061.2022.263310&partnerID=40&md5=b127dfcc420de7d47b55ccaa2c2d325c> DOI: 10.15587/1729-4061.2022.263310
29. Shpychak, O., Varchenko, O., Svytnous, N., Semysal, A., Ostapenko, S., Prystemskyi, O. Foreign Economic Priorities for the Development of Agro-Food Enterprises in European Integration Business Partnership [Article@Зовнішньоекономічні пріоритети розвитку агропродовольчих підприємств в умовах євроінтеграційного ділового партнерства] (2022) *Scientific Horizons*, 25 (4), pp. 75-88. Cited 1 time. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85137191931&doi=10.48077%2fSCIHOR.25%284%29.2022.75-88&partnerID=40&md5=042eadae88d54b98b52e390de280def0> DOI: 10.48077/SCIHOR.25(4).2022.75-88
30. Shupova, T.V., Koniakin, S.M., Grabovska, T.O. Multi-species settlement by secondary hollow-nesting passerine birds in a European Bee-eater (*Merops apiaster*) colony (2022) *Ornis Hungarica*, 30 (1), pp. 179-188. 30) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85134509368&doi=10.2478%2forhu-2022-0014&partnerID=40&md5=dea4e14f57ed464b3f28e743599d7ee7> DOI: 10.2478/orhu-2022-0014
31. Siriak, V., Polupan, Y., Stavetska, R. RETROSPECTIVE: DURATION AND EFFICIENCY OF DAIRY COWS PRODUCTIVE LIFESPAN DEPENDING ON AGE AT FIRST CALVING AND FIRST LACTATION MILK PRODUCTIVITY (2022) *Agraarteadus*, 33 (1), pp. 146-153. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85133554127&doi=10.15159%2fjas.22.14&partnerID=40&md5=e6fb2cbafbc872cd5ac07c0045a99513> DOI: 10.15159/jas.22.14
32. Šnábel, V., Kuzmina, T.A., Antipov, A.A., Yemets, O.M., Cavallero, S., Miterpáková, M., D'Amelio, S., Antolová, D., Vasilková, Z., Sałamatin, R. Molecular Study of *Echinococcus granulosus* Cestodes in Ukraine and the First Genetic Identification of *Echinococcus granulosus* Sensu Stricto (G1 Genotype) in the Country (2022) *Acta Parasitologica*, 67 (1), pp. 244-254. Cited 1 time. 32) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85110929177&doi=10.1007%2fs11686-021-00450-z&partnerID=40&md5=194705d31c673e3fb04186ee73645b60> DOI: 10.1007/s11686-021-00450-z
33. Sobolev, O., Borshch, O.O., Riznychuk, I., Kyshlaly, O. FORTIFICATION OF MEAT PRODUCTS OF GEESE FARMING WITH LITHIUM BY INTRODUCING IT INTO POULTRY MIXED FEED (2022) *Agraarteadus*, 33 (1), pp. 154-161. 33) <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85133542361&doi=10.15159%2fjas.22.11&partnerID=40&md5=f459e619ca26bda2f98f13f35e220118> DOI: 10.15159/jas.22.11
34. Tretiak, A., Moskalenko, A., Tretiak, V., Moskalenko, V., Tretiak, N. AGRICULTURAL LAND TURNOVER IN UKRAINE: STATE, FEATURES AND PROBLEMS (2022) *Agricultural and Resource Economics*, 8 (3), pp. 244-263. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0->

85138436307&doi=10.51599%2fare.2022.08.03.12&partnerID=40&md5=ccdbd051474ba42938d57313584e4c0d DOI: 10.51599/are.2022.08.03.12

35. Trusova, N., Vasyl'yeva, O., Kolokolchikova, I., Konovalenko, A., Herasymenko, I. Marketing Support of Corporate Social Responsibility of Agri-Food Enterprises [Article@Маркетингове забезпечення корпоративної соціальної відповідальності агропродовольчих підприємств] (2022) Scientific Horizons, 25 (7), pp. 101-114. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85143440673&doi=10.48077%2fSCIHOR.25%287%29.2022.101-114&partnerID=40&md5=61f4707a595e878d75f82d4b691ed991> DOI: 10.48077/SCIHOR.25(7).2022.101-114

36. Trusova, N.V., Svytnous, I.V., Prus, Y.O., Havryk, O.Y., Ivanovskiy, A.V. Assessment of agricultural lands as the basis of Ukraine's food supply (2022) International Journal of Environmental Studies, . Cited 1 time. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85144176784&doi=10.1080%2f00207233.2022.2147709&partnerID=40&md5=a6578fa5bbb45a2c4562c12153684e6f> DOI: 10.1080/00207233.2022.2147709

37. Tsapko, Y., Sokolenko, K., Vasylyshyn, R., Melnyk, O., Tsapko, A., Bondarenko, O., Karpuk, A. ESTABLISHING PATTERNS OF NITROGEN APPLICATION FOR FIRE SAFETY OF SUNFLOWER GRAIN STORAGE FACILITIES (2022) Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 5 (10-119), pp. 57-65. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85141772988&doi=10.15587%2f1729-4061.2022.266014&partnerID=40&md5=bb3e87df3ea403c0e721964c026622d6> DOI: 10.15587/1729-4061.2022.266014

38. Tsapko, Y., Horbachova, O., Mazurchuk, S., Tsapko, A., Sokolenko, K., Matviichuk, A. ESTABLISHING REGULARITIES OF WOOD PROTECTION AGAINST WATER ABSORPTION USING A POLYMER SHELL (2022) Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 1 (10-115), pp. 48-54. Cited 1 time. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85125875277&doi=10.15587%2f1729-4061.2022.252176&partnerID=40&md5=428b3417e82b15dd72f6cfe1a1a097bf> DOI: 10.15587/1729-4061.2022.252176 39)

39. Ugnivenko, A., Kos, N., Nosevych, D., Mushtruk, M., Slobodyanyuk, N., Zasukha, Y., Otchenashko, V., Chumachenko, I., Gryshchenko, S., Snizhko, O. The yield of adipose tissue and by-products in the course of the slaughter of inbred and outbred bulls of the Ukrainian beef breed (2022) Potravinarstvo Slovak Journal of Food Sciences, 16, pp. 307-319. Cited 2 times. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85134999696&doi=10.5219%2f1758&partnerID=40&md5=98e2f571614a33902b21e152a9d56e9f> DOI: 10.5219/1758

40. Ukhovskiy, V.V., Korniienko, L.Y., Pyskun, A.V., Chechet, O.M., Drozhzhe, Z.M., Polupan, I.M., Aliekseieva, G.B., Moroz, O.A., Romanov, O.M. Spread of Aujeszky's disease among wild boars and domestic pigs in Ukraine (2022) Regulatory Mechanisms in Biosystems, 13 (1), pp. 46-52. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85135102961&doi=10.15421%2f022206&partnerID=40&md5=82728d60134dfa869d19bc8dbcd0c166> DOI: 10.15421/022206

41. Verbivska, L., Al-Ababneh, H.A., Korbutiak, A., Bondar, O., Panchenko, A., Ippolitova, I. The Impact of E-Business on Entrepreneurship Development in the Context of COVID-19 (2022) WSEAS Transactions on Business and Economics, 19, art. no. 164, pp. 1824-

1838. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85142480402&doi=10.37394%2f23207.2022.19.164&partnerID=40&md5=882502964e1f851b00b9a0753c9ed98e> DOI: 10.37394/23207.2022.19.164

42. Vlaschenko, A., Răileanu, C., Tauchmann, O., Muzyka, D., Bohodist, V., Filatov, S., Rodenko, O., Tovstukha, I., Silaghi, C. First data on bacteria associated with bat ectoparasites collected in Kharkiv oblast, Northeastern Ukraine (2022) *Parasites and Vectors*, 15 (1), art. no. 443, <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85142527652&doi=10.1186%2fs13071-022-05582-3&partnerID=40&md5=3c7b127b4c3c775624fe5ead28d0f401> DOI: 10.1186/s13071-022-05582-3

43. Yevstafieva, V., Melnychuk, V., Bakhur, T., Nagorna, L., Nikiforova, O., Yatsenko, I., Reshetylo, O. SPECIES-SPECIFIC FEATURES OF AONCHOTECA BURSATA AND BARUSCAPILLARIA OBSIGNATA (NEMATODA, CAPILLARIIDAE), INFECTING DOMESTIC CHICKENS (GALLUS GALLUS DOM.) (2022) *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine*, 25 (3), pp. 480-491. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85138466486&doi=10.15547%2fbjvm.2360&partnerID=40&md5=824082c43fcd176b1614a96f665cc0a8> DOI: 10.15547/bjvm.2360

44. Yukhymenko, P., Sokolska, T., Grinchuk, J., Zubchenko, V., Khakhula, B., Dzhegur, G., Lobachova, S. Public-and-Private Partnership Institutionalization of Ukrainian Natural Resource Potential Capitalization in Decentralization (2022) *Journal of Environmental Management and Tourism*, 13 (5), pp. 1493-1502. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85137438953&doi=10.14505%2fjemt.v13.5%2861%29.24&partnerID=40&md5=85fea38af2fb3397264883ed3a189901> DOI: 10.14505/jemt.v13.5(61).24

45. Yushin, S.O., Pokhylenko, N.M., Nepochatenko, A.V., Sliesar, T.M., Nikonenko, O.A. Ensuring Food Security of Ukraine in the Conditions of Globalization Dimensions (2022) *Review of Economics and Finance*, 20 (1), pp. 424-438. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85140750886&doi=10.55365%2f1923.x2022.20.50&partnerID=40&md5=950c27f724e54673ffa0bf9b21d01baf> DOI: 10.55365/1923.x2022.20.50

**ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ У НАУКОМЕТРИЧНІЙ БАЗІ
WEB OF SCIENCE ЗА 2022 Р.**

Record 1 of 49

Title: GEOINFORMATION MAPPING OF ANTHROPOGENICALLY TRANSFORMED LANDSCAPES OF BILA TSERKVA (UKRAINE)

Author(s): Belenok, V (Belenok, Vadym); Hebryn-Baidy, L (Hebryn-Baidy, Liliia); Bielousova, N (Bielousova, Nataliia); Zavarika, H (Zavarika, Halyna); Sakal, O (Sakal, Oksana); Kovalenko, A (Kovalenko, Andriy)

Source: ACTA SCIENTIARUM POLONORUM-FORMATIO CIRCUMIECTUS **Volume:** 21 **Issue:** 1 **Pages:** 69-84 **DOI:** 10.15576/ASP.FC/2022.21.1.69 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000838532800006

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Zavarika, Halyna	AAQ-7806-2021	0000-0001-5601-9331
Sakal, Oksana	S-5038-2019	0000-0001-8803-1298
Belenok, Vadym	AAF-1013-2021	0000-0001-5357-7493

ISSN: 1644-0765

Record 2 of 49

Title: INVESTIGATION OF SPECIES COMPOSITION OF THE FUNGI OF THE FUSARIUM GENUS AND THE RESISTANCE OF THE CHORNOBYL RADIO-MUTANTS TO FUSARIUM HEAD BLIGHT FOR THE PURPOSES OF WINTER WHEAT BREEDING IN THE FOREST-STEPPE OF UKRAINE

Author(s): Dolhalova, YA (Dolhalova, Y. A.); Burdeynyuk-Tarasevych, LA (Burdeynyuk-Tarasevych, L. A.); Zozulya, OL (Zozulya, O. L.); Lozinskyi, MV (Lozinskyi, M. V.); Hrytsev, OA (Hrytsev, O. A.); Buzynnyi, MV (Buzynnyi, M. V.)

Source: AGRICULTURAL SCIENCE AND PRACTICE **Volume:** 9 **Issue:** 2 **Pages:** 51-63 **DOI:** 10.15407/agrisp9.02.051 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000904946900004

ISSN: 2312-3370

eISSN: 2312-3389

Record 3 of 49

Title: Sokyryntsi Park as the embodiment of the "double life" of the Galagan family

Author(s): Ivashko, Y (Ivashko, Yulia); Chernyshev, D (Chernyshev, Denys); Sandu, IG (Sandu, Ioan Gabriel); Dmytrenko, A (Dmytrenko, Andrii); Hryniewicz, M (Hryniewicz, Malgorzata)

Source: LANDSCAPE ARCHITECTURE AND ART **Volume:** 20 **Issue:** 20 **Pages:** 43-52 **DOI:** 10.22616/j.landarchart.2022.20.05 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000893272500001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Hryniewicz, Malgorzata	S-2656-2018	0000-0002-8034-1520

ISSN: 2255-8632

Record 4 of 49

Title: URANIUM-LEAD GEOCHRONOLOGY BY TITANITE, ADVANTAGES AND LIMITATIONS

Author(s): Stepanyuk, LM (Stepanyuk, L. M.); Dovbush, TI (Dovbush, T. I.); Vyotsky, OB (Vyotsky, O. B.); Belsky, VM (Belsky, V. M.); Zyultsle, OV (Zyultsle, O. V.); Yaskevich, TB (Yaskevich, T. B.); Kotvitska, IM (Kotvitska, I. M.)

Source: MINERALOGICAL JOURNAL-UKRAINE **Volume:** 44 **Issue:** 3 **Pages:** 83-98 **DOI:** 10.15407/mineraljournal.44.03.083 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000869609500001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Зюльцле, Олег	HGU-1798-2022	0000-0002-6204-2009
Vysockii, Aleksandr		0000-0002-3542-4685

ISSN: 2519-2396

eISSN: 2519-447X

Record 5 of 49

Title: SUBSTANTIATION OF FUNDING SOURCES OF FINANCING IN HIGHER EDUCATION AGRICULTURAL INSTITUTIONS

Author(s): Shust, O (Shust, O.); Varchenko, O (Varchenko, O.); Grynchuk, Y (Grynchuk, Y.); Krysanov, D (Krysanov, D.); Rybak, N (Rybak, N.)

Source: FINANCIAL AND CREDIT ACTIVITY-PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE **Volume:** 1 **Issue:** 42 **Pages:** 116-124 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000784467800011

ISSN: 2306-4994

eISSN: 2310-8770

Record 6 of 49

Title: Determination of the temperature dependences of the coefficients of the elastic compliance tensor and the elasticity tensor in the tetragonal phase BaTiO₃

Author(s): Nepochatenko, VA (Nepochatenko, V. A.); Nepochatenko, AV (Nepochatenko, A. V.); Revytska, US (Revytska, U. S.); Strygina, OA (Strygina, O. A.)

Source: FERROELECTRICS **Volume:** 600 **Issue:** 1 **Pages:** 249-256 **DOI:** 10.1080/00150193.2022.2115794 **Published:** NOV 29 2022

Accession Number: WOS:000894426900021

ISSN: 0015-0193

eISSN: 1563-5112

Record 7 of 49

Title: Legal regulation of state support of agribusiness

Author(s): Kovalchuk, I (Kovalchuk, Inna); Melnyk, O (Melnyk, Olesia); Pakhomova, A (Pakhomova, Anna); Sokyrynska, O (Sokyrynska, Oksana); Melnyk, L (Melnyk, Liudmila)

Source: AMAZONIA INVESTIGA **Volume:** 11 **Issue:** 51 **Pages:** 80-

89 DOI: 10.34069/AI/2022.51.03.8 Published: MAR 2022

Accession Number: WOS:000791047400009

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Melnyk, Olesia	J-2431-2016	0000-0003-1714-6957
Pahomova, Anna		0000-0003-2292-9315
Kovalchuk, Inna		0000-0002-1804-4189
Mel'nik, Ludmila	B-7137-2019	0000-0002-1299-5610

eISSN: 2322-6307

Record 8 of 49

Title: The effect of osteosubstitution by platelet-rich autofiibrin and hydroxyapatite ceramic with β -tricalcium phosphate on biochemical parameters of blood in rabbits

Author(s): Shevchenko, S (Shevchenko, Svitlana); Rublenko, M (Rublenko, Mykhailo)

Source: TURKISH JOURNAL OF VETERINARY & ANIMAL SCIENCES **Volume:** 46 **Issue:** 4 **Pages:** 599-608 **DOI:** 10.55730/1300-0128.4231 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000840763000005

ISSN: 1300-0128

Record 9 of 49

Title: Assessment of the Value of Land Tenure of Protected Shoreline Shelterbelts

Author(s): Tretiak, A (Tretiak, Anton); Tretiak, V (Tretiak, Valentina); Hunko, L (Hunko, Liudmyla); Hetmanchyk, I (Hetmanchyk, Ivanna); Kravchuk, T (Kravchuk, Tetiana); Yusypenko, O (Yusypenko, Oleh)

Source: INTERNATIONAL TRANSACTION JOURNAL OF ENGINEERING MANAGEMENT & APPLIED SCIENCES & TECHNOLOGIES **Volume:** 13 **Issue:** 2 **Article Number:** 13A2T **DOI:** 10.14456/ITJEMAST.2022.41 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000774702600006

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Tretiak, Valentina	ACG-4600-2022	0000-0002-8510-0582

ISSN: 2228-9860

eISSN: 1906-9642

Record 10 of 49

Title: Retrospective analysis of the spread of bacterial poultry diseases on the territory of Ukraine for the period 2012-2020

Author(s): Chechet, OM (Chechet, O. M.); Ukhovskyi, VV (Ukhovskyi, V. V.); Komiienko, LY (Komiienko, L. Y.); Pyskun, AV (Pyskun, A., V.); Kovalenko, VL (Kovalenko, V. L.); Haidei, OS (Haidei, O. S.); Gorbatiuk, OI (Gorbatiuk, O., I); Moroz, OA (Moroz, O. A.)

Source: BIOSYSTEMS DIVERSITY **Volume:** 30 **Issue:** 1 **Pages:** 95-103 **DOI:** 10.15421/012210 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000781674200010

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Korniienko, Leonid	AAG-1500-2021	
Pyskun, Anton		0000-0002-9058-098X

ISSN: 2519-8513

eISSN: 2520-2529

Record 11 of 49

Title: The issue of developing legal consciousness of the population in contemporary Ukrainian community (example of rural inhabitants)

Author(s): Kostytskiy, M (Kostytskiy, Mykhailo); Kushakova-Kostytska, N (Kushakova-Kostytska, Nataliia); Brovko, N (Brovko, Nataliia); Tereshchuk, M (Tereshchuk, Mykola); Arhat, Y (Arhat, Yana)

Source: AMAZONIA INVESTIGA **Volume:** 11 **Issue:** 52 **Pages:** 142-147 **DOI:** 10.34069/AI/2022.52.04.15 **Published:** APR 2022

Accession Number: WOS:000806131700015

eISSN: 2322-6307

Record 12 of 49

Title: COMPARATIVE STUDY REGARDING THE PHENOTYPIC PERFORMANCES OF THE ASCENDANCE AND DESCENDANCE OF DAIRY CATTLE FROM HUSBANDRY HOLDINGS IN NEAMT COUNTY

Author(s): NISTOR-ANTON, M (NISTOR-ANTON, Mariana); CIOCAN-ALUPII, M (CIOCAN-ALUP, Maria, II); PANZARU, C (PANZARU, Claudia); BILKEVICH, V (BILKEVICH, Vita); MACIUC, V (MACIUC, Vasile)

Source: SCIENTIFIC PAPERS-SERIES D-ANIMAL SCIENCE **Volume:** 65 **Issue:** 1 **Pages:** 408-415 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000834534200053

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Panzaru, Claudia	AAD-2922-2021	0000-0001-6871-0373

ISSN: 2285-5750

eISSN: 2393-2260

Record 13 of 49

Title: Postmodern Education as a Factor of Innovative Distance Learning in Quarantine

Author(s): Kyrylenko, K (Kyrylenko, Kateryna); Davydova, Z (Davydova, Zhanna); Derkach, L (Derkach, Larysa); Zinchuk, R (Zinchuk, Ruslana); Synelnykova, I (Synelnykova, Iryna); Husak, A (Husak, Andrii)

Source: POSTMODERN OPENINGS **Volume:** 13 **Issue:** 1 **Pages:** 481-497 **DOI:** 10.18662/po/13.1/409 **Published:** JAN 2022

Accession Number: WOS:000751672600028

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Husak, Andrii	AAR-6973-2021	0000-0002-2142-5193
Davydova, Zhanna		0000-0002-7514-8910

Kyrylenko, Kateryna	0000-0002-3303-3947
---------------------	---------------------

ISSN: 2068-0236

eISSN: 2069-9387

Record 14 of 49

Title: Eustrongylides (Nematoda:Dioctophymatidae): epizootology and special characteristics of the development biology

Author(s): Honcharov, SL (Honcharov, S. L.); Soroka, NM (Soroka, N. M.); Galat, MV (Galat, M., V); Zhurenko, OV (Zhurenko, O., V); Dubovyi, AI (Dubovyi, A., I); Dzhmil, VI (Dzhmil, V., I)

Source: HELMINTHOLOGIA **Volume:** 59 **Issue:** 2 **Pages:** 127-142 **DOI:** 10.2478/helm-2022-0013 **Published:** SEP 3 2022

Accession Number: WOS:000849363200002

PubMed ID: 36118372

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Honcharov, Serhii	GRY-5175-2022	0000-0001-7464-6689
Soroka, Nataliia	HGD-3235-2022	

ISSN: 0440-6605

eISSN: 1336-9083

Record 15 of 49

Title: Potential Role of Intensive Bird Growing during Outbreaks of Viral Zoonosis in Ukraine, Russian Federation, Kazakhstan and Belarus (on the Model Viruses Highly Pathogenic Influenza and Newcastle Diseases): Systematic Review

Author(s): Chechet, O (Chechet, Olha); Korniienko, L (Korniienko, Leonid); Ukhovskiy, V (Ukhovskiy, Vitalii); Dovgal, O (Dovgal, Olexandr); Bilyk, S (Bilyk, Sergiyi); Tsarenko, T (Tsarenko, Taras)

Source: JOURNAL OF PURE AND APPLIED MICROBIOLOGY **DOI:** 10.22207/JPAM.16.4.69 **Early Access Date:** DEC 2022

Accession Number: WOS:000892599500001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Chechet, Olha		0000-0001-5099-5577

ISSN: 0973-7510

eISSN: 2581-690X

Record 16 of 49

Title: MODELING OF ADDED VALUE AS A FINANCIAL INDICATOR OF ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE REGIONS OF UKRAINE

Author(s): Levandivskiy, O (Levandivskiy, Omelian); Shpykuliak, O (Shpykuliak, Oleksandr); Balaniuk, I (Balaniuk, Ivan); Svynous, I (Svynous, Ivan); Shelenko, D (Shelenko, Diana)

Source: MANAGEMENT THEORY AND STUDIES FOR RURAL BUSINESS AND INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT **Volume:** 44 **Issue:** 3 **Pages:** 288-301 **DOI:** 10.15544/mts.2022.30 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000870109200006

ISSN: 1822-6760
eISSN: 2345-0355

Record 17 of 49

Title: STATUS OF PROOXIDANT AND ANTIOXIDANT SYSTEMS IN THE SPERM AND SEMINAL PLASMA OF BREEDING BOARDS OF LARGE WHITE BREED AND SS23 SYNTHETIC LINE

Author(s): Polishchuk, S (Polishchuk, S.); Tsekhmistrenko, S (Tsekhmistrenko, S.); Polishchuk, V (Polishchuk, V); Tsekhmistrenko, O (Tsekhmistrenko, O.); Zdorovtseva, L (Zdorovtseva, L.); Kotula-Balak, M (Kotula-Balak, M.); Tarasiuk, K (Tarasiuk, K.); Ievstafieva, Y (Ievstafieva, Y.); Hutsol, T (Hutsol, T.)

Source: JOURNAL OF PHYSIOLOGY AND PHARMACOLOGY **Volume:** 73 **Issue:** 1 **DOI:** 10.26402/jpp.2022.1.07 **Published:** FEB 2022

Accession Number: WOS:000832996000007

PubMed ID: 35639039

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Taras, Hutsol	AAC-1448-2020	0000-0002-9086-3672

ISSN: 0867-5910

Record 18 of 49

Title: LAND MARKET OF LAND PLOTS OF LAND SHARE OWNERS IN UKRAINE: STATE AND INSTITUTIONAL PROBLEMS

Author(s): TRETIAK, A (TRETIAK, Anton); TRETIAK, V (TRETIAK, Valentina); KAPINOS, N (KAPINOS, Natalia); VOLSKA, A (VOLSKA, Anheliiia); POLISHCHUK, A (POLISHCHUK, Anna); TRETIAK, N (TRETIAK, Nataliia); KOVALYSHYN, O (KOVALYSHYN, Oleksandra)

Source: SCIENTIFIC PAPERS-SERIES MANAGEMENT ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT **Volume:** 22 **Issue:** 2 **Pages:** 747-760 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000823117400086

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Tretiak, Nataliia	G-5429-2019	0000-0001-7602-8606
Tretiak, Natalia	GLS-8324-2022	

ISSN: 2284-7995

eISSN: 2285-3952

Record 19 of 49

Title: AGRICULTURAL LAND TURNOVER IN UKRAINE: STATE, FEATURES AND PROBLEMS

Author(s): Tretiak, A (Tretiak, Anton); Moskalenko, A (Moskalenko, Anatolii); Tretiak, V (Tretiak, Valentina); Moskalenko, V (Moskalenko, Valentyna); Tretiak, N (Tretiak, Nataliia)

Source: AGRICULTURAL AND RESOURCE ECONOMICS-INTERNATIONAL SCIENTIFIC E-JOURNAL **Volume:** 8 **Issue:** 3 **Pages:** 244-263 **DOI:** 10.51599/are.2022.08.03.12 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000869768300001

eISSN: 2414-584X

Record 20 of 49

Title: ACCUMULATION OF ZN AND CU BY CEREAL AND LEGUMINOUS VEGETATION UNDER AGROCHEMICAL IMPROVEMENT OF NATURAL FODDER LANDS OF THE RIGHT BANK FOREST STEPPE OF UKRAINE

Author(s): Titarenko, O (Titarenko, Olga); Ibatullin, I (Ibatullin, Ildus); Nedashkivskyi, V (Nedashkivskyi, Volodymyr); Nedashkivska, N (Nedashkivska, Nataliia); Stepanchenko, V (Stepanchenko, Vitalii)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF ECOSYSTEMS AND ECOLOGY SCIENCE-IJEES **Volume:** 12 **Issue:** 4 **Pages:** 245-250 **Published:** JUL-DEC 2022

Accession Number: WOS:000883416300029

ISSN: 2224-4980

Record 21 of 49

Title: INNOVATIVE APPROACHES TO THE DETERMINATION OF FRUCTOSE IN DAIRY PRODUCTS WITH COMBINED CARBOHYDRATES

Author(s): Romanchuk, IO (Romanchuk, Irina O.); Rudakova, TV (Rudakova, Tetyana, V); Minoroya, AV (Minoroya, Antonina, V); Moiseeva, LO (Moiseeva, Liudmyla O.)

Source: JOURNAL OF CHEMISTRY AND TECHNOLOGIES **Volume:** 30 **Issue:** 2 **Pages:** 205-215 **DOI:** 10.15421/jchemtech.v30i2.236760 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000833370300008

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Romanchuk, Irina	AAB-2699-2020	0000-0002-3988-0717

ISSN: 2663-2934

eISSN: 2663-2942

Record 22 of 49

Title: CALL NAMES IN UNOFFICIAL COMMUNICATION OF THE MILITARY: SPECIFICITY OF CREATION AND LEXICO-SEMANTIC BASE

Author(s): Shulska, N (Shulska, Nataliia); Kostusiak, N (Kostusiak, Nataliia); Rymar, N (Rymar, Nataliia); Zavarynska, I (Zavarynska, Iryna); Mykhalchuk, S (Mykhalchuk, Svitlana); Bovda, O (Bovda, Olena)

Source: AD ALTA-JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH **Volume:** 12 **Issue:** 2 **Special Issue:** 30 **Pages:** 53-60 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000895627500011

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Kostusiak, Nataliia	AAE-3901-2020	0000-0002-9795-6038

ISSN: 1804-7890

Record 23 of 49

Title: Association of Stearoyl-CoA Desaturase Expression with Cattle Milk Characteristics

Author(s): Ahsani, MR (Ahsani, M. R.); Mohammadabadi, MR (Mohammadabadi, M. R.); Buchkovska, V (Buchkovska, V); Ievstafiieva, Y (Ievstafiieva, Y.); Kucher, DM (Kucher, D. M.); Kochuk-Yashchenko, OA (Kochuk-Yashchenko, O. A.); Babenko, OI (Babenko, O., I); Stavetska, RV (Stavetska, R., V); Oleshko, VP (Oleshko, V. P.); Kalashnyk, O (Kalashnyk, O.)

Source: IRANIAN JOURNAL OF APPLIED ANIMAL SCIENCE **Volume:** 12 **Issue:** 2 **Pages:** 271-279 **Published:** JUN 2022

Accession Number: WOS:000810289600001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Buckovs'ka, Vita		0000-0002-6574-8840

ISSN: 2251-628X

eISSN: 2251-631X

Record 24 of 49

Title: COMPARATIVE ANALYSIS OF KARYOTYPES OF BOVIDAE FAMILY FROM THE EVOLUTIONARY ASPECT

Author(s): Dzitsiuk, VV (Dzitsiuk, V. V.); Bratytsia, HT (Bratytsia, H. T.); Dyman, TM (Dyman, T. M.)

Source: AGRICULTURAL SCIENCE AND PRACTICE **Volume:** 9 **Issue:** 1 **Pages:** 27-38 **DOI:** 10.15407/agrisp9.01.027 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000836396400003

ISSN: 2312-3370

eISSN: 2312-3389

Record 25 of 49

Title: Structural Components Of The Digital Competence Of The Master Of Production Training Of The Agricultural Profile

Author(s): Kovalchuk, V (Kovalchuk, Vasyl); Zaika, A (Zaika, Artem); Hriadushcha, V (Hriadushcha, Vira); Kucherak, I (Kucherak, Iryna)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY **Volume:** 22 **Issue:** 7 **Pages:** 259-267 **DOI:** 10.22937/IJCSNS.2022.22.7.32 **Published:** JUL 30 2022

Accession Number: WOS:000838065300032

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Kovalchuk, Vasyl	W-7299-2019	0000-0002-5006-573X
Заїка, Артем	HCI-6400-2022	0000-0001-9354-9120

ISSN: 1738-7906

Record 26 of 49

Title: The Impact Of Globalization On Educational Activities In The Modern World

Author(s): Sovhira, S (Sovhira, Svitlana); Khryk, V (Khryk, Vasyl); Zamrozevych-Shadrina, S (Zamrozevych-Shadrina, Svitlana); Pukhno, S (Pukhno, Svitlana); Badyeyeva, L (Badyeyeva, Liudmyla); Smakovskiy, Y (Smakovskiy, Yurii)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY **Volume:** 22 **Issue:** 3 **Pages:** 461-466 **DOI:** 10.22937/IJCSNS.2022.22.3.58 **Published:** MAR 30 2022

Accession Number: WOS:000779546900008

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Pukhno, Svitlana	ABW-2691-2022	0000-0001-9862-5145

ISSN: 1738-7906

Record 27 of 49

Title: Yield capacity and energy value of sorghum grain depending on the application of mineral fertilisers

Author(s): Pravdyva, LA (Pravdyva, Liudmyla A.); Doronin, VA (Doronin, Volodymyr A.); Dryha, VV (Dryha, Viktoriia V.); Khakhula, VS (Khakhula, Valerii S.); Vakhniy, SP (Vakhniy, Serhii P.); Mykolaiko, II (Mykolaiko, Iryna I.)

Source: ZEMDIRBYSTE-AGRICULTURE **Volume:** 109 **Issue:** 2 **Pages:** 115-122 **DOI:** 10.13080/z-a.2022.109.015 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000814254400003

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Mikolaiko, Iryna		0000-0002-4985-4918

ISSN: 1392-3196

Record 28 of 49

Title: Spread of Aujeszky's disease among wild boars and domestic pigs in Ukraine

Author(s): Ukhovskiy, VV (Ukhovskiy, V. V.); Komiienko, LY (Komiienko, L. Y.); Pyskun, AV (Pyskun, A., V); Chechet, M (Chechet, M.); Drozhzhe, ZM (Drozhzhe, Z. M.); Polupan, IM (Polupan, I. M.); Aliekseieva, GB (Aliekseieva, G. B.); Moroz, OA (Moroz, O. A.); Romanov, OM (Romanov, O. M.)

Source: REGULATORY MECHANISMS IN BIOSYSTEMS **Volume:** 13 **Issue:** 1 **Pages:** 46-52 **DOI:** 10.15421/022206 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000785970600006

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Pyskun, Anton		0000-0002-9058-098X

ISSN: 2519-8521

eISSN: 2520-2588

Record 29 of 49

Title: WATER CONSUMPTION AND EFFICIENCY OF IRRIGATION OF MAIZE HYBRIDS OF DIFFERENT FAO GROUPS IN THE SOUTHERN STEPPE OF UKRAINE

Author(s): Vozhehova, R (Vozhehova, Raisa); Lavrynenko, Y (Lavrynenko, Yurii); Marchenko, T (Marchenko, Tetiana); Piliarska, O (Piliarska, Olena); Sharii, V (Sharii, Viktor); Tyshchenko, A (Tyshchenko, Andrii); Drobit, O (Drobit, Olesia); Mishchenko, S (Mishchenko, Serhii); Grabovskyi, M (Grabovskyi, Mykola)

Source: SCIENTIFIC PAPERS-SERIES A-AGRONOMY **Volume:** 65 **Issue:** 1 **Pages:** 603-612 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000861074500087

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Marchenko, Tetiana	F-2783-2018	0000-0001-6994-3443
Drobit, Olesia	Q-2565-2017	0000-0002-3633-5828
Sharii, Viktor	ABF-4780-2021	0000-0003-1652-3159
Piliarska, Olena	GPK-0545-2022	0000-0001-8649-0618
Tyshchenko, Andrii	AAE-5742-2021	0000-0003-1918-6223
Mishchenko, Serhii	AGZ-6087-2022	0000-0002-1979-4002

ISSN: 2285-5785

eISSN: 2285-5807

Record 30 of 49

Title: Reclamation of the war affected agricultural land in east of Ukraine

Author(s): Oleksandr, C (Oleksandr, Chumachenko); Oksana, K (Oksana, Kustovska); Vladyslav, T (Vladyslav, Tymoshevskiy); Iryna, K (Iryna, Kolhanova); Oksana, K (Oksana, Kaminetska)

Source: AMAZONIA INVESTIGA **Volume:** 11 **Issue:** 56 **Pages:** 159-168 **DOI:** 10.34069/AI/2022.56.08.17 **Published:** AUG 2022

Accession Number: WOS:000895351100018

eISSN: 2322-6307

Record 31 of 49

Title: Organization of Independent Work of Students of Higher Pedagogical Universities of Ukraine by Means of Moodle

Author(s): Alla, L (Alla, Lukiianchuk); Dmytro, Y (Dmytro, Yefimov); Oksana, B (Oksana, Biletska); Andrii, H (Andrii, Hrytsenko); Oxana, H (Oxana, Hevko)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY **Volume:** 22 **Issue:** 7 **Pages:** 421-426 **DOI:** 10.22937/IJCSNS.2022.22.7.52 **Published:** JUL 30 2022

Accession Number: WOS:000838065300052

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Biletska, Oksana	P-7583-2019	0000-0003-1785-9607
Гриценко, Андрій Петрович	AAQ-8227-2020	0000-0002-9107-1394
Yefimov, Dmytro	GLS-5501-2022	0000-0001-6317-5287

ISSN: 1738-7906

Record 32 of 49

Title: INTENSITY OF (CS)-C-137 TRANSITION INTO NECTAR-POLLINATING PLANTS AND BEEKEEPING PRODUCTS DURING RECLAMATION OF RADIOACTIVELY CONTAMINATED SOILS

Author(s): Serhii, R (Serhii, Razanov); Volodymyr, L (Volodymyr, Landin); Volodymyr, N (Volodymyr, Nedashkivskiy); Halina, O (Halina, Ohorodnichuk); Galina, G (Galina, Gucol);

Lyudmyla, S (Lyudmyla, Symochko); Mykola, K (Mykola, Komynar)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF ECOSYSTEMS AND ECOLOGY SCIENCE-IJEES **Volume:** 12 **Issue:** 1 **Pages:** 291-298 **DOI:** 10.31407/ijeess12.134 **Published:** NOV-JAN 2022

Accession Number: WOS:000755165500034

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Symochko, Lyudmyla	F-6615-2019	0000-0002-6698-3172
Razanov, Serhii	L-5186-2018	0000-0002-4883-2696

ISSN: 2224-4980

Record 33 of 49

Title: METHODOICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF THE FORMATION OF SUSTAINABLE (BALANCED) AGRICULTURAL LAND USE

Author(s): Tretiak, A (Tretiak, Anton); Tretiak, V (Tretiak, Valentina); Komarova, N (Komarova, Nataliia); Priadka, T (Priadka, Tatyana); Komarov, D (Komarov, Dmytro); Tretiak, N (Tretiak, Nataliia)

Source: SCIENTIFIC PAPERS-SERIES MANAGEMENT ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT **Volume:** 22 **Issue:** 1 **Pages:** 669-678 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000798307300076

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Tretiak, Natalia	GLS-8324-2022	
Tretiak, Nataliia	G-5429-2019	0000-0001-7602-8606
Komarova, Natallia	GYQ-6140-2022	0000-0002-9347-455X
Tretiak, Valentina	ACG-4600-2022	0000-0002-8510-0582

ISSN: 2284-7995

eISSN: 2285-3952

Record 34 of 49

Title: Building Legal Mechanisms for Electronic Governance Development

Author(s): Dovhan, V (Dovhan, Valeriy); Yunyk, I (Yunyk, Iryna); Kurchyn, O (Kurchyn, Oleh); Zhupnyk, V (Zhupnyk, Vasyly); Moskalenko, S (Moskalenko, Serhii)

Source: CUESTIONES POLITICAS **Volume:** 40 **Issue:** 73 **Pages:** 172-191 **DOI:** 10.46398/cuestpol.4073.08 **Published:** JUL-DEC 2022

Accession Number: WOS:000837182800010

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Yunyk, Iryna	HGA-7344-2022	0000-0002-0985-1800

ISSN: 0798-1406

eISSN: 2542-3185

Record 35 of 49

Title: New Formula for Finding the Correlation Coefficient in Geodetic Measurements for a Small Number of Observations

Author(s): Gladilin, V (Gladilin, Valeriy); Belenok, V (Belenok, Vadym); Kryachok, S (Kryachok, Sergiy); Siroshtan, T (Siroshtan, Tetiana); Hamalii, I (Hamalii, Iryna)

Source: GEODETSKI LIST **Volume:** 76 **Issue:** 2 **Pages:** 153-168 **Published:** JUL 2022

Accession Number: WOS:000852842700003

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Belenok, Vadym	AAF-1013-2021	0000-0001-5357-7493

ISSN: 0016-710X

Record 36 of 49

Title: OER/ORR parameters of Fe-2+ and Co2+-doped manganese dioxide electrode materials

Author(s): Zudina, L (Zudina, Luiza); Sokolsky, G (Sokolsky, Georgii); Chumak, V (Chumak, Vitalii); Haiuk, N (Haiuk, Nadiia)

Source: MATERIALS TODAY-PROCEEDINGS **Volume:** 62 **Pages:** 7759-7766 **DOI:** 10.1016/j.matpr.2022.05.570 **Part:** 15 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000836546500022

Conference Title: 4th East West Chemistry Conference (EWCC)

Conference Date: OCT 07-09, 2021

Conference Location: ELECTR NETWORK

ISSN: 2214-7853

Record 37 of 49

Title: The case law of the European Court of Human Rights on the protection of Human Rights and freedoms in terms of national security protection

Author(s): Bilousov, Y (Bilousov, Yevhen); Streltsova, Y (Streltsova, Yevdokiia); Chyzhov, D (Chyzhov, Denys); Ibad, AN (Ibad, Abbasov Nail); Poliarush-Safronenko, S (Poliarush-Safronenko, Svitlana)

Source: REVISTA DE LA UNIVERSIDAD DEL ZULIA **Volume:** 13 **Issue:** 38 **Pages:** 72-88 **DOI:** 10.46925//rdluz.38.05 **Published:** SEP-DEC 2022

Accession Number: WOS:000865512800005

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Abbasov, Nail	W-9935-2018	0000-0002-2713-8697
CHYZHOV, Denys		0000-0002-4843-0670

ISSN: 0041-8811

eISSN: 2665-0428

Record 38 of 49

Title: Green infrastructure and relationship with urbanization - Importance and necessity of integrated governance

Author(s): Miroshnyk, NV (Miroshnyk, N. V.); Likhanov, AF (Likhanov, A. F.); Grabovska, TO (Grabovska, T. O.); Teslenko, IK (Teslenko, I. K.); Roubik, H (Roubik, H.)

Source: LAND USE POLICY **Volume:** 114 **Article**
Number: 105941 **DOI:** 10.1016/j.landusepol.2021.105941 **Published:** MAR 2022
Accession Number: WOS:000882918000004
ISSN: 0264-8377
eISSN: 1873-5754

Record 39 of 49

Title: EFFECT OF PROTEIN AND CARBOHYDRATE COMPONENTS UPON QUALITY PARAMETERS AND VIABLE PROBIOTIC BACTERIA CONTENT IN MILK MIXTURES DURING THEIR DRYING AND STORAGE

Author(s): Minorova, A (Minorova, Antonina); Romanchuk, I (Romanchuk, Irina); Verbytskyi, S (Verbytskyi, Sergii); Danylenko, S (Danylenko, Svitlana); Krushelnytska, N (Krushelnytska, Natalya); Potemska, O (Potemska, Oksana); Narizhnyi, S (Narizhnyi, Sergiy)

Source: JOURNAL OF MICROBIOLOGY BIOTECHNOLOGY AND FOOD SCIENCES **DOI:** 10.15414/jmbfs.3778 **Early Access Date:** JAN 2022

Accession Number: WOS:000752409400001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Romanchuk, Irina	AAB-2699-2020	0000-0002-3988-0717
Danylenko, Svitlana	AGN-6197-2022	0000-0003-4470-4643
Minorova, Antonina		0000-0002-7557-1444
Krusel'nic'ka, Natalia		0000-0002-3549-320X
Sychevskyi, Mykola		0000-0002-5672-9189
Verbytskyi, Sergii		0000-0002-4211-3789

ISSN: 1338-5178

Record 40 of 49

Title: EFFECT OF PROTEIN AND CARBOHYDRATE COMPONENTS UPON QUALITY PARAMETERS AND VIABLE PROBIOTIC BACTERIA CONTENT IN MILK MIXTURES DURING THEIR DRYING AND STORAGE

Author(s): Minorova, A (Minorova, Antonona); Romanchuk, I (Romanchuk, Irina); Verbytskyi, S (Verbytskyi, Sergii); Danylenko, S (Danylenko, Svitlana); Krushelnytska, N (Krushelnytska, Natalya); Potemska, O (Potemska, Oksana); Narizhnyi, S (Narizhnyi, Sergiy)

Source: JOURNAL OF MICROBIOLOGY BIOTECHNOLOGY AND FOOD SCIENCES **Volume:** 11 **Issue:** 6 **Article**

Number: e3778 **DOI:** 10.55251/jmbfs.3778 **Published:** JUN-JUL 2022

Accession Number: WOS:000809494000015

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Romanchuk, Irina	AAB-2699-2020	0000-0002-3988-0717
Danylenko, Svitlana	AGN-6197-2022	0000-0003-4470-4643
Minorova, Antonina		0000-0002-7557-1444
Krusel'nic'ka, Natalia		0000-0002-3549-320X
Sychevskyi, Mykola		0000-0002-5672-9189
Verbytskyi, Sergii		0000-0002-4211-3789

ISSN: 1338-5178

Record 41 of 49

Title: The use of active learning methods for lifelong education

Author(s): Anosova, A (Anosova, Anastasiia); Horpynchenko, O (Horpynchenko, Olha); Bulavina, O (Bulavina, Olena); Shevchuk, H (Shevchuk, Hanna); Valentieva, T (Valentieva, Tatyana)

Source: JOURNAL FOR EDUCATORS TEACHERS AND

TRAINERS **Volume:** 13 **Issue:** 3 **Pages:** 260-

273 **DOI:** 10.47750/jett.2022.13.03.025 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000850821600001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Валентьєва, Тетяна	GPW-7211-2022	0000-0002-5697-8281
Anosova, Anastasia		0000-0003-3293-0635

ISSN: 1989-9572

Record 42 of 49

Title: Soft Skills formation in professional-oriented foreign language education at higher education institutions

Author(s): Hladkoskok, L (Hladkoskok, Lesia); Buhinska, T (Buhinska, Tetiana); Botvinko-Botiuk, O (Botvinko-Botiuk, Olena); Tytun, O (Tytun, Oksana); Demianenko, O (Demianenko, Olena)

Source: EDUWEB-REVISTA DE TECNOLOGIA DE INFORMACION Y COMUNICACION EN EDUCACION **Volume:** 16 **Issue:** 2 **Pages:** 194-207 **DOI:** 10.46502/issn.1856-

7576/2022.16.02.14 **Published:** APR-JUN 2022

Accession Number: WOS:000852832400014

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Demianenko, Olena	A-2001-2019	0000-0001-6412-0077

ISSN: 1856-7576

Record 43 of 49

Title: Peculiarities of psychological assistance in overcoming the consequences of COVID-19: a resilience approach

Author(s): Melnychuk, T (Melnychuk, Tetiana); Grubi, T (Grubi, Tamara); Alieksieieva, S (Alieksieieva, Svitlana); Maslich, S (Maslich, Svitlana); Lunov, V (Lunov, Vitalii)

Source: NEUROPSYCHIATRIA I NEUROPSYCHOLOGIA **Volume:** 17 **Issue:** 1-2 **Pages:** 95-107 **DOI:** 10.5114/nan.2022.117960 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000863338800012

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Lunov, Vitalii	GYJ-3178-2022	0000-0002-7085-8454
Alieksieieva, Svitlana	AAX-6213-2021	0000-0002-8132-0465

ISSN: 1896-6764

eISSN: 2084-9885

Record 44 of 49**Title:** Innovative elements in distance learning in a multicultural environment**Author(s):** Koda, S (Koda, Svitlana); Turkpenova, D (Turkpenova, Dinara); Kyrylenko, S (Kyrylenko, Svitlana); Malyk, V (Malyk, Valentyna); Ianchuk, AL (Ianchuk, Alla Luk.)**Source:** AMAZONIA INVESTIGA **Volume:** 11 **Issue:** 56 **Pages:** 232-239 **DOI:** 10.34069/AI/2022.56.08.23 **Published:** AUG 2022**Accession Number:** WOS:000895351100024**Author Identifiers:**

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Malyk, Valentyna		0000-0002-3291-4347

eISSN: 2322-6307**Record 45 of 49****Title:** Poly- and multiculturalism underpinning personality formation of future foreign language teachers**Author(s):** Chaika, O (Chaika, Oksana); Absaliamova, Y (Absaliamova, Yana); Marchuk, V (Marchuk, Volodymyr); Dovhaniuk, E (Dovhaniuk, Ella); Kolesnykov, A (Kolesnykov, Andrii)**Source:** AMAZONIA INVESTIGA **Volume:** 11 **Issue:** 52 **Pages:** 221-231 **DOI:** 10.34069/AI/2022.52.04.24 **Published:** APR 2022**Accession Number:** WOS:000806131700024**Author Identifiers:**

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Chaika, Oksana	AAN-1658-2021	0000-0002-4317-9456
Absaliamova, Yana	V-1240-2018	0000-0001-5860-6337
Marchuk, Volodymyr	B-6477-2019	
Kolesnykov, Andrii		0000-0002-8365-7598

eISSN: 2322-6307**Record 46 of 49****Title:** The structure of root systems in young woody plants under the conditions of park areas with the composite topography**Author(s):** Minder, V (Minder, Viktoriia); Maliuha, V (Maliuha, Volodymyr); Yukhnovskyi, V (Yukhnovskyi, Vasyly); Brovko, F (Brovko, Fedir); Khryk, V (Khryk, Vasyly)**Source:** BALTIC FORESTRY **Volume:** 28 **Issue:** 1 **Pages:** 69-77 **DOI:** 10.46490/BF610 **Published:** 2022**Accession Number:** WOS:000873637600006**Author Identifiers:**

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Minder, Viktoriya	S-1106-2017	0000-0002-5213-2078
Yukhnovskyi, Vasyly	L-5657-2018	0000-0003-3182-4347

ISSN: 1392-1355**Record 47 of 49****Title:** Application Of Smart-Technologies In The Modern Educational Process

Author(s): Martyniuk, M (Martyniuk, Mykhailo); Makhometa, T (Makhometa, Tetiana); Vykhor, V (Vykhor, Viktor); Romanchenko, I (Romanchenko, Inna); Bezuhla, Z (Bezuhla, Zhanna); Stetsula, N (Stetsula, Nadiia)

Source: INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY **Volume:** 22 **Issue:** 4 **Pages:** 509-

512 **DOI:** 10.22937/IJCSNS.2022.22.4.60 **Published:** APR 30 2022

Accession Number: WOS:000800673100010

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Makhometa, Tetiana	W-5411-2019	0000-0003-4825-4707

ISSN: 1738-7906

Record 48 of 49

Title: First data on bacteria associated with bat ectoparasites collected in Kharkiv oblast, Northeastern Ukraine

Author(s): Vlaschenko, A (Vlaschenko, Anton); Raileanu, C (Raileanu, Cristian); Tauchmann, O (Tauchmann, Oliver); Muzyka, D (Muzyka, Denys); Bohodist, V (Bohodist, Valeria); Filatov, S (Filatov, Serhii); Rodenko, O (Rodenko, Olena); Tovstukha, I (Tovstukha, Ihor); Silaghi, C (Silaghi, Cornelia)

Source: PARASITES & VECTORS **Volume:** 15 **Issue:** 1 **Article**

Number: 443 **DOI:** 10.1186/s13071-022-05582-3 **Published:** NOV 25 2022

Accession Number: WOS:000888738300001

PubMed ID: 36434644

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Muzyka, Denys		0000-0003-1598-6338

ISSN: 1756-3305

Record 49 of 49

Title: Implementation of self-education principles as a background of quality professional education

Author(s): Shutov, D (Shutov, Dmytro); Anosova, A (Anosova, Anastasiia); Krychkivska, O (Krychkivska, Oksana); Vorona, A (Vorona, Anna); Solodka, L (Solodka, Lyudmyla)

Source: JOURNAL FOR EDUCATORS TEACHERS AND

TRAINERS **Volume:** 13 **Issue:** 3 **Pages:** 146-

158 **DOI:** 10.47750/jett.2022.13.03.015 **Published:** 2022

Accession Number: WOS:000855040300001

Author Identifiers:

Author	Web of Science ResearcherID	ORCID Number
Solodka, Lyudmyla	GYV-4462-2022	0000-0002-6329-6668